

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(Με παράδειγμα σχολεία του Ν. Αχαΐας)

ΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ
ΓΙΟΥΣΙΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
ΖΑΝΤΕ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΑΛΕΞΗΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
Δρ. ΔΕΤΤΟΡΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Α.Τ.Ε.Ι.) ΠΑΤΡΩΝ

ΠΑΤΡΑ 2002

ΠΑΤΡΑ 2002

Η ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ

ΠΑΤΡΑ 2002

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	4
-ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΜΕΡΟΣ Α΄	
Κεφ. 1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	11
Κεφ. 2 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	
Α. Έννοια Διαπολιτισμικής Αγωγής.....	17
Β. Έννοια Μετανάστη.....	19
Γ. Έννοια Νομίμου Μετανάστη.....	20
Δ. Έννοια Παράνομου Μετανάστη.....	21
Ε. Έννοια Πρόσφυγα.....	21
Κεφ. 3 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	
Α. Λόγοι Μετανάστευσης.....	23
Β. Συνέπειες – Επιπτώσεις Μετανάστευσης.....	27
Β1. Στην χώρα υποδοχής.....	27
Β2. Στην χώρα προέλευσης.....	29
Κεφ. 4 ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ	
Α. Το Φαινόμενο του Ρατσισμού.....	32
Β. Μορφές Ρατσισμού.....	33
Γ. Αντιμετώπιση.....	34
Γ1. Αντιμετώπιση Γονέων.....	37
Γ2. Αντιμετώπιση Δασκάλων.....	38
Κεφ. 5 ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	39
Κεφ. 6 ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	
Α. Η Αναγκαιότητα μιας διαπολιτισμικής, διγλωσσης εκπαίδευσης.....	67
Β. Η Αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής αγωγής στην Ελλάδα.....	70
Γ. Η Διαπολιτισμική εκπαίδευση των Ελλήνων εκπαιδευτικών.....	73
Δ. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την ύπαρξη και λειτουργία διαπολιτισμικών σχολείων.....	75
Κεφ. 7 ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ	
Α. Το Φαινόμενο της Διγλωσσίας.....	81

Β. Η Κοινωνική Πολυγλωσσία ως πρόβλημα.....	84
Γ. Διγλωσση Εκπαίδευση και σχολείο.....	85
Δ. Μητρική Γλώσσα, ρόλος και σημασία της.....	94
Ε. Αναγκαιότητα μιας Διγλωσσης Εκπαίδευσης.....	98
ΣΤ. Συμπέρασμα – Προτάσεις.....	100

Κεφ. 8 Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Α. Πομάκοι.....	103
Β. Αλβανοί.....	106
- ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	108

ΜΕΡΟΣ Β' – ΕΡΕΥΝΑ

Κεφ. 1 ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ.....	111
-------------------------------	-----

Κεφ. 2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	114
---	-----

Κεφ. 3 ΣΥΖΗΤΗΣΗ	
Α. Γονείς.....	186
Β. Δάσκαλοι.....	188
Γ. Προτάσεις.....	189

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ.....	193
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΟΛΟΥ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ.....	202

ΑΡΘΡΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	231
-------------------	-----

- ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ
- ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ
- ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ
- ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ -

Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν χώρα αποστολής μεταναστών. Τόσο τη δεκαετία του '50 όσο και, κυρίως, την δεκαετία του '60 δεκάδες χιλιάδες Ελλήνων με τις οικογένειές τους πηγαίνουν σε ξένες χώρες για να βρουν δουλειά. Τη δεκαετία του '60 η καθαρή εκροή (έξοδοι μείον είσοδοι) πληθυσμού – κυρίως προς την, τότε, Δυτική Γερμανία – έφτασε τις 459.000 ή σχεδόν το 5% του τότε πληθυσμού της χώρας.

Λίγο μετά τις αρχές της δεκαετίας του '70 το μεταναστευτικό ρεύμα αντιστράφηκε και πολλοί που εργάζονταν στην Δυτική Γερμανία αλλά και σε άλλες χώρες, άρχισαν να επιστρέφουν στην Ελλάδα. Αργότερα άρχισε η παλιννόστηση των πολιτικών προσφύγων από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και την Ανατολική Ευρώπη, καθώς και ο ερχομός των Ποντίων και προς το τέλος της δεκαετίας του '80 των μεταναστών και λαθρομεταναστών από διάφορες χώρες.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, που χαρακτηρίζεται από τα κύματα της μετανάστευσης και τις οικονομικές και πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των λαών, πολύς λόγος έχει γίνει για τους μετανάστες και λαθρομετανάστες που ζουν (πολλοί με τις οικογένειές

τους) και εργάζονται στη χώρα μας, καθώς και για τα παιδιά τους που πηγαίνουν στα σχολεία.

Η εκπαιδευτική κατάσταση των αλλοδαπών μαθητών εξετάζεται στο συγκεκριμένο θέμα της πτυχιακής εργασίας: *«Η εκπαιδευτική κατάσταση των παιδιών των αλλοδαπών στην Ελλάδα με παράδειγμα σχολεία του νόμου Αχαΐας»*.

Η εργασία αποτελείται από 2 μέρη, (α) το θεωρητικό και (β) το ερευνητικό μέρος. Όσον αφορά το πρώτο (θεωρητικό), αποτελείται από 8 κεφάλαια. Πιο συγκεκριμένα:

Στο πρώτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στην εισροή από παλαιότερων χρόνων διαφόρων φυλών στον ελλαδικό χώρο, όπου διαβιούν μέχρι σήμερα (Πομάκοι, Τσιγγάνοι), ~~καθώς και των νεοεισερχομένων σχετικά λαών (Σλάβων, Ποντίων, Αλβανών κ.τ.λ.)~~. Επίσης, γίνεται αναφορά, στη μετανάστευση των Ελλήνων στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης – κυριότερα Γερμανία – και την επιστροφή αργότερα, μεγάλου μέρους αυτών.

Το δεύτερο κεφάλαιο, περιλαμβάνει κάποιες χρήσιμες – για την πτυχιακή εργασία – έννοιες (Διαπολιτισμικής Αγωγής, Μετανάστη, Πρόσφυγα κ.τ.λ.).

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στην Μετανάστευση. Πιο συγκεκριμένα (α) στους λόγους για τους οποίους πραγματοποιείται η μετανάστευση, (β) στις συνέπειες –

επιπτώσεις που έχει αυτή, όσον αφορά τη χώρα υποδοχής καθώς και τη χώρα προέλευσης των μεταναστών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο φαινόμενο του Ρατσισμού γενικώς και ειδικότερα στην εμφάνιση του φαινομένου αυτού στα σχολεία, όπου φιλοξενούνται αλλοδαποί μαθητές. Ακόμη, αναφέρονται συνοπτικά οι μορφές του Ρατσισμού και τέλος, βλέπουμε την αντιμετώπιση των Γονέων και των Δασκάλων, απέναντι στους αλλοδαπούς μαθητές.

Το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την νομοθεσία, σχετικά με την ένταξη των αλλοδαπών μαθητών στα ελληνικά σχολεία, τα ειδικά βιβλία που εκδίδονται, καθώς επίσης αναφέρονται στην ενισχυτική διδασκαλία και τις τάξεις υποδοχής.

~~Το έκτο κεφάλαιο τονίζει την αναγκαιότητα της~~
διαπολιτισμικής αγωγής στην Ελλάδα, ως χώρα υποδοχής μεταναστών, πλέον. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στις δυνατότητες της χώρας μας (σύμφωνα με το νέο νόμο), καθώς επίσης για την σημαντικότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των Ελλήνων εκπαιδευτικών και άλλες απαραίτητες προϋποθέσεις που χρειάζονται για την ύπαρξη και λειτουργία διαπολιτισμικών σχολείων.

Το έβδομο κεφάλαιο αναφέρεται στη «Διγλωσσία» ως φαινόμενο. Πιο συγκεκριμένα θίγεται το πρόβλημα της πολυγλωσσίας με την εισροή τόσων ξένων στοιχείων στον Ελλαδικό χώρο και πιο συγκεκριμένα στο χώρο του

σχολείου. Οπότε και είναι απαραίτητη η διγλωσση εκπαίδευση για τους αλλοδαπούς μαθητές, ώστε να διατηρηθεί και η μητρική γλώσσα.

Το όγδοο κεφάλαιο αναφέρεται στη συμπεριφορά του Ελληνικού Κράτους απέναντι στα παιδιά των μεταναστών και γίνεται μια σύγκριση μεταξύ Πομάκων και Αλβανών, όσον αφορά στη συμπεριφορά που έτυχαν και τυγχάνουν από το ελληνικό κράτος.

Το δεύτερο μέρος, είναι ερευνητικό μέρος της εργασίας και αποτελείται από τρία κεφάλαια. Συγκεκριμένα:

Το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει περιγραφή του υλικού και της μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε.

Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από Γονείς και Δασκάλους.

Το τρίτο κεφάλαιο περικλείει τα συμπεράσματα της έρευνας.

Η έρευνα είναι ερευνητική, εν τούτοις, όπως αναφέρθηκε ήδη, γίνεται χρήση και εργαλείων της εμπειρικής έρευνας όπως π.χ. ατομικές συνεντεύξεις.

Επίσης, τονίζεται ότι σκοπός της εργασίας αυτής δεν είναι η διεξοδική ανάλυση του προβλήματος της εκπαίδευσης των αλλοδαπών μαθητών στην χώρα μας αλλά η παρουσία μιας διάστασης, η οποία δεν έχει αναλυθεί μέχρι σήμερα καθώς επίσης και η εξέταση όσο

το δυνατόν καλύτερων προϋποθέσεων για την ομαλή
ένταξη των αλλοδαπών μαθητών στα ελληνικά σχολεία

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η Ελλάδα είναι η χώρα της Ανατολικής Ευρώπης με τη μεγαλύτερη συνοχή και ομοιογένεια του πληθυσμού της. Η ομοιογένεια αυτή πραγματοποιήθηκε με τον ερχομό των Μικρασιατών προσφύγων στον ελλαδικό χώρο, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στις περιοχές που εγκατέλειπαν, βάσει της ανταλλαγής πληθυσμών, οι Τούρκοι και οι Σλάβοι (Βούλγαροι της Μακεδονίας).

Αποτέλεσμα τούτου, ήταν να υπάρχει στον ελληνικό χώρο μόνο μία μειονότητα, η οποία προστατεύεται από τη συνθήκη της Λωζάννης (1923) (Στέφανος Ν. Σωτηρίου, 1991). Με τη συνθήκη εκείνη λοιπόν – και τις συμφωνίες, δηλώσεις και τα πρωτόκολλα που τη συνοδεύουν – αποφασίστηκαν τα παρακάτω:

1. Η ανατολική Θράκη, τα νησιά Ίμβρος και Τένεδος και τα Σιενά, αποδόθηκαν οριστικά στους Τούρκους.
2. Με χωριστή ελληνοτουρκική σύμβαση, που συμφωνήθηκε απευθείας μεταξύ Βενιζέλου και Ινονού στις 30/02/1923 διευθετήθηκε το ζήτημα της ανταλλαγής των πληθυσμών. Περίπου 1.300.000 Έλληνες, εγκατέλειψαν τις εστίες τους – πριν ή μετά τη σύμβαση από το 1912 έως το 1925 – κι έγιναν πρόσφυγες στην Ελλάδα, και περίπου 500.000 Τούρκοι, ακολούθησαν τον αντίστροφο δρόμο. Έμεινε εκκρεμές το ζήτημα ανταλλαγής των περιουσιών τους.

Εξαιρέθηκαν οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και των δυο νησιών στην είσοδο των Δαρδανελίων: Ίμβρου και Τενέδου και εξαιρέθηκαν επίσης, οι Μουσουλμάνοι της δυτικής Θράκης. (Συνθήκη Λωζάννης 24/07/1923).

Σήμερα, η μουσουλμανική μειονότητα – μουσουλμανική αποκαλείται από τη συνθήκη, προφανώς γιατί τα συστατικά στοιχεία της είναι τρία, ήτοι, Τούρκοι, Πομάκοι και Τσιγγάνοι – αριθμεί τις 120.000 άτομα.

Επειδή, η έννοια του έθνους, είναι καθαρά θέμα συνείδησης, έτσι και στη Θράκη, οι κοντόφθαλμες και αδιάφορες ενέργειες της Αθήνας, κατά το παρελθόν, έφεραν επιθυμητό αποτέλεσμα για την Άγκυρα.

Την τουρκοποίηση των δύο μη τουρκικών φυλών.

Η Αθήνα λοιπόν, αντί να φροντίσει να διαφυλάξει την πολιτιστική ταυτότητα των Πομάκων, να ενισχύσει την εθνική τους ύπαρξη και να καταργήσει τις, όντως, υπάρχουσες διακρίσεις σε βάρος τους, φρόντισε και τους παρέδωσε στα τουρκικά σχολεία και στα τουρκικά κατηχητικά.

Έτσι οι Πομάκοι, επί δεκαετίες τώρα, διδάσκονται στα τουρκικά σχολεία, ότι δεν είναι Θράκες, αλλά Τούρκοι. Ότι είναι απόγονοι των υπολειμμάτων των τουρκικών λαών, Πεσενέγκων, Ούζων και Κουμάνων, που εγκαταστάθηκαν στην ευρύτερη περιοχή κατά τα τέλη του Μεσαίωνα.

Και η Αθήνα, ευρισκόμενη οντως σε αδιέξοδο, έχοντας και δύο Μουσουλμάνους βουλευτές στο ελληνικό κοινοβούλιο, επιμένει: *«Η Μειονότητα είναι μουσουλμανική»*, λέει και επαναλαμβάνει καθημερινά, διότι αυτό αναφέρει η συνθήκη της Λωζάννης. Φυσικά, και είναι μουσουλμανική. Αλλά ο όρος δηλώνει θρησκεία. Την φυλή ή την εθνική συνείδηση της μειονότητας ποιος όρος την δηλώνει;

Η συνθήκη της Λωζάννης, δεν ισχύει πλέον αμοιβαία και αμφίδρομα, επειδή οι Τούρκοι ήδη έχουν ζητήσει την αναθεώρησή της, προβάλλοντας νέες διεκδικήσεις. Επομένως, είναι εξωπραγματικό το να εξισώνει η Αθήνα τους 3.000 υπέργηρους Έλληνες της Πόλης, με τους 120.000 μουσουλμάνους της Θράκης, παραβλέποντας την αρχή της αμοιβαιότητας της Λωζάννης που λέει: *«3.000 Έλληνες στην Πόλη, 3.000 Τούρκοι στη Θράκη»*.

Εκτός της μουσουλμανικής – κατά τη Λωζάννη – μειονότητας, στην Ελλάδα διαβιούν και δύο εθνότητες, εγκατεστημένες από τα πανάρχαια χρόνια, ενισχυμένες κατά κύματα στη διάρκεια των αιώνων και συνδεδεμένες με κάθε καλό και κακό που συνέβαινε στον τόπο.

Είναι οι εθνότητες των Αρμενίων και των Εβραίων, οι οποίες απολαμβάνουν πλήρη εθνικά δικαιώματα (Στέφανος Ν. Σωτηρίου, 1991).

Η Ελλάδα ως μεταναστευτική χώρα με ιδιαίτερα σημαντικό αριθμό ομογενών (πλέον) εκτός εθνικών της

συνόρων, δέχεται συνεχώς ρεύματα παλιννόστησης με ρυθμούς που ποικίλλουν σε ένταση κατά περιόδους. Για την 20ετία 1920-1940 υπολογίζεται ότι η μετανάστευση και η παλιννόστηση, εξισορροπούνται (Φίλιας, 1979, 131), ενώ κατά τη μεταπολεμική περίοδο μέχρι το 1968, κατά την οποία παρουσιάζεται το δεύτερο μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα με κύρια κατεύθυνση τις χώρες τις βορειοδυτικής Ευρώπης, η παλιννόστηση εκτιμάται ότι καλύπτει ποσοστό 30-40% της ετήσιας μετανάστευσης. Από τα στοιχεία της γερμανικής στατιστικής υπηρεσίας προκύπτει ότι, 335.123 Έλληνες μετανάστες παλιννόστησαν από την Γερμανία μόνο, κατά το διάστημα 1968-1975. Ο D. Horf, εκτιμά σε 800.000 τον αριθμό των παλιννοστούντων Ελλήνων από τη Γερμανία κατά την περίοδο 1960-1985.

Βλέπουμε τα τελευταία χρόνια ότι η ελληνική κοινωνία αντιμετωπίζει μια ιδιαίτερη πρόκληση: να υιοθετήσει νέες προσεγγίσεις, ικανές να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των Ελλήνων μεταναστών / ομογενών που επαναπατριζονται, καθώς και των αλλοδαπών εργαζομένων, των τσιγγάνων και των μειονοτικών ομάδων που διαμορφώνουν συνθήκες πολυπολιτισμικότητας στην Ελλάδα. Δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι τα προβλήματα που παρουσιάζονται εξαιτίας της παρουσίας κοινωνικών ομάδων με διαφορετική από

την επίσημη πολιτισμική έκφραση, αποτελούν νέο και ασυνήθιστο για τη χώρα μας φαινόμενο.

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '60 η Ελλάδα υπήρξε αποκλειστικά χώρα αποστολής μεταναστών. Από τις αρχές της δεκαετίας του '70 παρατηρείται μια παράλληλη εξέλιξη σε χώρα υποδοχής μεταναστών, από τρίτες χώρες. Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία ο αριθμός των αλλοδαπών εργαζομένων στην Ελλάδα με άδεια παραμονής και εργασίας ήταν 43.587 το 1991 (Παπακωνσταντίνου και Δελλασούδας, 1992). Ανεπίσημες, ωστόσο, εκτιμήσεις ανεβάζουν το συνολικό αριθμό των αλλοδαπών μεταναστών (με ή χωρίς άδεια παραμονής) στις 350.000.

Ο συνολικός αριθμός των τσιγγάνων σήμερα παραμένει άγνωστος, αφού στις απογραφές της ΕΣΥΕ δεν καταχωρούνται ως ξεχωριστή ομάδα. Οι σχετικές εκτιμήσεις διαφέρουν σημαντικά και κυμαίνονται από 60.000 έως 120.000 (Γιαννακόπουλος, 1967, Γ.Γ.Λ.Ε., 1990). Τέλος, ο σημερινός πληθυσμός της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, της μόνης θρησκευτικής μειονότητας με την οποία υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία, ανέρχεται στα 120.000 άτομα, από τα οποία το 50% είναι τουρκικής καταγωγής, το 35% Πομάκοι και το υπόλοιπο 15% Τσιγγάνοι (Μαρίνος, 1993).

Κατά την τελευταία 5ετία μάλιστα, παρατηρείται ένα ρεύμα παλιννόστησης Ελλήνων ομογενών από την πρώην Σοβιετική Ένωση και την Αλβανία με ρυθμό 10.000 περίπου το χρόνο.

Η συνεχής αυτή ροή σε μια διαδικασία μετανάστευσης – παλιννόστησης, σε συνδυασμό με την εισροή για πρώτη φορά στη νεοελληνική ιστορία χιλιάδων αλλοδαπών εργαζομένων και την ύπαρξη θρησκευτικών και πολιτισμικών μειονοτικών ομάδων (μουσουλμάνοι, Πομάκοι, τσιγγάνοι), διαμορφώνει συνθήκες πολυπολιτισμικότητας στην Ελλάδα.

Η *de facto* πολυπολιτισμικότητα που χαρακτηρίζει τις κοινωνίες όλων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αλλά και το ίδιο το γεγονός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπαγορεύουν την ανάγκη υιοθέτησης νέων, διαπολιτισμικών προσεγγίσεων για την συνεργασία και τη σύσφιγξη των μεταξύ τους σχέσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Α) Έννοια διαπολιτισμικής αγωγής – εκπαίδευσης

Η διαπολιτισμική οπτική, ως ένα είδος κοσμοθεωρίας σε μια υψηλίο πολυπολιτισμική και πολυεθνική επιχειρεί να προσεγγίσει το σύνολο της ζωής των ατόμων που ζουν, στην ουσία σε πολιτισμικά «μωσαϊκά». Μεταξύ άλλων ο ευρύτερος τομέας της εκπαίδευσης αποτελεί πρωταρχικό μέλημα της διαπολιτισμικής προσέγγισης, ιδιαίτερα στις κοινωνίες εκείνες όπου «άλλοι πολιτισμοί» με τη μορφή μεταναστών, αλλοδαπών, μειονοτήτων χρειάζονται πρόσθετη προσοχή και στήριξη.

Κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες σε πολλές δυτικές βιομηχανικές χώρες η παράδοση της πολιτιστικής ομοιογένειας και ενός κοινού πολιτισμού αρχίζει να αμφισβητείται με αλλαγές στις εκπαιδευτικές πολιτικές προς την κατεύθυνση της αναγνώρισης και του σεβασμού των πολιτιστικών διαφορών και ακόμα προς ένα πολυπολιτισμικό σύστημα διδασκαλίας.

Στην Ελλάδα η περίοδος αυτή συμπίπτει με την καθιέρωση της δημοτικής ως επίσημης γλώσσας του κράτους και της εκπαίδευσης και με τα μέτρα για την σχολική και κοινωνική ένταξη των παιδιών των παλιννοστούντων μεταναστών αρχικά και όλων όσων

διαφοροποιούνται από την επίσημη πολιτισμική εκδοχή στην συνέχεια.

Στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές πλέον κοινωνίες κρίνεται απαραίτητη η ανάγκη εκπαίδευσης των ατόμων βάση των αρχών της διαπολιτισμικής αγωγής. Η τεχνολογική εξέλιξη και οι αλλαγές που συντελέστηκαν συνέβαλλαν στη συνύπαρξη διαφόρων πολιτισμών στις κοινωνίες του σήμερα. Έτσι μπορούμε να πούμε πως τρεις είναι οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικής αγωγής:

1. Η αρχή της ισοτιμίας των πολιτισμών.
2. Η υπόθεση του ελλείμματος και της διαφοράς.
3. Η αρχή των ίσων ευκαιριών (Δαμανάκης, 1989).

Συνοψίζοντας σε μια πρόταση το περιεχόμενο και των τριών αυτών αρχών της διαπολιτισμικής αγωγής, βλέπουμε πως όλοι οι πολιτισμοί είναι ισότιμοι, τα παιδιά των μεταναστών και των μειονοτήτων δεν έχουν κανενός είδους «έλλειμμα» πολιτισμικό όταν φοιτούν στα σχολεία των χωρών υποδοχής, αλλά έχουν διαφορετικό πολιτισμό, και οι δημοκρατικές πλουραλιστικές κοινωνίες οφείλουν να παρέχουν ίσες εκπαιδευτικές (και όχι μόνο) ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως προέλευσης.

Όχι πως η διαπολιτισμική αγωγή θα λειτουργήσει ως πανάκεια σε κάθε σχετικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των αλλοδαπών στα ελληνικά σχολεία. Αλλά γιατί η προσέγγιση αυτή αποτελεί σήμερα ότι το προσφορότερο μπορεί να επικαλεστεί κανείς για την

δημοκρατική και ισότιμη συμβίωση όλων των πολιτισμών και όλων των ατόμων σε μια σύγχρονη και πλουραλιστική Ελλάδα (Μπόμπας, 1994).

B) Έννοια μετανάστη

Πρόκειται για άτομα που εγκαταλείπουν τη χώρα τους οικειοθελώς με σκοπό να εγκατασταθούν σε άλλη χώρα, δια προσωπικούς, οικογενειακούς ή οικονομικούς λόγους και ως εκ τούτου, ονομάζονται «οικονομικοί μετανάστες». Σύμφωνα με μια άποψη, ο οικονομικός μετανάστης μπορεί υπό ορισμένες προϋποθέσεις να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας εάν η οικονομική του δυσπραγία έχει προκληθεί λόγω υποκρυπτόμενων φυλετικών, θρησκευτικών ή πολιτικών διακρίσεων, εις βάρος ορισμένης ομάδας του πληθυσμού στην οποία ανήκει.

Αντίστροφα «οικονομικοί πρόσφυγες» ονομάζονται όσοι επικαλούνται πολιτικούς λόγους για να παρακάμψουν τα εμπόδια εισόδου τους στις επιθυμητές αγορές εργασίας. Επίσης τα άτομα που οι ίδιες οι χώρες υποδοχής παρουσιάζουν ως πολιτικούς πρόσφυγες για λόγους σκοπιμότητας, ενώ συχνά πρόκειται για οικονομική μετανάστευση.

Η μετανάστευση χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, τη νόμιμη και την παράνομη:

Γ) Έννοια νόμιμου μετανάστη

«Κοινωνικοί» μετανάστες είναι αυτοί που έχουν εισέλθει και παραμένουν νόμιμα στη χώρα, η παρουσία τους έχει καταγραφεί από τις αρμόδιες αρχές και είναι εφοδιασμένοι με την απαιτούμενη άδεια παραμονής και ή εργασίας.

Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγονται:

1. άτομα που ανήκουν στη λεγόμενη διασπορά ή ομογένεια και παλιννοστούν στη χώρα.
2. υπήκοοι που δεν έχουν άλλο δεσμό με τη χώρα πλην της μεταναστευτικής δραστηριότητας και προέρχονται από κράτος – μέλος της ευρωπαϊκής ένωσης. Οι συγκεκριμένοι έχουν δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης και αποκτούν με αίτησή τους άδεια παραμονής και εργασίας, υποκείμενη σε απεριόριστη ανανέωση.
3. υπήκοοι τρίτων χωρών, για την είσοδο και παραμονή των οποίων στη χώρα απαιτείται διαδικασία προέγκρισης που προβλέπεται στο Ν. 1975/91 για τους αλλοδαπούς. Το νομικό καθεστώς αυτής της κατηγορίας νομίμων μεταναστών χαρακτηρίζεται από σοβαρές δεσμεύσεις και περιορισμούς που θα εκθέσουμε παρακάτω.

Δ) Έννοια παράνομου μετανάστη

Πρόκειται για αλλοδαπούς, οι οποίοι είτε εισήλθαν στη χώρα εξαρχής χωρίς νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα, οπότε χαρακτηρίζονται «*λαθρομετανάστες*», είτε εισήλθαν νόμιμα μεν υπό κάποια – τουρισμός, σπουδές, νόμιμη εργασία – αλλά στη συνέχεια παραμένουν παράνομα στη χώρα ως «*αυτκανονικοί*» μετανάστες. Είναι πολύ δύσκολο εγχείρημα, ιδιαίτερα μετά το 1990, που παρατηρείται μαζική ροή αλλοδαπών κυρίως από την Αλβανία, ο υπολογισμός του αριθμού των παράνομων μεταναστών.

Ε) Έννοια πρόσφυγα

Πρόκειται για αλλοδαπούς οι οποίοι βρίσκονται εκτός της χώρας υπηκοότητάς τους ή μόνιμης διαμονής τους, λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης, εξαιτίας της φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεών τους και για το λόγο αυτό αδυνατούν ή δεν επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσης.

Οι πρόσφυγες προστατεύονται σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2(A) της Σύμβασης της Γενεύης, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 12 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης. Την προσφυγική ιδιότητα επίσης

δικαιούται να ζητήσει ο πολίτης τρίτης χώρας που υπάγεται στο καθεστώς αυτό λόγω μεταγενεστέρων της αναχώρησης του από τη χώρα προέλευσης γεγονότων που έγιναν εκεί. «Πρόσφυγας εντολής» ονομάζεται εκείνος που εμπίπτει στην εντολή του Υπατου Αρμοστή για τους πρόσφυγες του Ο. Η. Ε. και προστατεύεται απ' αυτόν σύμφωνα με τα κριτήρια του σχετικού Εγχειριδίου της Υπατης Αρμοστείας.

Οι *de facto* πρόσφυγες αποτελούν υπηκόους τρίτων χωρών, όπου το αίτημά τους για παροχή ασύλου έχει απορριφθεί για τυπικούς λόγους. Είτε δεν έχουν υποβάλλει τέτοιο αίτημα λόγω του φόβου αντιποίνων κατά συγγενών τους στη χώρα προέλευσης, είτε γιατί δεν απέδειξαν πλήρως ότι διώκονται ατομικά παρά το ότι αποδεδειγμένα ανήκουν σε διωκόμενη ομάδα, είτε επειδή αναγκάστηκαν να μετακινηθούν από τη χώρα τους λόγω πολέμου, εμφύλιας σύρραξης, πολιτικής ή κοινωνικής αναταραχής ή συνέπεια σοβαρών φυσικών καταστροφών. Συχνά τέτοιες περιπτώσεις αντιμετωπίζονται ευνοϊκά με τη χορήγηση προσωρινών αδειών παραμονής για λόγους ανθρωπιστικούς, παρά το γεγονός ότι δεν αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες και δεν τους παρέχεται επίσημο άσυλο (Καρύδης, 1996).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Α) ΛΟΓΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Τα αίτια της μετανάστευσης πρέπει να αναζητηθούν τόσο στις χώρες αποστολής, όσο και στις χώρες υποδοχής των μεταναστών. Είναι φανερό ότι οι οικονομικοκοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στις δύο αυτές κατηγορίες χωρών είναι διαμετρικά αντίθετες.

Οι λιγότερες αναπτυγμένες χώρες βρίσκονται σε σχέση εξάρτησης (οικονομικής και πολιτικής) με τις αναπτυγμένες οικονομικά. Γιατί την τάση διεθνοποίησης των κεφαλαιοκρατικών παραγωγικών τάσεων και τη δημιουργία μιας κατά το δυνατόν παγκόσμιας αγοράς, ανταγωνισμός της ανισομερούς ανάπτυξης που λειτουργεί σε παγκόσμιο επίπεδο καθορίζει τις σχέσεις ανάμεσα στις κυρίαρχες και εξαρτημένες οικονομίες. Και οι μετακινήσεις εργατικού δυναμικού από τις λιγότερο στις περισσότερο αναπτυγμένες χώρες, αποτελούν βασικό στοιχείο στην διαίωνιση αυτής της ανισομέρειας.

Ενώ όμως, οι αναπτυγμένες χώρες αντιμετωπίζουν έλλειψη εργατικού δυναμικού, διαφορετικά προβλήματα παρουσιάζουν οι χώρες αποστολής μεταναστών. Ειδικά για την περίπτωση της Ελλάδας, οι οικονομικοκοινωνικές συνθήκες που επικράτησαν τη μεταπολεμική περίοδο και οι συνθήκες που επικράτησαν στις χώρες της Δυτικής

Ευρώπης, όπου, κατευθύνθηκε ο κύριος όγκος του μεταναστευτικού ρεύματος, συνοψίζονται τα ακόλουθα (Εκθεση Επιτροπής Πληθυσμού 1976, «Ο Πληθυσμός της Ελλάδος: Εξελίξεις – Θεωρήσεις»):

- I. Τις πρώτες δεκαετίες της μεταπολεμικής περιόδου την Ελλάδα χαρακτηρίζει εκτεταμένη ανεργία και υποαπασχόληση του εργατικού δυναμικού. Ειδικότερα στη γεωργία απ' όπου προέρχεται το μεγαλύτερο ποσοστό μεταναστών, οι ευκαιρίες για απασχόληση είναι περιορισμένες, αφού ο μη προγραμματισμός της γεωργικής παραγωγής και οι εποχιακές καλλιέργειες, δημιουργούν πλεόνασμα εργατικού δυναμικού στις εποχές ύφεσης (Πεπελάσης Α., Παναγιωτόπουλος Π., 1967).
- II. Σχέση αμοιβής εργασίας μεταξύ Ελλάδας και χωρών υποδοχής, ήταν ένα προς τρία για την Ελλάδα, και στην πραγματικότητα, ήταν ακόμα μεγαλύτερη, αν ληφθεί υπόψη ότι, οι μετανάστες εργάζονται υπερωριακά για να αυξήσουν το εισόδημά τους και να επιστρέψουν σύντομα στη χώρα μας.
- III. Οι οικονομικές συνθήκες απασχόλησης στις χώρες υποδοχής ήταν πολύ πλεονεκτικές συγκριτικά με τις δυσμενείς συνθήκες που επικρατούσαν στις χώρες αποστολής. Εξασφαλισμένη συνεχής εργασία με

συμβόλαια, ασφαλιστική κάλυψη (Κασιμάτη Κούλα, 1984), επιδόματα οικογενειακά, στέγη, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, δημιουργούσαν στο μετανάστη την αίσθηση της σιγουριάς και της σχετικής ασφάλειας που τόσο τα στερήθηκε στη χώρα του.

IV. Οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης προσέλκυσαν τον κύριο όγκο των μεταναστών γιατί βρίσκονται σε προσιτή απόσταση. Η γειτνίαση και η φθηνή μετακίνηση, τους επιτρέπει να πραγματοποιούν συχνές επισκέψεις στην πατρίδα και να μετριάζουν τη νοσταλγία τους, ιδιαίτερα τον πρώτο καιρό. Τους επιτρέπει ακόμη να αφήνουν πίσω την οικογένειά τους και έτσι τα προβλήματα στη χώρα εγκατάστασης μειώνονται.

V. Η βιτρίνα της μεγάλης πόλης, ο μιμητισμός, η επιθυμία να γίνουν κοινωνοί των αγαθών της καταναλωτικής κοινωνίας, παρακινεί τα πιο δυναμικά και ανήσυχα στοιχεία του πληθυσμού να μετακινηθούν. Γιατί ενώ πρωτογενώς, κύριος παράγοντας μετανάστευσης είναι ο οικονομικός, δευτερογενώς, ανατρέπεται το πλαίσιο ζωής και η μετανάστευση επηρεάζεται από ψυχοκοινωνικούς συντελεστές (Φίλιας Β., 1976).

VI. Η δημιουργία Ελληνικών Κοινοτήτων στις χώρες υποδομής ευνόησε τις μετακινήσεις γιατί έδωσαν πληροφόρηση και εξυπηρέτηση κατά το αρχικό στάδιο της αποδημίας που είναι και το δυσκολότερο, για την κοινωνική προσαρμογή των μεταναστών. Μετά την εγκατάσταση των πρώτων μεταναστών στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και τη δημιουργία των Ελληνικών Κοινοτήτων πολλοί Έλληνες αγρότες, που μετανάστευσαν, βρέθηκαν σε πιο οικείο περιβάλλον στις χώρες αποδημίας από ό,τι στα αστικά κέντρα της Ελλάδας.

VII. Οι χώρες υποδοχής από την άλλη μεριά και κυρίως η Δυτική Γερμανία, ευνοούσαν τη μετανάστευση από τις μεσογειακές χώρες (Ιταλία, Ελλάδα, Γιουγκοσλαβία) και όχι π.χ. από τις αφρικανικές, γιατί σε μεγάλο ποσοστό, είχαν την ίδια κουλτούρα. Έτσι τα προβλήματα που θα αντιμετώπιζαν οι μετανάστες ή θα δημιουργούσαν στις χώρες αυτές, θα ήταν λιγότερα και η παραγωγικότητά τους – τελικός στόχος – θα βρισκόταν σε καλύτερα επίπεδα.

B) Συνέπειες – Επιπτώσεις της Μετανάστευσης

Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης έχουν αντίκτυπο και στη χώρα υποδοχής αλλά και στη χώρα προέλευσης. Οι επιπτώσεις αυτές είναι δημογραφικές, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές.

B1) Στη χώρα υποδοχής

Στη χώρα υποδοχής μεταναστών παρατηρείται συνεχώς αύξηση του πληθυσμού, εναλλαγή της ομοιογένειας αυτού αλλά και αλλαγή της δομής της πληθυσμιακής πυραμίδας. Αυτό οφείλεται στο ότι οι μετανάστες καταφθάνουν στη χώρα υποδοχής σε πολυπληθείς ομάδες κουβαλώντας μαζί τους την πολιτισμική τους ταυτότητα και πρόκειται κυρίως για άτομα νεαρής ηλικίας. Έτσι έχουμε μια ανανέωση του πληθυσμού αλλά και μία αύξηση του εργατικού δυναμικού.

Με την αύξηση του εργατικού δυναμικού αντιμετωπίζεται ικανοποιητικά το θέμα των κενών θέσεων εργασίας και η αγορά εργασίας αποκτά ελαστικότητα λόγω της αυξημένης κινητικότητας και των χαμηλών μισθών των αλλοδαπών εργατών. Στους χαμηλούς αυτούς μισθούς οφείλεται η σταθεροποίηση των τιμών αλλά και ο περιορισμός του πληθυσμού.

Η διαμονή των μεταναστών δεν είναι πάντα μόνιμη στη χώρα υποδοχής και έτσι με την αγορά προϊόντων που κάνουν αυτοί συμβάλλουν στην εξαγωγή του συναλλάγματος προς τις χώρες προέλευσής τους.

Όσον αφορά τα πολιτικά δρώμενα της χώρας υποδοχής, οι μετανάστες συμβάλλουν αφυπνίζοντας το κράτος να επεκτείνει και να βελτιώσει το σύστημα ασφάλισης και παροχών. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι ίδιοι αποκτούν τα ίδια δικαιώματα με τους ντόπιους.

Οι επιπτώσεις στη χώρα υποδοχής δεν είναι όμως πάντα θετικές. Η παρουσία των αλλοδαπών στα διάφορα αστικά - βιομηχανικά κέντρα μπορεί να δημιουργήσει «γκέιτο» με συνέπεια να αναπτυχθούν κοινωνικές εντάσεις. Επιβάρυνση του εκπαιδευτικού συστήματος στα κέντρα αυτά και εντάσεις μεταξύ γονέων της χώρας υποδοχής και γονέων των αλλοδαπών παιδιών.

Πρέπει ακόμα να λάβουμε σοβαρά υπ' όψιν την μεταφορά τυχόν πολιτικών διαμαχών και συγκρούσεων από την χώρα προέλευσης στη χώρα υποδοχής. Επίσης την αλλαγή της κοινωνικής δομής λόγω της δημιουργίας ενός υποστρώματος κάτω από το κατώτερο κοινωνικό στρώμα της χώρας υποδοχής (υποπρολεταριοποίηση της κοινωνίας της χώρας υποδοχής). Τέλος, υπάρχει κίνδυνος διαταραχής της κοινωνικής ειρήνης σε περιόδους οικονομικής κρίσης (εχθρότητα κατά των ξένων, ρατσιστικές τάσεις κ.τ.λ.) (Δαμανάκης, 1989).

B2) Στη χώρα προέλευσης

Στη χώρα προέλευσης παρατηρείται ελάτπωση του πληθυσμού, αλλά και αλλαγή της δομής της πληθυσμιακής πυραμίδας λόγω αποδημίας των νεαρών ατόμων. Αυτό έχει αποτέλεσμα την αύξηση του πληθυσμού των υπερηλικών και δημιουργία μια κοινωνίας γερόντων σε ορισμένες επαρχιακές πόλεις, με αποτέλεσμα τον κίνδυνο ερήμωσης αυτών.

Στις οικονομικές επιπτώσεις της χώρας προέλευσης χρήζει ανάγκη να αναφέρουμε την μείωση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης αλλά και το πρόβλημα έλλειψης εργατικού δυναμικού, που προκύπτει μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα. Αυτό οφείλεται στην εξαγωγή νεαρών ατόμων που από την μία, την ανατροφή και την εκπαίδευση επιβαρύνεται η χώρα προέλευσης αλλά, από την άλλη, την εργατική τους δύναμη θα εκμεταλλεύεται η χώρα υποδοχής.

Η εκμετάλλευση αυτή που γίνεται από τη χώρα υποδοχής έχει ως αντίκτυπο, στη χώρα προέλευσης, τη μείωση των δυνατοτήτων αύξησης της παραγωγής και μείωση της ελαστικότητας στην αγορά εργασίας με συνέπεια την στασιμότητα ακόμα και στα έργα υποδομής.

Παρατηρείται ακόμα εξασθένιση του συστήματος ασφαλίσεων και κοινωνικών παροχών λόγω της μείωσης των παραγωγικών δυνάμεων και κατά συνέπεια, των κοινωνικών εισφορών.

Δημιουργούνται επίσης προβλήματα στην περίπτωση μαζικής παλιννόστησης. Τέτοια προβλήματα είναι η εισαγωγή κοινωνικών εντάσεων εφ' όσον η χώρα υποδοχής κάνει εξαγωγή της ανεργίας της στη χώρα προέλευσης αλλά και δημιουργία προβλημάτων στο εκπαιδευτικό σύστημα σε περίπτωση μαζικής παλιννόστησης των μεταναστών.

Υπάρχουν όμως και οι θετικές επιπτώσεις της μετανάστευσης στη χώρα προέλευσης. Τέτοιες είναι η διάθεση των εμβασμάτων των αλλοδαπών που συμβάλλουν στην εξισορρόπηση του ισοζυγίου πληρωμών. Η εξαγωγή κοινωνικών και πολιτικών εντάσεων και συγκρούσεων μέσω της αποδημίας με αποτέλεσμα την σταθεροποίηση του συστήματος. Τέλος, αστικοποίηση της κοινωνίας λόγω του ότι οι παλιννοστούντες εργάτες διαθέτουν κατά κανόνα τις οικονομίες τους για την αγορά σπιτιών και καταναλωτικών αγαθών, και δεν ταυτίζουν τους εαυτούς τους με την ντόπια εργατική τάξη. Αυτή η αστικοποίηση ωφελεί σε τελική ανάλυση την άρχουσα τάξη στη χώρα προέλευσης (Δαμανάκη, 1989).

Όπως φαίνεται, από τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις της μετανάστευσης ουσιαστικά ωφελημένη είναι η χώρα υποδοχής. Το ότι οι χώρες υποδοχής έχουν πλεονεκτήματα είναι αυτονόητο, γιατί αν οι χώρες αυτές δεν είχαν κανένα πλεονέκτημα από την απασχόληση αλλοδαπών, δεν θα είχαν επιτρέψει την εγκατάσταση

μεταναστών. Πρέπει πλέον να κατανοηθεί ότι ο μεταναστευτικός μηχανισμός δεν ελέγχεται από φιλανθρωπικούς συλλογισμούς, αλλά από μία συμφωνία συμφερόντων τόσο στις χώρες υποδοχής όσο και στις χώρες προέλευσης (Νικολινάκος, 1974).

Η μετανάστευση, όπως αποδεικνύεται για την χώρα προέλευσης είναι ένα είδος αιμορραγίας. Λόγω της αποδημίας του ενεργού, ζωτικού, εργατικού δυναμικού, επέρχεται στασιμότητα στην παραγωγική εξέλιξη και το οικονομικό χάσμα μεταξύ της χώρας προέλευσης και υποδοχής μακροπρόθεσμα μεγαλώνει (Δαμανάκη, 1989).

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι μολονότι η μετανάστευση μπορεί να ωφελήσει οικονομικά τον ίδιο τον μετανάστη, βραχυπρόθεσμα δε και τη χώρα προέλευσής του, μακροπρόθεσμα ωφελεί μόνο τη χώρα υποδοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Α) ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

Το πρόβλημα του ρατσισμού είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, με πολλές παραμέτρους, ξεκινάει δηλαδή ως «*ξενοφοβία*» μια αρνητική στάση απέναντι στους αλλοδαπούς, η οποία σε σπάνιες περιπτώσεις πλησιάζει τα όρια της συμπεριφοράς. Αντίθετα ο ρατσισμός είναι μια αρνητική στάση, η οποία εκφράζεται με μια συγκεκριμένη συμπεριφορά. Συνεπώς η ξενοφοβία αποτελεί «*μια ήπια μορφή ρατσισμού*». Μια πιο έντονη μορφή ρατσισμού είναι ο «*εθνικισμός*». Κατά τον Λίποβατς κάθε εθνικισμός περιέχει την απόρριψη του άλλου, διότι αρνείται στον «*άλλον*» το δικαίωμα της διαφορετικότητας. Χαρακτηριστικό του «*εθνικιστή*» είναι ότι το στίγμα του, αποδίδεται πάντα στον άλλο. Έτσι, για τους Έλληνες, εθνικιστές είναι οι Αλβανοί, οι Τούρκοι, οι Σκοπιανοί. Για τους Αλβανούς και τους Σκοπιανούς, οι Έλληνες και ούτω καθεξής.

Αυτό απορρέει από το γεγονός ότι κάθε κοινωνική ομάδα, αλλά και κάθε άτομο, έχει την τάση να εξιδανικεύει τον εαυτό του και να «*δαιμονοποιεί*» τον «*άλλον*», τον «*ξένο*», τον «*διαφορετικό*» (Λίποβατς, 1993). Ο

ρατσισμός σχετίζεται άμεσα με τις συνθήκες κοινωνικοποίησης ενός ατόμου, δηλαδή τη διαδικασία ένταξής του στην κοινωνία που ζει και αναπτύσσεται. Γενικά, διαπιστώνεται ότι κάθε κοινωνική ομάδα, έχει την τάση να απορρίπτει ή να αντιμετωπίζει με δυσπιστία καθετί ξένο ή διαφορετικό (Ζωγράφου, 1997).

Β) ΜΟΡΦΕΣ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

Υπάρχουν τρεις κύριες μορφές ρατσισμού:

1. Ο Δομικός ρατσισμός που διακρίνεται από τις νομικές διακρίσεις την ρατσιστική πολιτική και την αυταρχική αγωγή του λαού της χώρας υποδομής.
2. Ο Υποθάλπων που είναι απόρροια του δομικού ρατσισμού και
3. Ο Ορατός που εκδηλώνεται με τις διάφορες ρατσιστικές συμπεριφορές και δραστηριότητες.

Παρατηρείται από τα παραπάνω ότι ο ρατσισμός πηγάζει από την λανθασμένη νομοθεσία και την έλλειψη μέτρων για την βαθμιαία νομική εξίσωση των αλλοδαπών από τους ντόπιους. Την έλλειψη πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης της χώρας υποδοχής για την υπάρχουσα κατάσταση και τέλος την

έλλειψη της διαπολιτισμικής αγωγής κυρίως στο σχολικό πλαίσιο.

Γ) ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Σημαντική απεικόνιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των παλιννοστούντων, των αλλοδαπών, των τσιγγάνων και των μειονοτήτων στην ελληνική εκπαίδευση, δίνει το βιβλίο των ερευνητών – εκπαιδευτών Χρήστου Κάτσικα και Εύας Πολίτου με τίτλο *«Εκτός Τάξης το «Διαφορετικό»;*, το οποίο κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Guttenberg.

Σήμερα στην ελληνική κοινωνία – γεγονός που αντανακλάται στην ελληνική εκπαίδευση – υπάρχει μια έντονη τάση περιθωριοποίησης του διαφορετικού. Χαρακτηριστικά είναι τα αποτελέσματα που πραγματοποιήθηκαν σε σχολεία περιοχών της Αττικής, όπου τα παιδιά ιεράρχησαν θετικά και αρνητικά τους συμμαθητές τους ανάλογα με την καταγωγή τους. Το υψηλότερο ποσοστό απόρριψης συγκέντρωσαν τα τσιγγανόπουλα (63%) και τα Αλβανόπουλα (56%). Τα Ελληνόπουλα, αποδέχονται περισσότερο ως συμμαθητές τους, τους Άραβες, τους Ασιάτες και τους Αφρικανούς (78%), τα παιδιά από τις ανατολικές χώρες (84%) και από χώρες της Δυτικής Ευρώπης (93%).

Οι ιδέες βέβαια, των μικρών μαθητών αντικατοπτρίζουν σε ένα μεγάλο βαθμό, τις απόψεις των γονέων τους.

«Η πιο γνωστή κραυγαλέα μορφή εκπαιδευτικού ρατσισμού είναι ο επίσημος αποκλεισμός τμημάτων του πληθυσμού από το σχολείο», ανέφερε στην «Κ», ο ερευνητής – εκπαιδευτικός Χρήστος Κάτσικας.

«Ο αποκλεισμός εμφανίζεται σε μία από τις παρακάτω τρεις φάσεις της εκπαιδευτικής διαδρομής ενός μαθητή:

- από την αρχή της σχολικής διαδικασίας.
- στη διάρκεια του σχολικού έτους, έπειτα από αλληπάλληλες αποτυχίες

Ελάχιστο είναι το ποσοστό των παιδιών παλινοστούντων, αλλοδαπών και μειονοτικών που καταφέρνουν να περάσουν με επιτυχία ολόκληρο το φάσμα της εκπαίδευσης και να ενταχθούν ως ενεργά μέλη, στην κοινωνία».

Η διαρροή των μαθητών αυτών αυξάνεται όπως είπαμε, όσο ανεβαίνουμε τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Οι λόγοι είναι δύο: τα παιδιά αναγκάζονται να διακόψουν είτε για να αναζητήσουν δουλειά, είτε γιατί είναι λιγότερο προετοιμασμένα να αντιμετωπίσουν τις απαιτήσεις του γυμνασίου και του λυκείου, σε σύγκριση μ' αυτές του δημοτικού. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο το 5% των Ελλήνων – Ποντίων ηλικίας 15-19 ετών, εντάσσονταν στο εργατικό δυναμικό πριν την αναχώρησή τους από την

πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. Μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα, η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας παρουσιάζει τεράστια αύξηση (63%).

Όπως διαπιστώνουν οι δύο ερευνητές στο βιβλίο τους, για τις αιτίες του φαινομένου αυτού, το ίδιο το σχολείο, έχει σημαντικό μερίδιο ευθύνης και άμεση συμμετοχή στην παθολογία της σχολικής αποτυχίας, αφού και όταν ακόμη ανακοινώνει ότι ενδιαφέρεται για τον μαθητή, όταν επαγγέλλεται *«ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση», «ισόρροπη ανάπτυξη της προσωπικότητας», «αντισταθμιστική εκπαίδευση», «μείωση των ανισοτήτων»,* και άλλα *«ηχηρά παρόμοια»,* σπάνια μετατρέπει το *«ενδιαφέρει»* σε πράξη (Χ. Κάτσικας, Ε. Πολίτου, 1998).

Είναι αξιοπρόσεκτο ότι οι φορείς της κοινωνικοποίησης των μαθητών, δηλαδή οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί, εμφανίζονται *«πιο αρνητικοί απέναντι στην παρουσία παιδιών των μεταναστών στα ελληνικά σχολεία όσο και γενικά απέναντι στην παρουσία αλλοδαπών στη χώρα μας σε σχέση με τους ίδιους τους μαθητές».* Ιδιαίτερα οι μικρότεροι μαθητές του δημοτικού σχολείου εμφανίζουν καλύτερη γνώμη και συμπεριφορά απέναντι στους αλλοδαπούς συμμαθητές τους. Σε πολλές περιπτώσεις τα σχολεία αποτελούν χώρο διακρίσεων εις βάρος των αλλοδαπών μαθητών, ενώ όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, τόσο περιορισμένη

είναι η ξενοφοβική συμπεριφορά στους ίδιους και στα παιδιά τους.

Αναλυτικά:

Γ1) Αντιμετώπιση γονέων

Σε ποσοστό 51,7% οι γονείς δηλώνουν ότι η παρουσία μεταναστών στην ελληνική κοινωνία τους ανησυχεί και σε ποσοστό 16,2% ότι τους ενοχλεί, ενώ μόλις 1 στους 10 λέει ότι η νέα πραγματικότητα του φαίνεται ενδιαφέρουσα. Μόλις 17,2% θεωρεί ότι οι μετανάστες πρέπει να μείνουν στην Ελλάδα και να έχουν ίδια δικαιώματα με τους Έλληνες, ενώ 62,3% θέλει να φύγουν όσοι ... δεν είναι αναγκαίοι είτε είναι παράνομοι, κι ένα ακραίο 11% να φύγουν όλοι. Ποσοστό 42% θεωρεί την παρουσία παιδιών μεταναστών μάλλον αρνητικό έως απειλητικό γεγονός. Σχεδόν 6 στους 10 γονείς δε θέλουν τα παιδιά των μεταναστών να φοιτούν μαζί με τα δικά τους και θα προτιμούσαν είτε να υπάρχουν ειδικές τάξεις είτε ειδικά σχολεία.

Παρ' όλα αυτά, ποσοστά 76% και 20% λένε ότι δεν θα ενοχλούνταν αν το παιδί τους έκανε παρέα με παιδί άλλης εθνικότητας, θρησκείας ή χρώματος και 80% παραδέχεται ότι τα παιδιά των μειονοτήτων δεν έχουν δημιουργήσει κάποιο πρόβλημα στο σχολείο.

Γ2) Αντιμετώπιση δασκάλων

Επτά στους 10 δασκάλους και καθηγητές εκτιμούν ότι οι Έλληνες εκπαιδευτικοί δεν έχουν επαρκή κατάρτιση για να διδάξουν τα παιδιά των αλλοδαπών κι ένας στους τρεις δηλώνει ότι *«από την εμπειρία του γίνονται διακρίσεις εις βάρος των αλλοδαπών μαθητών στα σχολεία»*. Μόνο το 38,1% των καθηγητών πιστεύει ότι τα αλλοδαπά παιδιά πρέπει να εγγράφονται σε οποιοδήποτε σχολείο και οι υπόλοιποι θα ήθελαν ειδικά σχολεία ή ειδικές τάξεις. Περισσότερο οι δάσκαλοι (34,2%), λιγότερο οι καθηγητές Γυμνασίου (30,7%) κι ακόμη λιγότερο οι καθηγητές Λυκείου (23,5%), κρίνουν αρνητικό ή απειλητικό το γεγονός της παρουσίας παιδιών μεταναστών στα σχολεία και 7 στους 10 εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων λένε ότι η παρουσία τους δυσκολεύει τη διαδικασία του μαθήματος. Ένας στους πέντε κρίνει δικαιολογημένη τη στάση όσων γονιών ζητούν να φύγουν τα ξένα παιδιά από τα σχολεία, όμως η πλειονότητα (78%) την κρίνει υπερβολική ως απαράδεκτη. Ποσοστό 53% θεωρεί ανησυχητική έως απειλητική γενικά την παρουσία των μεταναστών και 60% ζητεί να φύγουν οι παράνομοι και οι μη αναγκαίοι, είτε (2%) όλοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη διαβίωση των μεταναστών στην Ελλάδα, στηρίζεται τόσο στους κανόνες του διεθνούς δικαίου, όσο και σ' αυτούς του ελληνικού δικαιοῦκού συστήματος.

I. Το Σύνταγμα.

Οι αλλοδαποί γενικῶς δεν απολαμβάνουν πλήρως ὅλα τα δικαιῶματα δημοσίου δικαίου. Οι αποκλίσεις σχετίζονται κυρίως με τα πολιτικά και κοινωνικά δικαιῶματα, ενώ τα ατομικά δικαιῶματα είναι «πανανθρώπινα», το Ελληνικό Σύνταγμα αναφέρει σε αρκετές περιπτώσεις μόνο τους Έλληνες πολίτες ως υποκείμενα αυτών των δικαιωμάτων.

Αξίζει πάντως να σημειωθεί ὅτι σύμφωνα με το Σύνταγμα απαγορεύονται οι διακρίσεις σε βάρος αλλοδαπών και προσβάλλουν την αξία του ανθρώπου.

II. Οι κανόνες του διεθνούς δικαίου.

Οι κανόνες του διεθνούς δικαίου επιβάλλουν την υποχρέωση κάθε Κράτους να εγγυάται την προστασία

των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου σε όλους όσοι ζουν και εργάζονται μέσα στα όρια της επικρατείας του. Οι βασικότερες διεθνείς εγγυήσεις παρέχονται από:

(α) Την Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου του 1948.

(β) Την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ν. Δ. 53 της 19/10/1974).

(γ) Τον Κοινωνικό Χάρτη (Ν. 1426/1984).

(δ) Το Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά Δικαιώματα (Ν. 1532 της 19/19/03/1985)

(ε) Τη Συνθήκη του Schengen (Ν. 2514 της 26/27/06/1997).

(στ) Τη Συνθήκη του Maastricht (Ν. 2077/1992).

(ζ) Τη Συνθήκη του Amsterdam (Ν. 2691/1999).

(η) Την Οδηγία 90/364 ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα παραμονής (28 Ιουνίου 1990).

Ειδικότερα:

Α. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ).

Η ΕΣΔΑ ως μέρος της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. Δ. 53 της 19/10/1974), παρέχει σημαντικές εγγυήσεις δικονομικού και ουσιαστικού περιεχομένου, οι κυριότερες των οποίων είναι:

1. Το δικαίωμα για μια δίκαιη δίκη (άρθρο 6).

Σύμφωνα με την αρχή αυτή κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο να εκδικάζεται η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και μέσα σε λογική προθεσμία από ένα ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, το οποίο θα αποφασίσει είτε επί των αμφισβητήσεων σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αστικής φύσης, είτε επί του βάσιμου των κατηγοριών ποινικής φύσης.

2. Το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής (άρθρο 13).

Σύμφωνα με την αρχή αυτή κάθε πρόσωπο του οποίου τα αναγνωρισμένα από την ΕΣΔΑ δικαιώματα

παραβιάσθηκαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον της εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίαση διαπράχθηκε από πρόσωπα που ενεργούσαν στο πλαίσιο της εκτέλεσης των καθηκόντων τους.

3. Η απαγόρευση μαζικών απελάσεων αλλοδαπών (άρθρο 4, Τέταρτο Πρωτόκολλο).

Η ΕΣΔΑ απαγορεύει τις μαζικές απελάσεις των αλλοδαπών, δηλαδή απαγορεύει κάθε μέτρο των αρμοδίων αρχών που υποχρεώνει ομάδες αλλοδαπών να εγκαταλείψουν τη χώρα εκτός και αν το μέτρο αυτό λήφθηκε μετά από αντικειμενική εξέταση της ιδιαίτερης περίπτωσης κάθε αλλοδαπού που συμμετέχει στην ομάδα αυτή.

4. Το δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια (άρθρο 5).

Σύμφωνα με την αρχή αυτή κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια. Κανείς δεν επιτρέπεται να στερηθεί την ελευθερία του παρά μόνο σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει ο νόμος.

5. Η απαγόρευση απάνθρωπης μεταχείρισης (άρθρο 3).

Σύμφωνα με την αρχή αυτή κανείς δεν επιτρέπεται να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή σε ποινές ή σε μεταχείριση απάνθρωπη ή εξευτελιστική.

6. Το δικαίωμα έκφρασης γνώμης (άρθρο 10).

Σύμφωνα με την αρχή αυτή κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση της γνώμης του και να μεταδίδει ιδέες ή πληροφορίες χωρίς καμία επέμβαση της δημόσιας αρχής και ασχέτως συνόρων.

7. Η ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας (άρθρο 9).

Η ΕΣΔΑ αναγνωρίζει ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Τούτο το δικαίωμα συνεπάγεται την ελευθερία αλλαγής πεποίθησης ή θρησκείας.

B. Η Σύμβαση του Schengen

Η Σύμβαση του Schengen που κύρωσε η Ελλάδα με τον Ν. 2472/1997, συνίσταται στην πρόβλεψη ορισμένων βασικών αρχών για την κατοχύρωση της ανεμπόδιστης,

ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων σε μια ευρύτερη ευρωπαϊκή «επικράτεια». Η ίδια Σύμβαση συνίσταται στην ανάδειξη και θεσμοποίηση μιας σειράς μέτρων κοινής πολιτικής ασφάλειας μεταξύ των συμβαλλόμενων Κρατών – μερών και στη θέση σε εφαρμογή ενός Συστήματος Πληροφοριών Schengen. Έτσι, σύμφωνα με την Σύμβαση του Schengen προβλέπονται συγκεκριμένοι κανόνες διέλευσης των συνόρων, όροι νόμιμης παραμονής και εντατικοποίησης της αστυνομικής συνεργασίας. Ειδικότερα, με το άρθρο 2 της Σύμβασης καταργούνται οι έλεγχοι στα εσωτερικά σύνορα της Ε. Ε., ενώ παράλληλα, επιτρέπονται οι εθνικοί έλεγχοι αν αυτό υπαγορεύεται από λόγους δημόσιας τάξης ή εθνικής ασφάλειας.

Αναφορικά με τα εξωτερικά σύνορα τα Κράτη – μέρη αναλαμβάνουν να κατοχυρώνουν επαρκώς τον έλεγχο των μεταναστευτικών ρευμάτων (άρθρο 6). Έτσι οι πολίτες των τρίτων χωρών, οφείλουν να ανταποκρίνονται σε πρόσθετες, πέραν της επίδειξης νόμιμου ταξιδιωτικού εγγράφου προϋποθέσεις εισόδου (άρθρο 5 παρ. 1). Κατ' εξαίρεση μπορεί να χορηγηθεί άδεια εισόδου παρά τη μη εκπλήρωση των προϋποθέσεων για ανθρωπιστικούς λόγους. Τέλος, στο πλαίσιο της ενίσχυσης των εξωτερικών ελέγχων, η Σύμβαση καθιερώνει κοινή ομοιόμορφη VISA η οποία επιτρέπει την ελεύθερη κυκλοφορία στην επικράτεια Schengen και κανονίζει τις προϋποθέσεις

ισοδύναμης αναγνώρισης της προστασίας προς τους αιτούντες παροχή ασύλου (άρθρο 30).

Το Ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο

Ο Νόμος 1975/1991 ρυθμίζει κατά βάση τα θέματα που αφορούν στην είσοδο – έξοδο, εγκατάσταση, εργασία, απέλαση των αλλοδαπών καθώς και τη διαδικασία αναγνώρισης πολιτικών προσφύγων (όπως αντικαταστάθηκε με τον Ν. 2452/1996). Θα πρέπει να τονιστεί ότι ο Ν. 1975/1991 ρυθμίζει το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών που προέρχονται από τρίτες χώρες (εκτός Ε. Ε.), και επιφυλάσσει ευνοϊκή μεταχείριση για τους ομογενείς.

Κατά το ελληνικό δίκαιο θεωρείται *«αλλοδαπό φυσικό πρόσωπο που έχει άλλη (εκτός της ελληνικής) ιθαγένεια ή που δεν έχει την ιθαγένεια κανενός κράτους»* (ανιθαγενής). Αν κάποιος έχει περισσότερες από μία ιθαγένειες, εκ των οποίων καμία δεν είναι ελληνική, θεωρείται επίσης αλλοδαπός. Αντίθετα, αν μεταξύ αυτών των ιθαγενειών είναι κάτοχος και της ελληνικής τότε θεωρείται ημεδαπός.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 2 του Ν. 1975/1991, πρόσωπα που επικαλούνται περισσότερες από μία ιθαγένειες, υποχρεούνται να δηλώσουν στην αρμόδια αστυνομική αρχή την ιθαγένεια της προτίμησής τους και να επιδείξουν το κανονικό έγγραφο της χώρας της οποίας την ιθαγένεια επικαλούνται.

Στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου, ο Αστικός Κώδικας εξομοιώνει πλήρως τον αλλοδαπό με τον ημεδαπό, ορίζοντας ότι ο αλλοδαπός απολαμβάνει τα αστικά δικαιώματα του ημεδαπού (άρθρο 4ΑΚ). Ως αστικά εννοούνται τα ιδιωτικά δικαιώματα.

- Ειδική άδεια παραμονής σε μέλη της οικογένειας του αλλοδαπού.

Ο αλλοδαπός στον οποίο εγκρίθηκε άδεια παραμονής πέραν της πενταετίας μπορεί να ζητήσει στο πλαίσιο της «οικογενειακής συνένωσης» την έλευση και εγκατάσταση στη χώρα των μελών της οικογένειάς του. Ως μέλη της οικογένειας του. Ως μέλη της οικογένειας του αλλοδαπού θεωρούνται η σύζυγος και τα κάτω των 18 ετών άγαμα παιδιά του, στα οποία χορηγείται ειδική άδεια παραμονής, μετά από αίτηση που υποβάλλει ο αλλοδαπός στην υπηρεσία αλλοδαπών (άρθρο 3 παρ. 1 Π. Δ. 5/1998). Για να χορηγηθεί η ειδική αυτή άδεια ο αλλοδαπός θα πρέπει να αποδείξει ότι έχει σταθερό και επαρκές εισόδημα για τις ανάγκες της οικογένειάς του, το οποίο δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το μισθό του ανειδίκευτου εργάτη (άρθρο 2 Π. Δ. 5/1998).

- Άδεια παραμονής για σπουδές.

Στον αλλοδαπό που επιθυμεί να σπουδάσει στην Ελλάδα παρέχεται ειδική θεώρηση εισόδου (VISA) και

ετήσια άδεια παραμονής. Προϋπόθεση χορήγησης της άδειας εισόδου για σπουδές είναι να έχει γίνει ο αλλοδαπός δεκτός για φοίτηση σε Σχολή της ημεδαπής (άρθρο 15 παρ. 1 Ν. 1975/1991).

Η άδεια παραμονής για προπτυχιακές σπουδές ανανεώνεται κάθε χρόνο. Η ανανέωση μπορεί να συνεχιστεί για τον ελάχιστο υποχρεωτικό χρόνο φοίτησης που απαιτείται για τη λήψη πτυχίου με προσαύξηση κατά δύο έτη. Στον παραπάνω χρόνο δεν περιλαμβάνεται η περίοδος για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα έτος.

Η άδεια παραμονής για μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα δεν μπορεί να υπερβεί τον προβλεπόμενο χρόνο σπουδών αυξημένο κατά το μισό (άρθρο 15 παρ. 3 Ν. 1975/1991).

Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη περιλαμβάνει εξέταση στα εξωτερικά ιατρεία των κρατικών νοσοκομείων, των κέντρων υγείας και των κρατικών περιφερειακών ιατρείων, διενέργεια παρακλινικών εξετάσεων και παροχή φαρμάκων με συνταγή ιατρού που υπηρετεί σ' αυτά τα ιατρεία και νοσοκομεία. Η νοσοκομειακή περίθαλψη, περιλαμβάνει νοσηλεία σε κλίνη Γ' θέσης των κρατικών νοσοκομείων. Η περίθαλψη προσφέρεται δωρεάν στους αλλοδαπούς που έχουν δελτίο αιτήσαντος άσυλο ή ειδικό δελτίο παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους εφ' όσον είναι ανασφάλιστοι και οικονομικά αδύναμοι (άρθρο 24

παρ. 2 Ν. 1975/1991 όπως τροποποιήθηκε με τους Ν. 2452/2996 και 2646/1998, Π. Δ. 266/1999).

- Εγγραφή αλλοδαπών μαθητών στα σχολεία.

1. Στο δημοτικό σχολείο μπορούν να εγγράφονται αλλοδαποί μαθητές που διαμένουν στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσής τους, αν το επιθυμούν οι γονείς ή κηδεμόνες τους, οι οποίοι διαμένουν ήδη στην Ελλάδα. Ειδικά, για την πρώτη τάξη απαιτείται πιστοποιητικό με ακριβή ημερομηνία γέννησης, πιστοποιητικά για τους προβλεπόμενους εμβολιασμούς και οδοντολογικές εξετάσεις. Για τις υπόλοιπες τάξεις απαιτείται τίτλος ξένου σχολείου ή βεβαίωση φοίτησης ή αποδεικτικό μετεγγραφής. Όλα τα δικαιολογητικά πρέπει να είναι επίσημα μεταφρασμένα και να προσκομίζονται αμέσως ή σε σύντομο χρονικό διάστημα, ως το τέλος του κάθε διδακτικού έτους, αλλιώς δεν χορηγείται τίτλος σπουδών ή προόδου.

2. Ανάλογες προβλέψεις υπάρχουν για την εγγραφή αλλοδαπών μαθητών στα νηπιαγωγεία, τα γυμνάσια και τα λύκεια.

- Έλεγχος της παραμονής.

Ο αλλοδαπός που κατέχει άδεια παραμονής οφείλει να δηλώνει εντός μηνός στην αρμόδια αστυνομική αρχή τον τόπο διαμονής του και κάθε αλλαγής της κατοικίας

του, καθώς και κάθε αλλαγή της αστικής του κατάστασης (γάμος, αλλαγή ιθαγένειας κ.τ.λ.) (άρθρο 32 παρ. 1 Ν. 1975/1991).

- Ειδικές περιπτώσεις.

α. Στον ασφαλιστικό κλάδο ανεργίας του Ο.Α.Ε.Δ. υπάγονται:

- οι αλλοδαποί που παρέχουν κατά κύριο λόγο εξαρτημένη εργασία,
- οι απασχολούμενοι σε περιοχές στις οποίες έχει επεκταθεί η ασφάλιση του Ο.Α.Ε.Δ. (συνήθως συμπίπτουν με την επέκταση ασφάλισης στον κλάδο ασθένειας του Ι.Κ.Α.) και
- οι ασφαλιζόμενοι για τον κίνδυνο ασθένειας σε κάποιο φορέα κοινωνικής ασφάλισης (Ι.Κ.Α., Τ.Ε.Β.Ε.)

Επίσης, από τα Γραφεία Ασφάλισης των Υπηρεσιών Νόμου και τις τοπικές και συνεργαζόμενες με τον Ο.Α.Ε.Δ. υπηρεσίες χορηγούνται: ειδικά εποχιακά βοηθήματα για οικοδόμους, μισθωτούς ναυπηγοεπισκευαστικής ζώνης, δασεργάτες, μουσικούς – επίδομα συμπληρωματικών παροχών μητρότητας για ασφαλισμένες, που είχαν ενεργό σχέση εργασίας κατά την έναρξη της άδειας κυοφορίας και μετά την είσπραξη από το Ι.Κ.Α. του επιδόματος για

αποχή από την εργασία λόγω κυοφορίας και λοχείας και - επίδομα νέων 20-29 ετών, ανέργων επί ένα έτος.

β) Ειδικά οι αλλοδαποί που ζητούν άσυλο και όσοι παραμένουν για ανθρωπιστικούς λόγους στο Κέντρο Προσωρινής Διαμονής Αιτούντων Άσυλο Αλλοδαπών ή βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, δικαιούνται ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης.

«Το νέο νομοσχέδιο για τους μετανάστες»

Ο λόγος για την ανάληψη νέων νομοθετικών πρωτοβουλιών σχετικά με την είσοδο και την παραμονή των οικονομικών μεταναστών, όπως επισημαίνεται στην εισηγητική έκθεση, είναι ότι *«κατά την εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 2910/2001, διαπιστώθηκε δυσκολία αντιμετώπισης ορισμένων περιπτώσεων που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν κατά τη σύνταξή του»*. Έτσι, με το νέο νομοσχέδιο ρυθμίζονται: Πρώτον, θέματα αδειών παραμονής αλλοδαπών συζύγων ομογενών, επαναπατρισθέντων, παλιννοστούντων, ή ευρισκομένων σε κατάσταση χηρείας, γονέων ημεδαπών, ανηλίκων τέκνων αλλοδαπών. Δεύτερον, θέματα άδειας εργασίας αλλοδαπών αθλητών και προπονητών, μελών διοικητικού συμβουλίου, διαχειριστών και προσωπικού εταιρειών, πνευματικών δημιουργών, όσων έχουν πάρει άδεια παραμονής για

ανθρωπιστικούς λόγους κ.τ.λ. Τρίτον, θέματα αδειών παραμονής και εργασίας προσωπικού διπλωματικών αποστολών και σπουδαστών στο Άγιο Όρος. Τέταρτον και το κυριότερο, θέματα που αφορούν τη χορήγηση άδειας παραμονής σε όσους είχαν νομιμοποιηθεί λαμβάνοντας την προσωρινή άδεια παραμονής του Ν. 2910/2001 (ΤΟ ΒΗΜΑ, 9 Δεκεμβρίου 2001, ΡΕΠΟΡΤΑΖ / Α 53).

ΟΔΗΓΙΕΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΑΛΛΟΓΕΝΩΝ – ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.

1. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1351/1983 «εισαγωγή σπουδαστών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις», προβλέπονται διάφορες κατηγορίες υποψηφίων, για τους οποίους ισχύουν ειδικές διατάξεις για την εισαγωγή τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση της χώρας μας. Μία απ' αυτές τις κατηγορίες είναι και οι Αλλογενείς – Αλλοδαποί.

Για να υπαχθεί ένας υποψήφιος στην κατηγορία αυτή, πρέπει ο ίδιος και οι δύο γονείς του να μην είναι Έλληνες.

2. Οι υποψήφιοι που έχουν την παραπάνω προϋπόθεση πρέπει να υποβάλλουν στο Υπουργείο Παιδείας, Τμήμα Εισιτηρίων Εξετάσεων, από 1 μέχρι και 10 Αυγούστου,

τα σχετικά δικαιολογητικά τους και να συμπληρώσουν την αίτηση – μηχανογραφικό δελτίο υποψηφίου με τις Σχολές και τα τμήματα προτίμησής τους, που χορηγείται από την υπηρεσία κατά την κατάθεση των δικαιολογητικών.

3. Τα δικαιολογητικά κατατίθενται από τους ίδιους τους υποψηφίους ή από άλλο εξουσιοδοτημένο απ' αυτούς πρόσωπο. Ο υποψήφιος κατά την κατάθεση των δικαιολογητικών του πρέπει να έχει μαζί του το διαβατήριο ή την άδεια παραμονής, ώστε να αποδεικνύεται η νόμιμη παρουσία του στην Ελλάδα. Στην περίπτωση που τα δικαιολογητικά δεν κατατίθενται από τον ίδιο τον υποψήφιο, υποβάλλεται από το εξουσιοδοτημένο πρόσωπο υπεύθυνη δήλωση ότι ο υποψήφιος είναι στην Ελλάδα και τα δικαιολογητικά του υποβάλλονται με εξουσιοδότηση, κατατίθεται και επικυρωμένο φωτοαντίγραφο του διαβατηρίου ή της άδειας παραμονής για τη νόμιμη παρουσία του υποψηφίου στην Ελλάδα.

4. Τα δικαιολογητικά είναι:

α) Αίτηση – μηχανογραφικό δελτίο υποψηφίου (σε μικρού μεγέθους φωτογραφία του υποψηφίου).

β) Τίτλος απόλυσης από λύκειο.

γ) Βεβαίωση της μέσης γενικής βαθμολογίας του απολυτηρίου του, η οποία να έχει εκδοθεί από το Υπουργείο Παιδείας ή από την αρμόδια Εκπαιδευτική

Αρχή της χώρας του ή από την Πρεσβεία της χώρας αυτής στην Ελλάδα. Η μέση γενική βαθμολογία πρέπει να εκφράζεται σε εικοσάβαθμη (0-20) κλίμακα, με άριστο το 20 και ελάχιστο το 0.

δ) Βεβαίωση που να δείχνει την υπηκοότητα και την καταγωγή του υποψηφίου και των γονέων τους.

ε) Βεβαίωση της αρμόδιας αρχής της χώρας του υποψηφίου ότι ο τίτλος σπουδών του παρέχει δικαίωμα εγγραφής σε Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της χώρας αυτής.

στ) α) Υπεύθυνη δήλωση ότι ο υποψήφιος δεν είναι κάτοχος πτυχίου σχολής ή τμήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ελλάδας και

β) Ο υποψήφιος δεν έχει εισαχθεί σε σχολή ή τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 1997 ή προγενέστερα.

5. Όλα τα δικαιολογητικά που εκδίδονται από ξένη υπηρεσία (σχολείο, άλλη εκπαιδευτική αρχή κ.λ.π.) πρέπει να είναι:

α) επικυρωμένα για τη γνησιότητα της υπογραφής αυτού που τα υπογράφει, από ελληνική διπλωματική αρχή στο εξωτερικό ή από διπλωματική αρχή της ξένης χώρας στην Ελλάδα με επικύρωση του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας, και

β) μεταφρασμένα από την ελληνική διπλωματική αρχή στο εξωτερικό ή από το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας.

Ειδικά, τα δικαιολογητικά που προέρχονται από ξένα σχολεία που λειτουργούν στην Ελλάδα, πρέπει να είναι επικυρωμένα για την γνησιότητά τους και τη νομιμότητα λειτουργίας των σχολείων αυτών από τη διεύθυνση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στην οποία υπάγεται το ξένο σχολείο.

Δικαιολογητικά (ενδεικτικά ή πιστοποιητικά σπουδών κ.λ.π.) που έχουν εκδοθεί από τις χώρες: Αντίγκουα, Αργεντινή, Αρμενία, Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Βοσνία – Ερζεγοβίνη, Γαλλία, Ελβετία, Η.Π.Α., Ιαπωνία, Ισπανία, Ισραήλ, Ιταλία, Καναδά, Κύπρο, Κροατία, Λεσόθο, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Μαλάουι, Μάλτα, Μαυρίκιο, Μεγάλη Βρετανία, Μεξικό, Μπακάμες, Μποτσουάνα, Μπρούνεϊ, Νταρουσάλαμ, Μάν, Νορβηγία, Νησιά Μάρσαλ, Ολλανδία, Ολλανδικές Αντίλλες, Ουγγαρία, Παναμά, Πορτογαλία, Ρωσία, Σαν Μαρίνο, Σεϋχέλλες, Σλοβενία, Σουαζιλάνδη, Σουρινάμ, Τουρκία, Τόγκα, Φίτζι, Φινλανδία, Χονγκ – Κονγκ, δεν χρειάζεται να έχουν επικυρωθεί για την γνησιότητά τους από ελληνική διπλωματική αρχή στο εξωτερικό, με την προϋπόθεση όμως ότι στα έγγραφα αυτά θα υπάρχει επισημείωση, που προβλέπουν τα άρθρα 3 και 4 της σύμβασης της Χάγης της 5^{ης} Οκτωβρίου 1961, από τις αρμόδιες για το σκοπό

αυτό αρχές, που σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6, της ίδιας Σύμβασης, υποχρεώνεται να ορίσει το κάθε συμβαλλόμενο Κράτος. Γι' αυτό οι υποψήφιοι που προσκομίζουν δικαιολογητικά από ξένη χώρα πρέπει να ζητούν από τις ξένες υπηρεσίες να βάζουν στο έγγραφο την απαιτούμενη επισημείωση.

Επίσης, λόγω διμερών συμβάσεων δε χρειάζονται επικύρωση έγγραφα που προέρχονται από τις ακόλουθες χώρες: Βουλγαρία, Γερμανία, Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία και Κύπρο.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Δικαιολογητικά από ξένη αρχή που δεν θα είναι επικυρωμένα για τη γνησιότητά τους, σύμφωνα με τα παραπάνω δεν θα γίνονται δεκτά από την επιτροπή συγκέντρωσης δικαιολογητικών και οι σχετικές αιτήσεις απορρίπτονται.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΠΙΛΕΓΟΝΤΑΙ

1. Η Επιλογή αυτών που εισάγονται στις Σχολές ή στα Τμήματα γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τα τμήματα και οι σχολές που εισάγονται οι υποψήφιοι αναγράφονται στο μηχανογραφικό δελτίο υποψηφίου.

2. Ο υποψήφιος γράφεται στη Σχολή ή στο Τμήμα που θα επιλεγεί.
3. Ο υποψήφιος που θα εισαχθεί σε Σχολή ή Τμήμα, για να εγγραφεί πρέπει να έχει βεβαίωση του Πανεπιστημίου Αθήνας ή Θεσσαλονίκης, ότι γνωρίζει την ελληνική γλώσσα. Αν δεν έχει τη βεβαίωση αυτή, μπορεί να κάνει την εγγραφή του τον επόμενο χρόνο, αφού θα έχει αποκτήσει τη βεβαίωση αυτή. Σε αντίθετη περίπτωση ο εισαγόμενος κάνει το δικαίωμα εγγραφής του. Οι εξετάσεις για απόκτηση του πιστοποιητικού γνώσης της ελληνικής γλώσσας γίνονται περίπου κατά τους μήνες Ιούνιο και Σεπτέμβριο στην πανεπιστημιακή λέσχη στην Αθήνα, οδός Ιπποκράτους 15 και στο σχολείο νέας ελληνικής γλώσσας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εξέταση ή με την ημερομηνία εξέτασης της γλώσσας οι υποψήφιοι πρέπει να απευθύνονται ένα μήνα νωρίτερα τουλάχιστον στο πανεπιστήμιο Αθήνας ή Θεσσαλονίκης για να μη χάνουν την προθεσμία εξέτασης της γλώσσας ή να προλάβουν τυχόν αλλαγές στην ημερομηνία εξέτασης.

4. Για να γραφτεί ένας υποψήφιος σε Σχολή ή Τμήμα που έχει επιλεγεί πρέπει να περάσει από υγειονομική εξέταση, σύμφωνα με κανονισμό που ισχύει για κάθε Σχολή ή Τμήμα.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 1789

28 Σεπτεμβρίου 1999

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ**

Συγχώνευση δημοτικών σχολείων (κατά τάξεις).....	1
Διαπολιτισμική Εκπαίδευση - Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων Σχετ. Αριθμ. Φ2/378/Γ1/1124'8.12.94 (ΦΕΚ 930/14.12.94/τ.Β') απόφαση Υπουργού Παιδείας.....	2
Μετονομασία του Ι.Ε.Κ. Καλλιθέας.....	3
Σύσταση Εκκλησιαστικού Ιδρύματος με την επωνυμία: «ΙΔΡΥΜΑ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ "ΔΙΑΚΟΝΙΑ".....	4
Παράταση του χρόνου ισχύος των λατομικών περιοχών του Ν. Αιτωλινίας που δεν έχουν ακόμα ενεργοποιηθεί.....	5

3. Την αριθμ. ΣΤ5/33/9.10.1996 απόφαση «Ορισμός αρμοδιοτήτων Υφυπουργού του ΥΠ.Ε.Π.Θ. «(ΦΕΚ 937 τ.Β').

4. Την αριθμ. 1107147/1239'0006/4.10.1996 απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Οικονομικών «Ανάθεση αρμοδιοτήτων Υπουργού Οικονομικών στους Υφυπουργούς Οικονομικών «(ΦΕΚ 922 τ.Β')

5. Το γεγονός ότι από την απόφαση αυτή προκαλείται δεσπανά σε βάρος:

α) τον προϋπολογισμό της Ν.Α.Νομού Λέσβου (Ειδ. Φορέας 194 ΚΑΕ 0821) ύψους 1.140.000 δρχ. περίπου για το τρέχον οικονομικό έτος και 3.420.000 δρχ. για καθένα από τα επόμενα έτη, που θα καλύπτεται με επιχορήγηση από τον Προϋπολογισμό της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (911-37 Ειδ. Φ.085 ΚΑΕ 2285) και

β) τον Προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ύψους 8.000 δρχ. για το τρέχον οικονομικό έτος και 24.000 για καθένα από τα επόμενα έτη που θα καλύπτεται από τις πιστώσεις του ανωτέρω Προϋπολογισμού (ΕΦ. 19/210 ΚΑΕ 0237), αποφασίζουμε:

(1) Συγχωνεύονται από το σχολικό έτος 1999 -2000 σε τετραθέσιο δημοτικό σχολείο με την ονομασία τετραθέσιο Δημοτικό Σχολείο Συκαμινέας με έδρα τη Συκαμινέα του Νομού Λέσβου τα Δημοτικά Σχολεία:

α) Μονοθέσιο Δημοτικό Σχολείο Αργένου

β) Διθέσιο Δημοτικό Σχολείο Συκαμινέας

γ) Διθέσιο Δημοτικό Σχολείο Λεπετύμνου

Οι τάξεις του ανωτέρω σχολείου θα λειτουργήσουν ως εξής:

α) Οι τάξεις Α', Β' και Γ στο διδακτήριο του συγχωνευμένου Δημοτικού Σχολείου Λεπετύμνου.

β) Οι τάξεις Δ', Ε' και ΣΤ στο διδακτήριο του συγχωνευμένου Δημοτικού Σχολείου Συκαμινέας.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 7 Σεπτεμβρίου 1999

ΟΙ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΝΙΚ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ι. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθ. Δ4/592

(1)

Συγχώνευση δημοτικών σχολείων (κατά τάξεις)

**ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

α) Του άρθρου 4 παρ. 13 του Ν. 1566/85 «Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 167 τ.Α'/3.6.1985)

β) Της περ. α) της παρ. 24 του άρθρου 2 του Ν. 2621/98 «Ρύθμιση θεμάτων οργάνωσης και λειτουργίας Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ136 τ.Α')

γ) Του άρθρου 29 Α του Ν. 1558/85 (ΦΕΚ137Α) όπως προστέθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 2081/1992 «Ρύθμιση θεμάτων του θεσμού του Επιμελητηρίου κ.λ.π.» (ΦΕΚ 154Α'/1992) και αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.2469/97 (ΦΕΚ 38 τ.Α').

2. Το αριθμ. 941/17.3.1999 έγγραφο της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Λέσβου.

Αριθ. Φ10/20/Γ1/708 (2)
 Διαπολιτισμική Εκπαίδευση - Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων Σχετ. Αριθμ. Φ2/378/Γ1/1124/8.12.94 (ΦΕΚ 930/14.12.94/τ.Β') απόφαση Υπουργού Παιδείας.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Το άρθρο 2 παρ.3 του Ν. 1894/90, ΦΕΚ 110 τ.Α'
2. Το άρθρο 35 παρ.3 του Ν. 2413/96, ΦΕΚ 124 τ.Α'
3. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν θα προκύψουν για το κρατικό προϋπολογισμό επιπλέον δαπάνες από αυτές που ήδη είχαν υπολογιστεί με την αναφερόμενη στο θέμα αυτό αριθμ. Φ2/378/Γ1/1124/8.12.94 (ΦΕΚ 930 τ. Β') απόφαση του Υπουργού Παιδείας, αποφασίζουμε:

Προκειμένου η εκπαίδευση παλινοστούτων και αλλοδαπών μαθητών να γίνει περισσότερο αποτελεσματική και συμμετοχική -ενεργητική, ώστε οι μαθητές αυτοί να ενταχθούν ομαλά και ισόρροπα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, στα πλαίσια της διαπολιτισμικής αγωγής, διαμορφώνεται ένα ευέλικτο σχήμα θεσμικής και διδακτικής παρέμβασης, το οποίο επιτρέπει στο Σύλλογο διδασκόντων κάθε σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αφού σταθμίσει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών αυτών και τις δυνατότητες της σχολικής μονάδας να επιλέξει εκείνο το σχήμα που μπορεί να λειτουργήσει ουσιαστικά και αποδοτικά. Το θεσμικό σχήμα έχει τη μορφή:

- Τάξη Υποδοχής Ι
- Τάξη Υποδοχής ΙΙ
- Φροντιστηριακό τμήμα
- Διευρυμένο ωράριο

1. Φοίτηση σε Τάξη Υποδοχής (Τ.Υ.).

Το πρόγραμμα των Τάξεων Υποδοχής ολοκληρώνεται σε δύο κύκλους που εντάσσονται μέσα στο ωρολόγιο Πρόγραμμα του σχολείου:

• Στις τάξεις Υποδοχής Ι, όπου εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας για μαθητές που θα ενταχθούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα η φοίτηση διαρκεί ένα διδακτικό έτος.

• Στις Τάξεις Υποδοχής ΙΙ, όπου εφαρμόζεται μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσολογικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών που έχουν ενταχθεί σ' αυτές και το οποίο πραγματοποιείται μέσα στις κανονικές τάξεις με παράλληλη υποστηρικτική γλωσσική διδασκαλία, η φοίτηση διαρκεί μέχρι δύο διδακτικά έτη, μετά την παρακολούθηση του κύκλου Τ.Υ. Ι.

2. Λειτουργία Τ.Υ.

α) Ο μικρότερος αριθμός μαθητών με τον οποίο δημιουργείται Τ.Υ. Ι ή ΙΙ είναι 9 και ο μεγαλύτερος 17. Σε περίπτωση που σε γειτονικά σχολεία υπάρχουν μαθητές που έχουν την ανάγκη να φοιτήσουν σε Τ.Υ., μπορούν να μετεγγραφούν με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και των διευθυντών των σχολείων, με απόφαση του προϊσταμένου Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, σε ένα σχολείο στο οποίο τηρούνται οι προϋποθέσεις, ώστε να είναι δυνατή η ίδρυση Τ.Υ.Ι:

Ειδικότερα:

Φοίτηση σε τάξη Υποδοχής(Τ.Υ.)

Το πρόγραμμα των Τάξεων Υποδοχής ολοκληρώνεται

σε δύο κύκλους που εντάσσονται μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου:

• Στις Τάξεις Υποδοχής Ι, όπου εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και μαθησιακής προετοιμασίας. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται με παράλληλη παρακολούθηση μερικών μαθημάτων στην κανονική τάξη όπως: Φυσική Αγωγή, Εικαστική Αγωγή, Μουσική Αγωγή, Ξένη Γλώσσα, Σχολική Ζωή ή και άλλο μάθημα σύμφωνα με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων, σε συνεργασία με το Σχολικό Σύμβουλο. Η φοίτηση σε Τ.Υ. Ι διαρκεί μέχρι ένα διδακτικό έτος. Είναι δυνατή ταχύτερη επανένταξη μαθητή στην κανονική τάξη έπειτα από απόφαση των εκπαιδευτικών της Τ.Υ. Ι και της κανονικής τάξης, αν στο τέλος τριμήνου έχει δειχθεί ότι μπορεί απρόσκοπα να παρακολουθήσει όλα τα μαθήματα.

• Στις Τάξεις Υποδοχής ΙΙ, όπου εφαρμόζεται μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών που έχουν ενταχθεί σ' αυτές και το οποίο πραγματοποιείται μέσα στις κανονικές τάξεις με παράλληλη υποστηρικτική διδασκαλία. Η φοίτηση διαρκεί δύο διδακτικά έτη (σε εξαιρετικές περιπτώσεις τρία έτη) και επιδιώκεται να είναι συναφής για να είναι αποτελεσματική η υποστηρικτική προσπάθεια.

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση:

Εφαρμόζεται εβδομαδιαίο ωρολόγιο 18-22 διδακτικών ωρών που πραγματοποιούνται με απόσπαση των μαθητών από την κανονική τάξη εκτός από τα μαθήματα Καλλιτεχνικά, Τεχνολογία, Φυσική Αγωγή, Μαθηματικά (προαιρετικά το τελευταίο με απόφαση των διδασκόντων) όπου εντάσσονται κανονικά. Ειδικότερα το πρόγραμμα διαμορφώνεται ως εξής

Μαθήματα εντατικής παρακολούθησης (18 - 22 ώρες).

14 ώρες ελληνικά

(4 ώρες μαθηματικά)

4 ώρες στοιχεία από τα υπόλοιπα μαθήματα

Μαθήματα κοινής παρακολούθησης(7-13 ώρες)

Τάξεις	Α	Β	Γ
Μαθηματικά	4	4	4
Ξένη γλώσσα	6	5	5
Πληροφορική-Τεχνολογία	2	2	1
Φυσική Αγωγή	3	3	2
Αισθητική Αγωγή	1	2	2
Οικιακή Οικονομία	1	2	.
ΣΕΠ	.	.	1

Στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση λόγω της ιδιομορφίας του σχολικού προγράμματος ο σύλλογος διδασκόντων του σχολείου αποφασίζει με ποια τάξη(εις και με ποιο τμήμα)- τα της μπορεί να «συνδεθεί» η τάξη Υποδοχής, ώστε οι μαθητές τους να συνδιδάσκονται τα μαθήματα Φυσικής Αγωγής, Καλλιτεχνικών, Τεχνολογίας και Μαθηματικών ή τουλάχιστον ένα από αυτά. Οι Τ.Υ. πρέπει να λειτουργούν κατά τάξη. Σε αντίθετη περίπτωση θα αιτιολογείται εγγράφως από το Διευθυντή του σχολείου η παρέκκλιση από τον κανόνα λειτουργίας των Τ.Υ.

Πρόγραμμα σπουδών Τ.Υ.ΙΙ

Στο πρόγραμμα αυτό οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν στις «κανονικές» τάξεις του σχολείου, ενώ παράλληλα έχουν γλωσσική και μαθησιακή υποστήριξη. Η υποστήριξη προβλέπει:

α. Εσωτερική διαφοροποίηση της διδασκαλίας με εξατομικευμένη υποστήριξη των μαθητών για την ανάπτυξη των αναγκαίων γλωσσικών δεξιοτήτων τους ενώ συμμε-

τέχουν στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες της «κανονικής» τάξης με τον εκπαιδευτικό που είναι υπεύθυνος για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (συμμετοχική διδασκαλία).

β. Εξωτερική διαφοροποίηση της διδασκαλίας: «Συνέχιση της εντατικής διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας από τους ειδικούς εκπαιδευτικούς.

γ. Το μάθημα της γλώσσας και κουλτούρας της χώρας προέλευσης είναι προαιρετικό και, εφόσον υπάρξει ικανός αριθμός μαθητών (7 - 15) διδάσκεται για 4 ώρες την εβδομάδα εκτός του ωρολογίου προγράμματος στην περίπτωση που η τάξη έχει πλήρες ωρολόγιο πρόγραμμα. Για την παρακολούθηση του μαθήματος αυτού χορηγείται στο τέλος του διδακτικού έτους σχετική βεβαίωση.

Προετοιμασίες για ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων.

1. Τάξη Υποδοχής Ι.

• Με διαπιστωτικό test ανιχνεύεται το επίπεδο ελληνομάθειας του μαθητή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση διαπιστώνεται ότι ο μαθητής έχει ελάχιστη ή μηδενική γνώση της ελληνικής γλώσσας με αποτέλεσμα η κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου να είναι ανεπαρκείς σε όλες τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές περιστάσεις.

• Επιζητείται δήλωση του γονέα ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει το παιδί του Τάξη Υποδοχής Ι. Σε αντίθετη περίπτωση παραπέμπεται το θέμα στην ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης, και

• Ανατίθεται η διδασκαλία σε διδακτικό προσωπικό, κατά προτίμηση εξειδικευμένο στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.

• Εξασφαλίζεται έγκαιρα κατάλληλο διδακτικό υλικό.

2. Τάξη Υποδοχής ΙΙ.

• Οι Τ.Υ. ΙΙ αφορούν μαθητές αλλόγλωσσους οποιαδήποτε τάξης της Α'θμιας ή Β'θμιας εκπ/σης.

• Με διαπιστωτικό test ανιχνεύεται το επίπεδο ελληνομάθειας του μαθητή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ότι είναι μέτριο, δηλαδή παρουσιάζει μια ασταθή επάρκεια στην ελληνική γλώσσα με αποτέλεσμα να λειτουργεί ανεπαρκώς στο σύνολο του σχολικού αναλυτικού προγράμματος.

• Επιζητείται δήλωση του γονέα ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει το Ταξη Υποδοχής ΙΙ. Σε περίπτωση διαφωνίας του, το θέμα παραπέμπεται στην ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης.

• Στις διδακτικές διαδικασίες Τ.Υ. μπορεί να συμμετάσχει και δίγλωσσος εκπαιδευτικός.

Η απόφαση για την ένταξη μαθητή σε Τάξη Υποδοχής Ι ή ΙΙ λαμβάνεται από το σύλλογο διδασκόντων σε συνεργασία με το αρμόδιο σχολικό σύμβουλο, αφού συνεκτιμήσουν τα διαγνωστικά tests και λάβουν υπόψη τη σχετική εισήγηση των ειδικών επιστημόνων (ψυχολόγου ή/και κοινωνικού λειτουργού) που παρακολουθούν τη διαδικασία σχολικής προσαρμογής του συγκεκριμένου μαθητή, εφόσον ο θεσμός της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης λειτουργεί στην εκπαιδευτική περιφέρεια.

3. Φοίτηση σε Φροντιστηριακό Τμήμα (Φ.Τ.).

Το πρόγραμμα των Φ.Τ. παρακολουθείται από μαθητές παλιννοστούντες ή αλλοδαπούς που είτε δεν φοίτησαν σε Τ.Υ. Ι ή/και ΙΙ και αντιμετωπίζουν γλωσσικές δυσκολίες είτε εντάχθηκαν στα υποστηρικτικά γι αυτούς μέτρα και παρακολούθησαν τα σχετικά μαθήματα αλλά εξακολουθούν να δυσκολεύονται γλωσσικά κατά την ένταξή τους στην

«κανονική» τάξη. Η λειτουργία των Φ.Τ. πραγματοποιείται εκτός σχολικού ωραρίου.

4. Λειτουργία Φ.Τ.

Ο μικρότερος αριθμός μαθητών με τον οποίο δημιουργείται Φροντιστηριακό Τμήμα είναι ο 3 και ο μεγαλύτερος 8. Μαθητές ευρύτερων περιοχών μπορούν να εγγραφούν στο ίδιο σχολείο, με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και των διευθυντών των σχολικών μονάδων, μετά από έγκριση του προϊσταμένου Διευθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, ώστε να εξασφαλίζεται ικανός αριθμός μαθητών για την ίδρυση Φροντιστηριακού Τμήματος.

Επίσης μπορούν να ιδρύονται Φ.Τ. σε σχολικές μονάδες και να φοιτούν σε αυτά μαθητές των πλησιέστερων σχολείων, αφού εξασφαλιστεί έγκριση των γονέων τους.

Στα Φ.Τ. παρέχεται υποστηρικτική διδασκαλία μέχρι 10 ώρες την εβδομάδα από τις οποίες οι 2 διατίθενται για μελέτη.

5. Πρόγραμμα σπουδών Φροντιστηριακού Τμήματος

Διδάσκονται τα μαθήματα στα οποία ο σύλλογος διδασκόντων κρίνει ότι οι αλλόφωνοι μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες γλωσσικές ή και μαθησιακές, επίσης γίνεται μελέτη και προετοιμασία των μαθητών για τα μαθήματα της επόμενης μέρας 2 ώρες την εβδομάδα (σύνολο 10).

Η κατανομή των ωρών διδασκαλίας κατά μάθημα, οι ώρες λειτουργίας του Φ.Τ., καθώς και η χρήση διδακτικού υλικού, καθορίζονται από το σχολικό σύμβουλο σε συνεργασία με το σύλλογο διδασκόντων.

6. Έναρξη λειτουργίας των Τ.Υ. και Φ.Τ.

Οι αρμόδιες Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις λειτουργίας Τάξεων Υποδοχής Ι ή και ΙΙ και Φροντιστηριακών Τμημάτων, φροντίζουν ώστε η έναρξη λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων να γίνεται το αργότερο την 1η Οκτωβρίου. Για το λόγο αυτό στο τέλος του διδακτικού έτους υποβάλλονται από τις σχολικές μονάδες α) τεκμηριωμένες προτάσεις για ίδρυση και λειτουργία Τ.Υ., β) στοιχεία που αφορούν μαθητές που πρέπει να παρακολουθήσουν τις Τ.Υ. Ι ή ΙΙ αλλά η υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου δεν επιτρέπει την εφαρμογή του προγράμματος Τ.Υ. έκθεση λόγω αδυναμίας υλοποίησης του προγράμματος Τ.Υ. Μετά το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου υποβάλλονται στις αρμόδιες Δ/νσεις Εκπ/σης σχετικά συμπληρωματικά στοιχεία.

7. Διδακτικό προσωπικό.

Α. Στις Τάξεις Υποδοχής διδάσκουν μόνιμοι εκπαιδευτικοί, που βρίσκονται στη διάθεση του οικείου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου ή που αποσπώνται για το σκοπό αυτό, όπως και αναπληρωτές ή ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί.

Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση διδάσκουν με πλήρες ωράριο και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με πλήρες ωράριο ή για τη συμπλήρωση του κανονικού τους ωραρίου.

Οι ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται με απόφαση του οικείου προϊσταμένου Δ/νσης Εκπαίδευσης και διδάσκουν με ωράριο που καθορίζεται από τη σύμβαση πρόσληψής τους.

Στις Τάξεις Υποδοχής διδάσκουν κατά πρώτο λόγο διαθέσιμοι εκπαιδευτικοί του ίδιου σχολείου, εφόσον το επιθυμούν και έχουν τα απαραίτητα για το έργο αυτό προσόντα.

Β. Η εξειδίκευση στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύ-

τερης γλώσσας, η άριστη γνώση της ελληνικής για την περίπτωση των αλλοδαπών εκπαιδευτικών, η πολύ καλή γνώση ξένης γλώσσας και κατά προτίμηση της χώρας προέλευσης των μαθητών, η παρακολούθηση σχετικών σεμιναρίων, η προηγούμενη διδακτική εμπειρία σε Τάξεις Υποδοχής ή Φροντιστηριακά Τμήματα λογίζονται ως προσόντα επιλογής για την ανάθεση διδασκαλίας.

Γ. Στα Φροντιστηριακά Τμήματα διδάσκουν μόνιμοι ή αναπληρωτές εκπαιδευτικοί της ίδιας ή, αν αυτό δεν είναι δυνατό, άλλης σχολικής μονάδας, για συμπλήρωση του διδακτικού τους ωραρίου ή με ωριαία ανημισθία.

Σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η διδασκαλία από εκπαιδευτικούς των παραπάνω κατηγοριών, προσλαμβάνονται αδιόριστοι εκπαιδευτικοί ως ωρομίσθιοι και αν αυτό δεν είναι δυνατό, ιδιώτες εκπαιδευτικοί που διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα, ως ωρομίσθιοι.

Δ. Για κάλυψη ειδικών αναγκών και συγκεκριμένα για τη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης μπορούν να προσλαμβάνονται ως ωρομίσθιοι κατά σειρά προτεραιότητας:

1. Αδιόριστοι εκπαιδευτικοί που διαθέτουν τα προσόντα διορισμού στην ελληνική εκπαίδευση και είναι αποδεδειγμένα γνώστες της γλώσσας (διαθέτουν σχετικό τίτλο) και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης των μαθητών (λόγω διαμονής τους σ' αυτή).

2. Ελλείψει αυτών εκπαιδευτικοί, έλληνες ή αλλοδαποί, που γνωρίζουν επαρκώς την ελληνική και είναι αποδεδειγμένα γνώστες της γλώσσας της χώρας προέλευσης των μαθητών.

Ε. Η πρόσληψη των εκπαιδευτικών της παραγράφου Δ, εδάφ. 1, 2 πραγματοποιείται με απόφαση του Νομάρχη ύστερα από πρόταση του αρμόδιου περιφερειακού συμβουλίου και έγκριση του Υπουργείου Παιδείας.

ΣΤ. Για κάλυψη των ειδικών αναγκών που αναφέρονται στις παραγράφους Γ και Δ μπορεί με οικονομική στήριξη άλλων δημόσιων φορέων και οργανισμών που εμπλέκονται στη διαδικασία της διαπολιτισμικής να προσληφθούν με έγκριση του αρμόδιου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί για τις Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα, εφόσον διαθέτουν τα προσόντα που καθορίστηκαν στις αντίστοιχες παραγράφους (Γ και Δ).

Ζ. Με ευθύνη των Σχολικών Συμβούλων και των αρμόδιων υπηρεσιών οργανώνονται επιμορφωτικά σεμινάρια, τα οποία οφείλουν να παρακολουθούν όσοι εργάζονται με οποιαδήποτε σχέση εργασίας σε Τ.Υ. ή σε Φ.Τ.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς με ευθύνη των Σχολικών Συμβούλων οργανώνονται συναντήσεις για τον απολογισμό και την αξιολόγηση της λειτουργίας των Τ.Υ. και των Φ.Τ. και τη διατύπωση προτάσεων.

8. Εποπτεία - Παιδαγωγική Καθοδήγηση.

Ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας και ο οικείος προϊστάμενος έχουν την φροντίδα και την ευθύνη για τη διεκόνιση των μαθητών αυτών στην ένταξή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αλλά και για την τήρηση του ωραρίου λειτουργίας των Τ.Υ. και των Φ.Τ. Σε περίπτωση που οι σχολικές συνθήκες ή ο αριθμός των μαθητών αυτών δεν επιτρέπουν την ίδρυση και λειτουργία Τ.Υ. ή Φ.Τ. πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια ώστε οι μαθητές αυτοί να υποστηριχθούν γλωσσικά και μαθησιακά.

Την ευθύνη για την κατάρτιση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, την έκδοση σχολικών βιβλίων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μαθητών που φοι-

τούν σε ΤΥ και ΦΤ, καθώς και την παραγωγή κατάλληλου εποπτικού υλικού έχουν το ΙΠΟΔΕ και το Π.Ι. Ο Σχολικός Σύμβουλος έχει την ευθύνη της επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης των εκπαιδευτικών καθώς και της σύνταξης και εφαρμογής προγραμμάτων διδασκαλίας με χρήσης του εποπτικού υλικού σε συνεργασία πάντοτε με το διδακτικό προσωπικό.

Στο τέλος του διδακτικού χρόνου οι διευθυντές των σχολείων υποβάλλουν εκθέσεις στο Σχολικό Σύμβουλο και στον Προϊστάμενο της αρμόδιας Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπ/σης, τις οποίες συντάσσουν οι εκπαιδευτικοί που εφάρμοσαν τα προγράμματα.

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι αποδελτιώνουν, κωδικοποιούν τα προβλήματα και τις προτάσεις και υποβάλλουν συνοπτική έκθεση στην αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ, το ΙΠΟΔΕ και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

9. Διοικητικές ρυθμίσεις.

Με εγκύκλιο θα ρυθμιστούν θέματα που αφορούν:

- την αξιολόγηση των μαθητών.
- την φοίτηση των μαθητών σε Τ.Τ ή Φ.Τ.
- τα διαγνωστικά εργαλεία για την πορεία ελληνομάθειας του μαθητή και το γνωστικό επίπεδό του.
- τα διαγνωστικά εργαλεία για το πέρασμα από ένα τύπο Τ.Υ. στον άλλο.

- την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού.
- τις ενέργειες των εκπαιδευτικών οργάνων για την καλή οργάνωση και λειτουργία των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών τμημάτων και την έγκαιρη λειτουργία τους.

Από τη δημοσίευση της παρούσας, παύει να ισχύει οποιαδήποτε άλλη διάταξη, η οποία ρυθμίζει θέματα ίδρυσης και λειτουργίας Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων.

Η παρούσα απόφαση να δημοσιευτεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 7 Σεπτεμβρίου 1999

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΡΣΕΝΗΣ

Αριθ. Ζ/20696

Μετονομασία του Ι.Ε.Κ. Καλλιθέας

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Έχοντας υπόψη:

α) Τον Νόμο 2009/92 και την υπ' αριθμ. 121/92, απόφαση του ΥΠ.Ε.Π.Θ., όπως τροποποιήθηκαν, συμπληρώθηκαν και ισχύουν.

β) Την υπ' αριθμ. Α/5247/98, Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 303 τ.Β), περί ίδρυσης νέων Ι.Ε.Κ.

γ) Την αδυναμία εύρεσης κτίριου για τη στέγαση του Ι.Ε.Κ. Καλλιθέας στην περιοχή του δήμου.

δ) Την υπ' αριθμ. 31/27.8.1999, απόφαση του Δ.Σ. του Ο.Ε.Ε.Κ., θέμα 6α, αποφασίζουμε:

Τη μετονομασία του Ι.Ε.Κ. Καλλιθέας, λόγω τελικής στέγασής του στην περιοχή της Ν. Σμύρνης.

Από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν προκαλείται δαπάνη.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 10 Σεπτεμβρίου 1999

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΡΣΕΝΗΣ

(3)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ.ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚ/ΤΩΝ

Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Π.Ε.
ΓΡΑΦΕΙΟ Τ.Υ/Φ.Τ.

αριθμ. 15
185 ΑΘΗΝΑ

Παραπομπές: Π. Γούσης, Κ.Κώτσης
Τηλέφωνο :3238380, 3238523
Τ.Χ : 3238444

Να διατηρηθεί μέχρι
Βαθμός ασφαλείας

Αθήνα, 7-9-1999
Αριθ.Πρωτ.
Φ10/20/Γ1/708
Προς: ΑΠΟΦΑΣΗ

Βαθμός Προτερ.

ΚΟΙΝ:

**ΘΕΜΑ: Διαπολιτισμική Εκπαίδευση- Ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φρονιστηριακών Τμημάτων
Σχετ. Αριθμ. Φ2/378/Γ1/1124/8-12-94 (ΦΕΚ 930/14-12-94 Τ.Β΄) Απόφαση Υπουργού Παιδείας**

Έχοντας υπόψη:

1. Το άρθρο 2 παρ. 3 του Ν. 1894/90, ΦΕΚ 110 τ.Α΄
2. Το άρθρο 35 παρ. 3 του Ν. 2413/96, ΦΕΚ 124 τ.Α΄
3. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν θα προκύψουν για το κρατικό προϋπολογισμό επιπλέον δαπάνες από αυτές που ήδη είχαν υπολογιστεί με την αναφερόμενη στο θέμα αυτό αριθμ. Φ2/378/Γ1/1124/8-12-94 (ΦΕΚ 930 τ. Β΄) απόφαση του Υπουργού Παιδείας

αποφασίζουμε

Προκειμένου η εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών να γίνει περισσότερο αποτελεσματική και συμμετοχική -ενεργητική, ώστε οι μαθητές αυτοί να ενταχθούν ομαλά και ισόρροπα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, στα πλαίσια της διαπολιτισμικής αγωγής, διαμορφώνεται ένα ευέλικτο σχήμα θεσμικής και διδακτικής παρέμβασης, το οποίο επιτρέπει στο Σύλλογο διδασκόντων κάθε σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αφού σταθμίσει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών αυτών και τις δυνατότητες της σχολικής μονάδας να επιλέξει εκείνο το σχήμα που μπορεί να λειτουργήσει ουσιαστικά και αποδοτικά. Το θεσμικό σχήμα έχει τη μορφή:

- Τάξη Υποδοχής Ι
- Τάξη Υποδοχής ΙΙ
- Φρονιστηριακό Τμήμα
- Διευρυμένο ωράριο

1.Φοίτηση σε Τάξη Υποδοχής (Τ.Υ.)

Το πρόγραμμα των Τάξεων Υποδοχής ολοκληρώνεται σε δύο κύκλους που εντάσσονται μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου:

- Στις Τάξεις Υποδοχής Ι, όπου εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας για μαθητές που θα ενταχθούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, η φοίτηση διαρκεί ένα διδακτικό έτος.

- Στις Τάξεις Υποδοχής II, όπου εφαρμόζεται μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσολογικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών που έχουν ενταχθεί σ' αυτές και το οποίο πραγματοποιείται μέσα στις κανονικές τάξεις με παράλληλη υποστηρικτική γλωσσική διδασκαλία, η φοίτηση διαρκεί μέχρι δύο διδακτικά έτη, μετά την παρακολούθηση του κύκλου Τ.Υ. I

2. Λειτουργία Τ.Υ.

α) Ο μικρότερος αριθμός μαθητών με τον οποίο δημιουργείται Τ.Υ. I ή II είναι 9 και ο μεγαλύτερος 17 Σε περίπτωση που σε γειτονικά σχολεία υπάρχουν μαθητές που έχουν την ανάγκη να φοιτήσουν σε Τ.Υ., μπορούν να μετεγγραφούν με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και των διευθυντών των σχολείων, με απόφαση του προϊσταμένου Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, σε ένα σχολείο στο οποίο τηρούνται οι προϋποθέσεις, ώστε να είναι δυνατή η ίδρυση Τ.Υ.Ι:

Ειδικότερα:

Φοίτηση σε Τάξη Υποδοχής (Τ.Υ.)

Το πρόγραμμα των Τάξεων Υποδοχής ολοκληρώνεται σε δύο κύκλους που εντάσσονται μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου:

- Στις Τάξεις Υποδοχής I, όπου εφαρμόζεται εντατικό πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και μαθησιακής προετοιμασίας. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται με παράλληλη παρακολούθηση μερικών μαθημάτων στην κανονική τάξη όπως: Φυσική Αγωγή, Εικαστική Αγωγή, Μουσική Αγωγή, Ξένη Γλώσσα, Σχολική Ζωή ή και άλλο μάθημα σύμφωνα με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων, σε συνεργασία με το Σχολικό Σύμβουλο. Η φοίτηση σε Τ.Υ. I διαρκεί μέχρι ένα διδακτικό έτος. Είναι δυνατή ταχύτερη επανένταξη μαθητή στην κανονική τάξη έπειτα από απόφαση των εκπαιδευτικών της Τ.Υ. I και της κανονικής τάξης, αν στο τέλος τριμήνου έχει δείξει ότι μπορεί απρόσκοπτα να παρακολουθήσει όλα τα μαθήματα.
- Στις Τάξεις Υποδοχής II, όπου εφαρμόζεται μικτό πρόγραμμα εσωτερικής και εξωτερικής γλωσσικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών που έχουν ενταχθεί σ' αυτές και το οποίο πραγματοποιείται μέσα στις κανονικές τάξεις με παράλληλη υποστηρικτική διδασκαλία. Η φοίτηση διαρκεί δύο διδακτικά έτη (σε εξαιρετικές περιπτώσεις τρία έτη) και επιδιώκεται να είναι συνεχής για να είναι αποτελεσματική η υποστηρικτική προσπάθεια.

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση:

Εφαρμόζεται εβδομαδιαίο ωρολόγιο 18-22 διδακτικών ωρών που πραγματοποιούνται με απόσπαση των μαθητών από την κανονική τάξη, εκτός από τα μαθήματα Καλλιτεχνικά, Τεχνολογία, Φυσική Αγωγή, Μαθηματικά (προαιρετικά το τελευταίο, με απόφαση των διδασκόντων) όπου εντάσσονται κανονικά. Ειδικότερα το πρόγραμμα διαμορφώνεται ως εξής:

Μαθήματα εντατικής παρακολούθησης (18-22 ώρες)

14 ώρες ελληνικά

(4 ώρες μαθηματικά)

4 ώρες στοιχεία από τα υπόλοιπα μαθήματα

Μαθήματα κοινής παρακολούθησης (7-13 ώρες)

Τάξεις	A'	B'	Γ'
Μαθηματικά	4	4	4
Ξένη γλώσσα	6	5	5
Πληροφορική- Τεχνολογία	2	2	1
Φυσική Αγωγή	3	3	2
Αισθητική Αγωγή	1	2	2
Οικιακή Οικονομία	1	2	-
ΣΕΠ	-	-	1

Στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση λόγω της ιδιομορφίας του σχολικού προγράμματος ο σύλλογος διδασκόντων του σχολείου αποφασίζει με ποια τάξη/-εις και με ποιο τμήμα/-τα της μπορεί να «συνδεθεί» η Τάξη Υποδοχής, ώστε οι μαθητές τους να συνδιδάσκονται τα μαθήματα Φυσικής Αγωγής, Καλλιτεχνικών, Τεχνολογίας και Μαθηματικών ή τουλάχιστον ένα από αυτά. Οι Τ.Υ. πρέπει να λειτουργούν κατά τάξη. Σε αντίθετη περίπτωση θα αιτιολογείται εγγράφως από το Διευθυντή του σχολείου η παρέκκλιση από τον κανόνα λειτουργίας των Τ.Υ.

Πρόγραμμα σπουδών Τ.Υ.ΙΙ

Στο πρόγραμμα αυτό οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν στις « κανονικές» τάξεις του σχολείου, ενώ παράλληλα έχουν γλωσσική και μαθησιακή υποστήριξη. Η υποστήριξη προβλέπει:

α. Εσωτερική διαφοροποίηση της διδασκαλίας με εξατομικευμένη υποστήριξη των μαθητών για την ανάπτυξη των αναγκαίων γλωσσικών δεξιοτήτων τους ενώ συμμετέχουν στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες της «κανονικής» τάξης με τον εκπαιδευτικό που είναι υπεύθυνος για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (συνεργατική διδασκαλία).

β. Εξωτερική διαφοροποίηση της διδασκαλίας: Συνέχιση της εντατικής διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας από τους ειδικούς εκπαιδευτικούς

γ. Το μάθημα της γλώσσας και κουλτούρας της χώρας προέλευσης είναι προαιρετικό και, εφόσον υπάρξει ικανός αριθμός μαθητών (7-15) διδάσκεται για 4 ώρες την εβδομάδα εκτός του ωρολογίου προγράμματος στην περίπτωση που η τάξη έχει πλήρες ωρολόγιο πρόγραμμα. Για την παρακολούθηση του μαθήματος αυτού χορηγείται στο τέλος του διδακτικού έτους σχετική βεβαίωση.

Προεργασίες για ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων

1. Τάξη Υποδοχής Ι

- Με διαπιστωτικό test ανιχνεύεται το επίπεδο ελληνομάθειας του μαθητή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση διαπιστώνεται ότι ο μαθητής έχει ελάχιστη ή μηδενική γνώση της ελληνικής γλώσσας με αποτέλεσμα η κατανόηση και παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου να είναι ανεπαρκείς σε όλες τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές περιστάσεις.
- Επιζητείται δήλωση του γονέα ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει το παιδί του Τάξη Υποδοχής Ι. Σε αντίθετη περίπτωση παραπέμπεται το θέμα στην ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης, και
- Ανατίθεται η διδασκαλία σε διδακτικό προσωπικό, κατά προτίμηση εξειδικευμένο στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας
- Εξασφαλίζεται έγκαιρα κατάλληλο διδακτικό υλικό

2. Τάξη Υποδοχής ΙΙ

- Οι Τ.Υ. ΙΙ αφορούν μαθητές αλλόγλωσσους οποιασδήποτε τάξης της Α/θμιας ή Β/θμιας εκπ/σης
- Με διαπιστωτικό test ανιχνεύεται το επίπεδο ελληνομάθειας του μαθητή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ότι είναι μέτριο, δηλαδή παρουσιάζει μια ασταθή επάρκεια στην ελληνική γλώσσα με αποτέλεσμα να λειτουργεί ανεπαρκώς στο σύνολο του σχολικού αναλυτικού προγράμματος.
- Επιζητείται δήλωση του γονέα ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει το Τάξη Υποδοχής ΙΙ. Σε περίπτωση διαφωνίας του, το θέμα παραπέμπεται στην ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης.
- Στις διδακτικές διαδικασίες Τ.Υ. μπορεί να συμμετάσχει και δίγλωσσος εκπαιδευτικός.

Η απόφαση για την ένταξη μαθητή σε Τάξη Υποδοχής Ι ή ΙΙ λαμβάνεται από το σύλλογο διδασκόντων σε συνεργασία με το αρμόδιο σχολικό σύμβουλο, αφού συνεκτιμήσουν τα διαγνωστικά tests και λάβουν υπόψη τη σχετική εισήγηση των ειδικών

επιστημόνων (ψυχολόγου ή /και κοινωνικού λειτουργού) που παρακολουθούν τη διαδικασία σχολικής προσαρμογής του συγκεκριμένου μαθητή, εφόσον ο θεσμός της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης λειτουργεί στην εκπαιδευτική περιφέρεια.

3. Φοίτηση σε Φροντιστηριακό Τμήμα (Φ.Τ.)

Το πρόγραμμα των Φ.Τ. παρακολουθείται από μαθητές παλινοστούντες ή αλλοδαπούς που είτε δεν φοίτησαν σε Τ.Υ.Ι ή /και ΙΙ και αντιμετωπίζουν γλωσσικές δυσκολίες είτε εντάχθηκαν στα υποστηρικτικά γι' αυτούς μέτρα και παρακολούθησαν τα σχετικά μαθήματα αλλά εξακολουθούν να δυσκολεύονται γλωσσικά κατά την ένταξή τους στην «κανονική» τάξη. Η λειτουργία των Φ.Τ. πραγματοποιείται εκτός σχολικού ωραρίου.

4. Λειτουργία Φ.Τ.

Ο μικρότερος αριθμός μαθητών με τον οποίο δημιουργείται Φροντιστηριακό Τμήμα είναι ο 3 και ο μεγαλύτερος 8. Μαθητές ευρύτερων περιοχών μπορούν να εγγράφονται στο ίδιο σχολείο, με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων τους και των διευθυντών των σχολικών μονάδων, μετά από έγκριση του προϊσταμένου Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπαίδευσης, ώστε να εξασφαλίζεται ικανός αριθμός μαθητών για την ίδρυση Φροντιστηριακού Τμήματος.

Επίσης μπορούν να ιδρύονται Φ.Τ. σε σχολικές μονάδες και να φοιτούν σε αυτά μαθητές των πλησιέστερων σχολείων, αφού εξασφαλιστεί έγκριση των γονέων τους.

Στα Φ.Τ. παρέχεται υποστηρικτική διδασκαλία μέχρι 10 ώρες την εβδομάδα από τις οποίες οι 2 διατίθενται για μελέτη.

5. Πρόγραμμα σπουδών Φροντιστηριακού Τμήματος

Διδάσκονται τα μαθήματα στα οποία ο σύλλογος διδασκόντων κρίνει ότι οι αλλόφωνοι μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες γλωσσικές ή και μαθησιακές. Επίσης γίνεται μελέτη και προετοιμασία των μαθητών για τα μαθήματα της επόμενης μέρας 2 ώρες την εβδομάδα (σύνολο 10)

Η κατανομή των ωρών διδασκαλίας κατά μάθημα, οι ώρες λειτουργίας του Φ.Τ. , καθώς και η χρήση διδακτικού υλικού, καθορίζονται από το σχολικό σύμβουλο σε συνεργασία με το σύλλογο διδασκόντων.

6. Έναρξη λειτουργίας των Τ.Υ. και Φ.Τ.

Οι αρμόδιες Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις λειτουργίας Τάξεων Υποδοχής Ι ή και ΙΙ και Φροντιστηριακών Τμημάτων, φροντίζουν ώστε η έναρξη λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων να γίνεται το αργότερο την 1^η Οκτωβρίου. Για το λόγο αυτό, στο τέλος του διδακτικού έτους υποβάλλονται από τις σχολικές μονάδες α)τεκμηριωμένες προτάσεις για ίδρυση και λειτουργία Τ.Υ., β) στοιχεία που αφορούν μαθητές που πρέπει να παρακολουθήσουν τις Τ.Υ. Ι ή ΙΙ αλλά η υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου δεν επιτρέπει την εφαρμογή του προγράμματος Τ.Υ. -έκθεση λόγων αδυναμίας υλοποίησης του προγράμματος Τ.Υ. Μετά το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου υποβάλλονται στις αρμόδιες Δ/σεις Εκπ/σης σχετικά συμπληρωματικά στοιχεία.

7. Διδακτικό προσωπικό

Α. Στις Τάξεις Υποδοχής διδάσκουν μόνιμοι εκπαιδευτικοί, που βρίσκονται στη διάθεση του οικείου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου ή που αποσπώνται για το σκοπό αυτό, όπως και αναπληρωτές ή ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί.

Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση διδάσκουν με πλήρες ωράριο και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με πλήρες ωράριο ή για τη συμπλήρωση του κανονικού τους ωραρίου.

Οι ωρομίσθιοι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνονται με απόφαση του οικείου προϊσταμένου Δ/σης Εκπαίδευσης και διδάσκουν με ωράριο που καθορίζεται από τη σύμβαση πρόσληψής τους.

Στις Τάξεις Υποδοχής διδάσκουν κατά πρώτο λόγο διαθέσιμοι εκπαιδευτικοί του ίδιου σχολείου, εφόσον τὸ ἐπιθυμούν και έχουν τα απαραίτητα για το έργο αυτό προσόντα.

Β. Η εξειδίκευση στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, η άριστη γνώση της ελληνικής για την περίπτωση των αλλοδαπών εκπαιδευτικών, η πολύ καλή γνώση ξένης γλώσσας και κατά προτίμηση της χώρας προέλευσης των μαθητών, η παρακολούθηση σχετικών σεμιναρίων, η προηγούμενη διδακτική εμπειρία σε Τάξεις Υποδοχής ή Φροντιστηριακά Τμήματα λογίζονται ως προσόντα επιλογής για την ανάθεση διδασκαλίας.

Γ. Στα Φροντιστηριακά Τμήματα διδάσκουν μόνιμοι ή αναπληρωτές εκπαιδευτικοί της ίδιας ή, αν αυτό δεν είναι δυνατό, άλλης σχολικής μονάδας, για συμπλήρωση του διδακτικού τους ωραρίου ή με ωριαία αντιμισθία.

Σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η διδασκαλία από εκπαιδευτικούς των παραπάνω κατηγοριών, προσλαμβάνονται αδιόριστοι εκπαιδευτικοί ως ωρομίσθιοι και αν αυτό δεν είναι δυνατό, ιδιώτες εκπαιδευτικοί που διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα, ως ωρομίσθιοι.

Δ. Για κάλυψη ειδικών αναγκών και συγκεκριμένα για τη διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης μπορούν να προσλαμβάνονται ως ωρομίσθιοι κατά σειρά προτεραιότητας:

1. Αδιόριστοι εκπαιδευτικοί που διαθέτουν τα προσόντα διορισμού στην ελληνική εκπαίδευση και είναι αποδεδειγμένα γνώστες της γλώσσας (διαθέτουν σχετικό τίτλο) και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης των μαθητών (λόγω διαμονής τους σ' αυτή).
2. Ελλείπει αυτών εκπαιδευτικοί, έλληνες ή αλλοδαποί, που γνωρίζουν επαρκώς την ελληνική και είναι αποδεδειγμένα γνώστες της γλώσσας της χώρας προέλευσης των μαθητών.

Ε. Η πρόσληψη των εκπαιδευτικών της παραγράφου Δ, εδάφ. 1,2 πραγματοποιείται με απόφαση του Νομάρχη ύστερα από πρόταση του αρμόδιου περιφερειακού συμβουλίου και έγκριση του Υπουργείου Παιδείας.

ΣΤ. Για κάλυψη των ειδικών αναγκών που αναφέρονται στις παραγράφους Γ και Δ μπορεί με οικονομική στήριξη άλλων δημόσιων φορέων και οργανισμών που εμπλέκονται στη διαδικασία της διαπολιτισμικής να προσληφθούν με έγκριση του αρμόδιου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί για τις Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα, εφόσον διαθέτουν τα προσόντα που καθορίστηκαν στις αντίστοιχες παραγράφους (Γ και Δ).

Ζ. Με ευθύνη των Σχολικών Συμβούλων και των αρμόδιων υπηρεσιών οργανώνονται επιμορφωτικά σεμινάρια, τα οποία οφείλουν να παρακολουθούν όσοι εργάζονται με οποιαδήποτε σχέση εργασίας σε Τ.Υ. ή σε Φ.Τ.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς με ευθύνη των Σχολικών Συμβούλων οργανώνονται συναντήσεις για τον απολογισμό και την αξιολόγηση της λειτουργίας των Τ.Υ. και των Φ.Τ. και τη διατύπωση προτάσεων.

8. Εποπτεία - Παιδαγωγική Καθοδήγηση

Ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας και ο οικείος προϊστάμενος έχουν τη φροντίδα και την ευθύνη για τη διευκόλυνση των μαθητών αυτών στην ένταξή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αλλά και για την τήρηση του ωραρίου λειτουργίας των Τ.Υ. και των Φ.Τ. Σε περίπτωση που οι σχολικές συνθήκες ή ο αριθμός των μαθητών αυτών δεν επιτρέπουν την ίδρυση και λειτουργία Τ.Υ. ή Φ.Τ. πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια ώστε οι μαθητές αυτοί να υποστηριχθούν γλωσσικά και μαθησιακά.

Την ευθύνη για την κατάρτιση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, την έκδοση σχολικών βιβλίων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μαθητών που φοιτούν σε ΤΥ και ΦΤ, καθώς και την παραγωγή κατάλληλου εποπτικού υλικού έχουν το ΙΠΟΔΕ και το Π.Ι.

Ο Σχολικός Σύμβουλος έχει την ευθύνη της επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης των εκπαιδευτικών καθώς και της σύνταξης και εφαρμογής προγραμμάτων διδασκαλίας και χρήσης του εποπτικού υλικού σε συνεργασία πάντοτε με το διδακτικό προσωπικό.

Στο τέλος του διδακτικού χρόνου οι διευθυντές των σχολείων υποβάλλουν εκθέσεις στο Σχολικό Σύμβουλο και στον Προϊστάμενο της αρμόδιας Διεύθυνσης ή Γραφείου Εκπ/σης, τις οποίες συντάσσουν οι εκπαιδευτικοί που εφάρμοσαν τα προγράμματα.

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι αποδελτιώνουν, κωδικοποιούν τα προβλήματα και τις προτάσεις και υποβάλλουν συνοπτική έκθεση στην αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ, το ΙΠΟΔΕ και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

9. Διοικητικές ρυθμίσεις

Με εγκύκλιο θα ρυθμιστούν θέματα που αφορούν:

- την αξιολόγηση των μαθητών
- την φοίτηση των μαθητών σε Τ.Υ ή Φ.Τ.
- τα διαγνωστικά εργαλεία για την πορεία ελληνομάθειας του μαθητή και το γνωστικό επίπεδό του
- τα διαγνωστικά εργαλεία για το πέρασμα από ένα τύπο Τ.Υ. στον άλλο
- την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού
- τις ενέργειες των εκπαιδευτικών οργάνων για την καλή οργάνωση και λειτουργία των Τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών Τμημάτων και την έγκαιρη λειτουργία τους.

Από τη δημοσίευση της παρούσας, παύει να ισχύει οποιαδήποτε άλλη διάταξη, η οποία ρυθμίζει θέματα ίδρυσης και λειτουργίας Τάξεων Υποδοχής και Φροντιστηριακών Τμημάτων.

Η παρούσα απόφαση να δημοσιευτεί στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΡΣΕΝΗΣ

Πιστό Αντίγραφο
ο προϊστάμενος Τμήματος
Διακπ/σης & Πρωτοβάθμιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Α) Η αναγκαιότητα μιας διαπολιτισμικής διγλώσσας
εκπαίδευσης

Η βαρύτητα που έχει δοθεί και από τις μεταναστευτικές οργανώσεις και από την επίσημη ελληνική πλευρά στην κοινωνικοπολιτική διάσταση του εκπαιδευτικού προβλήματος, οδήγησε στην παραμέληση της παιδαγωγικής διάστασης. Δηλαδή της διάστασης αυτής στο επίκεντρο της οποίας βρίσκεται το παιδί ως εξελισσόμενη προσωπικότητα.

Στο επίκεντρο των σκέψεων που ακολουθούν είναι οι όροι *«διαπολιτισμική – διγλώσσα κοινωνικοποίηση»* και *«διαπολιτισμική ταυτότητα»*. Αφειρηρία των σκέψεων αυτών είναι ότι η γλώσσα και η ταυτότητα (ή γενικότερα η προσωπικότητα) ενός ατόμου αναπτύσσονται στα πλαίσια των ενασχολήσεων με το κοινωνικό του περιβάλλον, το οποίο στην περίπτωση των μεταναστών είναι ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ – ΓΛΩΣΣΙΚΟ. Για το μεταναστικό παιδί η εκμάθηση της γλώσσας προέλευσης και συγχρόνως της χώρας υποδοχής σημαίνει κοινωνικοποίηση και στα δύο συστήματα.

Η διαδικασία κοινωνικοποίησης του ατόμου δεν επηρεάζεται μόνο από την οικογένεια, αλλά και από το σχολείο, τους συγγενείς, τη γειτονιά, τις ομάδες

συνομηλίκων, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.τ.λ. Τα ερεθίσματα προέρχονται απ' όλους αυτούς τους φορείς και παράγοντες κοινωνικοποίησης, ανεξάρτητα αν είναι προγραμματισμένα ή απρογραμματίστα.

Το άτομο είναι αναγκασμένο να επεξεργαστεί όλα αυτά τα ερεθίσματα καθώς και τις παραστάσεις, τα βιώματα και τις εμπειρίες του, να υπερνικήσει τυχόν αντιφάσεις και να ξεπεράσει κρίσεις, για να μπορέσει έτσι να επιζήσει ψυχολογικά (Erickson 1956, 56).

Η επεξεργασία και το ξεπέρασμα αυτών των βιωμάτων, των αντιφάσεων και των κρίσεων είναι μια επίδοση, ένα επίτευγμα του «Εγώ», που ο Erickson το ονομάζει «*Σύνθεση του Εγώ*» ή αλλιώς «*Εγωσύνθεση*».

Η «*εγωσύνθεση*» λοιπόν, δεν έχει ένα αθροιστικό – ποσοτικό αλλά ένα αφομοιωτικό – ποιοτικό χαρακτήρα, εφ' όσον φυσικά επιτύχει ως διαδικασία, πράγμα που δεν συμβαίνει πάντα. Σε περίπτωση που οι συνθήκες του κοινωνικοπολιτισμικού περιβάλλοντος δεν υποβοηθούν, αλλά παρεμποδίζουν μια ομαλή, ενιαία «*Εγωσύνθεση*», τότε το αποτέλεσμα των συνθετικών διαδικασιών μπορεί να είναι μια «*σύγχυση της ταυτότητας*», με σοβαρές ψυχικές συνέπειες για το άτομο.

Θεωρητικά θα πρέπει στον ψυχοπνευματικό κόσμο των παιδιών αυτών να γίνεται μια σύνθεση των δυο πολιτισμών. Όμως μια τέτοια σύνθεση, δεν είναι μόνο

καθαρή ατομική υπόθεση, αλλά υπόκειται συγχρόνως και στον κοινωνικό έλεγχο.

Έτσι γενικά τα μεταναστόπουλα ζουν μεταξύ δύο κόσμων με διαφορετικούς προσανατολισμούς, των οποίων οι κοινωνικοί κανόνες και οι αξίες βρίσκονται πολλές φορές σε αντίθεση. Οι αντιφατικές επιδράσεις που δέχονται τα παιδιά από τους δύο αυτούς κοινωνικοπολιτισμικούς κόσμους τα οδηγούν πολλές φορές στους εξής τρόπους συμπεριφοράς:

α) Αποσύρονται στην οικογένεια και στη μειονότητά τους και απομονώνονται από την κοινωνία που φιλοξενούνται απέναντι στην οποία είναι αρνητικά εκτεθειμένα.

β) Προσανατολίζονται στην κοινωνία, εσωτερικεύουν τις αξίες της, τα ήθη και τα έθιμά της, τον τρόπο ζωής και συμπεριφοράς της και αποξενώνονται σταδιακά από την οικογένεια και τον πολιτισμό τους.

γ) Ζουν σε μια περιθωριακή κατάσταση, δηλαδή δεν αποφασίζουν ούτε υπέρ ούτε κατά κανενός συστήματος.

δ) Μια τέταρτη ιδανική περίπτωση είναι εκείνη κατά την οποία τα παιδιά ταυτίζουν τους εαυτούς τους με τα δυο κοινωνικοπολιτισμικά συστήματα, συνθέτουν τους δύο πολιτισμούς σε ένα (γι' αυτά) ενιαίο σύνολο και αποκτούν μια «*διαπολιτισμική Ταυτότητα*» (Δαμανάκης, 1989).

B) Η αναγκαιότητα της διαπολιτιστικής αγωγής στην
Ελλάδα

Ο θεσμός του δημοσίου σχολείου έχει πλέον κληθεί να αντιμετωπίσει μια πρόκληση: το γεγονός ότι η χώρα μας έχει μπει σε μια εποχή μεταναστευτικών ρευμάτων με αποτέλεσμα τη μόνιμη διαμονή ενός σημαντικού αριθμού αλλοδαπών. Μετά το πρώτο αιφνιδιασμό η Ελλάδα προχώρησε σε μέτρα, ώσπου το 1996 ψηφίστηκε ο Νόμος για την Εκπαίδευση των Ελληνοπαίδων Εξωτερικού και τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Με το Νόμο αυτό τίθεται το θεσμικό πλαίσιο για την εκπαίδευση των ατόμων με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, ενώ γεννιέται η διαπολιτισμική εκπαίδευση ως ένα είδος γέφυρας που επιτρέπει την αμοιβαία προσέγγιση και επικοινωνία δύο ή περισσότερων πολιτισμών στη βάση της ισοτιμίας. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση βέβαια δεν απευθύνεται μόνο στους αλλοδαπούς μαθητές αλλά και στους Έλληνες μαθητές με πολιτισμικές και ταξικές διαφορές και ιδιαιτερότητες καθώς και τους παλιννοστούντες. Αυτή λοιπόν η παιδαγωγική απάντηση στα προβλήματα που προκύπτουν σε μια πολυπολιτισμική και πολυεθνική κοινωνία βοηθά το μαθητή να κατανοήσει, να δει απ' τη δική τους οπτική τα προβλήματα τους και να ενδιαφερθεί

για αυτά και την διαφορετικότητά τους. Ο σεβασμός, επιπρόσθετα, του πολιτισμού μπορεί να επιτευχθεί με το άνοιγμά μας στους άλλους πολιτισμούς κάτι που αποτελεί και μια πρόσκληση στους άλλους να συμμετάσχουν στο δικό μας πολιτισμό. Σε μια σύγχρονη, ειρηνική και πλουραλιστική κοινωνία η διαπολιτισμικότητα μέσω της αλληλεγγύης προσπαθεί να παραμερίσει τις κοινωνικές ανισότητες και αδικίες, υπερβαίνοντας τα όρια ομάδων, κρατών, φυλών. Είμαι μια έκκληση στη συνάντηση και το διάλογο, στην ειρηνική συνύπαρξη των ανθρώπων και εναντιώνεται στον εθνικιστικό τρόπο σκέψης.

Πάνω απ' όλα στοχεύει στην καθιέρωση μιας κοινωνίας με αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση με πνεύμα αμοιβαιότητας και ισότητας στα κοινωνικά μέλη, με αλληλαποδοχή των εκατέρωθεν αξιών και ακόμα την άποψη των βασικών δικαιωμάτων που έχουν τα κοινωνικά όντα σύμφωνα με το Χάρτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Α. Παπάς, 1998, σελ. 301).

Παρ' ότι η Ελλάδα με αφορμή την έλευση των μεταναστών ασχολήθηκε με θέματα διαπολιτισμικής αγωγής, η τελευταία όπως αναφέρθηκε, απευθύνεται και σε πολλούς από τους γηγενείς με διαφορετική πολιτιστική ταυτότητα από την κυρίαρχη. Έτσι η διαπολιτισμική εκπαίδευση πρέπει να συνεχίσει να υπάρχει όσο συνεχίζονται και οι κοινωνικές ανισότητες που αναπαράγουν και τις πολιτισμικές διαφορές μέσα σε μια

κοινωνία. Και είναι λογικό να φανταζόμαστε ότι τα παιδιά των μεταναστών θα πυκνώσουν κυρίως τις τάξεις των πιο υποβαθμισμένων ομάδων. Οπότε το δημόσιο θα πρέπει να παίξει έναν πολύ σημαντικό ρόλο που αφορά τη διατήρηση της συνοχής του κοινωνικού ιστού, της αλληλεγγύης και της κοινωνικής ειρήνης στον τόπο μας. Θα αποτελέσει το ανάχωμα της δημοκρατικής παράδοσης της κοινωνίας μας, αμβλύνοντας τις κοινωνικές αδικίες και διασφαλίζοντας την πρόσβαση όλων των πολιτών (Ελλήνων και αλλοδαπών) στο υπέρτατο αγαθό της γνώσης και διαμέσου αυτών στην επαγγελματική και κοινωνική ένταξη (Γ. Νικολάου, 2000).

Γ) Η διαπολιτισμική εκπαίδευση των Ελλήνων
εκπαιδευτών

Η κατάρτιση των δασκάλων σε θέματα εκπαίδευσης αλλοδαπών μαθητών αντιμετωπίζει ένα σαφέστατο έλλειμμα το οποίο εντοπίζεται τόσο από τους ίδιους όσο και από τους σχολικούς συμβούλους, αλλά και από το αναμφισβήτητο γεγονός ότι στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες, και μέχρι πρόσφατα και στα Παιδαγωγικά τμήματα, δεν διδασκόταν σχετικό μάθημα. Ομοίως τα ιδρύματα που είχαν την ευθύνη της παροχής μετεκπαίδευσης και επιμόρφωσης στους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας, μόλις πρόσφατα, ενέταξαν στα προγράμματα τους σχετικές διδακτικές ενότητες.

Η παράλειψη αυτή θα μπορούσε ενδεχομένως να εξηγηθεί, όχι όμως να δικαιολογηθεί, από το γεγονός της πολιτισμικής ομοιογένειας της ελληνικής κοινωνίας πριν από το κύμα εισόδου των παλιννοστούντων και των αλλοδαπών οικονομικών μεταναστών (Νικολάου, 2000).

Οργανωμένες προσπάθειες με σεμινάρια επιμόρφωσης στελεχών της εκπαίδευσης πάνω σε θέματα διαπολιτισμικής αγωγής υλοποιεί το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Διανέμει φυλλάδια με οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς των πολυπολιτισμικών τάξεων, καθώς

επίσης τεύχη με πληροφορίες σχετικές με το προφίλ των αλλοδαπών μαθητών και τα εκπαιδευτικά συστήματα στις χώρες προέλευσής τους (www.keda.gr).

Υπάρχουν επίσης και διαπολιτισμικά προγράμματα του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, τα οποία στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση του εκπαιδευτικού πληθυσμού της χώρας ως προς τις αρχές μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, στο πλαίσιο της οποίας ζουν κοινωνικές ομάδες που έχουν τις δικές τους πολιτισμικές αξίες και στάσεις ζωής, οι οποίες πρέπει να είναι σεβαστές από όλους. Στην ενημέρωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα σχετικά με την πολιτισμική ταυτότητα των παιδιών, καθώς και την απόκτηση από αυτούς των απαραίτητων γνώσεων για την εφαρμογή της διαπολιτισμικής πολιτικής στο χώρο της εκπαίδευσης. Η υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών βασίζεται στη συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε αλλοδαπούς μαθητές. Πρέπει τέλος, να τονιστεί ότι τα προγράμματα αυτά υλοποιούνται στα πλαίσια του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για την περίοδο 2000-2006 (Νικολάου, 2000).

Δ) Απαραίτητες προϋποθέσεις για την ύπαρξη και λειτουργία των διαπολιτιστικών σχολείων

Η δημιουργία ενός δημόσιου σχολείου της πολιτιστικής ανταλλαγής, του σεβασμού των ιδιαιτεροτήτων των άλλων, της εγκατάλειψης των εθνοκεντρικών προτύπων, προϋποθέτει μια θεσμική και μεθοδολογική αναγέννηση του χώρου, ιδιαίτερα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Κι αυτό γιατί πιο πολύ εκεί οικοδομείται η ηθική ανάπτυξη του παιδιού, σχηματοποιούνται και παγιώνονται τα στερεότυπα και υιοθετούνται νέες στάσεις και συμπεριφορές πέραν της οικογένειας. Πρώτιστα λοιπόν έργο της εκπαίδευσης είναι να ενθαρρύνει το άτομο να ενδιαφερθεί για τα προβλήματα και τη διαφορετικότητα των άλλων. Ο σεβασμός της πολιτιστικής ετερότητας και η καλλιέργεια μιας συλλογικής συνείδησης θα ανοίξει το δρόμο στην αλληλεγγύη με τους συνανθρώπους μας, ανεξάρτητα από την εθνική και πολιτισμική τους προέλευση.

Πιο συγκεκριμένα λοιπόν όσον αφορά την ύπαρξη και λειτουργία των τάξεων Υποδοχής και των Φροντιστηριακών τμημάτων, ο Γ. Νικολάου τονίζει ότι πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα τα παρακάτω σημεία:

1. Έγκαιρος προγραμματισμός λειτουργίας της Τάξης Υποδοχής και του Φροντιστηριακού Τμήματος από την προηγούμενη σχολική χρονιά, σε συνεργασία με το

σχολείο, το σχολικό συμβούλιο και τον προϊστάμενο της διεύθυνσης.

- Έχει παρατηρηθεί καθυστέρηση λειτουργίας των Τάξεων Υποδοχής λόγω γραφειοκρατικών διαδικασιών και έκδοσης αποφάσεων.

2. Ανάθεση της λειτουργίας τους σε μόνιμο, έμπειρο προσωπικό που θα έχει σχετική επιμόρφωση και οικονομικά κίνητρα.

- Η στελέχωση της τάξης γίνεται κατά κανόνα με αναπληρωτή εκπαιδευτικό, μειωμένης συνήθως εμπειρίας και το χειρότερο με χρονικά προσδιορισμένη παραμονή στη σχολική μονάδα.

3. Έγκαιρη εξασφάλιση του διδακτικού υλικού.

4. Προσπάθεια για όσο το δυνατό πιο αξιόπιστη εκτίμηση του επιπέδου του αλλοδαπού μαθητή, όχι μόνο των γνώσεών του στην ελληνική γλώσσα, αλλά και αυτών που απέκτησε σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα στο σχολείο της χώρας του, πριν έρθει στην Ελλάδα.

- Παρά τις Εγκυκλίους που προβλέπουν τη λειτουργία δύο τύπων τάξεων υποδοχής, για αρχαρίους και για προχωρημένους, συνήθως λειτουργεί μόνο ένας τύπος, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η εργασία λόγω της ανομοιογένειας που υπάρχει. Επίσης αν και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έχει εκδώσει φυλλάδια για τα κριτήρια κατάταξης των μαθητών σε κάθε επίπεδο, αυτά σπανίως χρησιμοποιούνται, ενώ ακόμη σπανιότερα η

διδασκαλία στην Τάξη Υποδοχής προσαρμόζεται στο πραγματικό επίπεδο των μαθητών. Και βέβαια δεν εκτιμάται το μορφωτικό επίπεδο των μαθητών από την χώρα προέλευσης, για την διαδικασία υποδοχής τους, παρά μόνο με βάση την ηλικία τους.

5. Προσπάθεια για όσο το δυνατό μεγαλύτερη παρουσία του μεταναστόπουλου στην κανονική Τάξη και για δημιουργία επικοινωνητικών διαπροσωπικών σχέσεων με τους γηγενείς συμμαθητές του.

6. Καταρτισμός εξατομικευμένου προγράμματος ενίσχυσης για κάθε αλλοδαπό μαθητή και τήρηση σχετικού φακέλου προόδου.

- Χωρίς αυτό δεν διευκολύνεται ο δάσκαλος της κανονικής τάξης που προορίζεται να ενταχθεί και αφετέρου θα είναι χρήσιμο αν ο μαθητής αλλάξει σχολείο ή πάει στο Γυμνάσιο.

7. Αξιοποίηση της μητρικής τους γλώσσας και του πολιτισμού τους.

8. Προσπάθεια για ενισχυτική διδασκαλία μέσα στην τάξη από δεύτερο εκπαιδευτικό, ο οποίος να μπορεί να μιλά και τη γλώσσα των αλλοδαπών μαθητών (όπως συμβαίνει στις Η.Π.Α, την Αγγλία και την Αυστραλία).

- Η λειτουργία των φροντιστηριακών τμημάτων γίνεται μετά το πέρας του ωραρίου, όταν μαθητές και δάσκαλοι είναι κουρασμένοι. Εκτός αυτού οι νεοαφικθέντες στην Ελλάδα αλλοδαποί μαθητές παρακολουθούν το

Φροντιστηριακό τμήμα, αφού έχουν περάσει τη μέρα τους σε μια τάξη όπου δεν καταλαβαίνουν τίποτα. Αυτό τους εξουθενώνει ψυχολογικά και βιώνουν συναισθήματα συνεχούς αποτυχίας και απόρριψης. Επίσης συναντούμε μέσα στο Φροντιστηριακό Τμήμα σε συνδιδασκαλία και γηγενείς μαθητές, των οποίων τα μαθησιακά προβλήματα είναι διαφορετικά απ' αυτά των αλλοδαπών. Άλλωστε το αλλοδαπό παιδί είναι πολύ πιθανό να μένει με μαθησιακά κενά λόγω της συχνής υπερβολικής έμφασης στην εκμάθηση της γλώσσας, αγνοώντας άλλα μαθήματα (όπως συμβαίνει και στις Τάξεις Υποδοχής).

9. Ανάπτυξη εσωσχολικών και εξωσχολικών δραστηριοτήτων που θα οδηγούν στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων από τους αλλοδαπούς μαθητές. *

- Η παραδοσιακή μετωπική διδασκαλία δεν εννοεί την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών και μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών. Η εδραίωση της επικοινωνίας καθώς και οι δραστηριότητες πέραν του αυστηρού σχολικού προγράμματος κρίνονται ιδιαίτερα επωφελείς για την συναισθηματική και ψυχολογική ασφάλεια του μαθητή. Για παράδειγμα, το θεατρικό παιχνίδι και οι τεχνικές του θεωρείται σημαντικότερο για το διαπολιτισμικό περιβάλλον γιατί αγγίζει δημιουργικά και επιλύει προβλήματα σε ψυχολογικό, συναισθηματικό, επικοινωνιακό, κοινωνικό

και ευρύτερα παιδαγωγικό επίπεδο. Αλλά και εξωσχολικές δραστηριότητες, όπως η μουσειακή αγωγή, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εναλλακτικοί μέθοδοι διαπολιτισμικής προσέγγισης, έκφρασης και επικοινωνίας αλλά και βελτίωσης γλωσσικού-γνωστικού επιπέδου των αλλοδαπών μαθητών. Τα παιδιά αποφορτίζονται συναισθηματικά από το άγχος του σχολικού περιβάλλοντος και με έμμεσο ελκυστικό τρόπο αποκτούν πλήθος γνώσεων.

10. Συνεργασία του Δημοτικού και του Γυμνασίου, έτσι ώστε η όποια προσπάθεια έχει γίνει στο πρώτο να συνεχίζεται και στο δεύτερο.

11. Τέλος, συνεχής ενημέρωση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών, με ενεργοποίηση και των σχολικών συμβούλων στην κατεύθυνση αυτή, αφού το πρόβλημα είναι προσωρινό.

Θα μπορούσαμε να σημειώσουμε τέλος, ότι ιδιαίτερα επωφελής για τα μεταναστόπουλα είναι η από νωρίς ένταξη στην προσχολική ηλικία, διότι ο χώρος του νηπιαγωγείου και του παιδικού σταθμού του δίνει την δυνατότητα να μάθει εύκολα και γρήγορα, μέσα από την συντροφικότητα και το παιχνίδι, τα ελληνικά. Του παρέχει συναισθηματική ασφάλεια, αφού οι απαιτήσεις του χώρου αυτού δεν απαιτούν «εξωτερική» υποστήριξη, η οποία θα έκανε εμφανή τη διαφορετικότητα. Αρκούν μόνο η ενεργητικότητα, η ζωντάνια της ηλικίας του, και οι

ενστικτωδώς αποκτημένες κοινωνικές δεξιότητες. Οι χώροι αυτοί είναι «*προνομιακής ένταξης*» των αλλοδαπών μαθητών, διότι μέσα από το παιχνίδι, το νήπιο αισθάνεται και είναι ικανό να κάνει με επιτυχία πράγματα τα οποία θα τονώσουν τη αυτοπεποίθησή του, θα το βοηθήσουν να κερδίσει την εκτίμηση των συμμαθητών του και θα αναβαθμίσουν την εικόνα του. Παράγοντες απαραίτητοι για την έναρξη της επικοινωνίας και της επιτυχής ένταξης, που στις ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσεως ακολουθείται μια εξειδικευμένη παιδαγωγική στρατηγική για να επιτευχθούν. Άλλωστε και τα ίδια τα ελληνόπουλα σ' αυτή την ηλικία αποδέχονται πιο εύκολα την πολυπολιτισμικότητα και την διαφορετικότητα, πριν προλάβει να επηρεαστεί από δομημένα πρόσωπα, ξενοφοβικές και ρατσιστικές απόψεις. Όλα αυτά βέβαια, υπό την προϋπόθεση ότι θα ακολουθηθεί ένα πρόγραμμα που θα λαμβάνει υπ' όψιν τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες των «*διαφορετικών*», τις ικανότητες της ηλικίας τους και βέβαια τις διαθέσεις των οικογενειών και ιδιαίτερα των γηγενών (Γιώργος Νικολάου,2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ

Α) ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΙΓΛΩΣΣΙΑΣ

Η διγλωσσία αποτελεί πλέον παγκόσμιο γεγονός και η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών πρέπει να λάβει σοβαρά υπ' όψιν την παρουσία του φαινομένου της διγλωσσίας μέσα στους κόλπους της.

Δίγλωσσος ονομάζεται ο ομιλητής εκείνος ο οποίος χρησιμοποιεί δύο γλώσσες στην καθημερινή του ζωή. Είναι ικανός να λειτουργήσει σε αυτές και βρίσκεται σε θέση να ταυτιστεί και με τις δύο ή με όλες τις γλωσσικές και πολιτιστικές ομάδες ή έστω τμήμα αυτών (Τσιτσελίκης – Χριστόπουλος 1994, 351).

Το εάν θα εξαπλωθεί και διατηρηθεί η διγλωσση κατάσχιση ενός πληθυσμού εξαρτάται από τις συνθήκες εξέλιξής της και από την στάση που θα κρατήσουν το σύνολο των γλωσσικών κοινοτήτων. Οι στάσεις αυτές ποικίλουν, από την επίσημη προώθηση ή αποδοχή διγλωσσίας όπως συμβαίνει στα επίσημα διγλωσσα κράτη έως την παροχή του δικαιώματος σε ορισμένες περιοχές μίας χώρας να χρησιμοποιείται η τοπική εκπαίδευση και διοίκηση.

Από τις διάφορες ομάδες διγλωσσίας στην παρούσα εργασία θα μας απασχολήσουν οι διγλωσσοί που ανήκουν σε γλωσσικές μειονότητες. Στις μειονότητες αυτές ασκούνται ισχυρές εξωτερικές πιέσεις ώστε να μάθουν την γλώσσα της πλειονότητας αλλά, μπορεί και να υφίστανται εσωτερικές – ενδοοικογενειακές – πιέσεις ώστε να διατηρούν την γλώσσα που χρησιμοποιείται στο σπίτι.

Ένας χαρακτηριστικός προσδιορισμός του όρου «μειονότητα», την ορίζει ως εξής: Ομάδες πληθυσμού στο εσωτερικό ενός κράτους του οποίου δεν είναι απαραίτητα υπήκοοι και που διακρίνονται σαφώς από τον υπόλοιπο πληθυσμό μέσω ιδιαίτερων εθνικών, εθνοτικών, θρησκευτικών ή γλωσσικών χαρακτηριστικών. Το γεγονός δε ότι αυτές οι ομάδες υστερούν από αριθμητική άποψη τις θέτει σε μη κυρίαρχη θέση ως προς τον υπόλοιπο πληθυσμό (Rousso – Lenoir 1994, 58 και Οικονομίδης 1993, 223).

Ως εκ τούτου θρησκεία, γλώσσα, φυλετική συγγένεια, κοινή ιστορία και παράδοση αποτελούν μεμονωμένως ή σε συνδυασμό τις προϋποτιθέμενες συνθήκες με τις οποίες συμφωνούν όλοι οι δοκιμαστικοί ορισμοί του όρου «μειονότητα» (Ιωάννου 1993, 29).

Σύμφωνα με τους Chiti και Batelli η γλώσσα διαμορφώνει τον άνθρωπο. Μέσω της γλώσσας ο άνθρωπος γίνεται αυτό που είναι. Ο Αριστοτέλης χαρακτήρισε τον άνθρωπο ως έλλογο όν που προσδιορίζεται από την

ικανότητα να σκέφτεται και να μιλά και το οποίο χάρις σ' αυτήν ακριβώς την ικανότητα, έρχεται σε επαφή με τους όμοιούς του και είναι σε θέση, κατ' αυτόν τον τρόπο να δημιουργήσει μία κοινωνία διαφορετική από την κοινωνία των μυρμηγκιών και των πιθήκων.

Χάρη στη γλώσσα η ανθρώπινη κοινωνία αποκτά ιστορία, χάρη σ' αυτήν ο άνθρωπος έχει διάρκεια μέσα στο χρόνο, χάρη σ' αυτήν δημιουργεί πολιτισμό ως μέλος την κοινότητας που τον εκφράζει και τέλος μόνο χάρη σ' αυτήν είναι νοητή η ιδέα της συνεχούς προόδου της ανθρωπότητας.

Στην καθημερινή πραγματικότητα οι γλώσσες εκφράζουν την ψυχή των λαών, τα αυθόρμητα συναισθήματα καθώς επίσης και την λογοτεχνική τους δημιουργία. Έτσι η κάθε γλώσσα προσδιορίζεται από την δική της φύση που δεν χρήζει ανάγκης να αναχθεί στις άλλες γλώσσες, κατ' επέκταση δε, για κάθε ομιλητή τα όρια του κόσμου του και του τρόπου σκέψης του, σηματοδοτούνται από τα όρια της γλώσσας του, γεγονός που καθορίζει και την *«ταυτότητα»* τόσο του ίδιου όσο και της κοινότητας στην οποία ανήκει.

Δεδομένων των σχέσεων μειονότητας και γλώσσας οδηγούμεθα στον προσδιορισμό του όρου γλωσσική μειονότητα. Συνήθως η ύπαρξη μιας γλωσσικής μειονότητας παραπέμπει πάντα σε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά φυλετικής, γλωσσικής ή πολιτιστικής

φύσεως. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι μια κατηγορία ανθρώπων με ίδια χαρακτηριστικά μεταβάλλεται αυτομάτως σε εθνοτική ομάδα.

Σύμφωνα με τα κριτήρια που θεσπίζουν μια μειονοτική γλώσσα και κατ' επέκταση μια γλωσσική μειονότητα είναι: α) η αυτοκατηγοριοποίηση, β) η κοινή καταγωγή των ομιλητών της εν λόγω γλώσσας, γ) ορισμένα γλωσσικά, πολιτιστικά και ιστορικά χαρακτηριστικά συνυφασμένα με την γλώσσα, καθώς και δ) ο τρόπος κοινωνικής οργάνωσης ως προς την αλληλεπίδραση των εμπλεκόμενων γλωσσικών ομάδων, ο οποίος, ως τέτοιος, καθορίζει και την μειονοτική θέση της εν λόγω ομάδας.

Κάθε εθνική μειονότητα προσκολλάται και ταυτίζεται με την γλώσσα του και αυτό έχει σαν φυσικό επακόλουθο να αναπτυχθεί μια *«μειονοτική εθνολογική υπερηφάνεια»* που να απαιτεί την αξιοποίηση *«εδαφικής κληρονομιάς»*, πράγμα που μπορεί να επιφέρει αποσχιστικές εδαφικές απαιτήσεις και αυτονομιστικές διεκδικήσεις (Τσιτσελίκης – Χριστόπουλος 1994, 357).

B) Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ ΩΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑ.

Η κοινωνική πολυγλωσσία μπορεί να ερμηνευτεί ως πρόβλημα, αν βέβαια μπορεί κανείς να πιστεύει ότι η γλώσσα, και όχι οι λαοί, μπορεί να αποτελέσουν πηγή αντιθέσεων. Η γλωσσική επαφή επιφέρει συνήθως άνιση

κατανομή στα γλωσσικά πρότυπα των μετεχουσών γλωσσικών ομάδων. Αν η κατανομή είναι ισόρροπη, τότε δεν θα υπάρξει πρόβλημα, μόνο που αυτή η περίπτωση είναι εξαιρετικά σπάνια. Η διγλωσσία όμως δεν έχει μόνο προβληματικά σημεία, έχει και οφέλη που δεν πρέπει να σκιάζονται. Η ατομική διγλωσσία βιώνεται ως εμπειρία, η οποία εμπλουτίζει και διευκολύνει την καλύτερη κατανόηση της φύσης των γλωσσών και προσφέρει την ευκαιρία για βαθύτερη γνώση των πολιτισμών (Hoffman, 1991, 118-136).

Συμπερασματικά οι διγλωσσοί διαθέτουν ευρύτερη γκάμα επικοινωνιακών δυνατοτήτων, γεγονός που οφείλουμε να εκτιμήσουμε δεόντως εάν λάβουμε υπόψη μας την ολοένα αυξανόμενη ανάγκη για διεθνή επικοινωνία.

Γ) ΔΙΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

Κομβικό σημείο στη χάραξη της εκπαιδευτικής στρατηγικής για τους αλλοδαπούς μαθητές, παραμένει η τοποθέτηση των εκόντων την ευθύνη γι' αυτήν πάνω στο ζήτημα της διδασκαλίας ή μη, της μητρικής τους γλώσσας. Ενώ η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας κατοχυρώνεται θεσμικά (νομοθετικά), στην πράξη αυτό ισχύει μόνο στα πρώην Σχολεία Παλινοστούντων και αφορά μια γλώσσα «κύρους», τα αγγλικά. Σε περιορισμένη

κλίμακα κάποια σχολεία αξιοποιούν τη δυνατότητα που προσφέρει το νομοθετικό πλαίσιο και χρησιμοποιούν δίγλωσσους εκπαιδευτικούς για την διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των μαθητών στα Φροντιστηριακά Τμήματα, εκτός ωραρίου του Αναλυτικού Προγράμματος (π.χ. 16^ο δημοτικό σχολείο Χανίων, 2^ο διαπολιτισμικό γυμνάσιο Αχαρνών). Αυτό όμως δεν είναι παρά μόνο μια προσέγγιση (όχι η πιο επιτυχής, αφού αφ' ενός η μητρική γλώσσα αποτελεί αντικείμενο διδασκαλίας και όχι μέσο, και αφ' ετέρου σε αυτήν δεν έχουν πρόσβαση οι γηγενείς μαθητές), από τις πολλές που μπορούμε να έχουμε στη δίγλωσση εκπαίδευση.

Στην πραγματικότητα το τρίπτυχο *«αλλοδαπός μαθητής – δίγλωσση εκπαίδευση – σχολείο»*, είναι αρκετά πολύπλοκο. Είναι δυνατόν να έχουμε δίγλωσση εκπαίδευση που να οδηγεί στη μονογλωσσία, όταν η χρήση της μητρικής γλώσσας στη διδασκαλία είναι η *«γέφυρα»* για το σταδιακό πέρασμα του μαθητή στη γλώσσα του σχολείου. Ειδικά τεστ αξιολόγησης εκτιμούν το βαθμό ωριμότητας για το πέρασμα αυτό, και εφεξής η μητρική γλώσσα εγκαταλείπεται ή διδάσκεται ως ξένη γλώσσα. Είναι το μοντέλο Foyer, που εφαρμόζεται στο Βέλγιο και λειτουργεί σε μεταβατικές τάξεις για τα παιδιά Ιταλών, Ισπανών και Τούρκων μεταναστών. Στις τάξεις αυτές η γλώσσα καταγωγής των παιδιών έχει στην αρχή πολύ

σημαντική θέση, για να καταλήξει στο τέλος μια απλή ξένη γλώσσα (H. Reich, 1977, σελ. 23-34).

Σε μονογλωσσία επίσης οδηγεί η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας ως «ξένης». Εδώ μάλιστα έχουμε το παράδοξο να διδάσκουμε στα Αλβανάκια, για παράδειγμα, τα αλβανάκια που μιλούν στο σπίτι τους ως ξένη γλώσσα. Βεβαίως η ακαδημαϊκή εκμάθηση της γλώσσας είναι κάτι διαφορετικό από την αυθόρμητη και αβίαστη εκμάθησή της μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον. Και αυτή γίνεται συνήθως μέσα στο σχολείο. Υπό αυτό το πρίσμα έχει σίγουρα αξία. Σίγουρα όμως δεν οδηγεί από μόνη της στη διγλωσσία. (Δαμανάκης, 1987, σελ. 97)

Παραδόξως, σε μονογλωσσία μπορεί να οδηγεί ακόμα και η χρήση της ξένης γλώσσας ως διδακτικού μέσου για κάποια δευτερεύοντα μαθήματα. Παρά το ότι το κλίμα της τάξης κατά την διάρκεια των μαθημάτων αυτών είναι πιο χαλαρό, άρα ευνοείται ο διάλογος και η επικοινωνία των μαθητών στην ξένη γλώσσα και μας δημιουργείται μια (εσφαλμένη τελική) προσδοκία διγλωσσίας, ο γενικός προσανατολισμός του σχολείου που επενδύει πάνω σε συγκεκριμένες γνώσεις και συστήματα αξιών οδηγεί και εδώ στη μονογλωσσία.

Αντίθετα υπάρχει και μια περίπτωση όπου η τέλεια απουσία διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας των παιδιών από το σχολείο οδηγεί στη διγλωσσία. Πρόκειται για το καναδικό μοντέλο (Immersion Program), στο οποίο η

πλήρης απουσία της πρώτης γλώσσας ως αποτέλεσμα ελεύθερης βούλησης των γονέων εξισορροπείται από την πολλαπλή παρουσία της στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, μέσα από πληθώρα χώρων χρήσης (Ε.Σκούρτου, 1997, σελ. 152).

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι η επιλογή ανάμεσα στη διγλωσσία και την μονογλωσσία είναι υπόθεση στρατηγικής του σχολείου ως θεσμού. Στην πραγματικότητα όμως και επειδή ακριβώς πρόκειται για θεμελιώδους σημασίας επιλογή με αντίκτυπο σε εθνικό, πολιτικό, πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο, δεν εμπίπτει τελικά στην αρμοδιότητα του σχολείου, αλλά των *«προϊσταμένων»* αυτού θεσμών (πολιτεία, οικογένεια, διοίκηση, εκκλησία, αγορά εργασίας), τους οποίους ο Fishman ονομάζει *«πρωτεύοντα συστήματα αξιολόγησης»* (Ε. Σκούρτου, 1997 σελ. 148). Από αυτή την άποψη το σχολείο ορίζεται ως *«δεύτερο σύστημα αξιολόγησης»* ή το σχολείο είναι ο προνομιακός χώρος που αναπαράγεται το πολιτισμικό και συμβολικό αυθαίρετο της κοινωνίας, σύμφωνα με την θεωρία αναπαραγωγής του Bourdieu. Υπό αυτή την έννοια δεν έχει καμία εξουσία και ευχέρεια στρατηγικών επιλογών (P. Bourdieu – J. C. Passeron, 1970).

Από την άλλη, η απλή εισαγωγή της διγλωσσίας εκπαίδευσης στο πρόγραμμα σπουδών όχι μόνο δεν οδηγεί κατ' ανάγκη στην κοινωνική διγλωσσία, αλλά ούτε

καν στην ατομική διγλωσσία. Για να καταλήξουμε σ' αυτό το συμπέρασμα θα πρέπει πρώτα να διαγνώσουμε με ασφάλεια κατά πόσο αυτή είναι το επιθυμητό αποτέλεσμα που προσδοκούν από το σχολείο όσα προηγουμένως ονομάσαμε *«πρωτεύοντα συστήματα αξιολόγησης»*. Στον αντίποδα βλέπουμε πράγματι την ανάπτυξη στην Ελλάδα, αλλά και σε ολόκληρη την Ευρώπη, μίας τάσης για δημιουργία διγλωσσών σχολείων, στα οποία διδάσκονται με εντατικό τρόπο μία ή και περισσότερες γλώσσες *«κύρους»*. Αυτά φέρουν τον τίτλο *«Διεθνή»* ή *«Ευρωπαϊκά»* σχολεία. Πρόκειται για την *«ευγενή»* διαπολιτισμικότητα που αντιμετωπίζει την διγλωσσία ως ένα πραγματικό πλεονέκτημα και εφόδιο του ατόμου, αρκεί η διγλωσσική του ικανότητα να περιορίζεται στις λεγόμενες *«γλώσσες κύρους»*. Αντίθετα γλώσσες μικρού κύρους, όπως είναι στη χώρα μας τα αλβανικά ή οι σλαβικές γλώσσες, όχι μόνο δεν εκτιμώνται ως ένα επιπλέον εφόδιο από τα *«πρωτεύοντα συστήματα αξιολογήσεως»*, αλλά τείνουν να υποβαθμιστούν και στην συνείδηση των ίδιων των μεταναστών. Αυτό το φαινόμενο το παρατηρούμε όλο και συχνότερα στα σχολεία όπου γίνεται προσπάθεια να εισαχθούν τα αλβανικά, ενώ οι Αλβανοί γονείς και μαθητές ζητούν τη διδασκαλία των αγγλικών και των γερμανικών.

Συνοπτικά και σύμφωνα με τον Zeich, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τρία διγλωσσα σχολικά

συστήματα ανάλογα με τα νομικά, κοινωνικά και πολιτικά χαρακτηριστικά τους:

➤ Το πρώτο σύστημα είναι αυτό των προνομιούχων που ζουν και δουλεύουν σε άλλες χώρες και για τους οποίους έχουν δημιουργηθεί σχολεία από πρεσβείες, εταιρείες, οργανισμούς κ.τ.λ. Μέσα σ' αυτά εντάσσονται και τα Ευρωπαϊκά ή τα Διεθνή Σχολεία και κάποια από τα πανάκριβα ιδιωτικά.

➤ Το δεύτερο σύστημα αφορά τις μειονότητες που ζουν μόνιμα σε μια χώρα. Εδώ μιλάμε για ομάδες των οποίων τα μέλη είναι πολίτες στις χώρες όπου κατοικούν, με πλήρη πολιτικά δικαιώματα. Αν και συνήθως δεν συγκαταλέγονται στα ανώτερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα, ασκούν πιέσεις και μπορεί να διαθέτουν και πολιτική επιρροή. Στην Ευρώπη υπάρχει σαφής διάθεση υποστήριξης των γλωσσικών αυτών μειονοτήτων, αν και αυτό δεν ισχύει για όλες τις κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών κρατών.

➤ Το τρίτο σύστημα το οποίο και μας απασχολεί ιδιαίτερα εδώ, αναφέρεται στη δίγλωσση εκπαίδευση των παιδιών των μεταναστών. Και στην περίπτωση αυτή είναι μερικές φορές σκόπιμο να διακρίνουμε τους μετανάστες εργασίας, τους επαναπατριζόμενους, τους πρόσφυγες και αυτούς που ζητούν πολιτικό άσυλο. Ο λόγος είναι ότι υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στις κατηγορίες αυτές ως προς τη ζήτηση της διδασκαλίας της μητρικής

(πρώτης) γλώσσας, αφού διαφέρουν και η προσδοκία επιστροφής στη χώρα προέλευσης και ο βαθμός ταυτοποιήσεώς του με το πολιτισμικό παράδειγμά της.

Η υποδοχή και σχολική ένταξη των μεταναστών στις ευρωπαϊκές χώρες, πέρασε από πολλά στάδια και πειραματισμούς. Από την προτεραιότητα στην εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής, περάσαμε στην αναγνώριση της μητρικής γλώσσας ως συστατικού στοιχείου της προσωπικότητας του μεταναστού και στην να προσφέρεται και αυτή στο πλαίσιο της σχολικής του εκπαίδευσης. *«Στην συνέχεια έγινε συνειδητό πόσο προβληματική είχε γίνει, λόγω της μετανάστευσης, η σχέση γλώσσας και κουλτούρας. Δεν κλονίστηκε μόνο η πολιτισμική και συμβολική σύνδεση των μεταναστών με την πρώτη γλώσσα, αλλά κλονίστηκε και η γενικότερη πολιτισμική κατάσταση και οι προοπτικές εξέλιξης της στις χώρες υποδοχής. Στις χώρες αυτές, μέχρι τη στιγμή της μετανάστευσης, τα σχολικά συστήματα ήταν δομημένα με σχετικά αφελή τρόπο, στη βάση της εθνικής κουλτούρας.*

Τέλος, έγινε καθαρό ότι δεν μπορούν να υπάρξουν βιώσιμες παιδαγωγικές λύσεις για τα παιδιά των μεταναστών όσο επικεντρώνουμε το ενδιαφέρον μας μόνο στην κατάσταση αυτή καθαυτή των παιδιών αυτών. Έγινε στο μεταξύ ξεκάθαρο ότι, οι ευκαιρίες για μάθηση των μεταναστών ήταν άμεσα συνδεδεμένες με τον τρόπο με τον οποίο τα αντιμετώπιζε η πλειονότητα» (H. Reich,

1997, σελ. 25). Η πλειονότητα θα πρέπει να μάθει να συνυπάρχει στο σχολικό σύστημα με την μειονότητα, μέσα στο πνεύμα της διαπολιτιστικής εκπαίδευσης.

Οι μέχρι σήμερα τύποι προσφοράς της δίγλωσσης εκπαίδευσης στην Ευρώπη δεν έχουν ξεπεράσει το δεύτερο βήμα και προσπαθούν να συνδυάσουν την πρώτη (μητρική) με την δεύτερη γλώσσα του παιδιού. Συνήθως η μητρική γλώσσα προσφέρεται ως ξένη γλώσσα, με επιπλέον διδασκαλία, μέσα σ' ένα σχολικό σύστημα όπου κυριαρχεί η γλώσσα της πλειονότητας. Στον τύπο αυτό υπάρχουν πολλές παραλλαγές, που έχουν να κάνουν με τον φορέα που προσφέρει τη γλώσσα της μειονότητας μέχρι το επίπεδο που αυτή θα διδάσκεται κ.τ.λ. Για τους μαθητές που φτάνουν στη χώρα υποδοχής, οργανώνονται κατά κανόνα προπαρασκευαστικές τάξεις για την εισαγωγή τους στη γλώσσα του σχολείου. Παράλληλα, προσφέρονται συνοδευτικά μαθήματα στη μητρική γλώσσα, τα οποία όμως σε κάποιες περιπτώσεις σταματούν όταν αποκτηθεί από το μαθητή ένα συγκεκριμένο επίπεδο στη γλώσσα της πλειονότητας.

Ο δεύτερος τύπος, που είναι ιστορικά παλαιότερος, βασίζεται στην άποψη ότι, το επίσημο σχολικό σύστημα έχει την ευθύνη για την εκμάθηση της κυρίαρχης γλώσσας από τα παιδιά των μεταναστών, την οποία γλώσσα μάλιστα υποχρεούται να υποστηρίξει με κάθε διδακτικό βοήθημα, ενώ αντίθετα, δεν έχει καμία απολύτως ευθύνη για την

εκμάθηση της μητρικής. Την αντίληψη αυτή τη συναντούμε στη Μεγάλη Βρετανία, όπου ενώ έχει αναπτυχθεί μια εξαιρετική διδακτική της αγγλικής γλώσσας για αλλοδαπούς μαθητές, την ευθύνη της διδασκαλίας των μητρικών γλωσσών έχει η εκάστοτε μειονότητα, η οποία οργανώνει μαθήματα σε δικούς της χώρους με δική της ευθύνη.

Ο τρίτος τύπος δίγλωσσης εκπαίδευσης έχει αποσπασματικά αναπτυχθεί στις χώρες εκείνες όπου συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός μεταναστών της ίδιας εθνικότητας (π.χ. Γερμανίας, Σουηδίας κ.τ.λ.). Έχει τη μορφή ειδικών τάξεων ή ολόκληρων σχολείων όπου διδάσκονται και χρησιμοποιούνται και οι δύο γλώσσες (μητρική και δεύτερη). Κι εδώ βέβαια υπάρχουν αρκετές παραλλαγές. Έτσι έχουμε δίγλωσσα σχολεία με έμφαση στη μητρική γλώσσα για τους Έλληνες της Γερμανίας (Μ. Κανακίς, 1989) ή για τους Πολωνούς στην Ελλάδα, ενώ συναντούμε φινλανδικές τάξεις στα σουηδικά σχολεία, οι οποίες όμως είναι του σουηδικού εκπαιδευτικού συστήματος και ακολουθούν το πρόγραμμά του (Η. Reich, 1997, σελ. 27).

Δ) ΜΗΤΡΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ.

Για πολλά χρόνια η επικρατούσα άποψη για την εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας και ιδιαίτερα για τα μεταναστόπουλα της χώρας υποδοχής, ήταν ότι *«όσο πιο νωρίς ξεκινάς, τόσο ευκολότερα και σωστότερα μαθαίνεις»*. Οι υποστηρικτές του αφομοιωτικού μοντέλου μάλιστα, ισχυρίζονται ότι, ο αλλοδαπός μαθητής δεν πρέπει να έχει κανενός είδους επαφή με την μητρική γλώσσα μέσα στο σχολείο, προκειμένου να μάθει όσο το δυνατόν πιο γρήγορα την κυρίαρχη γλώσσα της χώρας υποδοχής (Γ. Μάρκου 14, 6-10). Οι πιο πρόσφατες έρευνες στα πεδία της γλωσσολογίας και της γνωστικής ψυχολογίας δείχνουν ότι, η παραπάνω θέση είναι *«η μισή αλήθεια»*. Έχει ισχύ μόνο στην περίπτωση που δεν εγκαταλείπεται ή παραμελείται η μητρική γλώσσα, η οποία αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία οικοδομείται η εκμάθηση της ξένης. Οι γλωσσικές ικανότητες στη μητρική γλώσσα αποτελούν τη βάση για την εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας (Γ. Δράκος, 1998, 306). Την ίδια θέση παίρνει και ο Δαμανάκης, και η οποία αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Το ρήγμα στην κατάκτηση της μητρικής γλώσσας, το οποίο επιδρά στην εξέλιξη και των δύο γλωσσών (μητρικής και κυρίαρχης), έχει ως συνέπεια την *«διπλή ημιγλωσσία»* ή

«αφαιρετική διγλωσσία». Αυτό σημαίνει ότι, το παιδί από την αλλοδαπή, δεν κατέχει σωστά ούτε την μητρική ούτε την ξένη γλώσσα (Γ. Δράκου, 1998, 308).

Η Σκούρτου, κάνοντας κυρίως αναφορά στο έργο του J. Cummius, καταλήγει στα παρακάτω συμπεράσματα:

Για τις κλασσικές καταστάσεις διγλωσσίας

1. Οι γλώσσες που κατακτούμε και μαθαίνουμε στη ζωή μας δεν αποτελούν ποσοτικές μονάδες που λειτουργούν προσθετικά, αλλά είναι ένα πλέγμα σχέσεων.

2. Για το λόγο αυτό οι γνώσεις στη μια γλώσσα αξιοποιούνται στην άλλη και, αντίστροφα, η διαταραχή στη ανάπτυξη της μιας γλώσσας έχει επίπτωση στη ανάπτυξη της άλλης.

3. Αυτό που αποκαλούμε γλωσσική ανεπάρκεια δεν εξαντλείται στην ικανότητα για διαπροσωπική επικοινωνία, αλλά εξαπλώνεται στην ικανότητα να χρησιμοποιούμε την γλώσσα για την κατανόηση και διατύπωση αφηρημένων εννοιών, όπως απαιτεί το σχολείο.

4. Η γλωσσική επάρκεια έχει επιτευχθεί όταν το δίγλωσσο παιδί έχει αναπτύξει την ικανότητα να αξιοποιεί αυτόματα τις γλώσσες του, ανάλογα με το χώρο χρήσεως, τόσο για να συμμετέχει στη διαπροσωπική επικοινωνία όσο και για να χειρίζεται

ικανοποιητικά τις αφηρημένες έννοιες που διδάσκεται στους επιμέρους χώρους χρήσης (γνωστικά αντικείμενα) στο σχολείο.

Για τις καταστάσεις γλωσσικής σύγκρουσης, κρίσης, αντιπαλότητας.

1. Η πιθανότητα να αναπτυχθεί η ημιγλωσσία αυτή διγλωσσία είναι ρεαλιστική σε καταστάσεις μετανάστευσης ή αντιπαλότητας μεταξύ γλωσσικών ομάδων.

2. Για να αποφευχθεί η ημιγλωσσία πρέπει να δοθεί στο διγλωσσο παιδί, που υπόκειται σε παρόμοιες καταστάσεις, η απαραίτητη πίστωση χρόνου για την ανάπτυξη της πρώτης γλώσσας του ως ελάχιστη εγγύηση για την μετέπειτα ανάπτυξη της νοητικής, ακαδημαϊκής γλωσσικής ικανότητας, αυτό που ο Cummius ονομάζει *bilingual proficiency* (διγλωσση ικανότητα) (B. Harley, P. Allen, S. Cummius & M. Swain, 1997).

3. Ακόμα και όταν το σχολείο ενδιαφέρεται μόνο για την ανάπτυξη της επίσημης γλώσσας με την προοπτική της δημιουργίας μονογλωσσίας αντί διγλωσσίας, η ανάπτυξη της πρώτης γλώσσας αποτελεί προϋπόθεση (Ε. Σκούρτου 1997, σελ. 131-143).

Στην Ελλάδα σήμερα, επικρατεί η γλωσσική-επικοινωνιακή κατάσταση της *ατομικής διγλωσσίας, χωρίς*

κοινωνική διγλωσσία», σύμφωνα με την κατάταξη του Fishman. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι, ενώ υπάρχουν άτομα ή ομάδες (π.χ. μετανάστες) που χρησιμοποιούν δύο γλώσσες, η κοινωνία στο σύνολό της και οι κοινωνικοί θεσμοί λειτουργούν μονόγλωσσα. Υπάρχει η κυρίαρχη γλώσσα που είναι τα ελληνικά, ενώ στις «μειονοτικές» γλώσσες δεν αντιστοιχούν κάποιες κοινωνικές λειτουργίες ή ρόλοι. Τα ελληνικά είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για επαγγελματική και κοινωνική ανέλιξη των μελών των μειονοτήτων. Οι λειτουργίες της μειονοτικής γλώσσας περιορίζονται στο πλαίσιο της οικογένειας ή της παροικίας, όπου όμως και εκεί διεισδύει η κυρίαρχη γλώσσα και συχνά εκτοπίζει τη «μειονοτική». Σε ένα σύστημα ιεράρχησης των γλωσσών, η μειονοτική γλώσσα υπολείπεται σαφέστατα της κυρίαρχης, ακόμη και ανάμεσα στα μέλη της μειονότητας (Γ. Δράκος 1998, 306). Σε κάποιες όμως περιπτώσεις – ιδιαίτερα σε μειονότητες στις οποίες είτε δεν έχουν παρουσιαστεί προβλήματα και συγκρούσεις (π.χ. Πολωνοί, Αρμένιοι), είτε το status τους προστατεύεται θεσμικά (π.χ. μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης), είτε έχουν εδραιωθεί οικονομικά (π.χ. Λιβανέζοι, υπήκοοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης)- δημιουργούνται χώροι καλλιέργειας της ατομικής διγλωσσίας (κυρίως μέσα από ξένα ή διγλωσσα σχολεία).

Ωστόσο, στο χώρο της δημόσιας εκπαίδευσης επικρατεί η κυρίαρχη γλώσσα, δηλαδή τα ελληνικά, χωρίς

για την ώρα να διαφαίνεται – και άλλωστε δεν υπάρχει τίποτα που θα δικαιολογούσε κάτι τέτοιο – ότι, υπάρχει βούληση για λήψη μέτρων προς την κατεύθυνση της κοινωνικής διγλωσσίας (Δαμανάκης, 1987). Εξάλλου είναι διαφορετικό το αίτημα για διγλωσση εκπαίδευση από αυτό της κοινωνικής διγλωσσίας. Ούτε βεβαίως η πρώτη οδηγεί υποχρεωτικά στη δεύτερη ίσα-ίσα, πολλές φορές οδηγεί κατευθείαν στη μονογλωσσία (Ε. Σκούρτου, 1997, σελ. 145-155).

Ε) Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΙΑΣ ΔΙΓΛΩΣΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Για να κατανοήσουμε την αναγκαιότητα της διγλωσσης εκπαίδευσης πρέπει να σεβαστούμε τις γλώσσες των αλλοδαπών και να σκεφτούμε σοβαρά την ένταξή τους στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Οι αλλοδαποί μαθητές αποτελούν ένα σεβαστό όγκο των μαθητών που απαρτίζουν τα ελληνικά σχολεία. Αυτό σημαίνει ότι ιδιαίτερα στην εκπαιδευτική πράξη είναι αναγκαία μια διαφοροποιημένη προσέγγιση των εκπαιδευτικών θεμάτων για τους αλλοδαπούς μαθητές.

Η διαφοροποιημένη αυτή προσέγγιση πρέπει να λάβει υπ' όψιν την προσωπική και την κοινωνική ταυτότητα των αλλοδαπών. Οι *«ταυτότητες»* αυτές δεν είναι δεδομένες και

ούτε αναπτύσσονται σύμφωνα με ένα προκαθορισμένο πλάνο, αλλά διαμορφώνονται και αποκτούνται ανάλογα με τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες κάτω από τις οποίες κοινωνικοποιείται ο αναπτυσσόμενος άνθρωπος. Σημαντικά επίσης είναι τα βιώματα, οι εμπειρίες και οι περιστάσεις των παιδιών που έχουν έντονα διπολιτισμικά – δίγλωσσα χαρακτηριστικά, είτε επειδή αυτά τα παιδιά κοινωνικοποιήθηκαν εν μέρει στη χώρα προέλευσης, είτε επειδή συνεχίζουν να ομιλούν την γλώσσα της χώρας προέλευσης στην οικογένειά τους.

Η απρόσκοπτη εξέλιξη του ατόμου εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τις ευκαιρίες που παρέχονται να επεξεργαστεί τα διαπολιτισμικά βιώματά του, τις εμπειρίες και τις παραστάσεις του και να τα συνθέσει σ' ένα ενιαίο σύνολο. Η προώθηση της μίας μόνο γλώσσας και η παραμέληση της άλλης ισοδυναμούν, με παραμέληση ενός μέρους του μορφωτικού κεφαλαίου του ατόμου και κατά συνέπεια με σημαντική μείωση των μορφωτικών ευκαιριών (διαμόρφωση πολυπολιτισμ. – πολ. συνθηκών).

Σύμφωνα με έρευνα που έκανε ο Δαμανάκης το 1987, τα αποτελέσματα ήταν τα εξής: Τα παιδιά που έχουν αποκτήσει τη μητρική γλώσσα σ' ένα σημαντικό επίπεδο τους επιτρέπει όχι μόνο να συνεχίσουν να την καλλιεργούν, αλλά και να αποκτήσουν, με την βοήθειά της, αρκετές γνώσεις στη δεύτερη γλώσσα. Τα παιδιά όμως που διαταράχθηκε η εξέλιξη της μητρικής γλώσσας στα

πρώτα σχολικά έτη, πριν δηλαδή αποκτήσουν σε ικανοποιητικό βαθμό την ικανότητα αφαιρετικής σκέψης, έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας.

ΣΤ) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σ' αυτό το σημείο θα βλέπαμε με ενδιαφέρον την ανάπτυξη πρωτοβουλιών από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα στις παρακάτω κατευθύνσεις:

➤ Ανάπτυξη διαπολιτισμικών προγραμμάτων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, με αξιοποίηση της μητρική γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών, από την οποία θα μπορούν να αντλούν στοιχεία και οι γηγενείς.

➤ Χρήση της μητρικής γλώσσας ως μέσου και όχι ως αντικείμενου διδασκαλίας για τους αλλοδαπούς μαθητές.

➤ Εκμετάλλευση του θεσμού των δίγλωσσων σχολείων για αλλοδαπούς και γηγενείς μαθητές. Οι δύο γλώσσες θα είναι οι μητρικές των παιδιών που θα αποτελούν το μαθητικό πληθυσμό και όχι κάποια τρίτη γλώσσα, όπως κακώς συμβαίνει στα Διαπολιτισμικά Λύκεια (πρώην Παλινοσοτούντων) στη χώρα μας. Αντίθετα, το Σχολείο Αρμενοπαίδων «Κυανούς Σταυρός», όπου λειτουργεί Νηπιαγωγείο, Δημοτικό και Γυμνάσιο,

είναι ένα καλό παράδειγμα και η προσωπική μας εμπειρία από αυτό μας είχε πείσει ότι καλλιεργεί μια ισορροπημένη διγλωσσία των μαθητών τους.

➤ Τέλος, σημαντική είναι η εξοικείωση των γηγενών μαθητών με τις διάφορες γλώσσες που μιλιούνται στη χώρα μας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τη μουσική και τα τραγούδια, το θέατρο και το θεατρικό παιχνίδι, καθώς και με διγλωσσες διηγήσεις και δραστηριότητες που μπορούν να βρουν θέση στα διαπολιτιστικά προγράμματα των σχολείων. Για την εξοικείωση όμως των μαθητών με τις διάφορες γλώσσες που μιλιούνται στον κόσμο δεν χρειάζεται απαραίτητα η παρουσία και «αντιστοίχων» ομιλητών των γλωσσών αυτών μέσα στην τάξη.

Η τελευταία παρατήρηση έχει ιδιαίτερη σημασία και αξία για όλους τους μαθητές, γηγενείς, αλλοδαπούς, δι' αυτούς θετικές επιδράσεις σε τρεις διαστάσεις:

1. Ανάπτυξη θετικών αναπαραστάσεων και στάσεων όσον αφορά α) την αποδοχή της γλωσσικής και πολιτισμικής ποικιλομορφίας, β) την παρακίνηση για εκμάθηση γλωσσών.

2. Ανάπτυξη μεταγλωσσικών και μετά-επικοινωνιακών ικανοτήτων (ικανότητες παρατήρησης και επιχειρηματολογίας), καθώς και γνωστικών ικανοτήτων που διευκολύνουν την πρόσβαση στον χειρισμό των γλωσσών, συμπεριλαμβανομένων εκείνης

ή εκείνων του σχολείου, μητρικών ή μη (ανάπτυξη ικανοτήτων ή δεξιοτήτων).

3. Ανάπτυξη μιας γλωσσικής κουλτούρας (που σημαίνει γνώσεις πάνων στις γλώσσες), η οποία υποστηρίζει κάποιο από τα συνθετικά των παραπάνω στάσεων και δεξιοτήτων, και συνιστά ένα σύνολο αναφορών που βοηθά στην κατανόηση του πολύγλωσσου και πολυπολιτισμικού κόσμου στον οποίο θα ζήσει ο μαθητής (D. Maccure, M. Chandelier, εισήγηση στη διημερίδα του Γαλλικού Ινστιτούτου της Αθήνας, Μάιος 2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΑ
ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Α) ΠΟΜΑΚΟΙ

Όπως αναφέρθηκε και στην ιστορική αναδρομή, η Αθήνα δεν φρόντισε να διαφυλάξει την πολιτισμική ταυτότητα των Πομάκων και τους παρέδωσε στα τουρκικά σχολεία και κατηχητικά. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι Πομάκοι να διδάσκονται επί δεκαετίες ότι είναι Τούρκοι (Σωτηρίου, 1991).

Ο Ξηροτύρης στην διδακτορική του διατριβή το 1971 περιλάμβανε παρατηρήσεις που προέκυψαν από την έρευνα της κατανομής των συχνοτήτων, των ομάδων του αίματος στους Πομάκους και από τη διερεύνηση ενδεχόμενης φυλετικής σχέσης με τους γειτονικούς πληθυσμούς. Από τις αιμοληψίες που έγιναν σε 1.030 κατοίκους διαφόρων πομακικών χωριών και ο συνδυασμός διαφόρων γλωσσολογικών λαογραφικών και αρχαιολογικών ευρημάτων προκύπτουν τα συμπεράσματα της έρευνας, που είναι τα εξής:

α) Οι Πομάκοι αποτελούν φυλετικά ενιαίο, απομονωμένο πληθυσμό που υπέστη ελαφρότατη επίδραση από φυλές μογγολικής προελεύσεως.

β) Υπάρχει αιματολογική συγγένεια των Πομάκων με τους Έλληνες που φθάνει σε ποσοστό 50-70% για τον πληθυσμό των χωριών Σάτραι και Εκίνος.

γ) Οι Πομάκοι ως πληθυσμός, απομονώθηκαν επί μακρό χρονικό διάστημα, υπέστησαν ορισμένες μικρές μεταβολές στην κατανομή των συχνοτήτων των ομάδων αίματος, χωρίς όμως καμία φυλετική διαφοροποίηση και διατήρησαν σχεδόν αναλλοίωτες τις αρχικές τους συχνότητες κατανομής των διαφόρων συστημάτων των ομάδων αίματος (Χιδίρογλου, 1984).

Η γλώσσα των Πομάκων δεν έχει γραφτεί, στερείται δηλαδή γραπτών μνημείων. Υπολογίζεται ότι περιέχει βουλγαρικές λέξεις σε ποσοστό πάνω από 50%, που αποτελούνται ως επί το πλείστον από ουσιαστικά για την δήλωση αντικειμένων, ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό ελληνικών λέξεων που δηλώνουν ιδίως ρήματα και 15% περίπου τούρκικες λέξεις.

Επειδή, καθώς είναι γνωστό, το ρήμα επιτελεί μέσα στη γλώσσα μια από τις βασικές λειτουργίες, έχει μεγάλη σημασία ότι τα ελληνικά στοιχεία δεν περιορίζονται μόνο σε ουσιαστικά που θα μπορούσαν να θεωρηθούν απλά δάνεια, αλλά περιέχουν και μεγάλο αριθμό ρημάτων (Φωτιάς, 1978).

Πέρα από κάποιες γλωσσικές ομοιότητες μεταξύ Πομάκων και Ελλήνων, υπάρχουν αποδεικνύεται και θρησκευτικές ομοιότητες.

Το χριστιανικό παρελθόν των Πομάκων αποδεικνύεται από εκδηλώσεις της καθημερινής τους ζωής, όπως το σταύρωμα του βρέφους στην κούνια πριν κοιμηθεί και της ζύμης αμέσως μετά το ζύμωμα. Εκτός από αυτό, δύο συνοικισμοί στην κοινότητα Ωραίου Ξάνθης έφεραν την ονομασία «*Τεοτόκα*» και «*Σταματέσκο*» (από τα «*Θεοτόκιου*» και «*Σταμάτιου*»), ενώ στην κοινότητα Κεχρού Ροδόπης ο κεντρικός συνοικισμός λεγόταν «*Μαρικόξ*» (από τα «*Καρύδια της Μαρίας – Παναγίας*» - όπου κατά τους Πομάκους ανάβλυζε αγίασμα). Οι περιπτώσεις αυτές αποδεικνύουν αναμφίβολα τις χριστιανικές καταβολές των Πομάκων, όπως ακόμη η χαρακτηριστική περίπτωση της διατηρήσεως ως σήμερα του χριστιανικού ονόματος Ιλίας (Ηλίας) από τους Πομάκους στα χωριά Έχινος και Κοτύλη (Ν. Ι. Ξηροτύρης, 1971).

B) ΑΛΒΑΝΟΙ

Κατά τον 19^ο αιώνα οι Αλβανοί θεωρούνται ανύπαρκτοι ως ξεχωριστή συλλογική οντότητα, στην ουσία «Έλληνες». Κατά μία αρκετά διαδεδομένη άποψη «οι Έλληνες και οι Αλβανοί» ήταν «δύο φυλές, ένα έθνος». Άλλωστε οι ίδιοι οι Αλβανοί – Αρβανίτες (οι Χριστιανοί Αλβανοί όχι οι Μουσουλμάνοι, οι Τσαμήδες), από το Σούλι ως την Αθήνα και από την Ύδρα έως την Τρίπολη δηλώνουν κατά τον 19^ο αιώνα Έλληνες. Στους Αρβανίτες (αλβανόφωνους) συμπεριλαμβάνονται ορισμένοι – μάλλον περισσότεροι – από τους πλέον διαπρεπείς οπλαρχηγούς και ναυτικούς καπετάνιους, σε σημείο ώστε να διερωτάται κανείς ποιοι ήταν «πιο Έλληνες» το 1821 – 1830, οι ευρωπαϊκά («φράγκικα» ντυμένοι) Φαναριώτες και άλλοι λόγιοι ή οι Αλβανόφωνοι Ελλαδίτες; (Α. Ηρακλείδης, Τα Νέα, 16/11/2000).

Την δεκαετία του '90 παρατηρήθηκε μια μεγάλη προέλευση πληθυσμού από την γειτονική Αλβανία προς την Ελλάδα. Οι Αλβανοί όμως που εισήλθαν στην Ελλάδα – και αποτελούν πλέον την πλειοψηφία των αλλοδαπών στην χώρα μας – έφεραν μαζί τους και τις οικογένειές τους και πολλοί δημιούργησαν οικογένεια εδώ.

Τα ήδη υπάρχοντα παιδιά έπρεπε να εισαχθούν σε σχολεία. Στην πλειοψηφία τους τα παιδιά αυτά μιλούσαν μόνο την Αλβανική γλώσσα και τα ελληνικά σχολεία δεν ήταν προετοιμασμένα να τα δεχθούν και να τα

επιμορφώσουν σωστά. Πολύ αργότερα θεσπίστηκαν νόμοι για να καλύψουν τις ανάγκες των αλλοδαπών παιδιών.

Ένας τέτοιος νόμος είναι και ο Ν. 1124 που ψηφίστηκε στις 8/12/1994 προκειμένου η εκπαίδευση των αλλοδαπών να γίνει περισσότερο αποτελεσματική και συμμετοχική ώστε οι μαθητές αυτοί να ενταχθούν ομαλά και ισόρροπα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Αυτό επιτυγχάνεται με την δημιουργία τάξεων υποδοχής, με την έκδοση και διδασκαλία ειδικών βιβλίων και με την ύπαρξη δίγλωσσου εκπαιδευτικού και συμμετοχή του στις διδακτικές διαδικασίες των Τάξεων Υποδοχής.

Συμπερασματικά παρατηρείται διαφοροποίηση της συμπεριφοράς του ελληνικού κράτους στα παιδιά των Αλβανών από την συμπεριφορά του στα παιδιά των Πομάκων.

Το ελληνικό κράτος απομάκρυνε τα παιδιά των Πομάκων από την ελληνική κοινότητα και τα ελληνικά σχολεία, τα απομόνωσαν και τώρα πλέον θεωρούνται η μουσουλμανική μειονότητα της Ξάνθης.

Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο με τα παιδιά των Αλβανών. Το ελληνικό κράτος, θεωρητικά, έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής αγωγής για την ομαλή ένταξη των παιδιών αυτών στην ελληνική κοινωνία, ξεκινώντας από την ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Είμαστε λοιπόν, μια χώρα μεταναστών, που ίσως να είμαστε και από τα λίγα κράτη που έχουμε το 50% των μελών της εθνότητάς μας μετανάστες σε διάφορες χώρες. Και αυτό είναι ένα γεγονός που δεν μπορεί παρά να τροφοδοτήσει θεωρήσεις κατανόησης και αλληλεγγύης για τους μετανάστες που βρίσκονται στην Ελλάδα. Μια «μεταναστευτική» πολιτική για εμάς έχει δυο όψεις, την διεκδίκηση όλων των δικαιωμάτων των Ελλήνων μεταναστών στις χώρες υποδοχής αλλά και τη διασφάλιση αυτών των δικαιωμάτων στους ξένους μετανάστες από την πολιτεία μας. Σε κάθε περίπτωση, το σχολείο πρέπει να καλλιεργήσει αξίες, στάσεις και συμπεριφορές που θα περιλαμβάνουν τις αντιλήψεις του «άλλου», του διαφορετικού. Η ξеноφοβία και οι ρατσιστικές διαθέσεις οδηγούν σε αδιέξοδο και ανοίγουν πεδία παρακμής και βαρβαρότητας. Οι δύο μεγάλοι διαφωτισμοί στην ιστορία της ανθρωπότητας επώασθησαν σε κοσμοθεωρίες ενότητας του ανθρώπινου γένους και οικουμενικότητας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τώρα μάλιστα που αναφύονται νέες «γενιές» δικαιωμάτων, απόρροια των πολλαπλών και σύνθετων πολιτισμικών και παραγωγικών εξελίξεων, καμία ευνομούμενη πολιτεία δεν μπορεί να στρέψει το πρόσωπό της σε αντιδημοκρατικές αντιλήψεις και πρακτικές. Άλλωστε οι όποιοι σημερινοί διαφωτιστικοί χυμοί θα αναβρύσουν μόνο από ένα περιεχόμενο ανθρωπισμού

(Νίκος Τσούλιας, Πρόεδρος ΟΛΜΕ, αρθρ. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, ΤΑ ΝΕΑ / Πέμπτη, 9 Νοεμβρίου 2000).

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΕΥΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

- ΥΛΙΚΟ – ΜΕΘΟΔΟΣ-

Η εργασία ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2002 και ολοκληρώθηκε τον Οκτώβρη του 2002. Το θέμα της πτυχιακής εργασίας, εξετάζει των «*Εκπαιδευτική κατάσταση των αλλοδαπών μαθητών*». Ένα θέμα πού στους περισσότερους παραμένει άγνωστο ίσως και αδιάφορο, ωστόσο όμως είναι ιδιαίτερα σημαντικό και σοβαρό, αφού συντελείται στον Ελλαδικό χώρο και παίρνει μεγάλη διάσταση προς όλες τις κατευθύνσεις γι' αυτό και ως πολίτες αυτής της χώρας θα πρέπει να μας ενδιαφέρει και άμεσα.

Πιο συγκεκριμένα, για την πραγματοποίηση της Έρευνάς μας επισκεφθήκαμε δημοτικά σχολεία του Ν. Αχαΐας (πιο συγκεκριμένα: 7^ο, 11^ο, 42^ο δημοτικό σχολείο Πάτρας, 9^ο δημοτικό σχολείο Αιγίου, 1^ο δημοτικό σχολείο Ακράτας και 1^ο δημοτικό σχολείο Διακοπτού), όπου φιλοξενούνται αλλοδαποί μαθητές. Η έρευνα στα σχολεία, ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2002 και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2002. Χρησιμοποιήθηκαν 2 διαφορετικά ερωτηματολόγια, το ένα περιλάμβανε ερωτήσεις που απευθύνονταν σε γονείς αλλοδαπών μαθητών (σύνολο 87) και το άλλο δασκάλους που διδάσκουν σε αλλοδαπούς μαθητές (σύνολο 55). Στην περίπτωση των γονέων οι ερωτήσεις υπήρξαν πιο απλές και κατανοητές, λαμβανομένου υπόψιν και τυχόν δυσκολιών που

αντιμετωπίζουν, όσον αφορά την ελληνική γλώσσα. Και τα 2 ερωτηματολόγια περιλαμβάνουν ερωτήσεις «κλειστού τύπου», ως επί το πλείστον.

Οι πίνακες που έχουν εξαχθεί – μέσω της στατιστικής υπηρεσίας – από τη βάση δεδομένων που δημιουργήθηκε και περιλαμβάνονται μέσα στην εργασία μας, είναι 2 τύπων: Οι απλοί πίνακες που περιγράφουν τον αριθμό των απαντήσεων και είναι πίνακες συχνοτήτων και οι σύνθετοι πίνακες 2x2 (τετραχωρικοί) ή XxX (πολυχωρικοί) που περιγράφουν τον αριθμό των απαντήσεων σ' ένα πεδίο δεδομένου κάποιου άλλου πεδίου (π.χ. φύλο και περιοχή).

Όπου ήταν εφικτό οι απαντήσεις των ερωτήσεων στους σύνθετους πίνακες ελέγχθηκαν για τη στατιστική τους σημαντικότητα με την δοκιμασία x-τετράγωνο (χ^2). Η δοκιμασία αυτή ελέγχει την ανεξαρτησία γραμμών και στηλών σε ένα πίνακα απαντήσεων. Πιθανότητα $P < 0,05$ δείχνει ότι οι απαντήσεις δεν είναι τυχαίες αλλά επηρεάζονται από τις στήλες ή τις γραμμές του πίνακα. Ανάλογα, πιθανότητα μεγαλύτερη της παραπάνω τιμής ($P < 0,05$), σημαίνει ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Στατιστική ανάλυση δεν έγινε σε όλους τους πίνακες γιατί πρέπει κάθε φορά να πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις (π.χ. τουλάχιστον 5 απαντήσεις σε κάθε ερώτημα κ.τ.λ.), αλλά και γιατί δεν είναι απαραίτητο,

αφού μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα από τις απαντήσεις και μόνο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

Πίνακας 1: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Άνδρας	50	57.5	58.1
Γυναίκα	36	41.4	41.9
ΣΥΝΟΛΟ	86	98.9	100
Χωρίς απάντηση	1	1.1	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	

Το δείγμα των γονέων ως προς το φύλο δείχνει ότι το ποσοστό των ανδρών είναι πιο μεγάλο από ότι των γυναικών.

Πίνακας 2: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
21 έως 40 ετών	42	48.3	54.5
41 έως 50 ετών	31	35.6	40.3
51 ετών και άνω	4	4.6	5.2
Χωρίς απάντηση	10	11.5	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Η πλειοψηφία των γονέων είναι ηλικιακά από 21 έως 40 ετών.

Πίνακας 3: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την χώρα καταγωγής

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Αλβανία	73	83.9	89
Βουλγαρία	1	1.1	1.2
Ρωσία	1	1.1	1.2
Β. Ηπειρο	7	8	8.5
Χωρίς απάντηση	5	5.7	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Η συντριπτική πλειοψηφία των γονέων έχει καταγωγή από Αλβανία.

Πίνακας 4: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
	84	96.6	
Παντρεμένος- η			96.6
Διαζευγμένος- η	2	2.3	2.3
Χήρος-α	1	1.1	1.1
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Στο σύνολό τους είναι παντρεμένοι.

Πίνακας 5: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επίπεδο μόρφωσης

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
	20	23	
Δημοτικό			23
Γυμνάσιο	20	23	23
Λύκειο	33	37.9	37.9
Ανώτατη	9	10.3	10.3
Άλλο	5	5.7	5.7
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Το επίπεδο μόρφωσης βρίσκεται σε κανονικά ποσοστά.

Πίνακας 6: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Χειρωνακτικό	49	56.3	69
Αγροτικό	5	5.7	7
Εργάτης-τρια	12	13.8	16.9
Ανώτερο επάγγελμα	5	5.7	7
Χωρίς απάντηση	16	18.4	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Οι 6 στους 10 ασχολούνται με χειρωνακτικά επαγγέλματα.

Πίνακας 7: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν έχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	72	82.8	88.9
Όχι	9	10.3	11.1
Χωρίς απάντηση	6	6.9	

ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100
--------	----	-----	-----

Περίπου το 89% έχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Πίνακας 8: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον ασφαλιστικό φορέα που ανήκουν

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
ΙΚΑ	69	79.3	83.1
ΤΕΒΕ	6	6.9	7.2
ΟΓΑ	1	1.1	1.2
Άλλο	7	8	8.4
Χωρίς απάντηση	4	4.6	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Οι περισσότεροι ανήκουν στο Ι.Κ.Α.

Πίνακας 9: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες εργασίας τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
1 έως 5 ώρες	9	10.3	11.7
6 έως 11	63	72.4	81.8
12 και άνω	5	5.7	6.5
Χωρίς απάντηση	10	11.5	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Δουλεύουν μάλλον κανονικά, από 6 έως 11 ώρες.

Πίνακας 10: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν εργάζονται τα παιδιά τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	1	1.1	2.9
Όχι	33	37.9	97.1
Χωρίς απάντηση	53	60.9	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Δεν δίνουν στοιχεία για το εάν εργάζονται τα παιδιά τους. Όλοι σχεδόν λένε ότι δεν εργάζονται.

Πίνακας 11: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Κακή	5	5.7	5.8
Μέτρια	54	62.1	62.8
Καλή	20	23	23.3

Πολύ καλή	7	8	8.1
Χωρίς απάντηση	1	1.1	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Η οικονομική κατάσταση των περισσότερων είναι μέτρια. Το ποσοστό αυτό φτάνει στο 62,8%.

Πίνακας 12: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν υπάρχει επάρκεια χρημάτων στην οικογένεια

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	76	87.4	87.4
Όχι	11	12.6	12.6
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Μέσα στην οικογένεια υπάρχει επάρκεια χρημάτων.

Πίνακας 13: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τόπο γέννησης

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Χωριό	42	48.3	49.4
Κωμόπολη	8	9.2	9.4
Πόλη	28	32.2	32.9
Μεγαλούπολη	7	8	8.2
Χωρίς απάντηση	2	2.3	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Σε ποσοστό 50% οι γονείς γεννήθηκαν σε χωριό.

Πίνακας 14: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη που βρίσκονται στην Ελλάδα

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Πρόσφατα	9	10.3	10.5
1 έως 5 έτη	12	13.8	14
6 έως 11 έτη	57	65.5	66.3
12 και άνω	8	9.2	9.3
Χωρίς απάντηση	1	1.1	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Βρίσκονται κυρίως στην Ελλάδα από 6 έως 11 χρόνια.

Πίνακας 15: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τόπο γέννησης των παιδιών τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ελλάδα	33	37.9	37.9
Χώρα καταγωγής	54	62.1	62.1

ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100
--------	----	-----	-----

Η πλειοψηφία των παιδιών τους γεννήθηκε στη χώρα καταγωγής.

Πίνακας 16: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον χώρο που κατοικούν

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Πολυκατοικία	35	40.2	40.2
Μονοκατοικία	51	58.6	58.6
Κάτι άλλο	1	1.1	1.1
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Μένουν κυρίως σε μονοκατοικίες και ακολουθούν οι πολυκατοικίες.

Πίνακας 17: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό των δωματίων της οικίας τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ένα	2	2.3	2.3
Δύο	35	40.2	40.2
Τρία	38	43.7	43.7
Πάνω από 4	12	13.8	13.8
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Ο αριθμός των δωματίων των σπιτιών τους είναι κυρίως 2 με 3.

Πίνακας 18: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων που ζουν στο σπίτι

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
1 έως 5	74	85.1	91.4
6 έως 11	7	8	8.6
Χωρίς απάντηση	6	6.9	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Ζούν συνήθως μέχρι 5 άτομα μαζί σε ποσοστό 91,4%.

Πίνακας 19: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν είχε παρακολουθήσει το παιδί τους τάξη στην χώρα καταγωγή τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	31	35.6	36.5
Όχι	54	62.1	63.5
Χωρίς απάντηση	2	2.3	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Το 63,5% των παιδιών δεν έχει παρακολουθήσει σχολείο στη χώρα καταγωγής.

Πίνακας 20: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη που το παιδί τους είχε πάει στο σχολείο στην χώρα καταγωγή τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
1 έως 5	28	32.2	100
Χωρίς απάντηση	59	67.8	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Μόνο το 32,2% είχε παρακολουθήσει κάποιες τάξεις στο σχολείο της χώρας καταγωγής.

Πίνακας 21: Κατανομή του δείγματος ανάλογα το ποιος βοηθά το παιδί τους στο διάβασμα

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Κανένας	37	42.5	43
Γονείς	43	49.4	50
Φροντιστήριο	1	1.1	1.2
Συγγενείς	5	5.7	5.8
Χωρίς απάντηση	1	1.1	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Οι γονείς ή κανένας δεν βοηθά τα παιδιά στο διάβασμα.

Πίνακας 22: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν συζητούν γενικότερα με το παιδί τους για το σχολείο

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	84	96.6	96.6
Όχι	3	3.4	3.4
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Το 96,6% δηλώνουν ότι συζητούν με το παιδί τους για το σχολείο.

Πίνακας 23: Διατηρούν τα παιδιά τους φιλικές σχέσεις κυρίως με παιδιά από την πατρίδα τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	15	17.2	17.2
Όχι	72	82.8	82.8
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Πίνακας 24: Διατηρούν οι ίδιοι φιλικές σχέσεις κυρίως με άτομα από την πατρίδα τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	16	18.4	18.6
Όχι	70	80.5	81.4
Χωρίς απάντηση	1	1.1	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Ούτε οι ίδιοι ούτε τα παιδιά τους δεν διατηρούν φιλικές σχέσεις κυρίως με τους συμπατριώτες τους.

Πίνακας 25: Σκέφτεται το παιδί τους να επιστρέψει στην πατρίδα τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	17	19.5	19.8
Όχι	69	79.3	80.2
Χωρίς απάντηση	1	1.1	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Πίνακας 26: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν σκέφτονται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	33	37.9	37.9
Όχι	54	62.1	62.1
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Στην πλειοψηφία τους ούτε οι ίδιοι ούτε τα παιδιά τους δεν σκέφτονται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.

Πίνακας 27: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την άποψή τους για πετυχημένη καριέρα των παιδιών τους στην περίπτωση που πάρουν την Ελληνική παιδεία

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	52	59.8	60.5
Όχι	4	4.6	4.7
Δεν γνωρίζω	30	34.5	34.9
Χωρίς απάντηση	1	1.1	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Το 60,5% θεωρούν ότι τα παιδιά τους εφόσον πάρουν ελληνική παιδεία θα έχουν πετυχημένη καριέρα.

Πίνακας 28: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα που θα επιθυμούσαν να κάνει το παιδί τους στο μέλλον

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ανώτατη εκπαίδευση	44	50.6	67.7
Μέση εκπαίδευση	21	24.1	32.3
Χωρίς απάντηση	22	25.3	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Σχεδόν το 50% θέλει το παιδί του να ακολουθήσει επάγγελμα συνυφασμένο με ανώτατη εκπαίδευση.

Πίνακας 29: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την άποψή τους για τον τρόπο που αντιμετωπίζονται από το Ελληνικό κράτος

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ρατσιστικά	10	11.5	11.5

Ατομα β	35	40.2	
κατηγορίας			40.2
Ισότιμα	42	48.3	48.3
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Σχεδόν το 50% θεωρεί ότι το ελληνικό κράτος τους αντιμετωπίζει ως ισότιμα μέλη.

Πίνακας 30: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν επισκέπτονται συχνά τον δάσκαλο του παιδιού τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Ναι	52	59.8	60.5
Όχι	34	39.1	39.5
Χωρίς απάντηση	1	1.1	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Το 60,5% επισκέπτεται συχνά τον δάσκαλο του παιδιού του και το 42,3% δηλώνει φόρτο εργασίας και αδυναμία επίσκεψης στο δάσκαλο. Μόλις το 5,6% γνωρίζει την πρόοδο του παιδιού του από άλλη πηγή.

Πίνακας 31: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τους λόγους που επισκέπτονται η όχι τον δάσκαλο του παιδιού τους

	Απαντήσεις (%)	Ποσοστό (%)	Ποσοστό επί των απαντήσεων (%)
Πρόοδο μαθημάτων	37	42.5	52.1
Φόρτος εργασίας	30	34.5	42.3
Άλλη γνώση της προόδου	4	4.6	5.6
Χωρίς απάντηση	16	18.4	
ΣΥΝΟΛΟ	87	100	100

Πίνακας 32: Κατανομή των απαντήσεων ανά φύλο αν το παιδί τους σκέφτεται στο μέλλον να επιστρέψει στην πατρίδα τους.

	Φύλο ερωτηθέντος		ΣΥΝΟΛΟ
	Άνδρας	Γυναίκα	
Παιδί επιστροφή	Na	10	6
			16

στην πατρίδα	ι			18.80
		20.40%	16.70%	%
	Όχι	39	30	69
				81.20
		79.60%	83.30%	%
ΣΥΝΟΛΟ		49	36	85
				100.0
		100.00%	100.00%	0%
$(X^2, \text{βαθμοί ελευθερίας, } p) 0.19 \quad 1 \quad 0.663$				

Πίνακας 33: Κατανομή των απαντήσεων ανά φύλο αν οι ίδιοι σκέφτονται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους στο μέλλον.

		Φύλο ερωτηθέντος		ΣΥΝΟ
		Άνδρας	Γυναίκα	ΛΟ
		Εσείς επιστροφή στην πατρίδα	Ναί	24
		48.00%	22.20%	37.20%
	Όχι	26	28	54
		52.00%	77.80%	62.80%
ΣΥΝΟΛΟ		50	36	86
		100.00%	100.00%	100.0
				0%
$(X^2, \text{βαθμοί ελευθερίας, } p) 5.935 \quad 1 \quad 0.015$				

Πίνακας 34: Κατανομή των απαντήσεων ανά φύλο εάν θεωρούν ότι η απόκτηση Ελληνικής παιδείας θα βοηθήσει επαγγελματικά το παιδί τους.

		Φύλο ερωτηθέντος		ΣΥΝΟΛΟ
		Άνδρας	Γυναίκα	ΛΟ
Επιτυχία στην ελληνική κοινωνία	Ναί	29	22	51 60.00%
		59.20%	61.10%	%
	Όχι	1	3	4 4.70%
		2.00%	8.30%	
	Δεν γνωρίζω	19	11	30 35.30%
		38.80%	30.60%	%
ΣΥΝΟΛΟ		49	36	85 100.0%
		100.00%	100.00%	0%

(χ^2 , βαθμοί ελευθερίας, p) 2.156 2 0.340

Πίνακας 35: Κατανομή των απαντήσεων ανά φύλο ανάλογα με την εκπαίδευση που θα ήθελαν να πάρει το παιδί τους

		Φύλο ερωτηθέντος		ΣΥΝΟΛΟ
		Άνδρας	Γυναίκα	ΛΟ
Επαγγελματική Σταδιοδρομία	Ανώτατη εκπαίδευση	26	18	44 67.70%
		70.30%	64.30%	%
	Μέση εκπαίδευση	11	10	21 32.30%
		29.70%	35.70%	%

ΣΥΝΟΛΟ	37	28	65
			100.0
	100.00%	100.00%	0%

(χ^2 , βαθμοί ελευθερίας, p) 0.261 1 0.609

Πίνακας 36: Κατανομή του δείγματος ανά φύλο ανάλογα με την άποψή τους για το πώς τους αντιμετωπίζει το Ελληνικό κράτος.

		Φύλο ερωτηθέντος		ΣΥΝΟ
		Άνδρας	Γυναίκα	ΛΟ
Αντιμετώπιση του ελληνικού κράτους	Ρατσιστικά	3	6	9
		6.00%	16.70%	10.50%
	Άτομα β κατηγορίας	20	15	35
		40.00%	41.70%	40.70%
	Ισότητα	27	15	42
		54.00%	41.70%	48.80%
ΣΥΝΟΛΟ		50	36	86
		100.00%	100.00%	100.00%

(χ^2 , βαθμοί ελευθερίας, p) 2.942 2 0.230

Πίνακας 37: Κατανομή του δείγματος ανά φύλο ανάλογα με το εάν επισκέπτονται συχνά τον δάσκαλο του παιδιού τους.

		ΣΥΝΟ	
		Άνδρας	Γυναίκα
	Φύλο ερωτηθέντος	ΛΟ	

Επίσκεψη στο δάσκαλο	Ναι	29	22	51
				60.00
		58.00%	62.90%	%
	Όχι	21	13	34
				40.00
		42.00%	37.10%	%
ΣΥΝΟΛΟ		50	35	85
			100.00	100.0
		100.00%	%	0%
(X ² , βαθμοί ελευθερίας, p)		0.202	1	0.653

Πίνακας 38: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και με τους λόγους που επισκέπτονται ή όχι τον δάσκαλο του παιδιού τους.

		Φύλο ερωτηθέντος		ΣΥΝΟ ΛΟ
		Ανδρας	Γυναίκα	
Λόγος τακτικής ή όχι επαφής με τον δάσκαλο του παιδιού	Πρόοδο μαθημάτων	22	15	37
		52.40%	51.70%	52.10%
			%	%
	Φόρτος εργασίας	17	13	30
		40.50%	44.80%	42.30%
			%	%
	Άλλη γνώση της προόδου	3	1	4
		7.10%	3.40%	5.60%
ΣΥΝΟΛΟ		42	29	71
		100.00	100.0	100.0
		%	0%	0%
(X ² , βαθμοί ελευθερίας, p)		0.490	2	0.781

Πίνακας 1: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με το φύλο

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Άνδρας	28	50.9
Γυναίκα	27	49.1
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Το δείγμα των δασκάλων ως προς το φύλο τους δείχνει ότι το ποσοστό ανδρών είναι ελάχιστα μεγαλύτερο από των γυναικών.

Πίνακας 2: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με τα χρόνια διδασκαλικής εμπειρίας τους.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
1	3	5.5
2	3	5.5
3	5	9.1
4	3	5.5
5	2	3.6
7	3	5.5
8	5	9.1
9	1	1.8
10	1	1.8
11	1	1.8
12	3	5.5
13	2	3.6
14	1	1.8
15	4	7.3
16	2	3.6
17	1	1.8
18	1	1.8
19	2	3.6
20	1	1.8
21	2	3.6
23	1	1.8
26	2	3.6
27	1	1.8
28	1	1.8
33	1	1.8

34	1	1.8
35	1	1.8
ΣΥΝΟΛΟ	54	98.2
Χωρίς απάντηση	1	1.8
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Η πλειοψηφία των δασκάλων έχει εμπειρία 6-15 χρόνια.

Πίνακας 3: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με τα χρόνια διδασκαλικής εμπειρίας (σε κατηγορίες).

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
1-5 έτη	16	29.1
6-15 έτη	21	38.2
πάνω από 15 έτη	17	30.9
ΣΥΝΟΛΟ	54	98.2
Χωρίς απάντηση	1	1.8
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Πίνακας 4: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με την άποψη τους για το επίπεδο γνώσης της Ελληνικής παιδείας των αλλοδαπών μαθητών.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Πολύ καλό	1	1.8
Καλό	11	20.0
Μέτριο	37	67.3
Προβληματικό	6	10.9
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Η πλειοψηφία των δασκάλων πιστεύει ότι τα επίπεδα γνώσης των αλλοδαπών μαθητών είναι μέτρια.

Πίνακας 5: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων σχετικά με την άποψη τους για το εάν η πλειοψηφία των αλλοδαπών μαθητών αντιμετωπίζει προβλήματα σε μαθήματα.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Ναι	55	100.0
Όχι	0	0.0
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Ομόφωνα οι δάσκαλοι πιστεύουν ότι η πλειοψηφία των αλλοδαπών μαθητών αντιμετωπίζει προβλήματα σε μαθήματα.

Πίνακας 6: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με την άποψή τους σχετικά με το που αντιμετωπίζουν προβλήματα οι αλλοδαποί μαθητές.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Γλωσσικά μαθήματα	48	87.3
Σε όλα	7	12.7
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 87,3% οι δάσκαλοι πιστεύουν ότι οι αλλοδαποί μαθητές αντιμετωπίζουν προβλήματα κυρίως σε γλωσσικά μαθήματα.

Πίνακας 7: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με το εάν κάνουν ενισχυτική διδασκαλία στα παιδιά των αλλοδαπών.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Ναι	45	81.8
Όχι	10	18.2

ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0
--------	----	-------

Οι δάσκαλοι σε ποσοστό 81,8% δηλώνουν ότι κάνουν ενισχυτική διδασκαλία στα παιδιά των αλλοδαπών.

Πίνακας 8: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με επαφή που έχουν με τους γονείς των αλλοδαπών μαθητών.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Συχνά	15	27.3
Ελάχιστα	36	65.5
Καθόλου	4	7.3
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 65,5% οι δάσκαλοι δηλώνουν ότι έχουν ελάχιστη επαφή με τους γονείς των αλλοδαπών μαθητών.

Πίνακας 9: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με την άποψή τους για εύκολη προσαρμογή των αλλοδαπών μαθητών.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Ναι	49	89.1
Όχι	6	10.9
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 89,1% οι δάσκαλοι δηλώνουν εύκολη προσαρμογή των αλλοδαπών μαθητών.

Πίνακας 10: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με την συμμετοχή των αλλοδαπών μαθητών σε εκδηλώσεις του σχολείου.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Ναι	53	96.4
Όχι	2	3.6
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 96,4% οι δάσκαλοι δηλώνουν ότι οι αλλοδαποί μαθητές συμμετέχουν σε εκδηλώσεις του σχολείου.

Πίνακας 11: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με την άποψή τους για ένταξη των αλλοδαπών μαθητών στο σχολικό περιβάλλον.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Καλύτερη	53	96.4
Χειρότερη	2	3.6
Δεν υπήρχε διαφορά		
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 96,4% οι δάσκαλοι πιστεύουν ότι είναι καλύτερη η ένταξη αλλοδαπών μαθητών στο σχολικό περιβάλλον.

Πίνακας 12: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με το εάν γνωρίζουν βιβλία γραμμένα στην μητρική γλώσσα των αλλοδαπών μαθητών.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Ναι	26	47.3
Όχι	29	52.7
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 52,7% οι δάσκαλοι δηλώνουν ότι γνωρίζουν βιβλία γραμμένα στην μητρική γλώσσα των αλλοδαπών μαθητών. Οι απόψεις και οι γνώσεις είναι σχεδόν μοιρασμένες.

Πίνακας 13: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με το εάν έχουν εισηγηθεί στο υπουργείο παιδείας για απόκτηση βιβλίων της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Ναι	2	3.6
Όχι	32	58.2
ΣΥΝΟΛΟ	34	61.8
Χωρίς	21	38.2

 απάντηση

ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0
--------	----	-------

Παρατηρούμε μια αρνητική στάση έως αδιαφορία ως προς την απόκτηση διδακτικού υλικού που αφορά τους αλλοδαπούς μαθητές.

Πίνακας 14: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με τις απαντήσεις τους για την ύπαρξη τάξης υποδοχής στο σχολείο που διδάσκουν.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Ναι	22	40.0
Όχι	33	60.0
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 60% παρατηρούμε ότι δεν υπάρχουν τάξεις υποδοχής στα σχολεία.

Πίνακας 15: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα την άποψή τους για τον βαθμό επιρροής των Ελλήνων μαθητών από την παρουσία αλλοδαπών μαθητών.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Αρκετά	16	29.1
Λίγη	13	23.6
Καθόλου	26	47.3
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Η πλειοψηφία των δασκάλων πιστεύει ότι η παρουσία των αλλοδαπών μαθητών καθόλου δεν επηρεάζει τους ντόπιους μαθητές.

Πίνακας 16: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με την άποψή τους για το βαθμό προετοιμασίας τους για να αντεπεξέλθουν στην εκπαίδευση των παιδιών των αλλοδαπών.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Πολύ	2	3.6
Αρκετά	16	29.1
Λίγο	27	49.1
Καθόλου	10	18.2
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 49,1% οι δάσκαλοι δηλώνουν ότι έχουν προετοιμαστεί ώστε να ανταπεξέλθουν στην εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών.

Πίνακας 17: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με την άποψή τους για το εάν είναι απαραίτητος ο διορισμός ομογενή δασκάλου.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Ναι	36	65.5
Όχι	19	34.5
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 65,5% οι δάσκαλοι θεωρούν απαραίτητο το διορισμό ομογενούς δασκάλου.

Πίνακας 18: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με τις απαντήσεις τους για την ύπαρξη υποστηρικτικών ομάδων των αλλοδαπών μαθητών στα σχολεία τους.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
Ναι	10	18.2
Όχι	45	81.8
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 81,8% οι δάσκαλοι δηλώνουν ότι δεν υπάρχουν υποστηρικτικές ομάδες των αλλοδαπών στα σχολεία.

Πίνακας 19: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με την άποψή τους για τους τρόπους που οι

εκπαιδευτικοί μπορούν να βοηθήσουν τους αλλοδαπούς μαθητές.

	Απαντήσεις	Ποσοστό (%)
προγράμματα επιμόρφωσης ολιγομελή τμήματα &	17	30.9
προγράμματα επιμόρφωσης Ολιγομελή τμήματα & δίγλωσσο δάσκαλο & προγράμματα επιμόρφωσης	3	5.5
δίγλωσσο δάσκαλο & ολιγομελή τμήματα & συνεργασία με τους γονείς & επιμόρφωση εκπαιδευτικών	5	9.1
δίγλωσσο δάσκαλο & ολιγομελή τμήματα & συνεργασία με τους γονείς & σεβασμός από το σχολείο για τα πολιτιστικά σχολεία & επιμόρφωση εκπαιδευτικών	3	5.5
Όλες οι επιλογές	5	9.1
Χωρίς απάντηση	7	12.7
ΣΥΝΟΛΟ	55	100.0

Σε ποσοστό 30,9% οι δάσκαλοι πιστεύουν ότι μπορούν να βοηθήσουν τους αλλοδαπούς μαθητές εφόσον υπάρχουν προγράμματα επιμόρφωσης.

Πίνακας 20: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για μαθησιακά προβλήματα των αλλοδαπών μαθητών.

		Φύλο		ΣΥΝΟΛΟ
		Άνδρας	Γυναίκα	
Προβλήματα σε μαθήματα	Ναι	28	27	55
		100.00%	100.00%	100.00%
ΣΥΝΟΛΟ		28	27	55
		100.00%	100.00%	100.00%

Πίνακας 21: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν κάνουν ενισχυτική διδασκαλία σε αλλοδαπούς μαθητές.

		Φύλο		ΣΥΝΟΛΟ
		Άνδρας	Γυναίκα	
Ενισχυτική Διδασκαλία	Ναι	24 85.70%	21 77.80%	45 81.80%
	Όχι	4 14.30%	6 22.20%	10 18.20%
ΣΥΝΟΛΟ		28 100.00%	27 100.00%	55 100.00%
(X ² βαθμοί ελευθερίας p) 0.582 1 0.446				

Πίνακας 22: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την επαφή που έχουν με τους γονείς των αλλοδαπών μαθητών.

		Φύλο		ΣΥΝΟΛΟ
		Άνδρας	Γυναίκα	
Επαφή με γονείς	Συχνά	5 17.90%	10 37.00%	15 27.30%
	Ελάχιστα	22 78.60%	14 51.90%	36 65.50%
	Καθόλου	1 3.60%	3 11.10%	4 7.30%
ΣΥΝΟΛΟ		28 100.00%	27 100.00%	55 100.00%
(X ² βαθμοί ελευθερίας p) 4.428 2 0.109				

Πίνακας 23: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για καλύτερη προσαρμογή των αλλοδαπών μαθητών που ήρθαν στο σχολείο από την 1^η τάξη.

		Φύλο		ΣΥΝΟΛΟ
		Άνδρας	Γυναίκα	
Ένταξη των παιδιών από τη 1η δημοτικού	Καλύτερη	27 96.40%	26 96.30%	53 96.40%
	Χειρότερη	1 3.60%	1 3.70%	2 3.60%
ΣΥΝΟΛΟ		28 100.00%	27 100.00%	55 100.00%
(X ² βαθμοί ελευθερίας		p) 0.001	1	0.979

Πίνακας 24: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν έχουν εισηγηθεί στο ΥΠΕΠΘ για απόκτηση βιβλίων της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών.

	Φύλο		ΣΥΝΟΛΟ	
	Άνδρας	Γυναίκα		
Εισηγήση στο υπουργείο παιδείας	Ναι	1	1	2
		5.60%	6.30%	5.90%
	Όχι	17	15	32
		94.40%	93.80%	94.10%
ΣΥΝΟΛΟ	18	16	34	
	100.00%	100.00%	100.00%	

(χ^2 βαθμοί ελευθερίας p) 0.007 1 0.932

Πίνακας 25: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για το επίπεδο προετοιμασίας των εκπαιδευτικών σχετικά με τους αλλοδαπούς μαθητές

		Φύλο		ΣΥΝΟΛΟ
		Άνδρας	Γυναίκα	
Προετοιμασία Προσωπικού	Πολύ		2	2
			7.40%	3.60%
	Αρκετά	12	4	16
		42.90%	14.80%	29.10%
	Λίγο	11	16	27
		39.30%	59.30%	49.10%
	Καθόλου	5	5	10
		17.90%	18.50%	18.20%
ΣΥΝΟΛΟ		28	27	55
		100.00%	100.00%	100.00%

(χ^2 βαθμοί ελευθερίας p) 6.91 3 0.075

Πίνακας 26: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για τον διορισμό ομογενή

εκπαιδευτικού στα σχολεία που φιλοξενούν αλλοδαπούς μαθητές.

		Φύλο		ΣΥΝΟΛΟ
		Άνδρας	Γυναίκα	
Απαραίτητος ο διορισμός ομογενή δασκάλου	Ναι	20 71.40%	16 59.30%	36 65.50%
	Όχι	8 28.60%	11 40.70%	19 34.50%
ΣΥΝΟΛΟ		28 100.00%	27 100.00%	55 100.00%

(χ^2 βαθμοί ελευθερίας p) 0.9 1 0.343

Πίνακας 27: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για τον τρόπο που ο εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει τους αλλοδαπούς μαθητές.

	Φύλο		ΣΥΝΟΛΟ	
	Άνδρας	Γυναίκα		
Χωρίς απάντηση	7	8	15	27.30
	25.00%	29.60%		%
προγράμματα επιμόρφωσης	9	8	17	30.90
	32.10%	29.60%		%
ολιγομελή τμήματα & προγράμματα επιμόρφωσης		3	3	5.50%
		11.10%		
Ολιγομελή τμήματα & δίγλωσσο δάσκαλο &	4	1	5	

προγράμματα επιμόρφωσης	14.30%	3.70%	9.10%
διγλωσσο δάσκαλο & ολιγομελή τμήματα & συνεργασία με τους γονείς & επιμόρφωση εκπαιδευτικών	3 10.70%	3	5.50%
διγλωσσο δάσκαλο & ολιγομελή τμήματα & συνεργασία με τους γονείς & σεβασμός από το σχολείο για τα πολιτιστικά σχολεία & επιμόρφωση εκπαιδευτικών	4 14.30%	1	5 3.70%
Με όλους τους τρόπους	1	6	7 12.70%
	3.60%	22.20%	%
ΣΥΝ ΟΛΟ	28	27	55 100.00
	100.00%	100.00%	%

(χ^2 βαθμοί ελευθερίας p) 13.283 6 0.039

Πίνακας 28: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και την άποψή τους για μαθησιακά προβλήματα των αλλοδαπών μαθητών.

	Χρόνια διδασκαλίας		ΣΥΝΟΛΟ
	μέχρι 6 έτη	Πάνω από 6 έτη	
Προβλήματα σε μαθήματα	Ναι	16	38
		100.00%	100.00%
ΣΥΝΟΛΟ		16	38
		100.00%	100.00%

Πίνακας 29: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και εάν κάνουν ενισχυτική διδασκαλία στους αλλοδαπούς μαθητές.

		Χρόνια διδασκαλίας		ΣΥΝΟΛΟ
		μέχρι 6 έτη πάνω από 6 έτη		
Ενισχυτική Διδασκαλία	Ναι	11	33	44
		68.80%	86.80%	81.50%
	Όχι	5	5	10
		31.30%	13.20%	18.50%
ΣΥΝΟΛΟ		16	38	54
		100.00%	100.00%	100.00%

(χ^2 βαθμοί ελευθερίας p) 2.442 1 0.118

Πίνακας 30: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και την συχνότητα επαφής με τους γονείς των αλλοδαπών μαθητών.

		Χρόνια διδασκαλίας		ΣΥΝΟΛΟ
		μέχρι 6 έτη πάνω από 6 έτη		
Επαφή με γονείς	Συχνά	4	11	15
		25.00%	28.90%	27.80%
	Ελάχιστα	11	24	35
		68.80%	63.20%	64.80%
	Καθόλου	1	3	4
		6.30%	7.90%	7.40%
ΣΥΝΟΛΟ		16	38	54
		100.00%	100.00%	100.00%

(χ^2 βαθμοί ελευθερίας p) 0.159 2 0.924

Πίνακας 31: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και την άποψή τους για καλύτερη προσαρμογή των αλλοδαπών μαθητών που ήρθαν στο σχολείο από την 1^η τάξη.

		Χρόνια διδασκαλίας		ΣΥΝΟΛΟ
		μέχρι 6 έτη πάνω από 6 έτη		
Ένταξη των παιδιών από τη 1η δημοτικού	Καλύτερη	16	36	52

		100.00%	94.70%	96.30%
	Χειρότερη		2	2
			5.30%	3.70%
ΣΥΝΟΛΟ		16	38	54
		100.00%	100.00%	100.00%
<hr/>				
(X ²	βαθμοί ελευθερίας	p)	0.874	1 0.35

Πίνακας 32: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και εάν έχουν εισηγηθεί στο ΥΠΕΠΘ για την απόκτηση βιβλίων της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών.

		Χρόνια διδασκαλίας		ΣΥΝΟΛΟ
		μέχρι 6 έτη πάνω από 6 έτη		
Εισηγήση στο υπουργείο παιδείας	Ναι		2	2
			9.10%	6.10%
	Όχι	11	20	31
		100.00%	90.90%	93.90%
ΣΥΝΟΛΟ		11	22	33
		100.00%	100.00%	100.00%

(χ^2 βαθμοί ελευθερίας p) 1.065 1 0.302

Πίνακας 33: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και την άποψή τους για το επίπεδο προετοιμασίας των εκπαιδευτικών να διδάξουν αλλοδαπούς μαθητές.

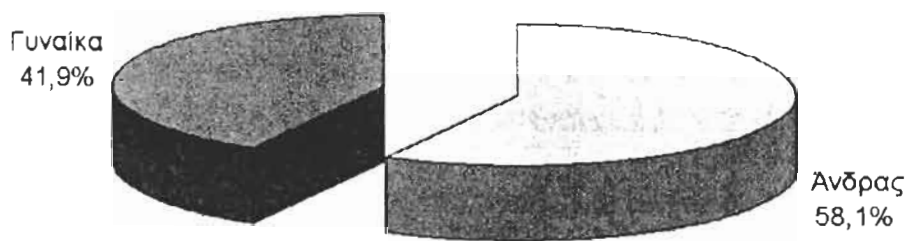
		Χρόνια διδασκαλίας		ΣΥΝΟΛΟ
		πάνω από 6 μέχρι 6 έτη έτη		
Προετοιμασία Προσωπικού	Πολύ		2	2
			5.30%	3.70%
	Αρκετά	4	12	16
		25.00%	31.60%	29.60%
	Λίγο	11	16	27
		68.80%	42.10%	50.00%
	Καθόλου	1	8	9
		6.30%	21.10%	16.70%
ΣΥΝΟΛΟ		16	38	54
		100.00%	100.00%	100.00%

(χ^2 βαθμοί ελευθερίας p) 4.086 3 0.252

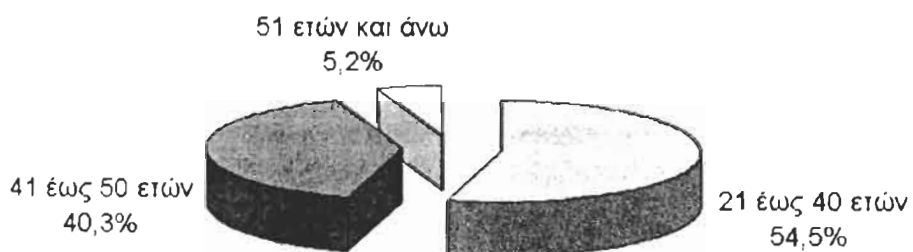
Πίνακας 34: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και εάν θεωρούν απαραίτητο τον διορισμό ομογενή εκπαιδευτικού σε σχολεία που φιλοξενούν αλλοδαπούς μαθητές.

		Χρόνια διδασκαλίας		ΣΥΝΟΛΟ
		μέχρι 6 έτη	πάνω από 6 έτη	
Απαραίτητος ο διορισμός ομογενή δασκάλου	Ναι	15 93.80%	21 55.30%	36 66.70%
	Όχι	1 6.30%	17 44.70%	18 33.30%
ΣΥΝΟΛΟ		16 100.00%	38 100.00%	54 100.00%
(X ² βαθμοί ελευθερίας p) 7.505 1 0.006				

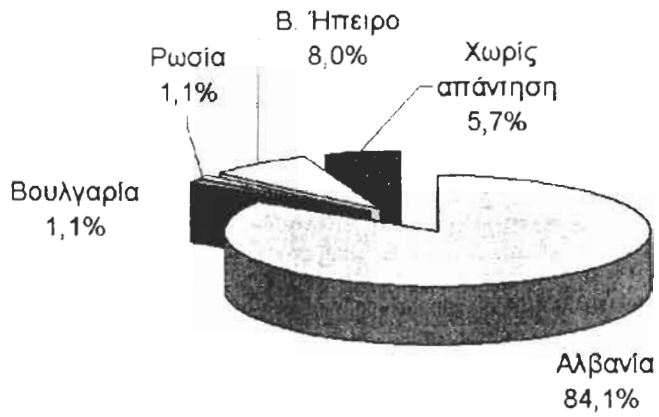
Σχήμα 1: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο

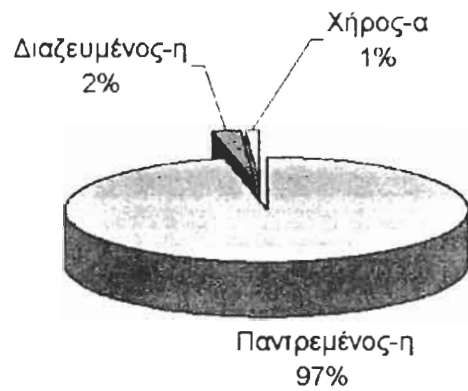
Σχήμα 2: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα

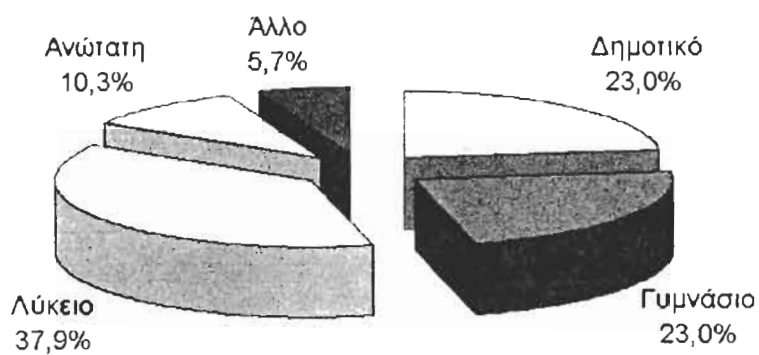
Σχήμα 3: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την χώρα καταγωγής

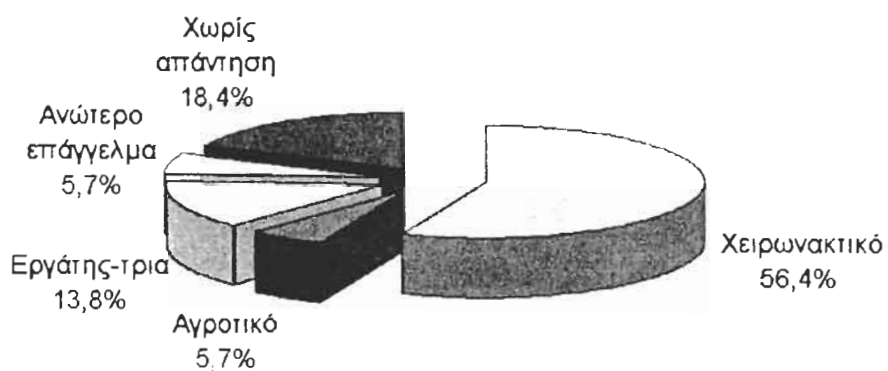
Σχήμα 4: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση

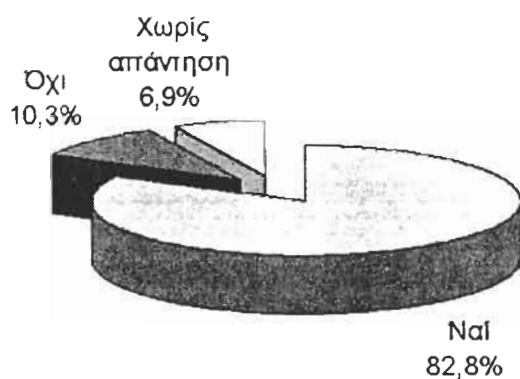
Σχήμα 5: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επίπεδο μόρφωσης

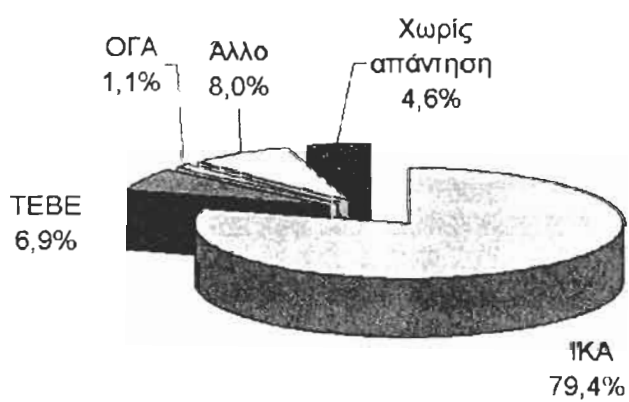
Σχήμα 6: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα

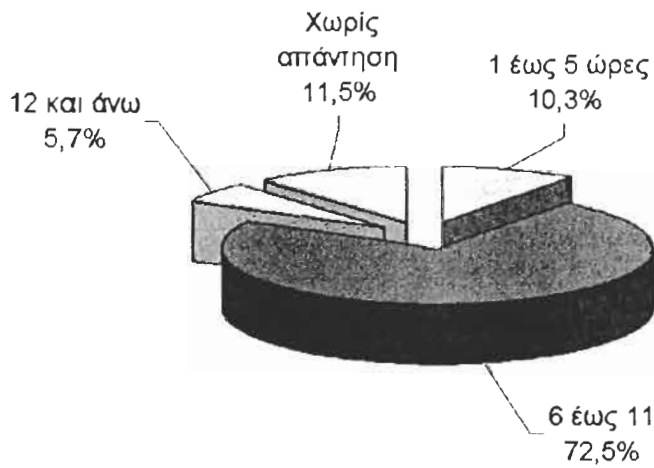
Σχήμα 7: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν έχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

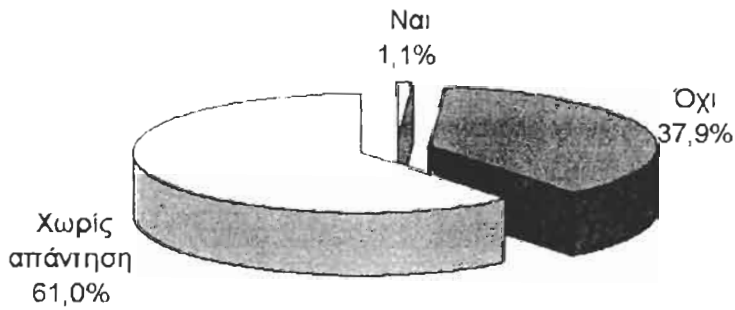
Σχήμα 8: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον ασφαλιστικό φορέα που ανήκουν

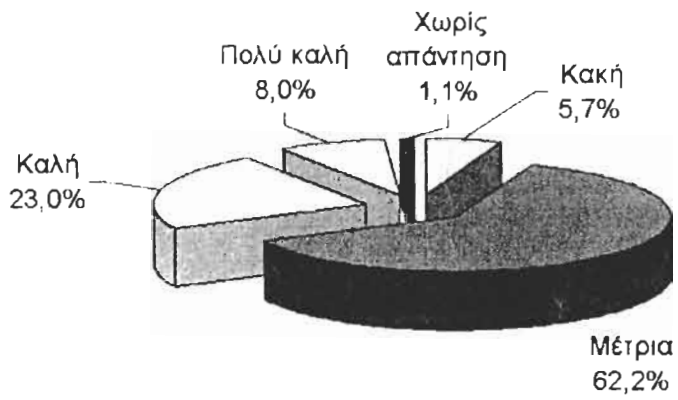
Σχήμα 9: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τις ώρες εργασίας τους

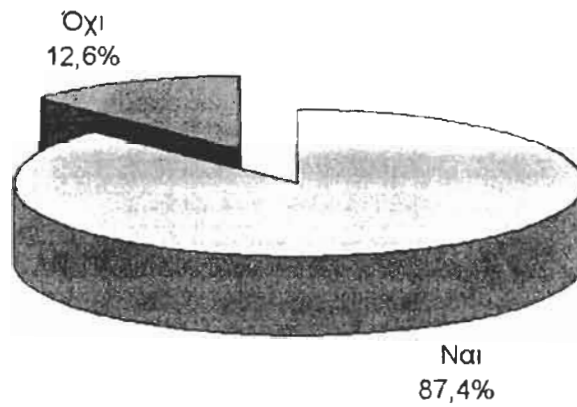
Σχήμα 10: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν εργάζονται τα παιδιά τους

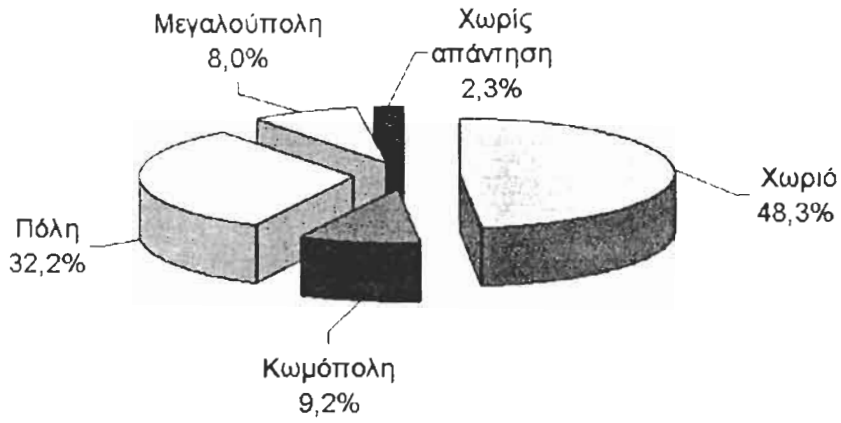
Σχήμα 11: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση

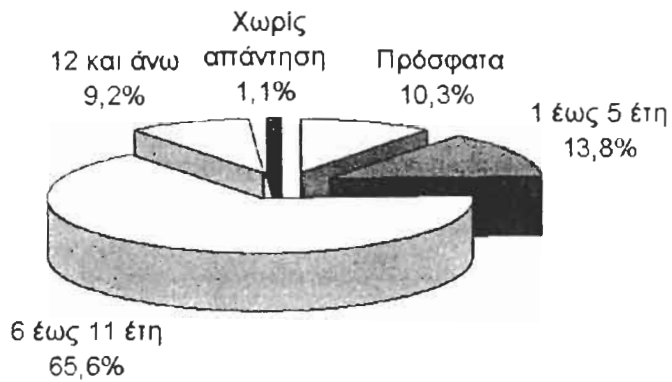
Σχήμα 12: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν υπάρχει επάρκεια χρημάτων στην οικογένεια

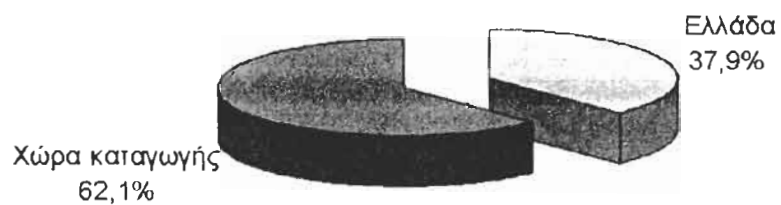
Σχήμα 13: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τόπο γέννησης

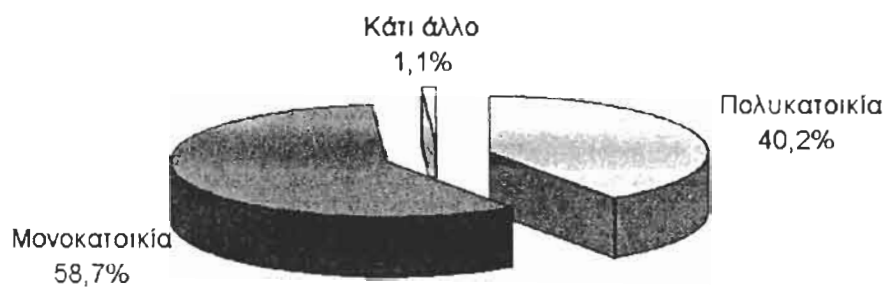
Σχήμα 14: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη που βρίσκονται στην Ελλάδα

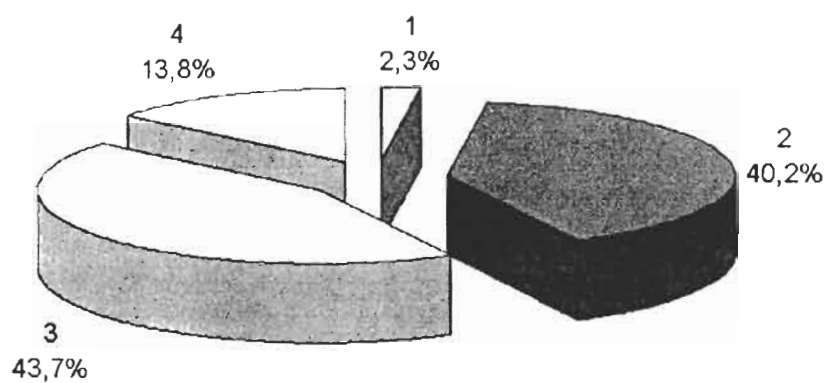
Σχήμα 15: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον τόπο γέννησης των παιδιών τους

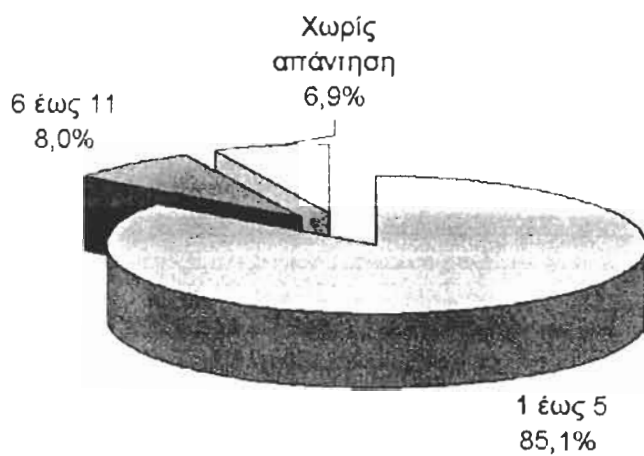
Σχήμα 16: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον χώρο που κατοικούν

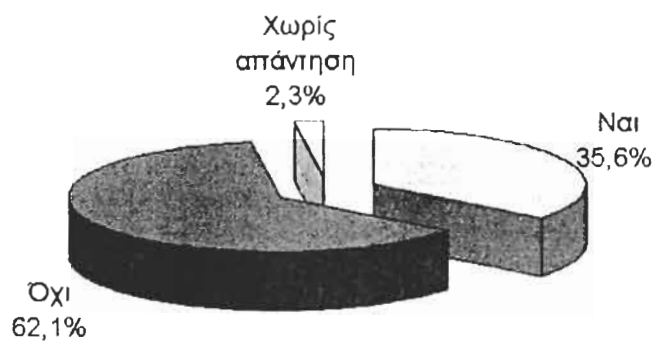
Σχήμα 17: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό των δωματίων της οικίας τους

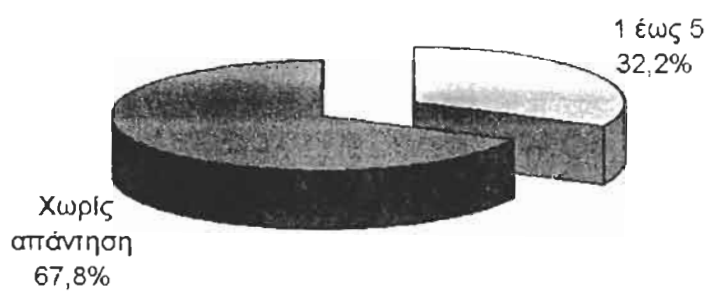
Σχήμα 18: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων που ζούν στο σπίτι

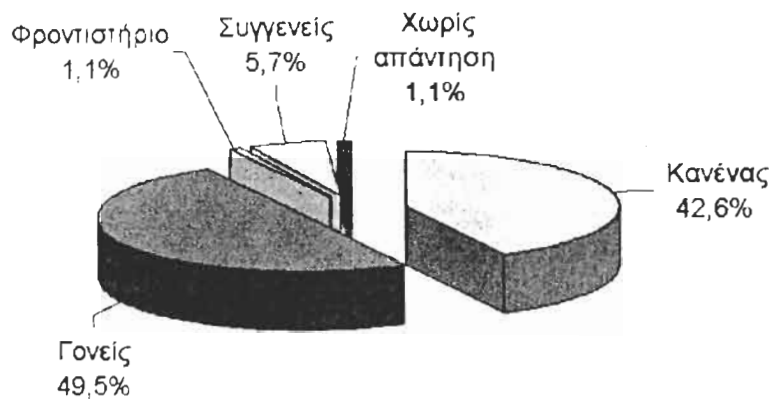
Σχήμα 19: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν είχε παρακολουθήσει το παιδί τους τάξη στην χώρα καταγωγή τους

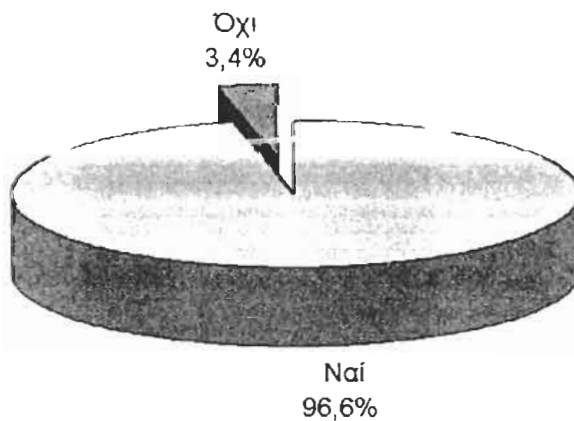
Σχήμα 20: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα έτη που το παιδί τους είχε πάει στο σχολείο στην χώρα καταγωγή τους

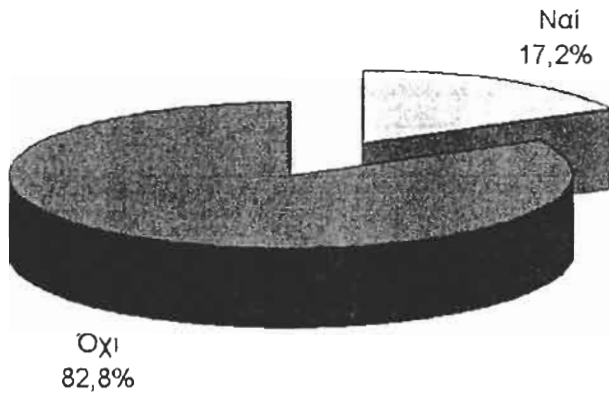
Σχήμα 21: Κατανομή του δείγματος ανάλογα το ποιός βοηθά το παιδί τους στο διάβασμα

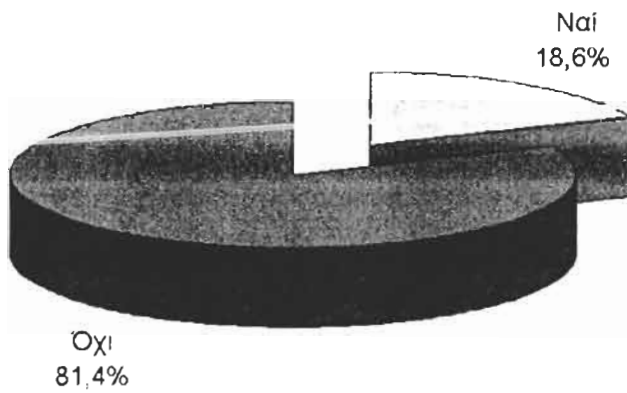
Σχήμα 22: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν συζητούν γενικότερα με το παιδί τους για το σχολείο

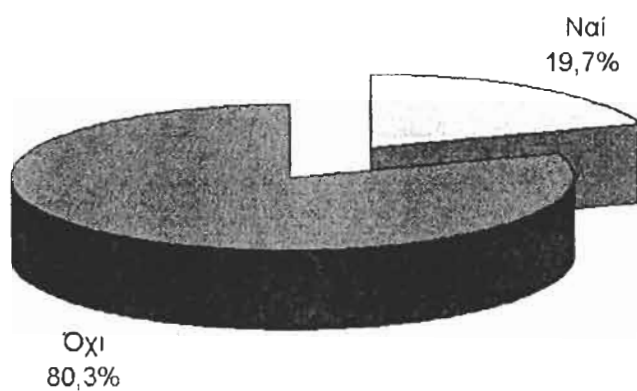
Σχήμα 23: Διατηρούν τα παιδιά τους φιλικές σχέσεις κυρίως με παιδιά απο την πατρίδα τους

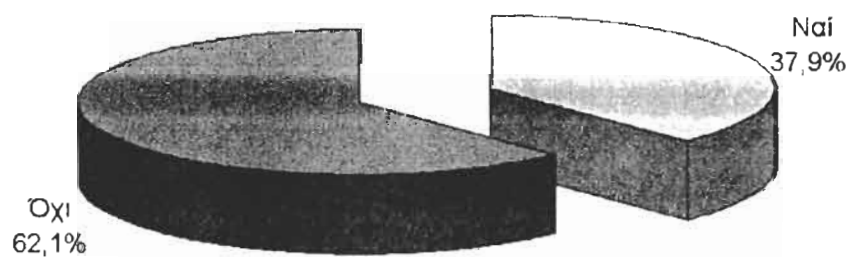
Σχήμα 24: Διατηρούν οι ίδιοι φιλικές σχέσεις κυρίως με άτομα απο την πατρίδα τους

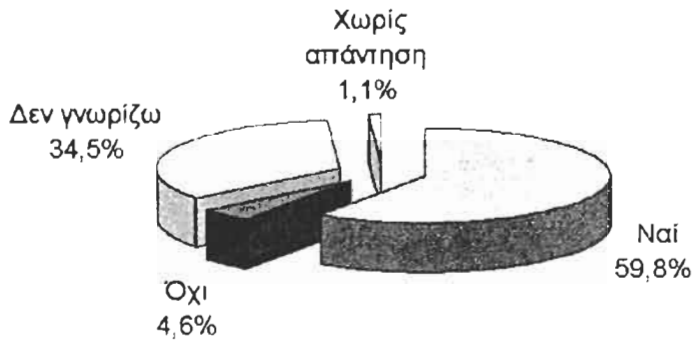
Σχήμα 25: Σκέφτεται το παιδί τους να επιστρέψει στην πατρίδα τους

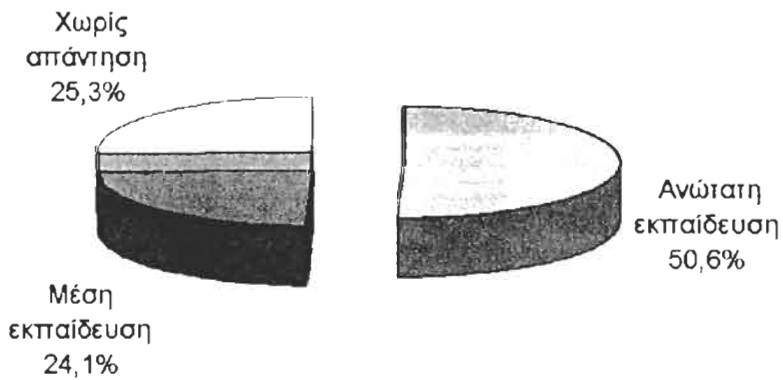
Σχήμα 26: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν σκέφτονται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους

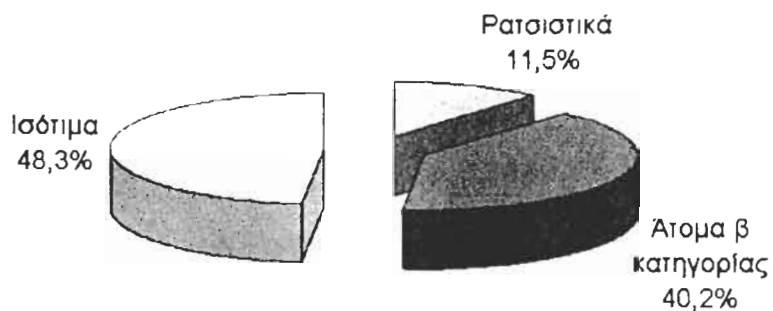
Σχήμα 27: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την άποψή τους για πετυχημένη καριέρα των παιδιών τους στην περίπτωση που πάρουν την Ελληνική παιδεία

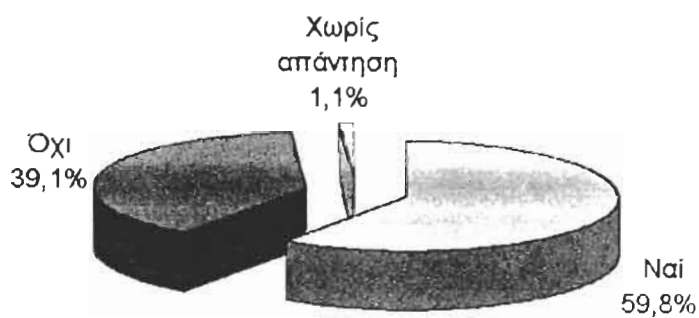
Σχήμα 28: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το επάγγελμα που θα επιθυμούσαν να κάνει το παιδί τους στο μέλλον

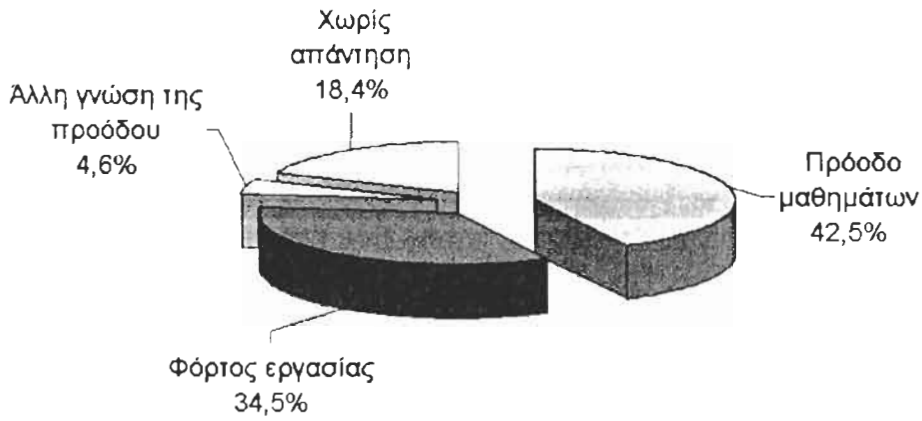
Σχήμα 29: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την άποψή τους για τον τρόπο που αντιμετωπίζονται απο το Ελληνικό κράτος

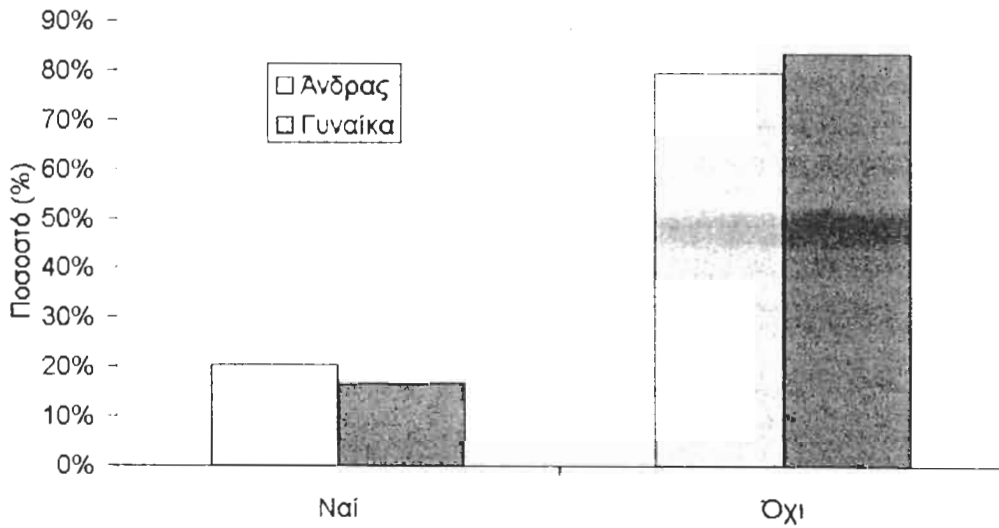
Σχήμα 30: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν επισκέπτονται συχνά τον δάσκαλο του παιδιού τους

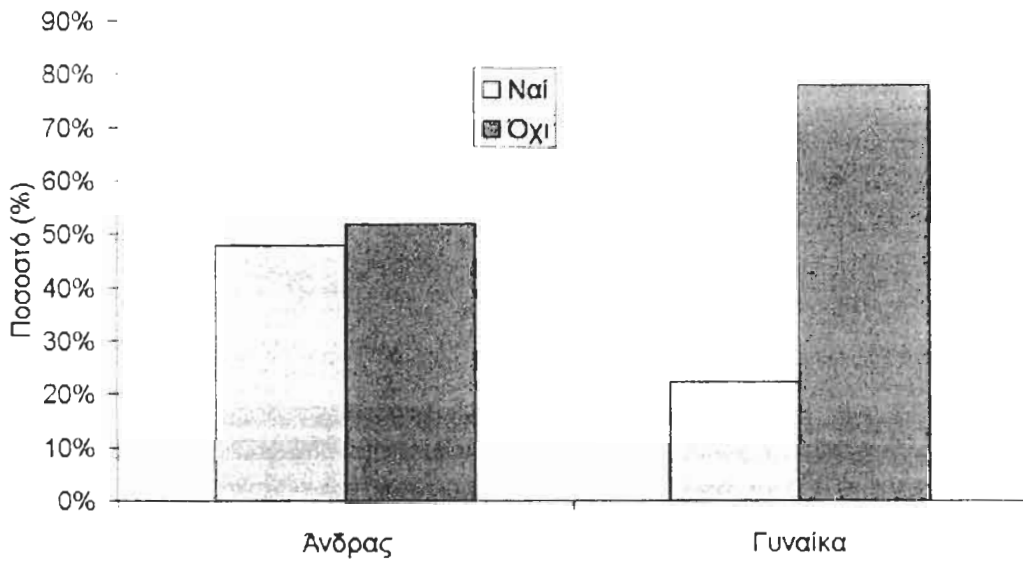
Σχήμα 31: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τους λόγους που επισκέπτονται ή όχι τον δάσκαλο του παιδιού τους

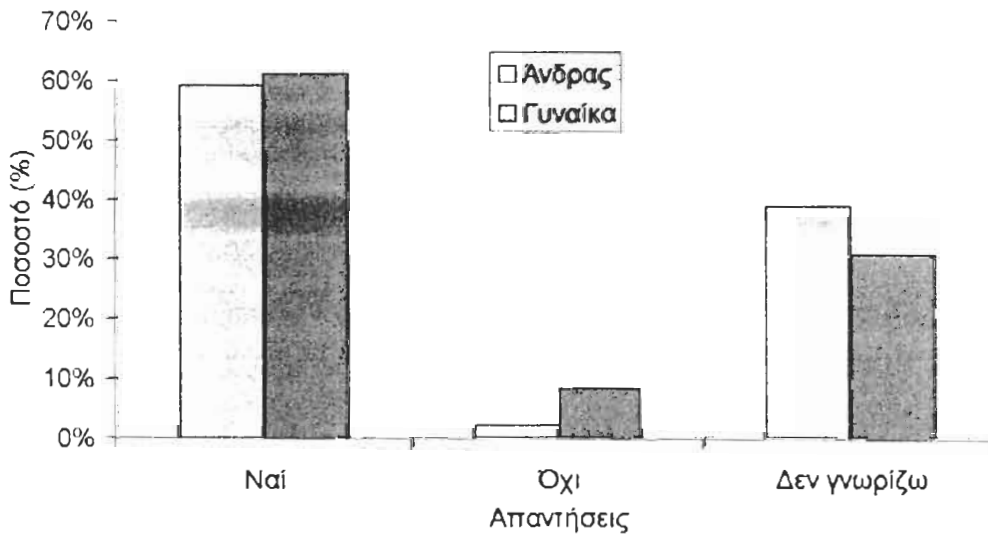
Σχήμα 32: Σκέφτεται το παιδί τους να επιστρέψει στην πατρίδα τους στο μέλλον ?

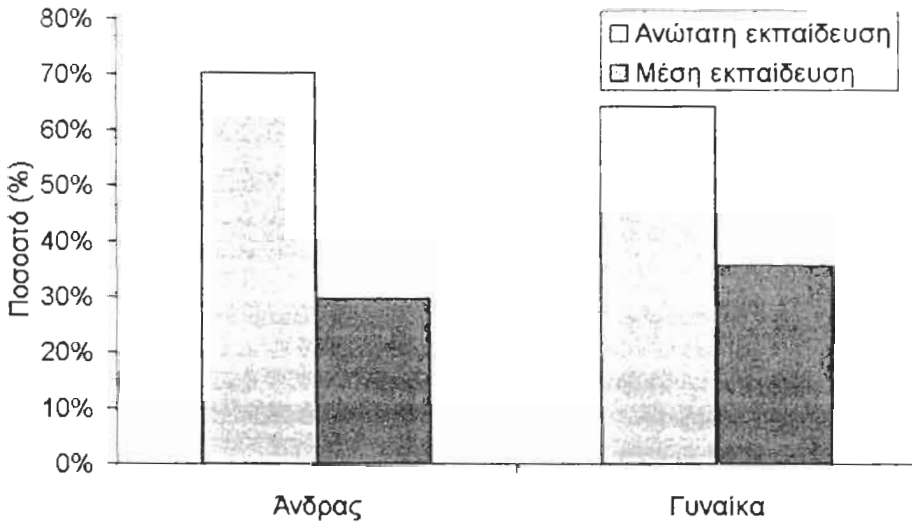
Σχήμα 33: Σκέφτονται οι ίδιοι να γυρίσουν στην πατρίδα τους ?

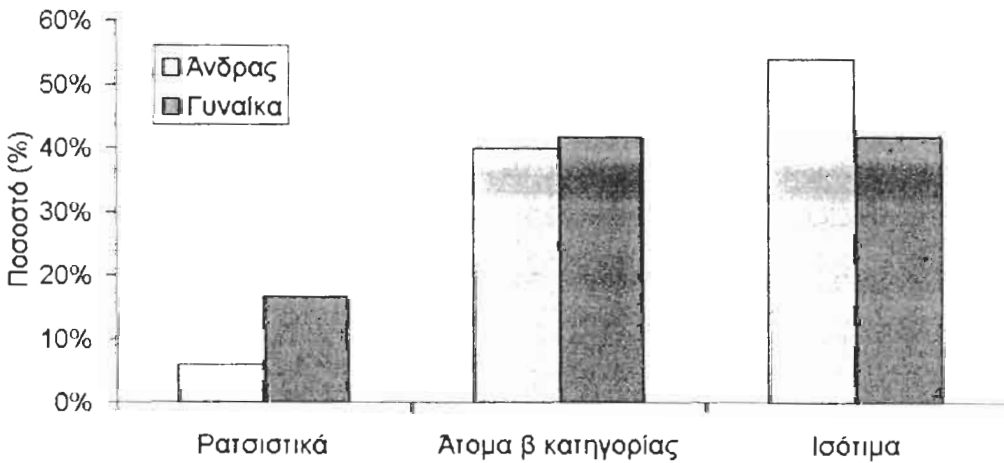
Σχήμα 34: Πιστεύουν ότι αν το παιδί τους αποκτήσει την Ελληνική παιδεία θα πετύχει στην Ελληνική κοινωνία?

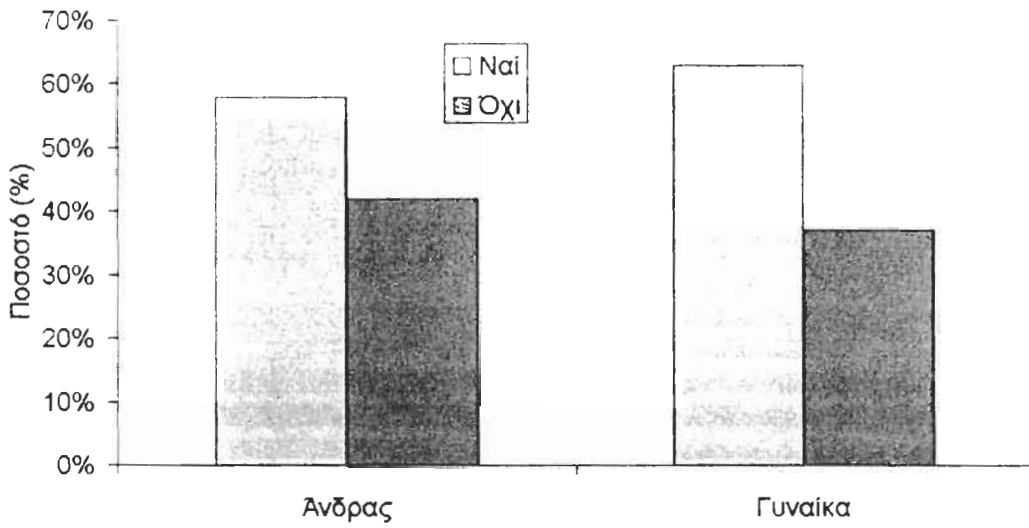
Σχήμα 35: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με την μόρφωση που θα ήθελαν να πάρει το παιδί τους.

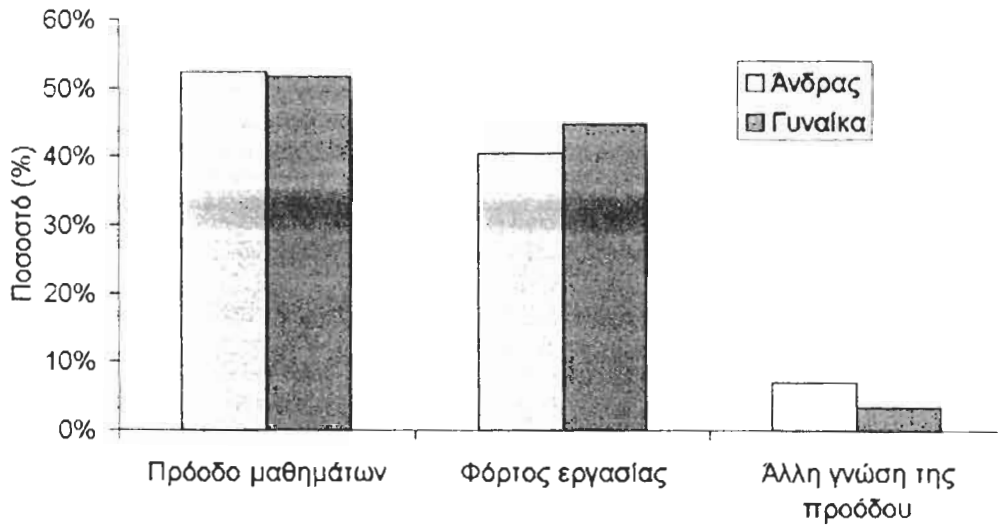
Σχήμα 36: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για τον τρόπο αντιμετώπισής τους από το Ελληνικό κράτος

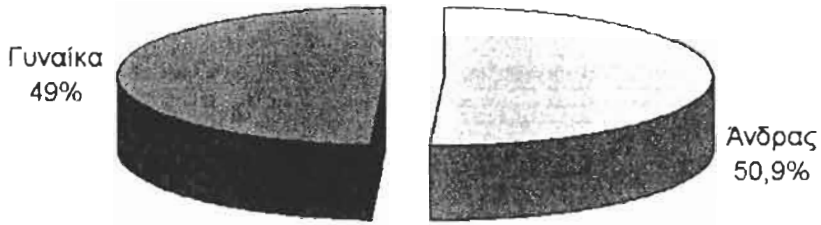
Σχήμα 37: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το εάν επισκέπτονται συχνά τον δάσκαλο του παιδιού τους

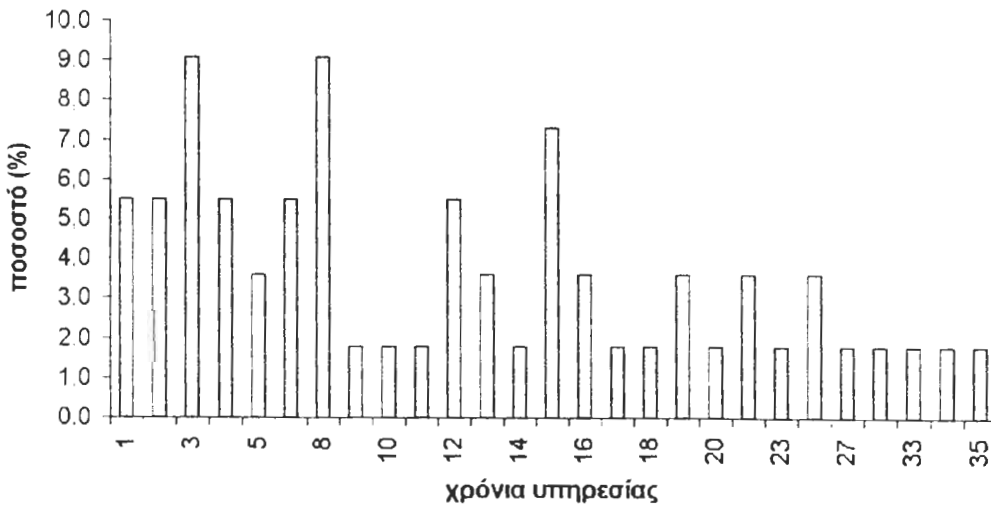
Σχήμα 38: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τους λόγους που επισκέπτονται ή όχι τον δάσκαλο του παιδιού τους

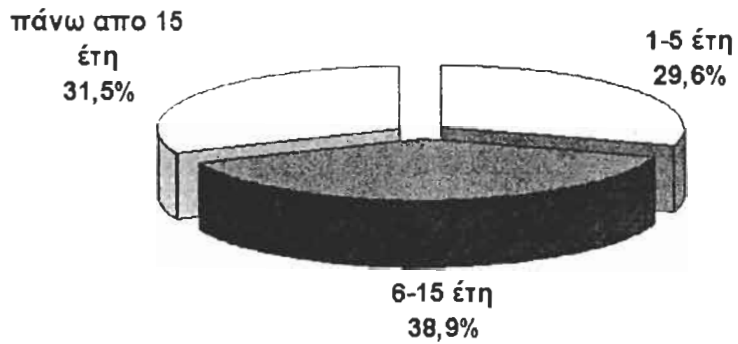
Σχήμα 1: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο του εκπαιδευτικού.

Σχήμα 2: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας.

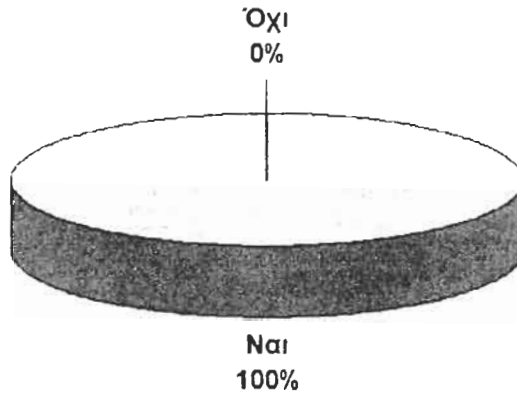
Σχήμα 3: Κατανομή δείγματος ανάλογα με την διδακτική εμπειρία.

Σχήμα 4: Χαρακτηρισμός του επιπέδου ελληνικής παιδείας των αλλοδαπών μαθητών.

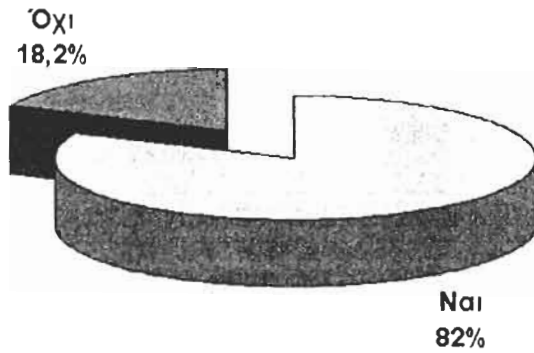
Σχήμα 5: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με την άποψή τους για το εάν αντιμετωπίζουν προβλήματα μάθησης οι αλλοδαποί μαθητές

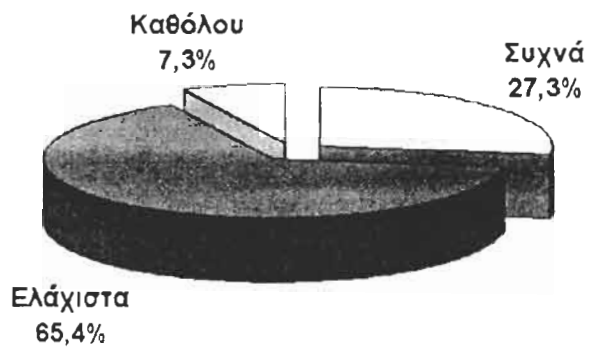
Σχήμα 6: Άποψη δασκάλων σχετικά με το είδος των μαθημάτων που έχουν πρόβλημα οι αλλοδαποί μαθητές.

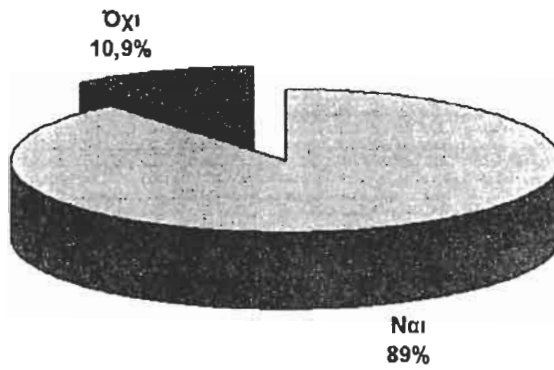
Σχήμα 7: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με το εάν κάνουν ενισχυτική διδασκαλία σε παιδιά αλλοδαπών.

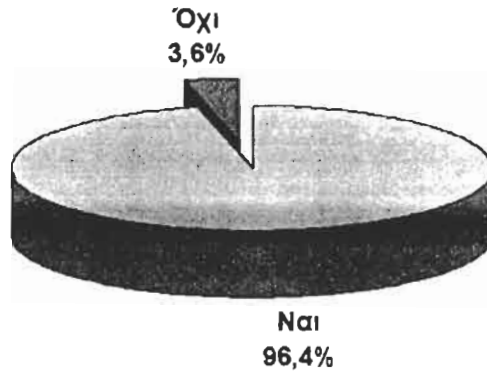
Σχήμα 8: Συχνότητα επαφής δασκάλων - γονέων αλλοδαπών μαθητών.

Σχήμα 9: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με το εάν πιστεύουν ότι προσαρμόζονται εύκολα οι αλλοδαποί μαθητές στο σχολείο.

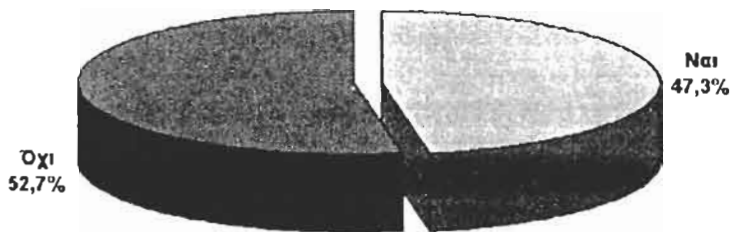
Σχήμα 10: Συμμετοχή αλλοδαπών μαθητών στις σχολικές εκδηλώσεις.

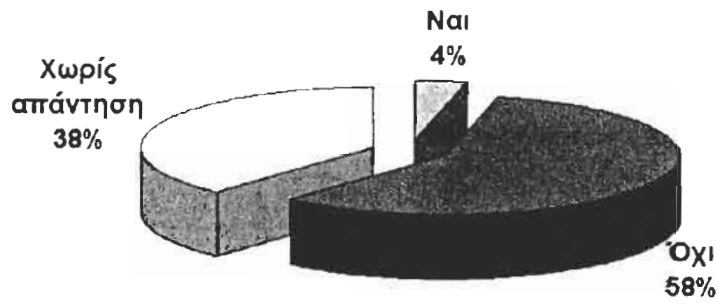
Σχήμα 11: Σύγκριση ένταξης αλλοδαπών ανάλογα με το αν πήγαν στο Δημοτικό σχολείο στην 1η τάξη ή αργότερα.

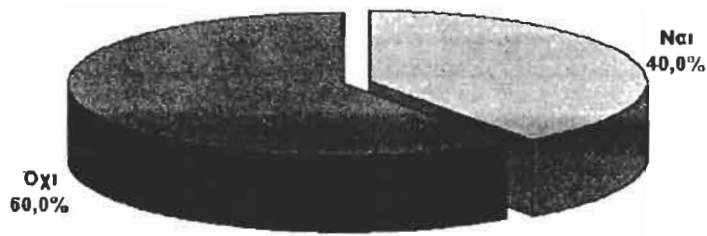
Σχήμα 12: Υπαρξη σχολικών εγχειριδίων γραμμένων για παιδιά που η μητρική τους γλώσσα δεν είναι η Ελληνική.

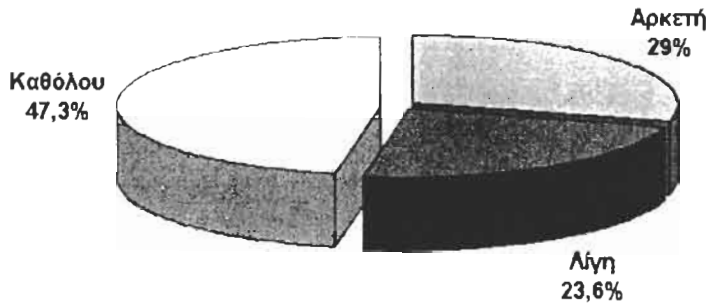
Σχήμα 13: Κατανομή δείγματος ανάλογα με την εισήγησή τους στο ΥΠΕΠΘ για έκδοση εγχειριδίων για αλλοδαπούς μαθητές.

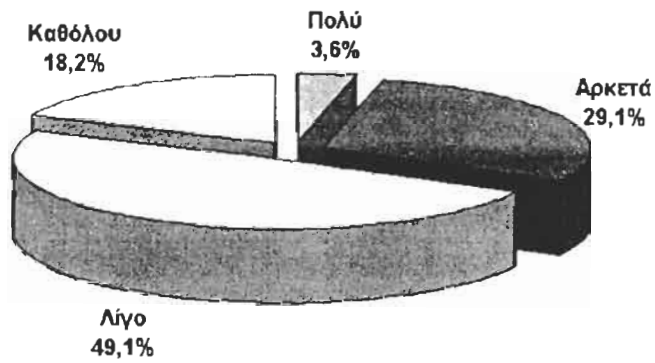
Σχήμα 14: Ύπαρξη τάξης υποδοχής στο σχολείο που διδάσκουν οι ερωτηθέντες.

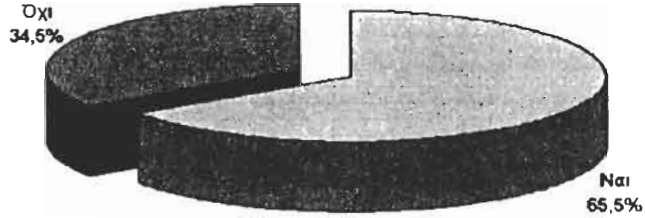
Σχήμα 15: Επίδραση παρουσίας αλλοδαπών στους υπόλοιπους μαθητές του σχολείου.

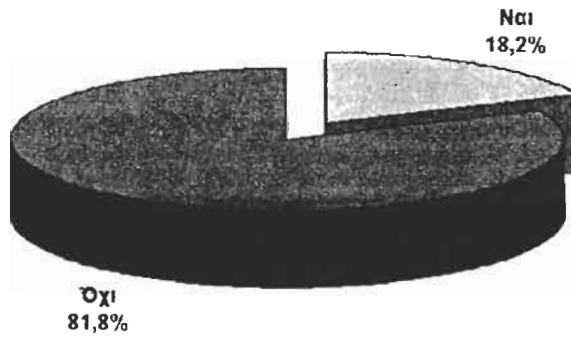
Σχήμα 16: Βαθμός προετοιμασίας προσωπικού σχολείων για υποδοχή αλλοδαπών μαθητών.

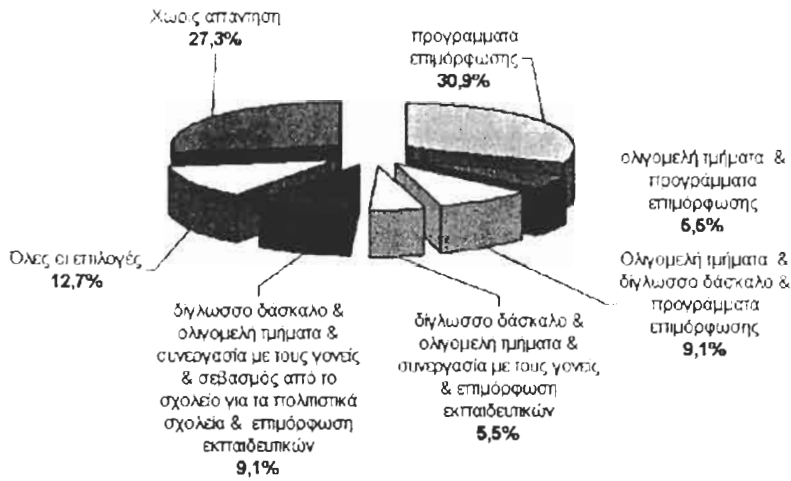
Σχήμα 17: Άποψη ερωτηθέντων σχετικά με την σκοπιμότητα διορισμού ομογενή δασκάλου με σκοπό την διατήρηση της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών.

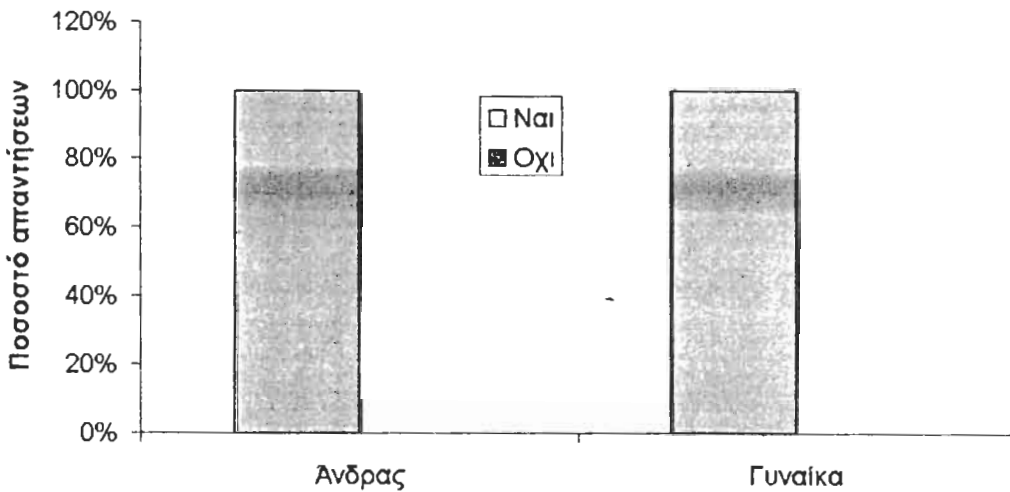
Σχήμα 18: Ύπαρξη σχολικών υποστηρικτικών ομάδων για τους αλλοδαπούς μαθητές.

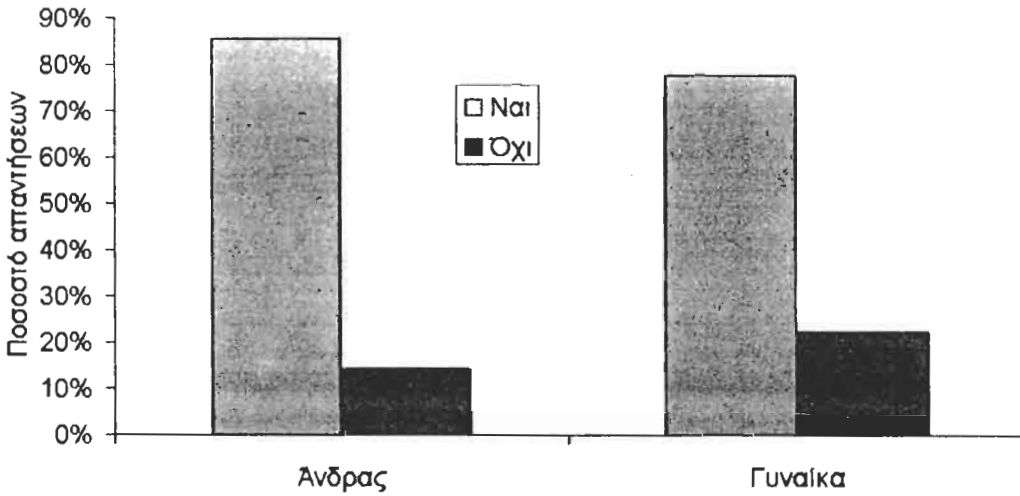
Σχήμα 19: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με την άποψή τους για τους τρόπους που μπορούν να βοηθήσουν τους αλλοδαπούς μαθητές.

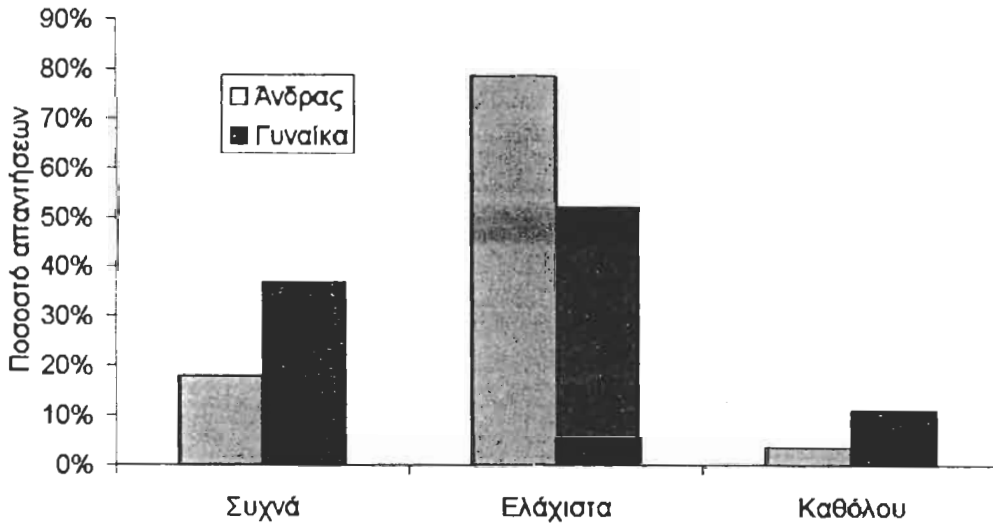
Σχήμα 20: Κατανομή του δείγματος των δασκάλων ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για μαθησιακά προβλήματα των αλλοδαπών μαθητών.

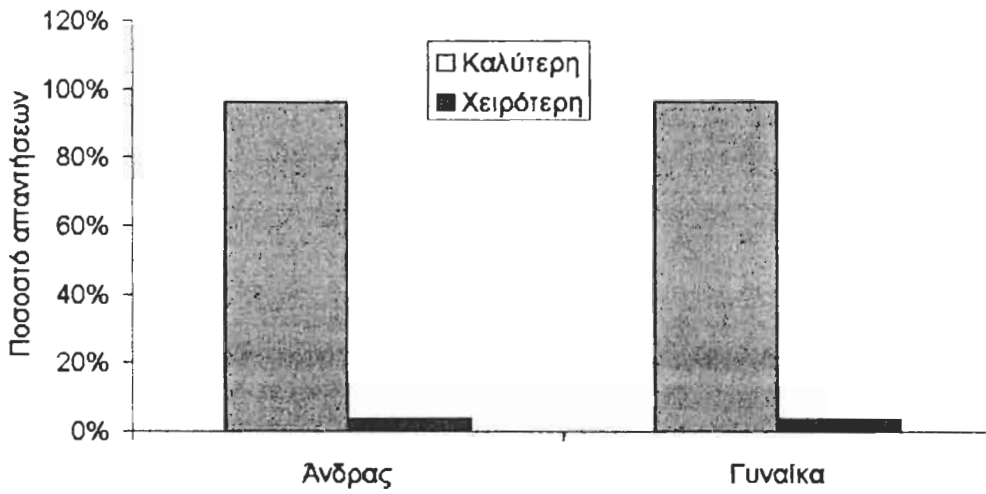
Σχήμα 21: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν κάνουν ενισχυτική διδασκαλία σε αλλοδαπούς μαθητές.

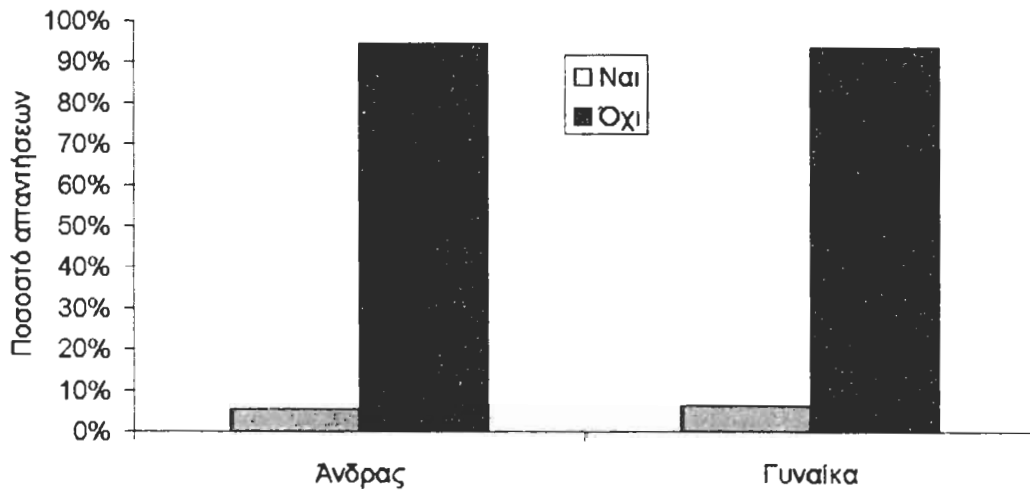
Σχήμα 22 : Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την επαφή που έχουν με τους γονείς των αλλοδαπών μαθητών.

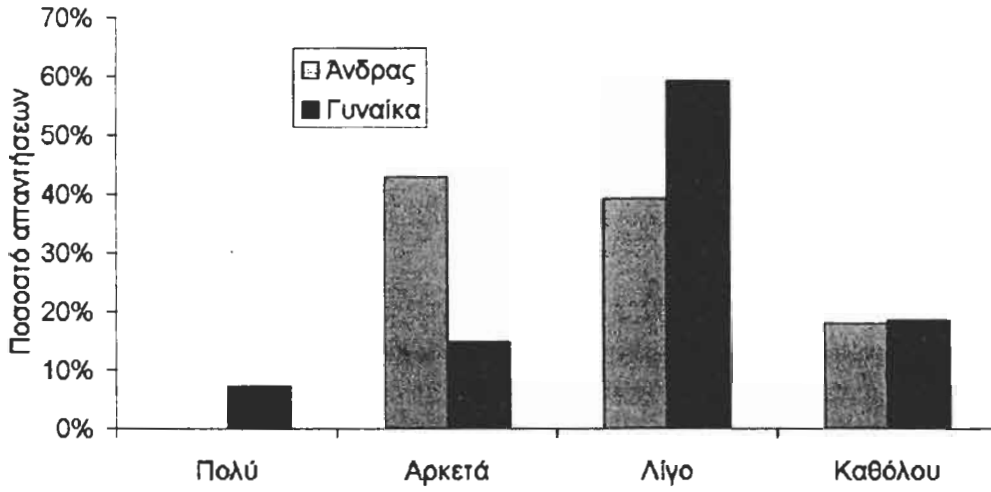
Σχήμα 23: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για καλύτερη προσαρμογή των αλλοδαπών μαθητών που ήρθαν στο σχολείο από την 1η τάξη.

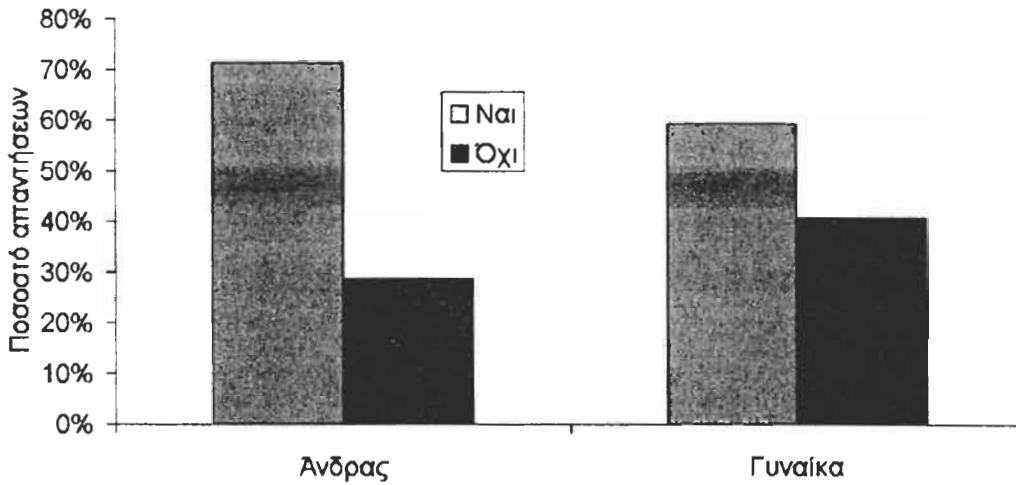
Σχήμα 24: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και εάν έχουν εισηγηθεί στο ΥΠΕΠΘ για απόκτηση βιβλίων της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών.

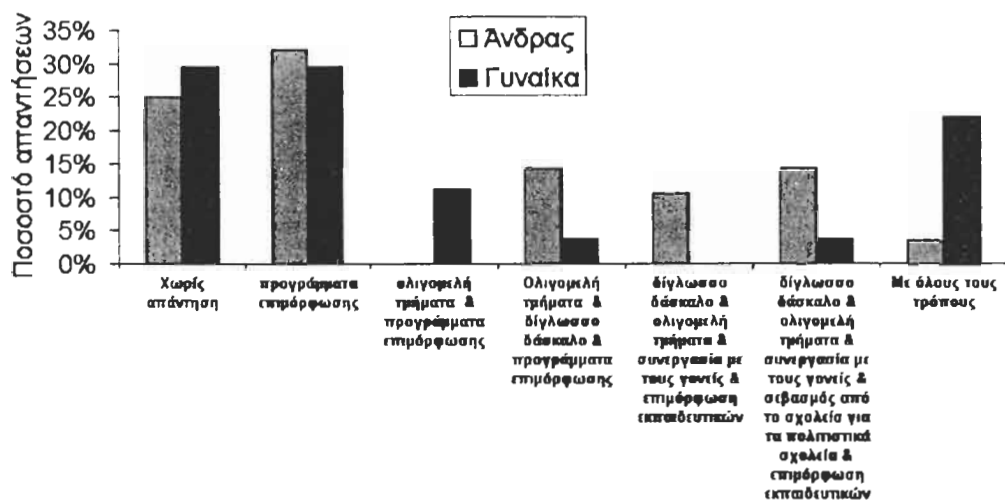
Σχήμα 25: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για το επίπεδο προετοιμασίας των εκπαιδευτικών σχετικά με τους αλλοδαπούς μαθητές

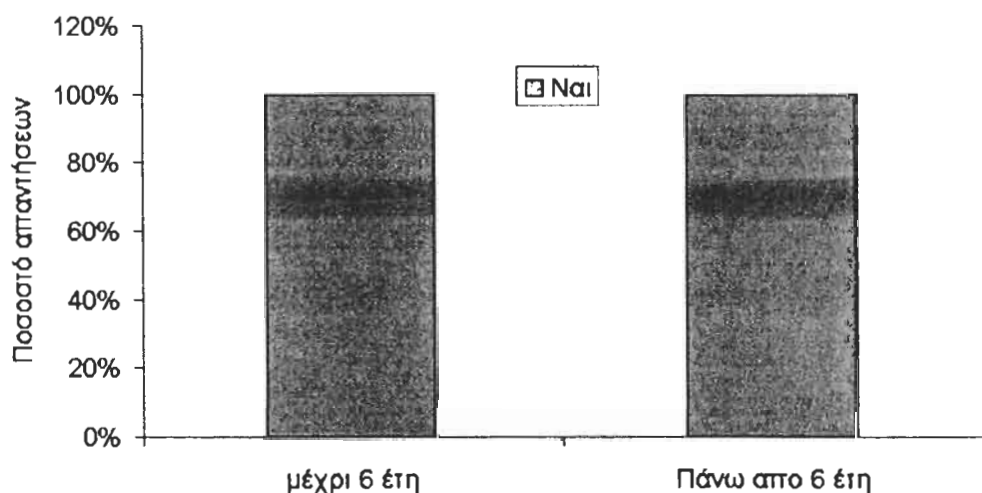
Σχήμα 26: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για τον διορισμό ομογενή εκπαιδευτικού στα σχολεία που φιλοξενούν αλλοδαπούς μαθητές.

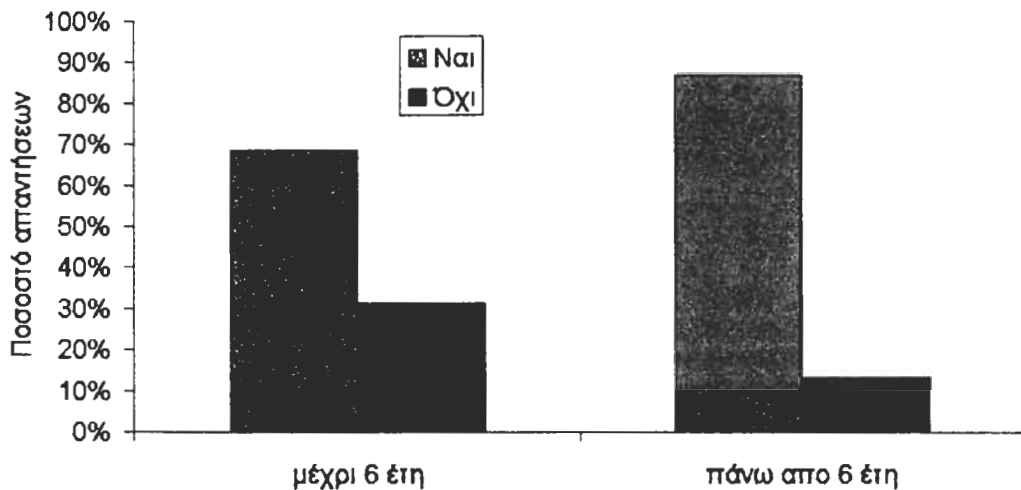
Σχήμα 27: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με το φύλο και την άποψή τους για τον τρόπο που ο εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει τους αλλοδαπούς μαθητές.

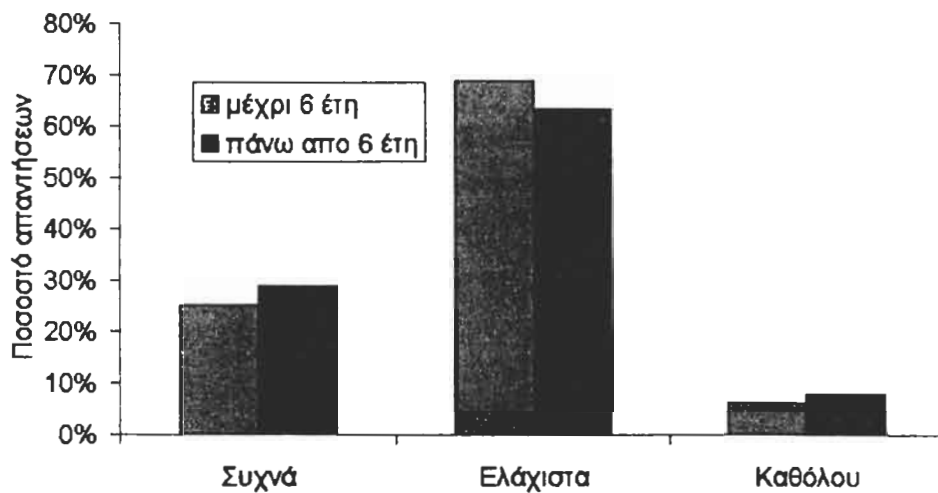
Σχήμα 28: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και την άποψή τους για μαθησιακά προβλήματα των αλλοδαπών μαθητών.

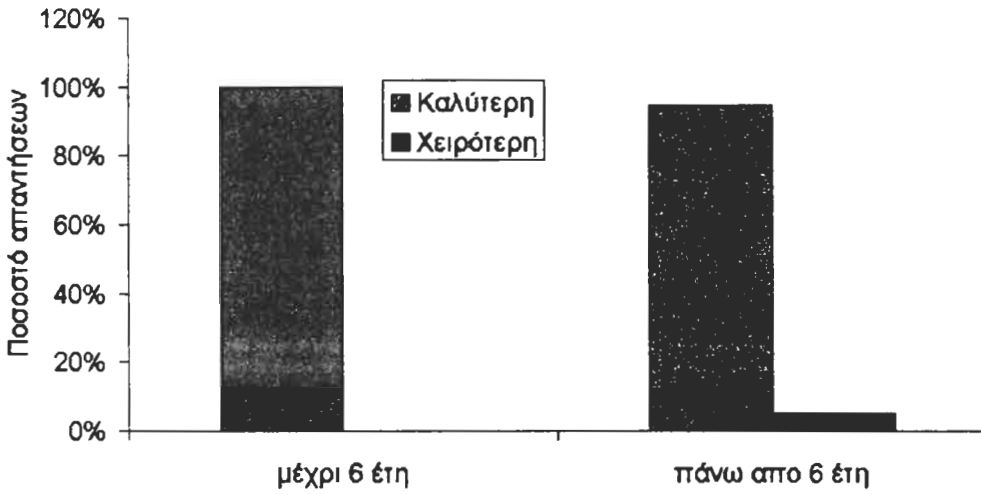
Σχήμα 29: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και εάν κάνουν ενισχυτική διδασκαλία στους αλλοδαπούς μαθητές.

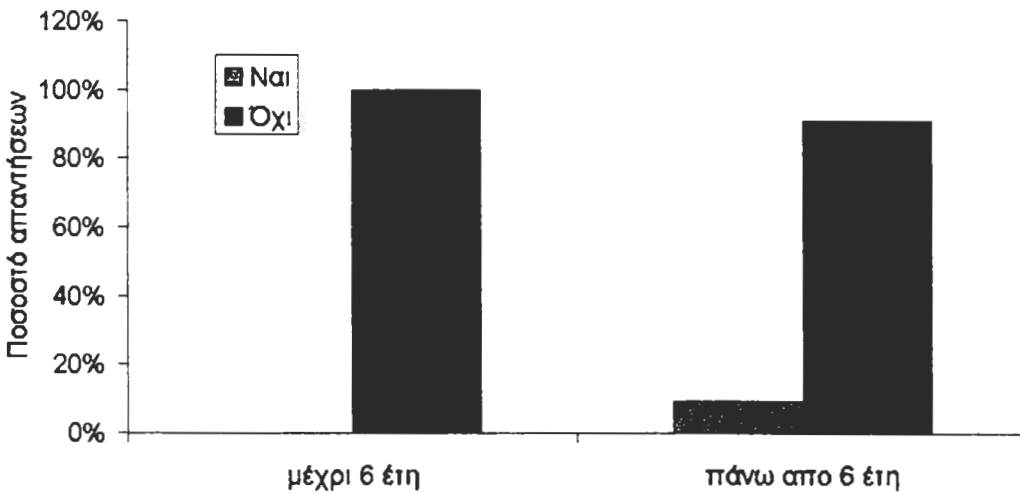
Σχήμα 30: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και την συχνότητα επαφής με τους γονείς των αλλοδαπών μαθητών.

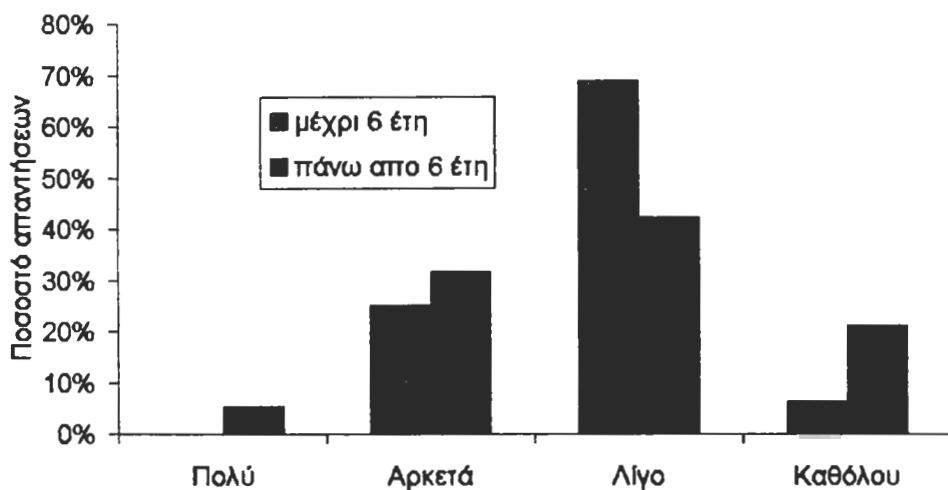
Σχήμα 31: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και την άποψή τους για καλύτερη προσαρμογή των αλλοδαπών μαθητών που ήρθαν στο σχολείο από την 1η τάξη.

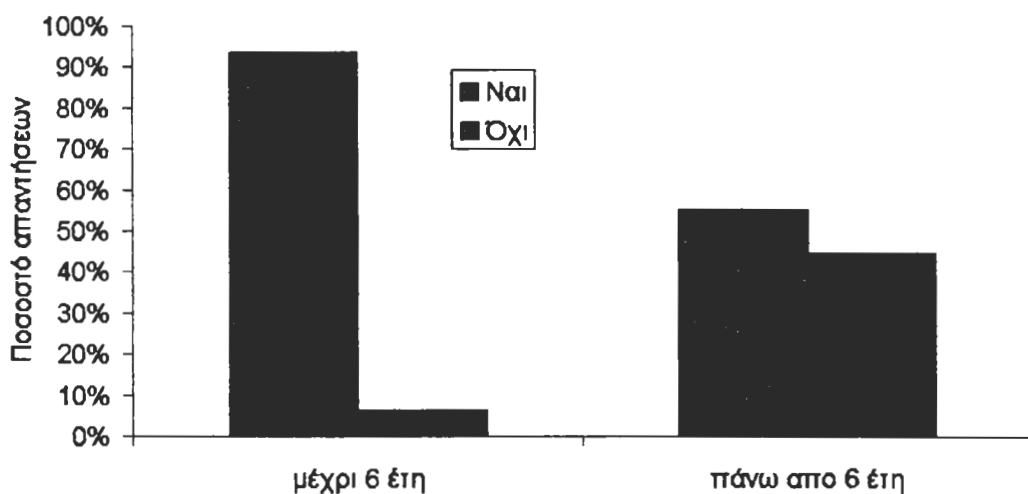
Σχήμα 32: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και εάν έχουν εισηγηθεί στο ΥΠΕΠΘ για την απόκτηση βιβλίων της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών.

Σχήμα 33: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και την άποψή τους για το επίπεδο προετοιμασίας των εκπαιδευτικών να διδάξουν αλλοδαπούς μαθητές.

Σχήμα 34: Κατανομή του δείγματος ανάλογα με τα χρόνια εμπειρίας και εάν θεωρούν απαραίτητο τον διορισμό ομογενή εκπαιδευτικού σε σχολεία που φιλοξενούν αλλοδαπούς μαθητές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Α) ΓΟΝΕΙΣ

Οι αλλοδαποί γονείς που έλαβαν μέρος στην έρευνα είναι συνολικά 87. Οι άνδρες γονείς που ερωτήθηκαν είναι ελαφρά περισσότεροι από τις γυναίκες και η πλειοψηφία των γονέων είναι 21-40 ετών.

Η καταγωγή της συντριπτικής πλειοψηφίας είναι από την Αλβανία και στο σύνολο τους είναι παντρεμένοι.

Το επίπεδο μόρφωσής τους κυμαίνεται σε κανονικά ποσοστά, 37% έχουν μέση εκπαίδευση, 23% έχουν την υποχρεωτική εκπαίδευση και μόλις το 10,3% έχει ανώτερη μόρφωση. Οι 6 στους 10 όμως ασχολούνται με χειρωνακτικά επαγγέλματα, έχουν ιατροφαρμακευτική κάλυψη και οι περισσότεροι ανήκουν στο Ι.Κ.Α.

Υποστηρίζουν ότι η οικονομική κατάσταση των περισσότερων τουλάχιστον είναι μέτρια αλλά υπάρχει επάρκεια χρημάτων στην οικογένεια.

Μένουν κυρίως σε μονοκατοικίες και ακολουθούν οι πολυκατοικίες, ο αριθμός των δωματίων των σπιτιών τους είναι 3 και ζουν συνήθως μέχρι 5 άτομα μαζί.

Ούτε οι γονείς αλλά ούτε και τα παιδιά τους δεν διατηρούν φιλικές σχέσεις κυρίως με τους συμπατριώτες τους. Στην πλειοψηφία τους ούτε οι ίδιοι ούτε τα παιδιά

τους δεν σκέφτονται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Άποψη που υποστηρίζουν κυρίως οι γυναίκες. Επίσης οι μισοί θεωρούν ότι το κράτος τους βλέπει ισότιμα, οι υπόλοιποι έχουν παράπονα και κυρίως οι γυναίκες.

Βρίσκονται κυρίως, από 6 έως 11 χρόνια στην Ελλάδα. Η πλειοψηφία των παιδιών τους γεννήθηκε στη χώρα καταγωγής, παρόλα αυτά όμως η πλειοψηφία των παιδιών αυτών δεν παρακολούθησε το σχολείο της χώρας καταγωγής.

Αυτό που παρατηρήθηκε και αξίζει να σημειωθεί είναι η προστασία τους προς τα παιδιά τους και τους ίδιους. Δεν δίνουν καθόλου στοιχεία για το εάν εργάζονται τα παιδιά τους στην συντριπτική τους πλειοψηφία.

Δηλώνουν ότι συζητούν με τα παιδιά τους για το σχολείο και αν δεν τα βοηθούν οι ίδιοι στα μαθήματα, δεν τα βοηθάει κανείς. Θεωρούν ότι αν τα παιδιά τους ακολουθήσουν την ελληνική παιδεία θα έχουν επιτυχημένη καριέρα. Οι μισοί από αυτούς θέλουν τα παιδιά τους να ακολουθήσουν επάγγελμα συνυφασμένο με ανώτατη εκπαίδευση, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 32,3% θέλουν το παιδί τους να τελειώσει την μέση εκπαίδευση. Οι 6 στους 10 δηλώνουν ότι επισκέπτονται συχνά το δάσκαλο του παιδιού τους για να ελέγξουν την πρόοδό του, και όσοι δεν το κάνουν οι λόγοι είναι επαγγελματικοί.

B) ΔΑΣΚΑΛΟΙ

Οι εκπαιδευτικοί που έλαβαν μέρος στην έρευνα είναι συνολικά 55 και είναι μοιρασμένοι ανάλογα με το φύλο. Η πλειοψηφία των δασκάλων αυτών έχει εμπειρία διδακτική 6 – 15 χρόνια. Οι εκπαιδευτικοί χαρακτηρίζουν το επίπεδο των αλλοδαπών μαθητών μέτριο, θεωρούν ότι αντιμετωπίζουν στο σύνολό τους μαθησιακά προβλήματα, κυρίως όσον αφορά στα γλωσσικά μαθήματα. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, οι περισσότεροι πραγματοποιούν ενισχυτική διδασκαλία στους αλλοδαπούς μαθητές. Οι μισοί περίπου από τους εκπαιδευτικούς γνωρίζουν την ύπαρξη εγχειριδίων γραμμένων στην μητρική γλώσσα των αλλοδαπών. Ωστόσο μόνο το 4% έχει εισηγηθεί στο Υ.Π.Ε.Π.Θ. για την έκδοση ξενόγλωσσων εγχειριδίων.

Αναφορικά με την ύπαρξη τάξεων υποδοχής, οι απόψεις είναι μοιρασμένες, οι απαντήσεις διαφέρουν, ακόμη και σε δασκάλους από τα ίδια σχολεία. Ακόμη, πολύ μικρό ποσοστό πιστεύει ότι το προσωπικό είναι εκπαιδευμένο να δεχτεί αλλοδαπούς μαθητές. Ιδιαίτερα θετικοί είναι οι νεότεροι εκπαιδευτικοί, όσον αφορά την άποψη για αναγκαιότητα διορισμού ομογενούς δασκάλου για τα παιδιά των αλλοδαπών επιπλέον. Στην πλειοψηφία δεν υπάρχουν υποστηρικτικές ομάδες στα σχολεία και για το λόγο αυτό οι περισσότεροι δάσκαλοι θεωρούν ότι τα προγράμματα επιμόρφωσης είναι ο καλύτερος τρόπος για

να βοηθηθούν οι αλλοδαποί μαθητές. Όσον αφορά στην ένταξή τους, θεωρούν ότι είναι καλύτερη η ένταξή τους, όταν ξεκινήσουν από την πρώτη Δημοτικού. Τα παιδιά προσαρμόζονται εύκολα και συμμετέχουν σε εκδηλώσεις και γενικώς δεν δημιουργούν προβλήματα, ούτε επηρεάζουν αρνητικά τους Έλληνες μαθητές. Πέρα από αυτό, οι γονείς των αλλοδαπών παιδιών, έρχονται σε ελάχιστη επαφή με τους δασκάλους.

Αναφορικά με τα παραπάνω στοιχεία της έρευνάς μας, διαπιστώνουμε ότι οι απόψεις των δασκάλων για το σύνολο των θεμάτων της έρευνας δεν διαφοροποιούνται με βάση το φύλο.

Γ) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μέσα από την εργασία μας λοιπόν, διαπιστώνεται ότι το θέμα της εκπαιδευτικής κατάστασης των αλλοδαπών μαθητών που ζουν στη χώρα μας είναι σημαντικό και πολυδιάστατο, γι' αυτό και απαιτεί ιδιαίτερη εξέταση και άμεση λύση, μιας και τείνει να γίνει σημαντικό πρόβλημα για τους ίδιους τους αλλοδαπούς μαθητές, αλλά και για το Κράτος γενικότερα.

Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται έλλειψη γνώσης και ενημέρωσης από και προς το εκπαιδευτικό προσωπικό, το οποίο επομένως δεν είναι και καταρτισμένο στην πλειοψηφία του, να εκπαιδεύσει αλλοδαπούς μαθητές. Αυτό έχει ως συνέπεια να μη λειτουργούν σωστά οι τάξεις

υποδοχής – όπου αυτές λειτουργούν – και να μην πραγματοποιείται σωστά η ενισχυτική διδασκαλία.

Επιβάλλεται λοιπόν, η διαπολιτισμική εκπαίδευση που καθιστά αναγκαία όχι μόνο μια άριστη εκπαίδευση του δασκάλου αναφορικά με το λειτούργημά του ως παιδαγωγού, αλλά και ένα φάσμα γνώσεων και εμπειριών στον τομέα εφαρμογής της διαπολιτισμικής αγωγής τόσο στον εσωσχολικό χώρο όσο και στον εξωσχολικό χώρο κοινωνικοποίησης των μαθητών (οικογένεια, κοινωνικός περίγυρος).

Το Κράτος οφείλει μέσω του Υπουργείου Παιδείας να προσανατολιστεί πιο έντονα σε μια *«πολυπολιτισμική εκπαίδευση»*, που να δίνει τη δυνατότητα στον αλλοδαπό μαθητή να ζει και να κινείται, να μαθαίνει εδώ στη χώρα υποδοχής, χωρίς όμως να χάνει τον πολιτισμό και την γλώσσα του.

Επίσης, απαραίτητος είναι ο έλεγχος μέσω των σχολικών συμβούλων στα σχολεία που φιλοξενούν αλλοδαπούς μαθητές, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, ώστε να πραγματοποιείται ομαλά η διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Βασικό στοιχείο της διαπολιτισμικής αγωγής είναι η καλλιέργεια της μητρικής γλώσσας των μαθητών, πράγμα που σημαίνει ότι η μητρική γλώσσα και μάλιστα με βιβλία, τα περιεχόμενα των οποίων να είναι προσαρμοσμένα στα βιώματα των μαθητών στο χώρο

διαβίωσής τους. Για να μην καθίσταται αδύνατη η διαπολιτισμική αγωγή στη χώρα μας δεν θα πρέπει σε καμιά περίπτωση να ασκείται πίεση αφομοίωσης λόγω της κυρίαρχης γλώσσας και την επικρατούσας θρησκείας, ώστε να μη δημιουργούνται προβλήματα ταυτότητας για τις μετέπειτα γενιές, όπως και συνέβη στο παρελθόν.

Το ελληνικό κράτος πρέπει να αποφύγει τα λάθη του παρελθόντος, δείχνοντας τη συμπεριφορά που πρέπει όσον αφορά στην εκπαίδευση των αλλοδαπών και να σταθεί ως χώρα στο ύψος που της αρμόζει.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΟΝΕΩΝ

1) Φύλο :

α) Άντρας

β) Γυναίκα

2) Ηλικία :

3) Ποιά είναι η χώρα καταγωγής σας ;

4) Ποιά είναι η οικογενειακή σας κατάσταση ;

α) Παντρεμένος-η

β) Ανύπαντρος-η

δ) Διαζευμένος-η

ε) Χήρος-α

5) Ποιό είναι το μορφωτικό σας επίπεδο

α) Δημοτικού

β) Γυμνασίου

γ) Λυκείου

δ) Ανώτατη εκπαίδευση

ε) Κάτι άλλο

6) Τι επάγγελμα κάνετε ;

7) Σας παρέχετε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη από κάποιο ασφαλιστικό ταμείο;

α) Ναι

β) Όχι

8) Αν ναι, ποιό ταμείο;

- α) Ι.Κ.Α
- β) Τ.Ε.Β.Ε.
- γ) Ο.Γ.Α.
- δ) Κάποιο άλλο

9) Πόσες ώρες εργάζεστε τη μέρα ;

10) Τα παιδιά σας ασχολούνται με κάποια εργασία ; Αν ναι, τι είδους ;

11) Πώς είναι η οικονομική σας κατάσταση ;

- α) Κακή
- β) Μέτρια
- γ) Καλή
- δ) Πολύ καλή

12) Τα χρήματα από την εργασίας σας επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών σας;
(Τροφή, στέγη, εκπαίδευση, ρουχισμός).

- α) Ναι
- β) Όχι

13) Που γεννηθήκατε ;

- α) Χωρίο
- β) Κωμόπολη (Μέχρι 2.000 κατοίκους)
- γ) Πόλη (Μέχρι 50.000 κατοίκους)
- δ) Μεγαλούπολη (Από 50.000 και άνω)

14) Πριν πόσα χρόνια ήρθατε στην Ελλάδα ;

15) Που γεννηθήκαν τα παιδιά σας ;

α) Ελλάδα

β) Χώρα καταγωγής

16) Σε τι χώρο κατοικείται ;

α) Πολυκατοικία

β) Μονοκατοικία

γ) Κέντρο Φιλοξενίας

δ) Κάτι άλλο

17) Πόσα δωμάτια έχει το σπίτι σας;

α) Ένα

β) Δυο

γ) Τρία

δ) Περισσότερα (Σημειώστε πόσα)

18) Πόσα άτομα ζείτε σ' αυτό ;

19) Το παιδί σας πριν γράφτει στο ελληνικό δημοτικό σχολείο είχε παρακολουθήσει μαθήματα σε κάποιο σχολείο στη πατρίδα σας;

α) Ναι

β) Όχι

20) Αν ναι πόσες τάξεις παρακολούθησε ;

21) Ποιός βοηθάει το παιδί σας στο διάβασμα;

α) Κανένας

β) Εσείς

γ) Φροντιστηριακός δάσκαλος

δ) Συγγενικό πρόσωπο

22) Συζητάτε γενικότερα με το παιδί σας για το σχολείο ;

α) Ναι

β) Όχι

23) Οι φιλικές σχέσεις των παιδιών σας είναι κυρίως με παιδιά από την πατρίδα σας ;

α) Ναι

β) Όχι

24) Οι δικές σας φιλικές σχέσεις είναι με άτομα απ'την πατρίδας σας αποκλειστικά ;

α) Ναι

β) Όχι

25) Σκέφτεται το παιδί σας να επιστρέψει στη πατρίδα σας ;

α) Ναι

β) Όχι

26) Εσείς σκέφτεστε να γύρισετε στη πατρίδα σας ;

α) Ναι

β) Όχι

27) Εάν το παιδί σας αποκτήσει την ελληνική παιδεία πιστεύετε ότι θα πετύχει στην ελληνική κοινωνία ;

α) Ναι

β) Όχι

γ) Δεν γνωρίζω

28) Τι επάγγελμα θα ήθελε να ακολουθήσει το παιδί σας στο μέλλον;

29) Κατά την γνώμη σας πώς σας αντιμετωπίζει το ελληνικό κράτος;

α) Ρατσιστικά

β) Σαν άτομα δευτέρας κατηγορίας

γ) Ισότιμα μέλη της κοινωνίας

30) Επισκέφτεστε συχνά το δάσκαλο για να μάθετε την αποδόση του παιδιού σας ;

α) Ναι

β) Όχι

Γιατί; (ΓΡΑΨΤΕ ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΤΗΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΑΣ)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

1) Φύλο :

α) Άντρας

β) Γυναίκα

2) Ηλικία

3) Πόσα χρόνια διδάσκετε ;

4) Πώς θα χαρακτηρίζατε το επίπεδο γνώσης της ελληνικής παιδείας της πλειοψηφίας των αλλοδαπών μαθητών ;

α) Πολύ καλό

β) Καλό

γ) Μέτριο

δ) Προβληματικό

5) Από την εμπειρία σας πιστεύετε πως η πλειοψηφία των παιδιών που προέρχεται από άλλη χώρα αντιμετωπίζουν προβλήματα σε μαθήματα ;

α) Ναι

β) Όχι

6) Αν ναι, που ακριβώς διαπιστώνετε μαθησιακές δυσκολίες ;

α) Στα γλωσσικά μαθήματα

β) Στα μη γλωσσικά μαθήματα

γ) Σε όλα

7) Κάνετε ενισχυτική διδασκαλία στα παιδιά των αλλοδαπών ;

α) Ναι

β) Όχι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

11

οι σ

αίκα

ία

α χρόνια διδάσκετε ;

θα χαρακτηρίζατε το επίπεδο γνώσης της ελληνικής παιδείας της πλειοψηφίας αλλοδαπών μαθητών ;

λύ καλό

ώ

εριο

οβληματικό

την εμπειρία σας πιστεύετε πως η πλειοψηφία των παιδιών που προέρχεται άλλη χώρα αντιμετωπίζουν προβλήματα σε μαθήματα ;

ι

ι

αι, που ακριβώς διαπιστώνετε μαθησιακές δυσκολίες ;

ι γλωσσικά μαθήματα

ι μη γλωσσικά μαθήματα

όλα

ετε ενισχυτική διδασκαλία στα παιδιά των αλλοδαπών ;

ει

ει

8) Έρχεστε σε επαφή με τους γονείς των παιδιών των αλλοδαπών ;

α) Συχνά

β) Ελάχιστα

γ) Καθόλου

9) Τα παιδιά των αλλοδαπών προσαρμόζονται εύκολα στο χώρο του σχολείου ;

α) Ναι

β) Όχι

10) Συμμετέχουν τα παιδιά των αλλοδαπών στις διάφορες σχολικές εκδηλώσεις ;

α) Ναι

β) Όχι

11) Η ένταξη των παιδιών των αλλοδαπών που ήρθαν από την πρώτη δημοτικού σε σχέση με αυτά που ήρθαν στο μέσο της εκπαίδευσής τους ήταν :

α) Καλύτερη

β) Χειρότερη

γ) Δεν υπήρχε διαφορά

12) Υπάρχουν βιβλία γραμμένα για παιδιά που η μητρική τους γλώσσα δεν είναι η Ελληνική ;

α) Ναι

β) Όχι

13) Αν όχι έχετε εισηγηθεί στο υπουργείο παιδείας για την απόκτησή τους ;

α) Ναι

β) Όχι

14) Υπάρχει τάξη υποδοχής στο σχολείο που διδάσκετε ;

α) Ναι

β) Όχι

15) Κατά πόσο πιστεύετε ότι επηρεάζει η παρουσία των παιδιών των αλλοδαπών την απόδοση των υπόλοιπων μαθητών στο σχολείο ;

α) Πολύ

β) Αρκετά

γ) Λίγο

δ) Καθόλου

16) Πόσο προετοιμασμένο είναι το προσωπικό του σχολείου για να ανταπεξέλθει στην εκπαίδευση των παιδιών των αλλοδαπών ;

α) Πολύ

β) Αρκετά

γ) Λίγο

δ) Καθόλου

17) Θεωρείτε απαραίτητο το διορισμό ομογενή δασκάλου με στόχο τη διατήρηση της μητρικής γλώσσας ;

α) Ναι

β) Όχι

18) Υπάρχουν σχολικές υποστηρικτικές ομάδες (ψυχολόγοι, παιδαγωγοί, λογοθεραπευτές, κοινωνικοί λειτουργοί);

α) Ναι

β) Όχι

19) Πώς νομίζετε ότι το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές από άλλες χώρες;

α) Με το μάθημα που γίνεται στην τάξη

β) Με την παρουσία δίγλωσσου δασκάλου μέσα στο σχολείο

γ) Με ολιγομελή τμήματα

δ) Με συχνή συνεργασία με τους γονείς τους

ε) Με την ανάδειξη και τον σεβασμό από το σχολείο για τα πολιτιστικά τους σχολεία

στ) Με προγράμματα επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού προσωπικού

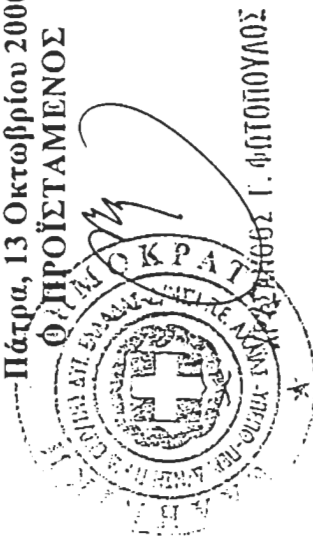
Δ/ΝΣΗ Π.Ε. ΑΧΑΪΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΣΥΝΟΛΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

	ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΓ.	ΚΟΡ.	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΓ.	ΚΟΡ.	ΣΥΝΟΛΟ	
ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΦΟΙΤΟΥΝΤΩΝ							
α. ΑΛΒΑΝΙΑ	90	61	151	500	466	966	1117
β. ΠΡΩΗΝ Ε.Σ.Σ.Δ.	6	3	9	16	12	28	37
γ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ	12	7	19	1		1	20
δ. ΕΥΡΩΠ.ΕΝΩΣΗ ΕΚΤΟΣ γ	2	6	8	4	4	8	16
ε. ΑΝΑΤ.ΕΥΡΩΠΗ ΕΚΤΟΣ α.	2	2	4	13	8	21	25
στ. ΕΥΡΩΠΗ ΕΚΤΟΣ α.β.γ.δ.ε.	1	3	4	1	2	3	7
ζ. ΗΠΑ,ΚΑΝΑΔΑΣ, ΩΚΕΑΝΙΑ, ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	21	12	33		3	3	36
η. ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ							
θ. ΑΦΡΙΚΗ ΕΚΤΟΣ ζ, η	2		2				2
ι. ΑΣΙΑ				1	2	3	3
ια. ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ	1		1	1		1	2
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	137	94	231	537	497	1034	1265

Πάτρα, 13 Οκτωβρίου 2000
 Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ

Γ. ΦΙΛΙΠΠΟΥΛΟΣ

A P Θ P A

Η εκπαίδευση των μεταναστών σε χώρες της Ευρ. Ένωσης

Σημαντικά βήματα στην εκπαίδευση των μεταναστών έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια στις χώρες της Ευρώπης. Τα πλέον ικανοποιητικά αποτελέσματα έχουν καταγραφεί στη Γερμανία και στη Σουηδία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ευρωπαϊκής υπηρεσίας πληροφοριών για την εκπαίδευση «Ευρωδίκη» και του αρμόδιου τμήματος του υπουργείου Παιδείας παραθέτουμε τα βασικά σημεία της εκπαιδευτικής πολιτικής των κρατών της Ε.Ε. όσον αφορά το ζήτημα της εκπαίδευσης των μεταναστών μαθητών.

Ελλάδα: Για την εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, των τριτογενών παιδιών και των μουσουλμάνων της Θράκης δημιουργήθηκαν σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα οποία φοιτά μεγάλος αριθμός αλλογλωσσών παιδιών. Η στελέχωση των σχολείων γίνεται από εκπαιδευτικούς ειδικά καταρτισμένους. Επίσης, αναδιοργανώθηκαν τα προγράμματα σπουδών και προετοιμάστηκαν διαφοροποιημένα διδακτικά βιβλία και μέσα. Για την εφαρμογή και την εποπτεία των προγραμμάτων θα ιδρυθεί Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Γερμανία: Για τα παιδιά των μεταναστών υπάρχουν προγράμματα που βοηθούν τα παιδιά αλλοδαπών να ενταχθούν στο γερμανικό σχολείο, χωρίς να αποκοπούν από τη δική τους γλώσσα και παραδόσεις. Κατ' αρχάς υπάρχουν προκαταρκτικές τάξεις για αλλοδαπούς μαθητές ώστε να περάσουν ομαλά στο εκπαιδευτικό

σύστημα, όπου παρακολουθούν δίγλωσσες τάξεις (γερμανικά και μητρική γλώσσα). Όλοι οι αλλοδαποί μαθητές «ενσχύονται» με επιπλέον ώρες γερμανικών που είναι σε μορφή εντατικών μαθημάτων ξένης γλώσσας ή ενισχυτικών μαθημάτων εκτός σχολικών ωρών.

Σουηδία: Η σουηδική εκπαίδευση για τους μετανάστες έχει στόχο να παρέχει στους ενήλικες τη βασική γνώση για το χειρισμό της γλώσσας. Ταυτόχρονα στοχεύει να ενημερώσει τους μετανάστες για τις λειτουργίες

της σουηδικής κοινωνίας. Η πρόβλεψη για την εκπαίδευση των μεταναστών ξεκινά από την τοπική κοινότητα, η οποία πρέπει το αργότερο μέσα σε τρεις μήνες από την καταγραφή του μετανάστη να διασφαλίσει την εκπαίδευσή του. Οι μετανάστες παρακολουθούν το εθνικό πρόγραμμα σπουδών για τα μη υποχρεωτικά σχολεία. Η διδασκαλία είναι προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις των μαθητών και την εμπειρία τους. Η τοπική κοινότητα εργάζεται από κοινού με τις αρχές ευρέσεως εργασίας, ώστε τα μαθήματα να διασυνδέονται με την πρακτική εξάσκηση ή με την εύρεση θέσης εργασίας που να δίνει την ευκαιρία στους μετανάστες να εξασκήσουν τη σουηδική γλώσσα.

Για τους ανήλικους, άμεσα κύριος στόχος είναι η γνώση των σουηδικών, ώστε να προσαρμοσθούν ομαλά στο αναλυτικό πρόγραμμα.

Γαλλία: Υπάρχουν τα λεγόμενα διεθνή τμήματα στα οποία φοιτούν Γάλλοι και ξένοι μα-

θητές οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το 25%-50% των τμημάτων. Η διδασκαλία παρέχεται από Γάλλους και ξένους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι λειτουργούν ως ένα διεθνές παιδαγωγικό σώμα συνεργασίας. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση προβλέπονται 3 έως 6 ώρες διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας εβδομαδιαίως. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε μητρική (πέραν της γαλλικής) γλώσσας διδάσκεται η ιστορία και η γεωγραφία, ενώ προβλέπονται και τουλάχιστον 4 ώρες ξένων γλωσσών πλην γαλλικής και μητρικής.

Φινλανδία: Για τα παιδιά μεταναστών ηλικίας 6 έως 17 ετών προβλέπεται μία εισαγωγική περίοδος έξι μηνών κατά την οποία παρακολουθούν μαθήματα γλώσσας και πολιτισμού της χώρας. Τα προγράμματα αυτά γίνονται σε ειδικά τμήματα για μετανάστες και, κατόπιν, ακολουθεί η ενσωμάτωσή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Ισπανία: Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, το 1997, 62.707 μετανάστες μαθητές φοιτήσαν στα ισπανικά σχολεία. Τα παιδιά των μεταναστών ενσωματώνονται κανονικά στα δημόσια σχολεία. Για την αντιμετώπιση των διαφορών λαμβάνονται ειδικά μέτρα, όπως η εξειδίκευση των εκπαιδευτικών και η συνεχής αρωγή από ειδικές ομάδες καθοδήγησης.

Ηνωμένο Βασίλειο: Γενναία χρηματοδότηση παρέχεται από το βρετανικό κράτος για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων αναγκών των

εθνικών μειονοτήτων. Δύο είναι οι στόχοι των προγραμμάτων που είναι υπό υλοποίηση για το ζήτημα αυτό: η εξασφάλιση ισοτήτας ευκαιριών για όλες τις μειονοτικές ομάδες και ιδίως η αντιμετώπιση των ιδιαίτερων αναγκών των μαθητών, των οποίων τα αγγλικά είναι η δεύτερη μητρική γλώσσα.

Βέλγιο: Ερευνα κατέδειξε ότι το 11% των μαθητών ηλικίας 9 ετών μιλάει στο σπίτι διαφορετική γλώσσα από αυτήν που διδάσκει στο σχολείο. Στα σχολεία όπου υπάρχουν τουλάχιστον 10 μαθητές ξένης εθνικότητας, οι οποίοι δεν γνωρίζουν επαρκώς τη γλώσσα διδασκαλίας, οργανώνονται τμήματα προσαρμογής τρεις φορές την εβδομάδα. Τα προγράμματα αυτά μπορούν να διαρκέσουν έως 28 εβδομάδες.

Δανία: Τα παιδιά των μεταναστών φοιτούν κανονικά στα δημόσια σχολεία. Προβλέπεται η εντατική διδασκαλία της δανικής γλώσσας στα δημοτικά σχολεία για τα παιδιά με διαφορετική μητρική γλώσσα.

Αυστρία: Οπου υπάρχουν τάξεις με μεγάλο αριθμό μεταναστών, δίνεται αυτονομία στα σχολεία για την κατάρτιση ωρολογίων προγραμμάτων για την εντατική διδασκαλία της γλώσσας και την ενίσχυση των παιδιών αυτών. Επίσης, λειτουργούν δίγλωσσα σχολεία για τους Αυστριακούς της ολοβενικής μειονότητας.

Αλλοδαπός ένας στους τέσσερις μαθητές στην Αθήνα σύμφωνα με το υπουργείο Παιδείας

Στις 100.000 ανέρχεται ο αριθμός αλλοδαπών και παλινοστούντων μαθητών σε ολόκληρη την Ελλάδα, ενώ ένας στους τέσσερις μαθητές στα σχολεία του δήμου της Αθήνας είναι αλλοδαπός, σύμφωνα με τα στοιχεία του υπουργείου Παιδείας (2000) που παρουσίασε χθες σε ημερίδα η Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας (ΕΝΑΕ).

Με βάση τα στοιχεία του έτους 2000 οι αλλοδαποί και παλινοστούντες μαθητές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε όλη την Ελλάδα είναι 65.546 (10,7%), εκ των οποίων οι 43.000 προέρχονται από την Αλβανία, οι 16.459 από την πρώην ΕΣΣΔ και 3.500 από διάφορες χώρες της ΕΕ.

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το ποσοστό των αλλοδαπών μαθητών είναι μικρότερο, καθώς κατά το σχολικό έτος 2000-2001 ανέρχονταν στο 4,5% του συνόλου των μαθητών.

Οι περισσότεροι από τους αλλοδαπούς μαθητές συγκεντρώνονται στην Αττική (47%), στην Κεντρική Μακεδονία (24%) και στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (9%).

Στο δήμο Αθηναίων συγκεκριμένα φοιτούν συνολικά 72.937 μαθητές, εκ των οποίων οι 16.049 είναι αλλοδαποί, δηλαδή ποσοστό 22%.

ΣΧΟΛΕΙΑ... ΑΛΛΟΘΑΠΩΝ!

Οι μαθητές από την Αλβανία και την πρώην ΕΣΣΔ κυριαρχούν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ρεπορτάζ: ΛΙΑ ΝΙΚΗΤΑΚΗ

ΤΣΕΛΥΤΑΙΑ στις δημόσιες εκπαιδευτικές δαπάνες αλλά από τις πρώτες στις ιδιωτικές είναι η Ελλάδα μετά από τους χωρών-μέλη του ΟΟΣΑ, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία.

Περιλαμβάνονται κι αυτά μαζί με πλήθος άλλων σε τώμο -400 σελίδων- του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας για το «Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα - Πρώτη και Δεύτερη Βαθμίδα - Δομή και Ποσοτικά Δεδομένα», ο οποίος συντάχθηκε με επιμέλεια του επικουρού καθηγητή Γιώργου Σταμέλου και η επίσημη παρουσίασή του έγινε χθες, κατά τη διάρκεια εκδήλωσης στην αίθουσα του Μουσείου Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, στην Πλάκα.

Το δημογραφικό

Από τα στοιχεία τα οποία περιέχονται στον τόμο σταχυολογούμε ως ιδιαιτέρως σημαντικά:

- **Τις δραματικές** διαστάσεις του δημογραφικού προβλήματος: Ενδεικτικά επισημαίνεται ότι οι γεννήσεις της τετραετίας 1996-1999 ανέρχονται μόλις στο 69,12% των γεννήσεων της τετραετίας 1976-1979. Την τελευταία τριετία η φυσική μεταβολή απέκτησε για πρώτη φορά αρνητικό πρόσημο.

- **Τη ραγδαία** αύξηση του αριθμού των αλλοδαπών και παλιννοστούων μαθητών στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας μας. Κατά σχολικά έτη 1999-2000 και 2000-2001 (για τα οποία παρατίθενται στοιχεία) αποτελούσαν το 10,7% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Από αυτούς το 69,57% ήταν αλλοδαποί και το 30,43% παλιννοστούες. Στους πρώτους κυριαρχούσαν οι μαθητές με προέλευση

Μέση κατά μαθητή και εκπαιδευτική βαθμίδα δημόσια δαπάνη (1998)

Βαθμίδα	Δημόσια δαπάνη (σε εκατ. δρα.)	Αριθμός μαθητών-φοιτητών	Μέση τιμή ανά μαθητή-φοιτητή (σε δρα.)
Πρωτοβάθμια (Νηπιογυαίο και Δημοτικό)	336.000	740.056	454.000
Δευτεροβάθμια (Γυμνάσια, Λύκεια, ΤΕΕ)	400.000	759.102	527.000
Τριτοβάθμια Σύνολο	219.300	363.760	602.870
Σύνολο με βάση τους φοιτητές που βρίσκονται στα κανονικά εξάμηνα φοίτησης	219.300	181.985	1.205.000
ΑΕΙ	160.400	112.270	1.425.492
ΤΕΙ	58.900	69.715	844.868

Πηγή: ΥΠΕΠΘ

από την Αλβανία και στους δευτερογενείς προερχόμενοι από την πρώην ΕΣΣΔ. Σε απόλυτους αριθμούς, στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης φοιτούσαν κατά το σχολικό έτος 1999-2000, 65.546 αλλοδαποί και παλιννοστούες επί συνόλου 609.315 μαθητών.

- **Την ίδια** σχολική χρονιά καταγράφηκαν (με τη μέθοδο της συν-χώνευσης) 230 σχολεία, από τα οποία 225 δημόσια και 5 ιδιωτικά, σε όλη τη χώρα.

Στο εξωτερικό

- **Στο Ηνωμένο Βασίλειο** καταβύθονται για σπουδές η μεγάλη πλειονότητα των Ελλήνων φοιτητών του εξωτερικού. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΙΚΑΤΣΑ, από τις 15.12.1997 έως τις 7.4.2000 υποβλήθηκαν προς αναγνώριση 6.017 τίτλοι σπουδών από το Ηνωμένο Βασίλειο και ακολουθούν η Ρουμανία με 1.762 αιτήσεις, η Βουλγαρία με 1.660, οι ΗΠΑ με 1.350 και η Γαλλία με 945. Στο σχετικό κατάλογο του ΔΙΚΑΤΣΑ αναφέρονται 63 (!) χώρες προέλευσης, μεταξύ των οποίων οι Φιλιππίνες, η Σρι Λάνκα, το Ιράν, η Γκάνα κ.ά. Συνολικά, κατά τη διετία για την οποία παρατίθενται στοιχεία, κατατέθηκαν στο ΔΙΚΑΤΣΑ

Διασπαστισμικό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής: Τίτλοι που υποβλήθηκαν προς αναγνώριση ανά χώρα (15/12/1997-07/04/2000)

α.α.	ΧΩΡΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΤΙΤΛΩΝ	ΒΑΣΙΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ	ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ
1	Ηνωμένο Βασίλειο	6.017	2.856	2.809	352
2	Ρουμανία	1.762	1.736	11	15
3	Βουλγαρία	1.660	1.644	7	9
4	ΗΠΑ	1.350	724	435	191
5	Γαλλία	945	388	421	136
6	Πρώην ΕΣΣΔ	828	798	1	29
7	Γερμανία	680	417	87	176
8	Ιταλία	668	634	17	17
9	Γουγκοσλαβία	478	467	9	2
10	Ουγγαρία	291	287	1	3
11	Αλβανία	255	252	0	3
12	Καναδάς	187	130	45	12
13	Βέλγιο	182	65	108	9
14	Τουρκία	156	150	5	1
15	Τσεχία	105	103	1	1
16	Αυστραλία	102	80	18	4
17	Αυστρία	57	48	0	9
18	Νότιος Αφρική	54	45	8	1
19	Σουηδία	51	39	5	7
20	Ελβετία	48	28	6	14
21	Ολλανδία	47	18	22	7
22	Σαουδία	39	39	0	0
23	Πολωνία	23	21	0	2
24	Αργεντινή	23	19	4	0
25	Ισπανία	21	16	2	2
26	Ιρλανδία	11	2	8	1
27	Πακιστάν	12	8	4	0
28	Ιαπωνία	9	1	5	3
29	Νιγηρία	9	6	3	0
30	Λίβανος	9	8	1	0
31	Δανία	8	5	1	2
32	Ισραηλινά	8	7	1	0
33	Κίνα	7	5	2	0
34	Βασίλειο-Ερζβεργίν	6	5	1	0
35	Συρία	6	6	0	0
36	Βενεζουέλα	5	5	0	0
37	Φινλανδία	5	4	1	0
38	Ισράκ	5	4	0	1
39	Περσία	4	3	0	1
40	Ταϊβάν	4	4	0	0
41	Νορβηγία	3	0	2	1
42	Ινδία	3	1	2	0
43	Δομινικα	3	3	0	0
44	Αργεντινή	3	3	0	0
45	Μαλά	3	3	0	0
46	Παράγουα	2	2	0	0
47	Βραζιλία	2	2	0	0
48	Μπαγκλαντές	2	1	1	0
49	Κορέα	2	1	1	0
	Άλλες χώρες	18	15	3	0
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	16.175	11.105	4.059	1.011

Πηγή: Φορέας Υποβολής ΔΙΚΑΤΣΑ

Ορφανά... Θρανία

πογεννητικότητα έκλεισε ένα στα πέντε δημοτικά σχολεία σε μία δεκαετία. Η μείωση των μαθητών έφτασε στο 20%. «Σωσίβιο» τα παιδιά των αλλοδαπών

τα πέντε θρανία σε δημοτικά και γυμνάσια της χώρας... άδειασε τη δεκαετία που πέ-
να στα πέντε δημοτικά σχολεία έβαλε
ο. Και ο πληθυσμός της Ελλάδας συνε-
α γερνά... Σύμφωνα με στοιχεία που η
τη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλά-
ΣΠΕ) έδωσε χθες στη δημοσιότητα, με α-
την «Ημέρα των Πολυτέκνων», που εί-
ερχόμενη Κυριακή, οι μαθητές στα δη-
και γυμνάσια της χώρας μειώθηκαν τη
εία του 90 κατά 20%. Το σχολικό έτος
991 ανέρχονταν σε 1.231.358, ενώ το
2001 ήταν μόλις 1.001.613.

εί να σημειωθεί πως η μείωση ήταν με-
ερη στα δημοτικά της χώρας, αφού άγγι-
22%, 171.985 μαθητές λιγότεροι το 2000
γκριση με το 1990. Αν μάλιστα ληφθεί υ-
πως ένα αξιοσημείωτο ποσοστό από τους
ές αυτούς είναι παιδιά αλλοδαπών, τότε
βλημα που ονομάζουμε «υπογεννητικό-
και μαστίζει την Ελλάδα εδώ και χρόνια,
ίζει ακόμα πιο σύνθετο. Συγκεκριμένα,

Του Γιάννη Φώσκολου

τα παιδιά των αλλοδαπών που φοιτούν σήμερα
στα ελληνικά σχολεία υπολογίζονται από την
ΑΣΠΕ στο 10% επί του συνόλου. Κι αυτό γιατί,
σύμφωνα με την έρευνα, στα δημόσια δημοτικά
σχολεία της Αττικής το σχολικό έτος 1999-2000
το 12,8% των μαθητών ήταν παιδιά αλλοδαπών
και το 3,3% παιδιά παλιννοστούντων.

Χαρακτηριστικό είναι πως για τη φετινή χρο-
νιά οι αριθμοί έχουν αυξηθεί. Στα δημοτικά
σχολεία της ανατολικής Αττικής το 30% είναι
παιδιά αλλοδαπών και παλιννοστούντων, ενώ
στα γυμνάσια το 22%. Στην ανατολική Αττική
τα ποσοστά είναι ελαφρώς μικρότερα. Τα παι-
διά των αλλοδαπών και παλιννοστούντων αγγί-
ζουν το 28% στα δημοτικά και το 16% στα γυ-
μνάσια.

Αλλά και τα στοιχεία για τις γεννήσεις είναι
εξίσου αποθαρρυντικά. Την δεκαετία 1991-2000
οι γεννήσεις ανήλθαν σε 1.021.381 και οι θάνα-
τοι σε 999.764. Δηλαδή η υπεροχή των γεννή-

σεων ήταν μόλις 21.617, γεγονός που αποδει-
κνύει και επισήμως ότι η αύξηση του πληθυ-
σμού της Ελλάδας, όπως προέκυψε από την τε-
λευταία απογραφή, οφείλεται κυρίως στους
μετανάστες.

Άμεση συνέπεια της μείωσης του μαθητικού
δυναμικού είναι το κλείσιμο σχολείων, κυρίως
στην επαρχία. Σύμφωνα με την ΑΣΠΕ, τα δη-
μοτικά σχολεία της χώρας μειώθηκαν την τε-
λευταία δεκαετία κατά 19%, εφόσον ήταν 7.653
το 1990 και μειώθηκαν σε 6.212 το 2000.

•**Το δημόσιο** συμφέρον τους έθνους απαιτεί
την ύπαρξη περισσότερων πολύτεκνων οικογε-
νειών, για να σταματήσει ο δημογραφικός μα-
ρασμός και να τεθεί φρένο στον κατήφορο της
υπογεννητικότητας, που προοιωνίζεται με α-
κρίβεια το τέλος της Ιστορίας μας πολύ πριν το
τέλος του αιώνα», υπογραμμίζει ο πρόεδρος
της ΑΣΠΕ κ. Β. Θεοτοκάτος. «Είναι η ώρα η πο-
λιτεία να εγερθεί από τον ύπνο και να πάρει
γενναία και αποφασιστικά μέτρα, για να ελιπί-
ζουμε ότι ο τόπος αυτός έχει αύριο».

Μείωση των γηγενών μαθητών

Τα παιδιά των αλλοδαπών και παλιννοστούτων αποτελούν το 5% του μαθητικού πληθυσμού

Του ΜΑΝΩΛΗ Γ. ΔΡΕΤΤΑΚΗ*

Μια από τις συνέπειες της δραματικής μείωσης των γεννήσεων από το 1981 και μετά (βλέπε άρθρο μας στην «Καθημερινή της Κυριακής» -Κ.τ.Κ.- της 18.7.1999) είναι και η συνεχής μείωση του μαθητικού πληθυσμού (στην οποία αναφερθήκαμε σε άρθρο** στην Κ.τ.Κ. της 14.11.1999). Η μείωση των γεννήσεων και η αύξηση των θανάτων είχε ως συνέπεια να μηδενιστεί η φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι) με αποτέλεσμα η εισοδος στη χώρα μεταναστών και λαθρομεταναστών να αποτελεί τα τελευταία χρόνια την κύρια πηγή αύξησης του πραγματικού πληθυσμού της (βλέπε άρθρο μας στην Κ.τ.Κ. της 9.1.2000).

Απογραφή

Όπως είναι φυσικό, μαζί με τους παλιννοστούτους και τους αλλοδαπούς έρχονται και τα μέλη των οικογενειών τους, πολλά από τα οποία είναι παιδιά σχολικής ηλικίας. Μέχρι, όμως, το 1994 δεν είχε γίνει καμία προσπάθεια απογραφής των παιδιών των παλιννοστούτων και των αλλοδαπών που ήταν γραμμένα και παρακολουθούσαν μαθήματα σε ελληνικά σχολεία. Στα μέσα του 1994 πρότεινα στον τότε υπουργό Παιδείας κ. Δ. Φατούρος να γίνει μια τέτοια απογραφή. Ο υπουργός αποδέχθηκε την πρότασή μου και εγώ παρέδρα στην αρμόδια υπηρεσία ένα σχέδιο ερωτηματολογίου.

Η τελική μορφή του ερωτηματολογίου διαμορφώθηκε από την υπηρεσία του υπουργείου Παιδείας. Μια εικόνα των αποτελεσμάτων της απογραφής των παιδιών αυτών για το σχολικό έτος 1995/96 έδωσα σε ένα άρθρο μου στα περιοδικά «Σύγχρονη Εκπαίδευση» (τεύχος 107, Ιούλιος-Αύγουστος 1999).

Η απογραφή αυτή έγινε και τα επόμενα σχολικά έτη. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία είναι για το σχολικό έτος 1997/98.

Τόσο στην απογραφή για το σχολικό αυτό έτος όσο και για τα προηγούμενα υπάρχουν και στοιχεία για τον τόπο γέννησης των παιδιών (στοιχεία τα οποία δεν υπήρχαν στην απογραφή του σχολικού έτους 1995/96).

Μόνο το 2,5% των παιδιών αυτών γεννήθηκαν στην Ελλάδα (το 86,5% στην Αλβανία και σε χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και το 11% σε άλλες χώρες).

Στις απογραφές που προαναφέρθηκαν καταγράφονται χωριστά τα παιδιά με παλιννοστούτους και τα παιδιά με αλλοδαπούς γονείς.

Η χωριστή αυτή καταγραφή είναι πολύ χρήσιμη από εκπαιδευτική σκοπιά, διότι άλλα είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στα ελληνικά σχολεία τα παιδιά των παλιννοστούτων (ιδιαίτερα αν οι γονείς τους μιλούν καλά τα ελληνικά και τα παιδιά έχουν παρακολουθήσει κάποια μαθήματα στα ελληνικά στο εξωτερικό) και άλλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των αλλοδαπών (ιδιαίτερα στις περιπτώ-

Μαθητικός πληθυσμός και μαθητές με παλιννοστούτους και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1997/98

Σχολείο	Μαθητικός πληθυσμός	Μαθητές			% επί του μαθητ. πληθ.
		Πολύτ.	Αλλοδαπ.	Σύνολο	
Δημοτικό	646.528	30.984	17.361	48.345	7,5
Γυμνάσια	393.446	10.793	5.301	13.807	3,5
Λύκεια & ΕΠΛ	270.744	2.210	527	2.737	1,0
ΤΕΛ, ΤΕΣ κ.ά.	160.542	1.984	337	2.321	1,4
ΣΥΝΟΛΟ	1.472.260	45.971	21.239	67.210	4,6

Μαθητικός πληθυσμός το σχολικό έτος 1985/86 και 1997/98*

Σχολείο	1985/86	1997/98	Απόσπ.	% μεταβολή
Δημοτικό	887.735	599.353	-288.382	-32,5
Γυμνάσια	436.817	379.922	-56.915	-13,0
Λύκεια & ΕΠΛ	267.302	268.177	875	0,3
ΤΕΛ, ΤΕΣ κ.ά.	109.415	158.270	48.855	44,7
ΣΥΝΟΛΟ	1.701.269	1.405.702	-295.567	-17,4

*χωρίς τους μαθητές με παλιννοστούτους και αλλοδαπούς γονείς - που γεννήθηκαν στο εξωτερικό

σεις - που είναι ο κανόνας - που οι γονείς τους είτε δεν γνωρίζουν καθόλου είτε γνωρίζουν ελάχιστα την ελληνική γλώσσα).

Στο άρθρο αυτό παρουσιάζουμε πολύ περιληπτικά (αναλυτικότερα θα παρουσιαστούν αργότερα) τα βασικά αποτελέσματα της απογραφής των παιδιών παλιννοστούτων και αλλοδαπών σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας μας το σχολικό έτος 1997/98, καθώς και τη μείωση του γηγενούς μαθητικού πληθυσμού (δηλαδή του μαθητικού πληθυσμού όταν αφαιρεθούν από αυτόν τα παιδιά - με παλιννοστούτους και αλλοδαπούς γονείς - που γεννήθηκαν στο εξωτερικό).

Παιδιά αλλοδαπών και παλιννοστούτων

Στον πίνακα 1 δίνονται τα βασικά στοιχεία της απογραφής των μαθητών με παλιννοστούτους και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1997/98.

Στην πρώτη στήλη του πίνακα 1 δίνεται, για λόγους σύγκρισης, ο συνολικός μαθητικός πληθυσμός το σχολικό έτος 1997/98 στα δημοτικά, στα γυμνάσια, σε τεχνικά και επαγγελματικά λύκεια (ΤΕΛ) και τεχνικές και επαγγελματικές και εκκλησιαστικές σχολές (ΤΕΣ), στα λύκεια και στα ενιαία πολυκλαδικά λύκεια (ΕΠΛ) της χώρας.

Στις επόμενες τρεις στήλες του δίνονται οι μαθητές που είχαν εγγραφεί στα σχολεία αυτά ανάλογα με το αν είχαν παλιννοστούτους ή αλλοδαπούς γονείς.

Στην τελευταία στήλη του πίνακα δίνεται το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι μαθητές αυτοί στο μαθητικό πληθυσμό της καθεμιάς κατηγορίας και του συνόλου των σχολείων. Από τον πίνακα αυτό φαίνεται ότι το σχολικό έτος 1997/98:

Τα παιδιά με παλιννοστούτους ή αλλοδαπούς γονείς που φοιτούσαν

σε όλους τους τύπους σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν κοντά στο 5% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού των σχολείων αυτών.

Το ποσοστό αυτό (που από 3,1% το 1995/96 αυξήθηκε στο 4,6% το 1997/98) θα αυξάνεται στο βαθμό που οι μετανάστες και λαθρομετανάστες θα φέρνουν τα παιδιά τους στη χώρα μας και στο βαθμό που τα παιδιά τους που γεννήθηκαν ή θα γεννηθούν στην Ελλάδα θα εγγράφονται σε ελληνικά σχολεία (για τις γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες στη χώρα μας βλέπε άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 24.8.99).

Τα περισσότερα παιδιά τόσο με παλιννοστούτους όσο και με αλλοδαπούς γονείς φοιτούσαν στο δημοτικό σχολείο και αντιπροσώπευαν το 7,5% του μαθητικού πληθυσμού στα σχολεία αυτά.

Τη δεύτερη θέση, ως προς το ποσοστό αυτό, κατείχαν τα παιδιά που φοιτούσαν στα γυμνάσια (3,5%), ενώ τα παιδιά που φοιτούσαν σε ΤΕΛ + ΤΕΣ, Λύκεια και ΕΠΛ αντιπροσώπευαν ποσοστό 1,4% και 1,0% του μαθητικού πληθυσμού των αντίστοιχων σχολείων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το ποσοστό στην περίπτωση των ΤΕΛ + ΤΕΣ ήταν μεγαλύτερο από το ποσοστό στα Λύκεια και στα ΕΠΛ, πράγμα που δείχνει, ως ένα βαθμό, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά αυτά στο Β' επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Λίγο πάνω από τα δύο τρίτα των παιδιών με παλιννοστούτους και αλλοδαπούς γονείς σε όλα τα σχολεία είχαν παλιννοστούτους γονείς. Το ποσοστό αυτό είναι μικρότερο στα δημοτικά σχολεία και υψηλότερο στα γυμνάσια, στα λύκεια, στα ΤΕΛ + ΤΕΣ και στα ΕΠΛ.

Η διαφορά αυτή οφείλεται, ανάμεσα στα άλλα, και στο γεγονός ότι οι παλιννοστούτους ήρθαν νωρίτερα στην Ελλάδα και έχουν παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας, ενώ οι αλλοδαποί έφεραν (ή γεννήσαν στην

Ελλάδα) τα παιδιά τους τα τελευταία χρόνια στη χώρα και τα έγραψαν σε σχολεία.

Μείωση του γηγενούς μαθητικού πληθυσμού

Στον πίνακα 2 δίνουμε το γηγενή μαθητικό πληθυσμό στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση το σχολικό έτος 1985/86 (για το έτος αυτό δεν υπάρχουν στοιχεία για μαθητές που γεννήθηκαν στο εξωτερικό) και το σχολικό έτος 1997/98 (δηλαδή τους μαθητές της πρώτης στήλης του πίνακα 1 μετά την αφαίρεση των μαθητών - με παλιννοστούτους ή αλλοδαπούς γονείς - που γεννήθηκαν στο εξωτερικό). Στην τρίτη στήλη του πίνακα 2 δίνουμε τη διαφορά ανάμεσα στα δυο αυτά σχολικά έτη (που τα χωρίζει μια 12ετία) και στην τέταρτη το ποσοστό που αντιπροσωπεύει η διαφορά αυτή στο μαθητικό πληθυσμό του 1985/86 (ποσοστό μείωσης για τα Δημοτικά και Γυμνάσια και αύξησης στα Λύκεια & ΕΠΛ και τα ΤΕΛ, ΤΕΣ, κ.ά.).

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 2 ο συνολικός γηγενής μαθητικός πληθυσμός στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε τη δεκαετία 1985 - 1997 κατά 295.567 (ή -17,4%). Η μείωση αυτή οφείλεται στη μεγάλη μείωση των γεννήσεων κατά -315.695 τη δεκαετία 1980 - 1991 σε σύγκριση με την προηγούμενη δεκαετία 1968 - 1979 (βλέπε, σχετικά, και το άρθρο μας στην Κ.τ.Κ. της 18.7.99).

Η δραματικότερη μείωση σημειώθηκε στα δημοτικά σχολεία, τα οποία το 1997/98 είχαν 288.382 λιγότερους γηγενείς μαθητές απ' ό,τι το 1985/86 (έχασαν, δηλαδή, σχεδόν το ένα τρίτο του μαθητικού πληθυσμού τους).

Η μείωση στον αριθμό των μαθητών των γυμνασίων ήταν -56.915 (ή -13,0%). Η μείωση αυτή θα γίνει μεγαλύτερη όταν ο ολόκληρος μικρότερος αριθμός παιδιών που γεννήθηκαν μετά το 1981 φτάσει στο γυμνάσιο.

Στα Λύκεια και τα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια παρουσιάστηκε μια πολύ μικρή αύξηση εξαιτίας του γεγονότος ότι ένας σημαντικός αριθμός μαθητών στράφηκε, μετά το γυμνάσιο, προς την τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση.

Εξαιτίας της στροφής αυτής ο μαθητικός πληθυσμός των ΤΕΛ, ΤΕΣ κ.ά. αυξήθηκε κατά 44,7% με αποτέλεσμα το ποσοστό που αντιπροσωπεύει στο σύνολο των μαθητών της δευτεροβάθμιας μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης από 29% το 1985/86 να αυξηθεί στο 37% το 1997/98 (το γεγονός αυτό κάνει επιτακτική την ανάγκη αναβάθμισης της τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης ώστε το απολυτήριο που δίνουν τα Τεχνικά - Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια να είναι ισότιμο με το Εθνικό Απολυτήριο των Ενιαίων Λυκείων).

* Ο Μανώλης Γ. Δρεττάκης είναι πρώην: αντιπρόεδρος της Βουλής, υπουργός και καθηγητής της ΑΣΟΕΕ.

Είμαστε οι πιο ξενοφοβικοί από τους «15»

Η ΕΛΛΑΔΑ είναι σύμφωνα με το «Ευρωβαρόμετρο» η πιο ξενοφοβική χώρα της Ευρώπης.

□ Το 38% των Ελλήνων θεωρεί ενοχλητική την απλή παρουσία ατόμων άλλης εθνικότητας (ο μέσος όρος στην Ε.Ε. είναι 15%), το 81% πιστεύει ότι οι μετανάστες είναι αναμεμιγμένοι στην εγκληματικότητα περισσότερο απ' ό,τι οι άλλοι πολίτες, ενώ το 32% δηλώνει ότι όλοι οι ξένοι θα πρέπει να στέλνονται με τη βία πίσω στη χώρα καταγωγής τους!

□ Ακόμη είμαστε οι τελευταίοι (36%) που πιστεύουμε ότι είναι καλή η «πολυπολιτισμική» κοινωνία, η στιγμή που αυτή είναι η άποψη του 64% των Ευρωπαίων! Μέσα σε αυτό κλίμα, ο Συνήγορος του Πολίτη προσπαθεί να

αντιμετώπισει τις καταγγελίες προσφύγων για δυσμενή μεταχείριση τους από τα κρατικά όργανα.

Όπως όμως παρατηρεί ο Γ. Καμίνης, βοηθός Συνήγορος του Πολίτη, αυτό που είναι δύσκολο να αντιμετωπισθεί είναι η «λανθάνουσα μορφή ρατσισμού», η οποία δεν «τυποποιείται» σε συγκεκριμένα αξιοποιήσιμα συμπεριφορικά.

□ Το 35% των 1144 αναφορών που υποβλήθηκαν το 2000 στο Συνήγορο προέρχονταν από αλλοδαπούς και αφορούσαν καταγγελίες για παραβιάσεις δικαιωμάτων και διακρίσεις. Εγδειακτικά:

• Ο Συνήγορος ασχολήθηκε με την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου της Νέας Κίου στην Αργολίδα, να κηρύξει ανεπιθύμητους τους Τσιγγάνους!

• Επιλήφθηκε του επεισοδίου του άγριου ξυλοδαρμού νεαρού Αλβανού στο Αστυνομικό Τμήμα Καπανδριτίου. Ήδη οι υπεύθυνοι αστυνομικοί παραπέμφθηκαν στο πειθαρχικό.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έκθεση, του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παρακολούθησης του Ρατσισμού και της Ξενοφοβίας, για τις αντιιατρικές αντιδράσεις μετά τις επιθέσεις στις ΗΠΑ.

Στην έκθεση αναφέρεται ότι:

• Το «υπερεθνικιστικό» κόμμα ΛΑΟΣ του Γ. Καρατζαφέρη, επιχειρεί συνδυασμένη αντιπολιτική και αντιισλαμική εκστρατεία.

• Το «Ελληνικό Μέτωπο» προειδοποιεί για κίνδυνο ασφάλειας από τους μουσουλμάνους.

• Το Εθνικό Συμβούλιο Προσφύ-

γων δεν μπορεί να αντεπεξέλθει στα κύματα προσφύγων. Κατηγορεί τις αστυνομικές αρχές ότι δεν επιτρέπουν στους Αφγανούς να υποβάλουν αίτηση πολιτικού ασύλου!

• Η μουσουλμανική μειονότητα αποτελεί «αγαπημένο» στόχο εθνικιστών της δεξιάς και της αριστεράς (!), μερικοί από τους οποίους είναι μέλη του Κοινοβουλίου ή των ΟΤΑ.

• Ειδική μνεία γίνεται στις ομιλίες του Χριστόδουλου, τόσο σε εκείνη που προτρέπει να μην συγκρούμε το Ισλάμ με την τρομοκρατία όσο και σε εκείνη που απέδωσε τις τρομοκρατικές επιθέσεις σε «οργή Θεού», δήλωση για την οποία αναφέρει πως αντέδρασαν έντονα οι Ελληνοαμερικανοί

ΧΡ. ΖΕΡΒΑΣ

«Οι μετανάστες είναι πιο συχνά αναμεμιγμένοι στο έγκλημα από όσο ο μέσος πολίτης!»

	ΣΥΜΦΩΝΩΝ ΔΕΝ ΕΞΟΥΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ ΔΕΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ	ΔΕΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ	
Ελλάδα	81	3	15
Γαλλία	72	7	21
Γαλλία	71	6	23
Ολλανδία	67	13	20
Δανία	67	9	24
Βέλγιο	67	8	25
Λουξεμβούργο	65	12	24
Γερμανία	62	14	24
Πορτογαλία	57	13	30
Αυστρία	52	14	35
Φιλανδία	51	13	36
Ισπανία	41	12	46
Βρετανία	31	22	48
Ιρλανδία	30	26	44
Ε.Ε. 15	58	12	30

Η σχολική Βαβέλ και η αγωνία του δασκάλου

- Στο 12,3% το ποσοστό των αλλοδαπών μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση την περίοδο 1999-2000
- Απροετοίμαστο να χειριστεί το ζήτημα της διαφορετικότητας το 71,5% των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, που χαρακτηρίζεται από τα κύματα της μετανάστευσης και τις οικονομικές και πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των λαών, η διαπολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης οπισθεύει αναγκαστικά. «Η πολιτική απάντηση στην παγκοσμιοποίηση πρέπει να είναι η διεθνής συνεργασία ενώ η εκπαιδευτική απάντηση πρέπει να είναι η υιοθέτηση και η εφαρμογή της διαπολιτισμικής ιδέας. Το σχολείο πρέπει να αναγνωρίζει ως δεδομένο την πολιτισμική ποικιλομορφία των σύγχρονων κοινωνιών», επισημάνει ο κ. Κ. Παπαχρήστος, αντιπρόεδρος του ΚΕΘΙ και καθηγητής στο Μαράλιεο Διδακταλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος ήταν ο επιστημονικός υπεύθυνος της έρευνας.

Οι Έλληνες εκπαιδευτικοί βρίσκονται αντιμέτωποι με την έννοια της πολυπολιτισμικότητας καθημερινά την τελευταία δεκαετία. Τα στοιχεία του υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων το αποδεικνύουν: το σχολικό έτος 1999-2000 το 12,3% του μαθητικού πληθυσμού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποτελείται από μαθητές «διαφορετικά εθνοπολιτισμικά χαρακτηριστικά έναντι 0,5% που ήταν το αντίστοιχο ποσοστό μία δεκαετία νωρίτερα. Αυτό ωστόσο δεν συνεπάγεται ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν συσχετιστεί επάνω στις πολιτισμικές αντιλήψεις, στις αξίες, στις προκαταλήψεις και στα στερεότυπα που επηρεάζουν το περιεχόμενο της διδασκαλίας ή ότι έχουν μελετήσει με ποιον τρόπο τα μηνύματα μεταδίδονται και προσλαμβάνονται από τους «διαφορετικούς» μαθητές - στην πλειονότητά τους Άλβανοι, παλιννοστούντες, μουσουλμάνοι,

Αλλοδαποί μαθητές στο προαύλιο ελληνικού δημοτικού σχολείου

τουριζανόπαδες. Τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας αποδεικνύουν το «ξέφρασμα» της ελληνικής κοινωνίας γενικότερα αλλά και της σχολικής κοινότητας σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

■ Έλλειμμα εκπαίδευσης

Ειδικότερα στο ερώτημα «σε τι βαθμό αφορά το σχολείο σου η διεθνοποίηση και η παγκοσμιοποίηση;» οι Έλληνες εκπαιδευτικοί απαντούν θετικά σε ποσοστό 83%. Το 17,7% δηλώνει ότι τους αφορά απόλυτα, το 40,2% πάρα πολύ, το 28,3% πολύ, ενώ μόλις το 13,7% απαντά λίγο ως καθόλου. Όσον αφορά την επίδραση που έχουν τα διαπολιτισμικά θέματα στον σχεδιασμό της καθημερινής διδασκαλίας, περισσότεροι από τους μισούς (ποσοστό 61%) δηλώνουν αδυναμία να εμπλουτίσουν το μάθημά τους ώστε να προωθήσουν στην πράξη

την διαπολιτισμική αξία στη διδακτική διαδικασία. Σύμφωνα μάλιστα με τα στοιχεία άλλης έρευνας που διενεργήθηκε επίσης από το ΚΕΘΙ, η συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών (ποσοστό 93%) δυσκολεύεται να προσεγγίσει ερμηνευτικά το περιεχόμενο της έννοιας «διαπολιτισμική εκπαίδευση». Στο ανοιχτό ερώτημα πώς αντιλαμβάνονται την προαναφερθείσα έννοια οι εκπαιδευτικοί απαντούν (ποσοστό μόλις 6,5%) ως εξής: α) παροχή (ισών ευκαιριών στους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς, β) δημιουργία κατάλληλου παιδαγωγικού κλίματος στην τάξη για την καλύτερη ένταξη των παλιννοστούντων και αλλοδαπών, γ) προτεραιότητα στους Έλληνες μαθητές, δ) δημιουργία κατάλληλου κλίματος γενικά.

Ερωτώμενοι οι εκπαιδευτικοί κατά πόσο αισθάνονται προετοιμασμένοι να χειριστούν θέματα διαφορετικό-

τητας στο σχολείο τα επόμενα πέντε έτη, το 71,5% αυτών δηλώνει σχεδόν «απροετοίμαστο». Αυτό αποδίδεται στην έλλειψη σχετικών μαθημάτων στο περιεχόμενο του προγράμματος προπτυχιακών σπουδών των εκπαιδευτικών καθώς και στην ελλιπή παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση τους μέσω θεομένων συνεχιζόμενης κατάρτισης.

■ Εγνίπτα στις προκαταλήψεις

Εν τούτοις επιθυμούν την επιμόρφωση και προσαρκούν να καλύψουν τις αυξημένες απαιτήσεις του διδακτικού επαγγέλματος διότι «δεν είναι διατεθειμένοι να αποδεχθούν τη σημερινή (οικονομική) μονομέρεια της παγκοσμιοποίησης αλλά θέλουν να δώσουν τη δυνατότητα στους μαθητές να ονειρευτούν έναν καλύτερο κόσμο». Αυτό προκύπτει από τη θέση που παίρνουν σε μια σημαντικά να μπορούν να προ-

τοιμάσουν τους μαθητές για μια παγκόσμια κοινωνία αμοιβαίας κατανόησης, αλληλεγγύης και ειρηνικής συμβίωσης (ποσοστό 97%). Σε εξίσου υψηλό ποσοστό (95%) πιστεύουν ότι οι μαθητές πρέπει να είναι ικανοί να αντιμετωπίζουν φαινόμενα ρατσισμού, ξενοφοβίας, στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Τέλος, το σύνολο σχεδόν των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών (98%) δηλώνουν ότι θα ήθελαν να είναι ικανοί να αναπτύξουν στο σχολείο την πολιτισμική ανοχή και τον σεβασμό στην ιδιαίτερη αξία κάθε πολιτισμού και να εξαοικαλίζουν ίσες ευκαιρίες για τα παιδιά στην εκπαίδευση και στη ζωή.

«Οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών απλώς επιβεβαιώνουν πόσο ανέτοιμη ήταν η ελληνική κοινωνία και το σχολείο να αντιμετωπίσουν τις ιδιαίτερες κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες της τελευταίας δεκαετίας. Η αντίληψη περί προσωρινό-

τητας των διαφορών είναι πολιτισμικών ομάδων στην Ελλάδα αποδείχθηκε εσφαλμένη» υπογραμμίζει ο κ. Παπαχρήστος. Και συνεχίζει: «Αν δεν ληφθούν άμεσα μέτρα από τον χώρο της σχολικής εκπαίδευσης και του δημοτικού σχολείου, όπου σχηματοποιούνται κυρίως οι στάσεις και οι αντιλήψεις, τότε θα πληθύνουν τα φαινόμενα της ξενοφοβίας και της βίαιης συμπεριφοράς προς το «άλλο» και το «διαφορετικό». Προς την κατεύθυνση αυτή κρίνονται επιτακτικά η καταγραφή των αναγκών των εκπαιδευτικών σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, η αξιοποίηση της υπάρχουσας εμπειρίας διεθνώς ώστε να σχεδιαστούν προγράμματα διαπολιτισμικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και ο εμπλουτισμός των βιβλίων και των αναλυτικών προγραμμάτων της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης».

Στοιχεία για τους αλλοδαπούς που ζουν στη χώρα μας με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων

Η παρουσία μεταναστών στην Ελλάδα προκαλεί ανησυχία στο 51% των γονέων

Τη στιγμή (αύριο Τετάρτη) που στο Σύστημα θα γιορτάζεται η Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων, το Γραφείο της Υπατης Αρμοστίας για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα συρρικνώνει το προσωπικό του, λόγω έλλειψης χρηματοδότησης, παρά το γεγο-

νός ότι διογκώνεται καθημερινώς το κύμα προσφύγων προς την Ελλάδα. Από έρευνα της ελληνικής επιτροπής της UNICEF προκύπτει ότι το 51% των ελλήνων γονέων ανησυχεί για την παρουσία των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία και ο ένας

στους τρεις εκπαιδευτικούς δηλώνει ότι «στα ελληνικά σχολεία γίνονται διακρίσεις εις βάρος των αλλοδαπών μαθητών». Αντιθέτως, το 71% των ελλήνων μαθητών εκφράζεται θετικά για τους αλλοδαπούς συμμαθητές του.

Αυτά είναι μερικά από τα ενδιαφέροντα στοιχεία που αφορούν τους πρόσφυγες οι οποίοι ζουν στη χώρα μας. Παρουσιάστηκαν χθες σε συνέλευση Τύπου που δόθηκε από αντιπροσώπους της Υπατης Αρμοστίας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, του Ιδρύματος Κοινωνικής Εργασίας, του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, της Διεθνούς Κοινωνικής Υπηρεσίας και της Εθελοντικής Εργασίας Αθηνών. Η υπεύθυνη προσασίας προσφύγων στο Γραφείο της Υπατης Αρμοστίας στην Αθήνα, κυρία Μαρία Σταυροπούλου, μίλησε για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στη χώρα μας και τόνισε ότι «οι χώρες που συνέβαλαν στη δημιουργία της πριν από 50 χρόνια και οι οποίες συνυπέγραψαν τη Σύμβαση της Γενεύης στις 28 Ιουλίου 1951 πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες τους, να αυξήσουν τις εισφορές τους και να επιδείξουν ανθρωπιά στους πρόσφυγες».

Το Γραφείο της Υπατης Αρμοστίας στην Ελλάδα λειτουργεί από τον Μάρτιο του 1952 και σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και με μη κυβερνητικές οργανώσεις φροντίζει 9.500 πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο. Η πρώτη Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων του 2001 θα εορταστεί στις 20 Ιουνίου και θα συμπέσει με την 50ή επέτειο από την υιοθέτηση της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων (28 Ιουλίου 1951).

● Στα τέλη Νοεμβρίου, για πρώτη φορά, η Ελληνική Επιτροπή της UNICEF πραγματοποίησε στην Ελλάδα έρευνα με σκοπό να διερευνήσει τις τά-

Αύριο εορτάζεται η πρώτη Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων. Στη φωτογραφία, από το αρχείο του ΟΗΕ, στιγμιότυπο από στρατόπεδο συγκέντρωσης προσφύγων στο Σουδάν

σεις της ελληνικής κοινωνίας σχετικά με τις διακρίσεις, τον ρατσισμό και την Ξενοφοβία στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Σύμφωνα λοιπόν με τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, το 51,7% των γονέων ανησυχεί για την παρουσία των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, το 16,2% των γονέων δηλώνει ότι ενοχλείται από την παρουσία των ξένων, ενώ αδιάφορο ευ-

φρανίζεται το 17,1% από αυτούς. Την νέα πολυπολιτισμική πραγματικότητα βρίσκει ενδιαφέρουσα το 11,6% των γονέων. Το 42,6% βρίσκει φυσιολογικό γεγονός την παρουσία των μεταναστών στα ελληνικά σχολεία, ενώ το 11% τη θεωρεί θετικό στοιχείο.

Οι επτά στους δέκα δάσκαλους και καθηγητές θεωρούν ότι δεν είναι επαρκώς καταρτισμένοι για να διδάξουν τα παιδιά των αλλοδαπών, ενώ

ο ένας στους τρεις απαντά ότι «από την εμπειρία του γίνονται διακρίσεις εις βάρος των αλλοδαπών μαθητών στα ελληνικά σχολεία».

Οι μαθητές εκφράζονται θετικά για τους αλλοδαπούς συμμαθητές τους: σε ποσοστό 71,8%, ενώ το 59,5% δηλώνει ότι δεν θα τους ενοχλούσε αν στο σχολείο τους φοιτούσε σημαντικός αριθμός αλλοδαπών παιδιών.

Ν. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Η ξενόφοβια αρχίζει στο σχολείο

Πολιτεία και γονείς δεν μαθαίνουν στα παιδιά να συνυπάρχουν με συνομηλικούς διαφορετικής νοοτροπίας ή φυλής, όπως έδειξε πρόσφατη έρευνα

Πριν από περίπου τρία χρόνια γονείς και μαθητές λυκείου της Θεσσαλονίκης, το οποίο συστεγάζεται στο ίδιο σχολικό συγκρότημα με δύο γυμνάσια καθώς και με το γυμνάσιο και το λύκειο παλινοστούτων, κατέλαβαν κεντρικό δρόμο της πόλης για να διαμαρτυρηθούν για τη σχολική συνύπαρξη των Ελληνοπούλων

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΛΑΚΚΑΣ

με τα παιδιά των μεταναστών. «Δημιουργούνται καθημερινά προβλήματα μεταξύ των παιδιών, λόγω της διαφορετικής νοοτροπίας.

Μάλιστα, όταν λειτουργεί το σχολείο των παλινοστούτων, στο σχολείο μπαίνουν «πρώτοντας τα κάγκελα-εξωσχολικοί για να δουν τους φίλους τους...», είπαν οι γονείς, ο πώτερος στόχος των οποίων ήταν να αλλάξουν οι βάρδιες των σχολείων, ώστε τα παιδιά τους να μη συμπιπτούν με αυτά των σχολείων των παλινοστούτων. Ως υπαίτιους για τη ρύθμιση της βάρδιες οι γονείς θεωρούσαν τους καθηγητές των

ελληνική εκπαίδευση μετά την εισροή -από τις αρχές της δεκαετίας του '90- εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών και παλινοστούτων προσφύγων στην Ελλάδα. Το 6% του μαθητικού πληθυσμού έχει μητρική γλώσσα διαφορετική από τα ελληνικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ειδικής Γραμματείας Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του υπουργείου Παιδείας.

Τα παιδιά των μεταναστών, με τα εύλογα προβλήματα προσαρμογής στο νέο περιβάλλον και κατανοητές της γλώσσας, ενίσχυσαν την ύφεση ποιας περιθωριοποίηση όλων των «διαφορετικών» μαθητών του ελληνικού σχολείου, όπως είναι οι ταϊγάνοι και οι αλλοδαποί. Περιθωριοποίηση που, αγνά ή γρήγορα, οδηγεί αυτούς τους μαθητές στην εγκατάλειψη του σχολείου. Αλλάστε, οι περισσότεροι -παιδιά οικογενειών που παλεύουν υπό αντίξοες συνθήκες για την επιβίωση- αποφασίζουν εύκολα να αφήσουν την εκπαίδευση και να βγουν στο δρόμο για το μεροκάματο.

Πώς μπορείς να πείσεις τον

Αριθμός ξένων παιδιών στα σχολεία

	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση		Σύνολο
		Γυμνάσιο	Λύκειο	
Αλλοδαποί	10.634	3.450	507	14.591
Παλινοστούτες	19.559	7.762	2.181	29.502
Γενικό σύνολο	44.093			44.093

Πηγή: Σχολικό έτος 1995-96, ΥΠΕΠΘ 1998

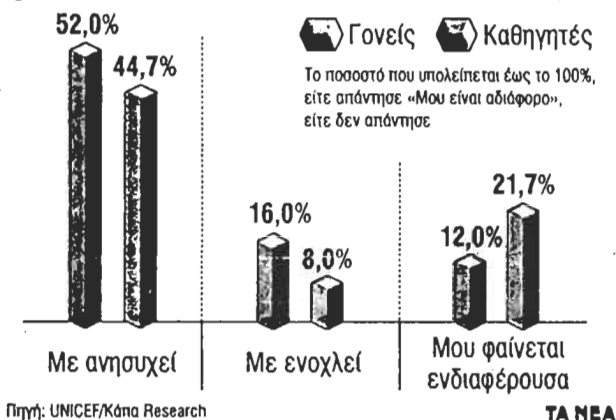
16χρονο Γκιόρκι από το Ουζμπεκιστάν να γυρίσει στο σχολείο, το οποίο άφησε «γιατί δεν καταλάβαινα τη γλώσσα και ένιωθα πολύ άσχημα από τη συμπεριφορά των υπολοίπων παιδιών», όταν σήμερα «έχω βρει δουλειά σε βενζινοδίκιο, όπου μου έχουν υποσχεθεί ότι σε λίγο θα μου κολλούν και ένσημα». Τι μπορείς να απαντήσεις στην αφοπλιστική εργασία της 14χρονης Μαρίας που ζει σε ταϊγάνικο καταυλισμό «γιατί να πάμε δηλαδή στο σχολείο; Ούτε λευκά για βιβλία έχουμε ούτε δουλειά θα βρούμε σε γραφείο. Βάζει

κανείς στα γραφεία ύφθους...». Από την άλλη, η εισροή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα παιδιών με μεγάλες μαθησιακές δυσκολίες -λόγω ελλείψεως κατανοήσης της γλώσσας- έχει οδηγήσει σε πολλές περιπτώσεις στην υποβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μέσα στην τάξη. Όταν το αντιλαμβάνονται αυτό οι γονείς των Ελλήνων μαθητών, συνήθως αλλάζουν σχολείο στα παιδιά τους, με αποτέλεσμα να γίνονται ακόμη εντονότερη η παρουσία των αλλοδαπών στοιχείων αλλά και των «κακών» μαθητών, να «γκετο-

ποιούνται» περισσότερο τα παιδιά που μένουν στο ίδιο σχολείο και να επιτείνεται η υποβάθμιση. Όχι ότι φταίνει γι' αυτό οι γονείς. Αν κάποιος φταίει είναι η Πολιτεία, γιατί απογοητεύει εκεινη η εκπαιδευτική πολιτική που θα έδινε λύση στο πρόβλημα της υποβάθμισης του εκπαιδευτικού επιπέδου των μεικτών -όπως χαρακτήριστικά λέγονται- τάξεων.

Οι προ διετίας αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα έκαναν ακόμη πιο δύσκολα τα πράγματα για τους αλλοδαπούς μαθητές, και όχι μόνο: αρμαθική εκροή αγένις, σε ορισμένες περιπτώσεις, το 35%. Οσον αφορά τους παλινοστούτες, είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα των γορτών μαθητών ελληνικού σχολείου, οι οποίοι απορρίφθηκαν δύο ή περισσότερες φορές σε ποσοστό 57%, μία φορά σε ποσοστό 39% - μόλις το 4% δεν γνώρισε την αποτυχία στη σχολική διαδρομή του. Η μαθητική διαφορά των παλινοστούτων και αλλοδαπών μαθητών αυξανεται γεωμετρικά όσο προχωρούν οι τάξεις (και δυσκολεύουν τα πράγματα).

Ανησυχείτε για την παρουσία των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία;

Έκλεισαν τις πόρτες σε Αλβανούς μαθητές

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΝΤΑΣΗ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΕ χθες στο Γυμνάσιο Τσοτιλίου, όπου γονείς των Ελλήνων μαθητών δεν επέτρεψαν σε παιδιά Αλβανών, που φιλοξενοούνται στην τοπική μαθητική εστία, να παρακολουθήσουν τα μαθήματα. Αφορμή στάθηκε μεμονωμένο επεισόδιο που δημιουργήθηκε μεταξύ ενός Αλβανού και ενός Έλληνα μαθητή ύστερα από ποδοσφαιρικό αγώνα και πήρε διαστάσεις με μικροσυμπλοκές μέσα στην εστία ενώ το θέμα έφτασε και στον δήμαρχο που απείλησε με παραίτηση.

Χθες οι περίπου 50 Αλβανοί μαθητές του Γυμνασίου Τσοτιλίου εμποδίστηκαν από Έλληνες συμμαθητές τους και τους γονείς τους να μπουν στις τάξεις. "Να φύγετε πίσω στη χώρα σας" ήταν τα λόγια που εισέπρατταν, με αποτέλεσμα το κλίμα να φορτιστεί. Επιφυλάξεις για τη συμπεριφορά των αλλοδαπών μαθητών είχαν εκφράσει και μέλη του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων, τα οποία ωστόσο υποστήριξαν στη συνέχεια ότι το ε-

πεισόδιο πρέπει να θεωρηθεί λήξαν.

Στο θέμα παρενέβη με δήλωσή του ο δήμαρχος Εμμανουήλ Γκάσης που έκανε λόγο για "ρατσιστικές αντιδράσεις που θυμίζουν παρελθόν", βεβαιώνοντας μάλιστα ότι αν και σήμερα συνεχιστούν τα ίδια προβλήματα και εμποδιστούν οι αλλοδαποί μαθητές, θα υποβάλει την παραίτησή του. Άλλωστε, όπως είπε, ο ίδιος δεσμεύτηκε απέναντι στους γονείς των Αλβανών μαθητών για τη φιλοξενία τους.

Το θέμα απασχόλησε χθες το βράδυ και έκτακτη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου Τσοτιλίου, την οποία παρακολούθησε και ο νομάρχης Κοζάνης Πασχάλης Μητλιάγκας, καθώς τέθηκε ζήτημα απομάκρυνσης τεσσάρων Αλβανών μαθητών που ενεπλάκησαν στα επεισόδια. Στο Συμβούλιο δόθηκαν εξηγήσεις και από Έλληνες μαθητές και αποφασίστηκε να μην απομακρυνθεί κανένα παιδί. "Πιστεύω ότι το πρόβλημα λύθηκε και το πρωί τα παιδιά θα πάνε κανονικά στο σχολείο", είπε στα "ΝΕΑ" ο κ. Γκάσης.

M: Greece is not a free-for-all

As the government toughens its stance on illegal immigration, Premier Kostas Karamanlis will push for the creation of a common EU border protection force at the upcoming summit.

By Kathy Zillivakis

ADDRESSING an issue hot under the political collar, the government is set to take a hard line on illegal immigration as it prepares for an EU summit next week. Following a two-hour cabinet meeting on December 5 devoted to the subject ahead of the Brussels date, Prime Minister Kostas Karamanlis said Greece is a front-line country in the fight against illegal immigration swamping Europe, and announced further measures to protect the country's porous borders. The premier also renewed calls for additional EU assistance to crack down on illegal immigration.

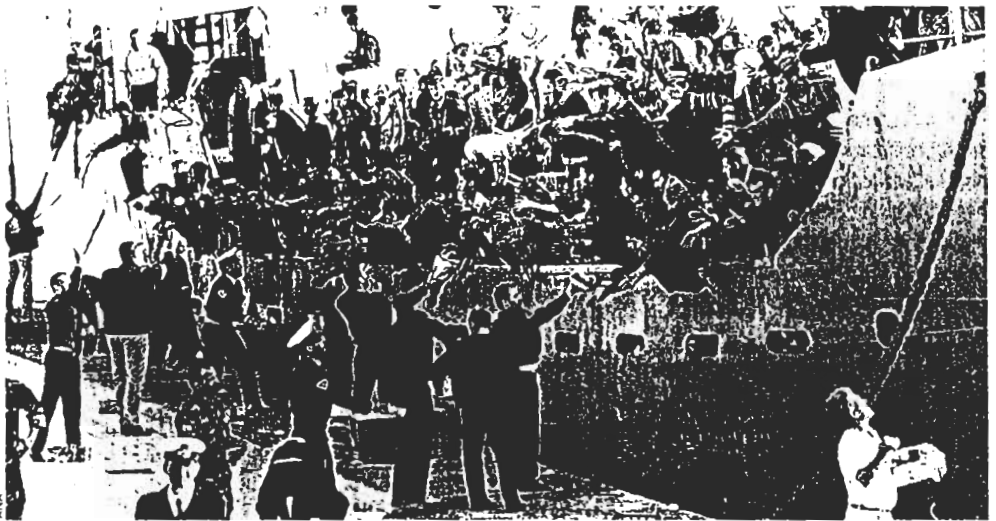
"There is a limit to the number of migrants our country can welcome," Karamanlis told reporters. "We will not allow our country to become a free-for-all. That is our policy, it is understandable and clear. This is why we are protecting our borders, particularly the sea borders, which are very much exposed [to illegal immigration]. This is why we are implementing a policy of returning all illegal migrants to their country of departure."

He estimated that as many as 150,000 foreigners would be arrested by year end for illegally crossing land borders to the north, while 7,000 more caught trying to reach the country by boat will have been returned to their countries of departure since January. Over 100,000 undocumented migrants who did manage to make it through undetected will have been caught in police nets by the end of the year.

Standing down harsh criticism from main opposition New Democracy that Greece is indeed a free-for-all because the country's land and sea borders are loosely guarded, Karamanlis went on the offensive. Current border checks are "satisfactory", he said, but the sheer volume of people, particularly from strife-torn countries in Asia heading to Greece, is increasing. "This is why we must be ready and effective in dealing with this phenomenon," Karamanlis said, through measures that include stepping up land and sea patrols and coordinating these with the armed forces.

The government ministers, including Public Order Minister Michalis Chrysohoidis, Interior Minister Kostas Skandalidis and Defence Minister Yiannos Papantoniou, also directed their attention to measures and policies aimed at stemming the flow of illegal migrants into the country. There is widespread consensus among them that Greece already has enough. Migrants now make up about ten percent of Greece's population of 11 million.

Matters concerning the on-going legalisation process of some 351,000 migrants in Greece and thousands more currently living and working here without papers were placed on the back-burner. The ministers instead focused

Hungry, thirsty, exhausted: Illegal immigrants extend their arms for bread, water and cigarettes from the ship that brought them dockside on the western Greek island of Zakynthos early last month

on how to prevent masses more from gaining entrance, making little distinction between economic migrants and those in genuine need of asylum.

The aim of this major overhaul in Greece's immigration policy is to boost the sense of security for its inhabitants, Karamanlis said. He wants "citizens to feel safe," implying that illegal immigration is a main factor in the reported rise in crime. He did stress however, that migrants are welcome - but only through the front door.

The EU summit

Ahead of the December 14-15 EU summit, during which Karamanlis is determined to make the fight against illegal immigration a top priority, the government ministers agreed to push harder for common EU immigration and asylum policies. Migrant trafficking is too widespread for just one nation to handle, the PM said. "We want to further support cooperation between [EU] member states for the protection of borders," Karamanlis said. "We want a common border policy. And to achieve this, we want to create a common EU border protection force."

He added that the government decided to take a series of unilateral steps in order to strengthen the country's efforts in tackling illegal immigration. Measures include beefing up the country's coast guard and land border controls, as well as establishing closer cooperation between these bodies and the armed forces.

Meanwhile, Greece is also gearing up to push for a common EU policy concerning the automatic return of illegal migrants to their nations of origin or departure.

Greece and Turkey signed a bilateral agreement on November 8 that allows for the return of illegal immigrants caught crossing over the Greek-Turkish border. Already over 100 illegal migrants caught in Greek territorial waters have been sent back to Turkey under the new

readmission pact, which obliges both countries to take back illegal migrants, including those from third countries.

There are unconfirmed reports that Greece is looking to establish similar agreements with countries like Somalia, Iraq and Afghanistan.

The hard-line immigration policy, however, has come under heavy fire from human rights groups, including the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). According to a recent statement from the agency's Athens office, the "protocol [signed by Greece and Turkey] should

have included a specific reference to the 1951 Geneva Convention on the Status of Refugees, as is the case of other readmission agreements that Greece has signed with third countries."

UNHCR is also calling on Greece to conduct the readmission procedures in "a manner that guarantees the human rights of migrants, including irregular [illegal] migrants, and with respect to their dignity." The agency stresses that those who seek asylum should have their claims examined, and only in case of final rejection should their readmission to Turkey be initiated.

Οι ξένοι «λύνουν» το δημογραφικό

εταναστευτικά ρεύματα, κύρια πηγή αύξησης του πληθυσμού των γεωγραφικών διαμερισμάτων

ο μος «Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990» που ρησε το 1996 εξετάσαμε, απτα άλλα, τις πληθυσμιακές ές στα γεωγραφικά διαμερίτης χώρας τη δεκαετία 91 και τη συμβολή σ' αυτές ικής μεταβολής του πληθυσμιακής μείωσης (μεθυσμοί και θάνατοι) και ιναστευτικών ρευμάτων (καροή πληθυσμού από το εξω-αλιννοστούτων, μετανα-λαθρομεταναστών- και με-η πληθυσμού ανάμεσα στα ηκά διαμερίσματα).

ΤΟΥ ΜΑΝΟΛΗ Γ. ΔΡΕΤΑΚΗ
Πρώην αντιπρόεδρου της Βουλής,
πρώην υπουργού και πρώην καθη-
γητή ΑΣΟΕΕ

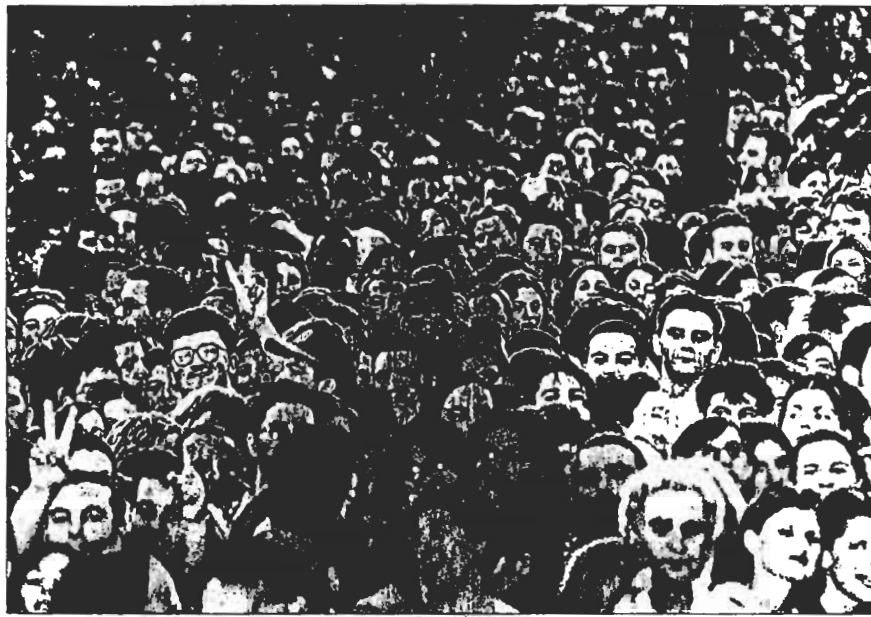
θρο αυτό, με βάση τα στοι-
α απογραφών 1981 και 1991
ροσωρινά στοιχεία της απο-
της 18.3.2001, τα στοιχεία
'εννήσεις και τους θανάτους
Ε για τα έτη 1981 - 1998, τις
εις για τα ίδια στοιχεία για το
Χώρας της ΕΣΥΕ το 1999 και
οστά για τα έτος 2000, εξετά-
ις πληθυσμιακές μεταβολές
αγραφικά διαμερίσματα της
δεκαετίας 1991 - 2001 σε σύ-
με τη δεκαετία 1981 - 1991.
Πίνακα δίνουμε τον πραγματι-
ισμό των γεωγραφικών δια-
των της χώρας με βάση τις α-
ές των ετών 1981, 1991 και
τις τρεις πρώτες στήλες), τη
ή του τις δεκαετίες 1981 -
1991 - 2001 (στις δύο επόμε-
ες, την ποσοστιαία μεταβολή
ίδια διαστήματα -στην 6η και
η- και την ποσοστιαία κατα-
υ τρεις τελευταίες στήλες).

Σύνολο Χώρας

τι αφορά το Σύνολο Χώρας -ό-
αίνεται από την τελευταία
ι του Πίνακα -τόσο η απόλυτη
στήλες 4η και 5η) όσο και η
αία (βλέπε στήλες 6η και 7η)
ι του πληθυσμού τη δεκαετία
001 ήταν μεγαλύτερη απ' ό,τι
ατία 1981-1991. Οι αυξήσεις
οφείλονταν:
η 10ετία 1981-1991 κατά 47%
0 άτομα περίπου) στην καθαρή εισροή
πμού από το εξωτερικό και κα-
5 (275.000 άτομα) στη φυσική
η του πληθυσμού (βλέπε οχετι-
ζβίβλιο μας του 1996).
η 10ετία 1991-2001 κατά 97%
0 άτομα περίπου) στην καθαρή
η πληθυσμού από το εξωτερικό
ης κατά 3% (22.000 άτομα περί-
τη φυσική αύξηση του πληθ-
βλέπε σχετικά και προηγούμενα
μας στην «Καθημερινή»).

Γεωγραφικά διαμερίσματα

έτι αφορά τα γεωγραφικά δια-
ματα της χώρας, όπως φαίνεται
ν Πίνακα:

Τα μεταναστευτικά ρεύματα ήταν τη δεκαετία 1991 - 2001 η κύρια πηγή αύξησης του πληθυσμού της Περιφέρειας Πρωτεύουσας, της Κρήτης και της Μακεδονίας.

τερη αύξηση πληθυσμού -όπως φαί-
νεται από την 6η στήλη του Πίνακα-
σημειώθηκε στη λοιπή Στερεά Ελλά-
δα και Εύβοια. Τα 2/3 της αύξησης
αυτής (108.392 άτομα) επικεντρώθη-
καν στο Αττικής (υπόλοιπο), κύρια ε-
ξαιτίας της μετακίνησης πληθυσμού
από το Κέντρο προς τα Μεσόγεια.
Από την ίδια (6η) στήλη του Πίνακα
φαίνεται ότι τη δεκαετία 1981-1991
στη Θράκη σημειώθηκε μείωση του
πληθυσμού. Όπως δείξαμε στο βιβλί-
ο μας του 1996, που προαναφέρθηκε,
η μείωση αυτή οφείλεται στο γεγονός
ότι τα μεταναστευτικά ρεύματα
(προς το εξωτερικό και τα άλλα γεω-
γραφικά διαμερίσματα της χώρας)
από τη Θράκη (-19.256) ξεπέρασαν τη
φυσική αύξηση, δηλαδή την υπερο-
κή των γεννήσεων έναντι των θανά-
των (12.041). Στους ίδιους λόγους ο-
φείλεται και η μικρή αύξηση του
πληθυσμού στην Περιφέρεια Πρω-
τεύουσας, στην οποία τα μετανα-
στευτικά ρεύματα (-76.049) μείωσαν
την επίπτωση της φυσικής αύξησης
(121.640). Αντίθετα, στα Ιόνια Νησιά
η αύξηση τη δεκαετία αυτή οφείλε-
ται στο γεγονός ότι τα μεταναστευ-
τικά ρεύματα (14.975) ξεπέρασαν τη

φυσική μείωση, δηλαδή την υπεροχή
των θανάτων έναντι των γεννήσεων
(-3.892). Σε όλα τα άλλα γεωγραφικά
διαμερίσματα της χώρας η αύξηση
του πληθυσμού οφείλεται, τόσο στη
φυσική αύξηση όσο και στα μετανα-
στευτικά ρεύματα. Η συμβολή των
μεταναστευτικών ρευμάτων ήταν με-
γαλύτερη από εκείνη της φυσικής
αύξησης του πληθυσμού στη λοιπή
Στερεά Ελλάδα, στην Πελοπόννησο,
την Ηπειρο και τα Νησιά του Αιγαί-
ου, ενώ το αντίθετο συνέβη στη Θεσ-
σαλία, τη Μακεδονία και την Κρήτη.
Τη δεκαετία 1991-2001 οι μεγαλύ-
τερες αυξήσεις πληθυσμού -όπως
φαίνεται από την 7η στήλη του Πί-
νακα- σημειώθηκαν στη λοιπή Στε-
ρεά Ελλάδα και Εύβοια (κύρια, πάλι,
λόγω της αύξησης του πληθυσμού
στο Αττικής (υπόλοιπο), στην Κρήτη
και στα Ιόνια Νησιά (στα δύο αυτά
γεωγραφικά διαμερίσματα, κύρια λό-
γω ανάπτυξης του τουρισμού). Στην
ανάπτυξη του τουρισμού οφείλεται
και η αύξηση του πληθυσμού των
Νησιών του Νοτίου Αιγαίου (Νομμο
Δωδεκανήσου και Κυκλάδων) κατά
10,3% τη δεκαετία 1981 - 1991 και
κατά 16% τη δεκαετία 1991 - 2001.

Στα Νησιά, όμως, του Βορείου Αιγαί-
ου (Νομοί Λέσβου, Χίου και Σάμου), η
αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία
1981 - 1991 ήταν 2,2% και τη δεκαε-
τία 1991 - 2001 μόλις 0,4%. Οι χαμη-
λοί αυτοί ρυθμοί προκάλεσαν τις μι-
κρότερες αυξήσεις στο γεωγραφικό
διαμέρισμα των Νησιών του Αιγαίου
ως σύνολο.

Τα μεταναστευτικά ρεύματα

Για τους λόγους που αναφέρθηκαν
στην αρχή του άρθρου αυτού μόνο
εκτιμήσεις μπορούμε να κάνουμε σε
ό,τι αφορά τη συμβολή από τη μια με-
ριά της φυσικής μεταβολής του πλθ-
θυσμού και από την άλλη των μετα-
ναστευτικών ρευμάτων στην αύξηση
του πληθυσμού των γεωγραφικών
διαμερισμάτων τη δεκαετία 1991-
2001 (ακριβείς υπολογισμοί θα κατα-
στεί δυνατόν να γίνουν όταν δημοσι-
ευθούν από την ΕΣΥΕ τα στοιχεία για
τις γεννήσεις και θανάτους κατά νο-
μό των ετών 1999 και 2000). Με βάση
τις εκτιμήσεις αυτές μόνο στην Περι-
φέρεια Πρωτεύουσας, στην Κρήτη και
τη Μακεδονία οι γεννήσεις ξεπέρα-
σαν τους θανάτους και, κατά συνέ-
πεια, η φυσική αύξηση συνέβαλε (έ-

στω και λίγο) στη συνολική αύξηση
του πληθυσμού τους. Αντίθετα οι θά-
νατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις -δη-
λαδή σημειώθηκε φυσική μείωση του
πληθυσμού- στην Πελοπόννησο, τα
Ιόνια Νησιά, την Ηπειρο και τη Θεσ-
σαλία. Σε τρία γεωγραφικά διαμερί-
σματα (τη λοιπή Στερεά Ελλάδα και
Εύβοια, τη Θράκη και τα Νησιά του
Αιγαίου) δεν είναι δυνατόν να εκτι-
μηθεί με βεβαιότητα αν υπήρξε (μι-
κρή) φυσική αύξηση ή μείωση του
πληθυσμού. Εξαιτίας των εξελίξεων
αυτών στις γεννήσεις και στους θά-
νάτους, τα μεταναστευτικά ρεύματα
ήταν τη δεκαετία 1991-2001 η κύρια
πηγή αύξησης του πληθυσμού της
Περιφέρειας Πρωτεύουσας, της Κρή-
της και της Μακεδονίας και η μόνη ή
η σχεδόν μόνη πηγή αύξησης του
πληθυσμού των υπόλοιπων 7 γεω-
γραφικών διαμερισμάτων της χώρας.

Όπως φαίνεται από τις τρεις τελευ-
ταιες στήλες του Πίνακα, τα όσα προ-
αναφέρθηκαν για τη φυσική μεταβο-
λή του πληθυσμού και τα μετανα-
στευτικά ρεύματα είχαν ως αποτέλε-
σμα το ποσοστό συμμετοχής στο συ-
νολικό πληθυσμό της χώρας:

- Την Περιφέρεια Πρωτεύουσας,
της Ηπείρου και της Θράκης να μει-
ωθεί και τις δύο δεκαετίες.

- Την Πελοπόννησο και της
Θεσσαλίας να αυξηθεί την πρώτη και
να μειωθεί τη δεύτερη.

- Την Μακεδονία να παραμείνει
ο ίδιο ποσοστό στην πρώτη και να αυξηθεί
τη δεύτερη και

- Την Α. Στ. Ελλάδα και Εύβοια,
των Ιονίων Νησιών, των Νησιών του
Αιγαίου και της Κρήτης να αυξηθεί
και τις δύο δεκαετίες.

Κλείνοντας το σύντομο αυτό άρ-
θρο θα πρέπει, όμως, να σημειώσου-
με ότι - αν αφαιρέσουμε το Αττικής
(υπόλοιπο) από το γεωγραφικό διαμέ-
ρισμα της λοιπής Στερεάς Ελλάδας
και Εύβοιας και το προσθέσουμε
στην περιφέρεια πρωτεύουσας - η
ποσοστό συμμετοχής του νομού
Αττικής (περιφέρεια πρωτεύουσας +
Αττικής υπόλοιπο), στο συνολικό
πληθυσμό της χώρας παρέμεινε σχε-
δόν αμετάβλητο την εικοσαετία
1981-2001 (κυμάνθηκε και στις τρεις
απογραφές γύρω στο 34,5%, δηλαδή
πάνω από το 1/3 του συνολικού πλθ-
θυσμού της χώρας). Συγκρίνοντας, ε-
πομένως, τον νομό Αττικής, από τη
μια μεριά και το υπόλοιπο χώρας από
την άλλη, παρατηρούμε ότι στη διαρ-
κεια της εικοσαετίας αυτής δεν ση-
μειώθηκε καμιά αποκέντρωση του
πληθυσμού.

Πληθυσμός των γεωγραφικών διαμερισμάτων και του Σύνολου Χώρας με βάση τις απογραφές των ετών 1981, 1991 και 2001

Γεωγραφικό διαμέρισμα	Πληθυσμός (σε βύθους της απογραφής)			Μεταβολή		% Μεταβολή		Ποσοστιαία κατανομή		
	1981	1991	2001	1981-1991	1991-2001	1981-1991	1991-2001	1981	1991	2001
Περιφ. Πρωτεύουσας	3.027.331	3.072.922	3.192.606	45.591	119.684	1,5	3,9	31,08	29,95	29,18
Α. Στ. Ελλάδα & Εύβοια	1.099.841	1.260.945	1.403.682	161.104	142.737	14,6	11,3	11,29	12,29	12,83
Πελοπόννησος	1.012.528	1.086.935	1.152.089	74.407	65.154	7,3	6,0	10,40	10,59	10,53
Ιόνια Νησιά	182.651	193.734	214.274	11.083	20.540	6,1	10,6	1,88	1,89	1,96
Ηπειρος	324.541	339.728	352.420	15.187	12.692	4,7	3,7	3,33	3,31	3,22
Θεσσαλία	695.654	734.846	754.893	39.192	20.047	5,6	2,7	7,14	7,16	6,90
Μακεδονία	2.121.953	2.236.019	2.414.266	114.066	178.247	5,4	8,0	21,79	21,79	22,07
Θράκη	345.220	338.005	355.571	-7.215	17.566	-2,1	5,2	3,54	3,29	3,25
Νησιά Αιγαίου	428.533	456.712	498.811	28.179	42.099	6,6	9,2	4,40	4,45	4,56
Κρήτη	502.165	540.054	601.159	37.889	61.105	7,5	11,3	5,16	5,26	5,50
Σύνολο Χώρας	9.740.417	10.259.900	10.939.771	519.483	679.871	5,3	6,6	100,00	100,00	100,00

Ελληνες, Αλβανοί, Αρβανίτες...

ΤΡΤΗ ΑΠΟΨΗ

Το αποκαλυπτικό συμβάν με τον αριστούχο Αλβανό μαθητή έδειξε για μία ακόμη φορά την επικρατούσα υπερφίαλη και μισαλλόδοξη ελληνική στάση έναντι των Αλβανών. Και διερωτάται κανείς τι να καταδικάσει περισσότερο, τη στάση του σχολείου του μικρού Οδυσσέα που εξέφρασε απερίφραστα, χωρίς φιοριτούρες, το κοινό αίσθημα (δηλαδή ότι ως Αλβανός θεωρείται ανάξιος να φέρει την ελληνική σημαία) ή τη στάση που υποστήριξε ότι μπορεί να φέρει τη σημαία αλλά το κάνει με σαφή πατερναλιστική διάθεση και υπονοώντας αφομοίωση σαν να δρισκόμασταν δηλαδή στον 19ο αιώνα;

Το βέβαιο είναι ότι στην ελληνική ιεράρχηση εθνοτήτων οι Αλβανοί έρχονται μάλλον τελευταίοι, πιο κάτω και από τους Τσιγγάνους (όπως συνεχίζεται να λέγονται οι Ρόμα στην Ελλάδα), τους «Σκοπιανούς» ή τον μεγάλο εχθρό, τους Τούρκους. Γιατί αυτό το μίσος και η απέχθεια για τους Αλβανούς και η αντίληψη ότι είναι κατώτεροι, κάτι που συνεχίζεται όσες έρευνες και να γίνονται που δείχνουν το αντίθετο;

Πολύ πριν εμφανιστεί σε όλο της το μεγαλείο η ελληνική μισαλλοδοξία και το εθνικιστικό παραλήρημα κατά την τελευταία δεκαετία (πιο πρόσφατα και με πρωταγωνιστές Έλληνες ιεράρχες που κηρύσσουν τη μισαλλοδοξία αντί της ανοχής και του αλληλοσεβασμού που αρμόζει στον χριστιανισμό!) οι αντιλήψεις αυτές είχαν εμποτιστεί στα ελληνικά σχολεία. Εκεί καλλιεργήθηκε – και καλλιεργείται – συστηματικά η ξενοφοβία και η ανασφαλής εθνική ταυτότητα. Κύρια στοιχεία που τονίζονται με μεγάλη συνέπεια και εμμονή είναι η ανωτερότητα των Ελλήνων (ότι είναι η πηγή του παγκόσμιου πολιτισμού και όλων των παγκοσμίων ηθικών αξιών), η διατήρηση ενός αναλλοίωτου «εθνικού εαυτού» επί χιλιετηρίδες (ενώ έθνη, ως γνωστόν,

υπάρχουν μόνο κατά τους τελευταίους δύο αιώνες), η ομοιογένεια - καθαρότητα της «φυλής» (που δεν υποστήριξε ούτε ο εθνικός ιστορικός Κωνσταντίνος Παπαρηγόπουλος), χωρίς καμία επιρροή από άλλους λαούς, ούτε καν από τους κατά καιρούς γείτονες ή συνοίκους (όπως οι Τούρκοι, οι Αλβανοί, οι διάφοροι σλαβικοί λαοί, οι Άραβες κ.λπ.) και η ανάγκη συνεχούς επαγρύπνησης και αντίστασης στις ατελείωτες απειλές με εγρήγορση σε όλα τα επίπεδα, στρατιωτικό, πολιτισμικό κ.λπ. Η δε σχολική διδασκαλία παραμένει βαθύτατα χαραγμένη στη μνή-

Του
**Αλέξη
Ηρακλείδη**

μη ως η μοναδική αλήθεια για τους περισσότερους ενηλίκους, που πρακτικά δεν έχουν και την πολυτέλεια χρόνου ή τη διάθεση να διαπιστώσουν κατά πόσον έμαθαν ή όχι την αλήθεια, μέρος από αυτή ή ότι υπάρχουν πολλές αλήθειες και αναγνώσεις της.

Κατά τον 19ο αιώνα οι Αλβανοί θεωρούνταν ανύπαρκτοι ως ξεχωριστή συλλογική οντότητα, στην ουσία «Έλληνες». Κατά μία αρκετά διαδεδομένη άποψη «οι Έλληνες και οι Αλβανοί» ήταν «δύο φυλές, ένα έθνος». Άλλωστε οι ίδιοι οι

Αλβανοί - Αρβανίτες (οι Χριστιανοί Αλβανοί όχι οι Μουσουλμάνοι, οι Τσάμηδες), από το Σούλι έως την Αθήνα και από την Ύδρα έως την Τρίπολη δήλωναν κατά τον 19ο αιώνα Έλληνες. Στους Αρβανίτες (αλβανόφωνους) συμπεριλαμβάνονται ορισμένοι – μάλλον οι περισσότεροι – από τους πλέον διαπρεπείς οπλαρχηγούς και ναυτικούς καπεταναίους, σε σημείο ώστε να διερωτάται κανείς ποιο ήταν «πιο Έλληνες» το 1821-1830, οι ευρωπαϊκά («φράγκικα» ντυμένοι) Φαναριώτες και άλλοι λόγιοι ή οι αλβανόφωνοι Ελλαδίτες; Πάντως στο Μουσείο Πορτρέτων στο Λονδίνο, ο Λόρδος Βύρων στη γνωστή του αμφίεση σαν οπλαρχηγός καταγράφεται ως «Βύρων με αλβανική στολή».

Κατά τον 19ο αιώνα οι Αλβανοί θεωρούνταν ανύπαρκτοι ως ξεχωριστή συλλογική οντότητα, στην ουσία «Έλληνες»

Καταλήγοντας, ίσως το μεγάλο μίσος και η απέχθεια για τους Αλβανούς και κάθε τι το αλβανικό να οφείλεται στο γεγονός της μεγάλης συνάφειας και ιστορικής διάδρασης των δύο λαών που ζούσαν ανάμεικτοι ως πολιτισμικές ομάδες επί αιώνες. Εδώ δηλαδή ισχύει το ακριβώς αντίθετο από το γνωστό ιδεολόγημα του Huntington περί σύγκρουσης πολιτισμών. Επειδή η πολιτισμική διάκρι-

ση – «τα πολιτισμικά σύνορα» – είναι πιο δυσδιάκριτα, η αντιπαλότητα από πλευράς Ελλήνων (πρώην ελληνοφώνων, αλβανοφώνων, δλαχοφώνων κ.λπ.) συνεχίζεται και κλιμακώνεται, μεταξύ άλλων για να ενισχυθούν και να παγιωθούν τα πολιτισμικά σύνορα μεταξύ των δύο λαών, να γίνουν αγεφύρωτα.

ΙΑΙΙΥΙΛΙΥΛΥΙΥΛ ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Η οργάνη «οι άλλοδα-ποι πηγαίνουν» εκεί που δεν θέλουν οι Έλληνες» έχει παίξει να ισχύει και όπως επισημαίνουν παράγοντες της αγοράς εργασίας, το 20% της ανεργίας οφείλεται κυρίως στην παρουσία των μεταναστών. Ένας μεγάλος αριθμός από όσους βρίσκονται στη χώρα μας προέρχεται από πενήτε χρόνα, κέρδισαν την εμπιστοσύνη των εργοδοτών τους που τους αναμένουν δικούς τους καλύτερες θέσεις. Από τη «άνταξη» περνούν στα μαγαζιά και από το «σκούδερμα» στη θέση του επισώ-τη. Η εξέλιξη αυτή απαιτείται στα στοιχεία που προσέχρησαν από τις δηλώσεις των ιδίων των μεταναστών στη διάρκεια της διαδικασίας νομιμοποίησης, στοιχεία που επιβεβαιώθηκαν από το Εθνικό Παρατηρητήριο Αποσπλήσης.

Απτός είναι και ο λόγος της «ήπιος στάσης» που κράτησε η ΓΣΕΕ απέναντι στην πολιτική των επιχειρησίων «σκουλή» της αστυνομίας. Η συνμοσπονδία, «αδελφώ-μενη» την πίεση των 500.000 Ελλήνων ανέργων, περιοριστική στο να υποστηρίξει την πολιτική νομιμοποίησης με την επισημάνση ότι «θα αποδοί σε όφελος και των Ελλήνων εργαζομένων εφόσον οι μετανάστες θα απλώσουν το συγκριτικό πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους που τους εξασφαλίζει η παρουσία».

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Εθνικού Παρατηρητηρίου Αποσπλήσης, από το 40% των μεταναστών που δήλωσαν επένεγμά, σε σύνολο 352.632 ατόμων, μόνο το 23% δήλωσε «αποδεδειγμένος» χειροτέρας». Το 7%, 24.385 άτομα, δήλωσαν ότι απασχολούνται ως ειδικευ-μένοι τεχνίτες και το 5%, 14.613 άτομα, ειδικευμένοι γεωργικοί, κτη-

Κατανομή των αλλοδαπών με βάση το δηλωθέν επαγγελμα

Επάγγελμα	Αλλοδαποί	% αλλοδαπών στο σύνολο του δείγματος
Ανεπίσημοι εργάτες, χειρωνακτές και μικροεπιχειρηματίες	82.154	23,30
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές	9.103	2,58
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, άσοοκόμοι και αλιείς	14.603	4,14
Εξειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συνεφή επαγγέλματα	24.385	6,92
Μέλη των βουλευόμενων σωμάτων - Ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα	250	0,07
Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συνεφή επαγγέλματα	4.198	1,19
Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συνεφή επαγγέλματα	5.007	1,42
Υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συνεφή επαγγέλματα	4.020	1,14
Χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανισμάτων και εξοπλισμού και συναρμολογητές (φρονταδόροι)	3.450	0,98
Δεν δήλωσαν	205.462	58,27
Σύνολο δείγματος	352.632	100,00

Πηγή: Γν. Παρατηρητ. ΕΠΑ 25/2-1999

Επίπεδο εκπαίδευσης ανά φύλο, ανεξαρτήτως χώρου προέλευσης

Επίπεδο εκπαίδευσης	Αλλοδαποί ανά ζώνη, εκμ/σπς	% αλλοδαπών ανά επιη. εκμ/σπς
Αναθάρτικοι	6.379	1,81
Πρωτοβάθμια	130.643	37,05
Δευτεροβάθμια	173.371	49,16
Τριτοβάθμια	31.350	8,89
Δεν δήλωσαν	10.889	3,09
Σύνολο	352.632	100,00

νομή, δασοκόμοι και αλιείς. Το 2,5%, περίπου 10.000 άτομα, δήλωσαν ότι απασχολούνται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών, κυρίως ως πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές, ενώ περίπου 5.000 άτομα δήλωσαν υπάλληλοι γραφείου. Και στη βιομηχανία όμως οι αλλοδαποί βελτιώνουν συνεχώς τη θέση τους.

Σε όλη την πρώτη κατηγορία

■ Με το σπαθί τους κέρδισαν την εξέλιξη τους μέσα στις επιχειρήσεις

3.450 άτομα δήλωσαν «επιστάτες και συναρμολογητές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανισμάτων και εξοπλισμού». **Η** βελτίωση της θέσης τους, παρά τον της «συνταξάρχ» με την οποία παρέδωκαν τις υπηρεσίες τους, σύμφωνα με τους εργοδότες τους, οφείλεται και στο επίπεδο μόρφωσής, μιας και οι περισσότεροι σε άνω θέση με το στερέωμα που έκολλησε, είναι τουλάχιστον απόφοιτοι της Μέσης Εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, το 49% δήλωσε «απόφοιτος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» και το 10% «απόφοιτος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης».

Το βέρος για την αντιμετώπιση της κατάστασης, μετά την απόφαση του τελευταίου Υπουργικού Συμβουλίου, πέφτει στον δήμο, οι οποίοι, πέραν της καταγραφής, θα πρέπει να αποφασίσουν και για το «πόσο και ποιοι» αλλοδαποί θα λάβουν άδεια παραμονής και εργασίας.

Η διαδικασία, που βρίσκεται στα πρώτα στάδια, αναμένεται επιπονη και δυσχερές, κυρίως λόγω «επιπέδων γεγονότων», αλλά και εξαιτίας της αδυναμίας των επιχειρησίων εργασιών να δώσουν μια σαφή εικόνα της αγοράς εργασίας σε κάθε περιοχή, αλλά και να εγγυηθούν την εφαρμογή της απόφασης.

Πολύς λόγος έχει γίνει τελευταία για τους μεταναστες και λαθρομετανάστες που ζουν (πολλοί με τις οικογένειές τους) και εργάζονται στη χώρα μας, καθώς και για τα παιδιά τους που πηγαίνουν στα σχολεία. Οι δηλώσεις αυτές – αλλά και οι ενέργειες, που σε ορισμένες περιπτώσεις, τις συνοδεύουν – δείχνουν την έλλειψη κατανόησης της νέας πραγματικότητας που έχει δημιουργηθεί από την παρουσία και την πολλαπλή συμβολή των μεταναστών στη χώρα μας. Η έλλειψη αυτή οφείλεται στο ότι εκείνοι που βρίσκονται στην εξουσία, καθώς και εκείνοι που κατέχουν θέσεις οι οποίες τους δίνουν τη δυνατότητα να διαμορφώνουν ή να επηρεάζουν την κοινή γνώμη φανείται ότι δεν έχουν συνειδητοποιήσει τη μεγάλη αλλαγή που έχει συντελεσθεί στον πληθυσμό και στο εργατικό δυναμικό της χώρας τα τελευταία 25 χρόνια.

Του ΜΑΝΟΛΗ Γ. ΔΡΕΠΤΑΚΗ (*)

Είναι γνωστόν ότι η Ελλάδα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν χώρα απουσιολής μεταναστών. Τόσο της δεκαετίας του '50 όσο και, κύρια, τη δεκαετία του '60 δεκάδες χιλιάδες Ελλήνων με τις οικογένειές τους πήγαν σε ξένες χώρες για να βρουν δουλειά. Τη δεκαετία του '80 η καθαρή εκροή (έξοδοι μείον εισόδοι) πληθυσμού – κύρια προς την, τότε, Δυτική

παίδευση, από 47.700 το σχολικό έτος 1995-96, έφτασαν τις 67.200 ή το 4,6% του μαθητικού πληθυσμού το σχολικό έτος 1997-98. Χωρίς τα παιδιά αυτά η μείωση της μαθητικού πληθυσμού, που παρατηρείται λόγω της μείωσης των γεννήσεων, θα ήταν ακόμη μεγαλύτερη (βλέπε, σχετικά, άρθρο μας στο περιοδικό «Σύγχρονη Εκπαίδευση», τεύχος Ιουλίου-Αυγούστου 2000). Χάρη στα παιδιά αυτά τα σχολεία που κλείνουν είναι λιγότερα. Τα περισσότερα από τα παιδιά αυτά το σχολικό έτος 1997-98 (όπως και τα προηγούμενα), ήταν παιδιά παλιννοστούντων και τα υπόλοιπα, αλλοδαπών γονέων. Ενώ, όμως, τα παιδιά με παλιννοστούντες γονείς δεν αυξήθηκαν πολύ (από 39.200 το 1995-96 σε 46.000 το 1997-98), τα παιδιά με αλλοδαπούς γονείς αυξήθηκαν με αιματώδη ρυθμό (από 8.500 το 1995-96 σε 21.200 το 1997-98). Η αύξηση αυτή οφείλεται στον μεγάλο αριθμό παιδιών οικογενειών – κύρια από την Αλβανία – που γράφηκαν στα δημοτικά σχολεία. Αργότερα τα παιδιά αυτά θα προχωρήσουν στα Γυμνάσια κ.λπ. δεδομένου ότι, όπως λένε οι δάσκαλοι, πολλά από αυτά έχουν πολύ καλές επιδόσεις.

Εκτός όμως, από τα παιδιά που οι γονείς τους τα φέρνουν από τις χώρες προέλευσής τους, στη διάρκεια της δεκαετίας του '90 πολλά παιδιά με αλλοδαπούς γονείς έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα. Όπως έδειξα σε ένα άρθρο μου στην «Ελευθεροτυπία» της 24.8.1999, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό των γεννήσεων σε κρατικά νοσοκομεία στον Δήμο Αθηναίων είναι παιδιά με αλλοδαπές μητέρες. Ποιο είναι το σύνολο των παιδιών αυτών σε όλη τη χώρα, δεν γνωρίζουμε. Αν υποθέσουμε ότι αντιπροσωπεύουν το 10% του συνόλου των γεννήσεων (ορισμένοι εκτιμούν ότι το ποσοστό είναι ακόμη μεγαλύτερο), είναι σαφές ότι μια άλλη μεγάλη συμβολή των μεταναστών είναι στο να διατηρηθεί ή (έστω και πολύ μικρή) υποχωρήσει των γεννήσεων έναντι των θανάτων τη δεκαετία του '90 που προαναφέρθηκε. Αν δεν υπήρχαν οι γεννήσεις αυτές, όλα τα χρόνια της δεκαετίας τους '90 οι θάνατοι θα ξεπερνούσαν τις γεννήσεις, θα είχαμε, δηλαδή, αντί φυσική αύξηση, φυσική μείωση του πληθυσμού. Ομοίως από τα παιδιά αυτά μένουν στην Ελλάδα, θα γραφτούν στα Δημοτικά σχολεία όταν συμπληρώσουν το 6ο έτος της ηλικίας τους και θα συμβάλουν, και αυτά, στο να μειωθεί λιγότερο ο μαθητικός πληθυσμός της χώρας.

Πέρα, όμως, από τη συμβολή των μεταναστών στον πληθυσμό, στον μαθητικό πληθυσμό και στις γεννήσεις, είναι κοινή εμπειρία σε όλη τη χώρα ότι ολόκληροι κλάδοι της οικονομίας εξαρτώνται, βασικά, από τους μετανάστες και τις μετανάστριες. Πάρα πολλές μετανάστριες προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες όχι μόνο ως οικιακά βοηθοί, αλλά και στη φροντίδα γερόντων, χρόνια ασθενών κ.λπ. Ο τομέας της γεωργίας σε όλα σχεδόν τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας θα αντιμετώπιζε μεγάλη κρίση, αν δεν υπήρχαν οι μετανάστες και οι μετανάστριες που απασχολούνται στην καλλιέργεια και, κύρια, τη συγκομιδή. Πλήθος μεταναστών εργαζόταν στις οικοδομές σε όλες τις ειδικότητες, ενώ εξαιρετικά σημαντική η συμβολή των μεταναστών που γιζίζουν παραδοσιακά με πέτρινα και που απασχολούνται σε αναπαλαιώσεις κτιρίων κ.λπ. Πολλοί είναι, ακόμη, οι μετανάστες και οι μετανάστριες που εργάζονται στον τουρισμό, σε άλλες υπηρεσίες, στην αλιεία κ.λπ. Δεν είναι υπερβολή να λεχθεί, ότι η ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας εξαρτάται σε ένα σημαντικό βαθμό από τους μετανάστες.

Η πολύπλευρη και πολύτιμη αυτή συμβολή των μεταναστών στη χώρα απαιτεί, όπως αναφέραμε σ' ένα άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 11.7.1997, τη χάραξη μιας ουσιαστικής πολιτικής υποδοχής, εγκατάστασης και ίσης μεταχείρισης των μεταναστών με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Μια τέτοια πολιτική, δυστυχώς, δεν έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα. Το Υπουργικό Συμβούλιο στη συνεδρίαση του της 16.11.2000 ενέκρινε το νομοσχέδιο του υπουργείου Εσωτερικών για το πρόβλημα των μεταναστών στη χώρα μας. Το νομοσχέδιο αυτό κάνει ορισμένα δειλά βήματα προς την κατεύθυνση των προτάσεων που είχαμε κάνει πριν από 3,5 χρόνια, δεν καλύπτει, όμως, όλους τους μετανάστες και τις οικογένειές τους που βρίσκονται σήμερα στη χώρα και, επί πλέον, περιέχει απαράδεκτες διατάξεις για τη μεταχείριση των μεταναστών σε θέματα υγείας, κατοικίας κ.λπ. Ας ελπίσουμε ότι στη συζήτηση του στην Ολομέλεια της Βουλής θα απαλειφθούν οι διατάξεις αυτές και οι προβλεπόμενοι νομοσχεδίου για νομιμοποίηση θα επεκταθούν σε όλους τους μετανάστες με λευκό ποινικό μητρώο, ώστε να παίρνουν άδειες παραμονής, να ασφαλιστούν για να έχουν τα ίδια δικαιώματα περιβάλλοντος και συνταξιοδότησης με τους Έλληνες εργαζόμενους, να μπορούν να διαμένουν σε ανθρώπινες κατοικίες, τα παιδιά τους να αποπερατώνουν την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση και να προχωρούν ακώλυτα στις σπουδές τους στο Λύκειο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και, τέλος, σε όποιους θέλουν να μένουν μόνιμα στη χώρα μας, να δίνεται το δικαίωμα να αποκτήσουν την ελληνική υπηκοότητα.

★ Ο Μανώλης Γ. Δρεπτάκης είναι πρώην Αντιπρόεδρος της Βουλής, υπουργός και καθηγητής της ΑΣΟΕ.

Και όμως, έχουν προσφέρει πολλοί μεταναστες

Γερμανία – έφτασε τις 459.000 ή σχεδόν το 5% του τότε πληθυσμού της χώρας.

Λίγο μετά τις αρχές της δεκαετίας του '70 το μεταναστευτικό ρεύμα αντιστράφηκε και πολλοί που εργάζονταν στη Δυτική Γερμανία, αλλά και σε άλλες χώρες, άρχισαν να επιστρέφουν στην Ελλάδα. Αργότερα άρχισε η παλιννόστηση των πολιτικών προσφύγων από την πρώην Σοβιετική Ένωση και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και ο ερχομός των Ποντίων και προς το τέλος της δεκαετίας του '80 των μεταναστών και λαθρομεταναστών από διάφορες χώρες. Αποτέλεσμα της αντιστροφής αυτής του μεταναστευτικού ρεύματος ήταν η καθαρή εισροή (εισόδοι μείον εξόδοι) πληθυσμού από τον εξωτερικό να φτάσει τις 334.000 τη δεκαετία του '70 και τις 247.000 τη δεκαετία του '80. Τις δύο αυτές δεκαετίες η φυσική αύξηση του πληθυσμού (γεννήσεις μείον θάνατοι), ήταν 637.000 τη δεκαετία του '70 και 272.000 τη δεκαετία του '80. Από τη σύγκριση των στοιχείων αυτών φαίνεται ότι ενώ τη δεκαετία του '70 η φυσική αύξηση του πληθυσμού ήταν σχεδόν διπλάσια της καθαρής εισροής πληθυσμού, τη δεκαετία του '80 η φυσική αύξηση ήταν λίγο μεγαλύτερη από την καθαρή εισροή πληθυσμού.

Τη δεκαετία του '90 οι γεννήσεις ελάχιστα ξεπερνούσαν και το 1996 και 1998 ήταν λιγότερες από τους θανάτους. Στη διάρκεια της δεκαετίας αυτής η μετανάστευση και λαθρομετανάστευση συνεχίστηκε – κύρια από την Αλβανία, αλλά και από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, το Πακιστάν, την Ουκρανία, την Πολωνία, τη Γεωργία και άλλες χώρες – με αποτέλεσμα την οκταετία 1991-1998 η καθαρή εισροή πληθυσμού να φτάσει τις 296.000, δηλαδή να είναι 12 φορές μεγαλύτερη από τη φυσική αύξηση του πληθυσμού, η οποία, ολόκληρη την οκταετία, ήταν μόλις 25.000.

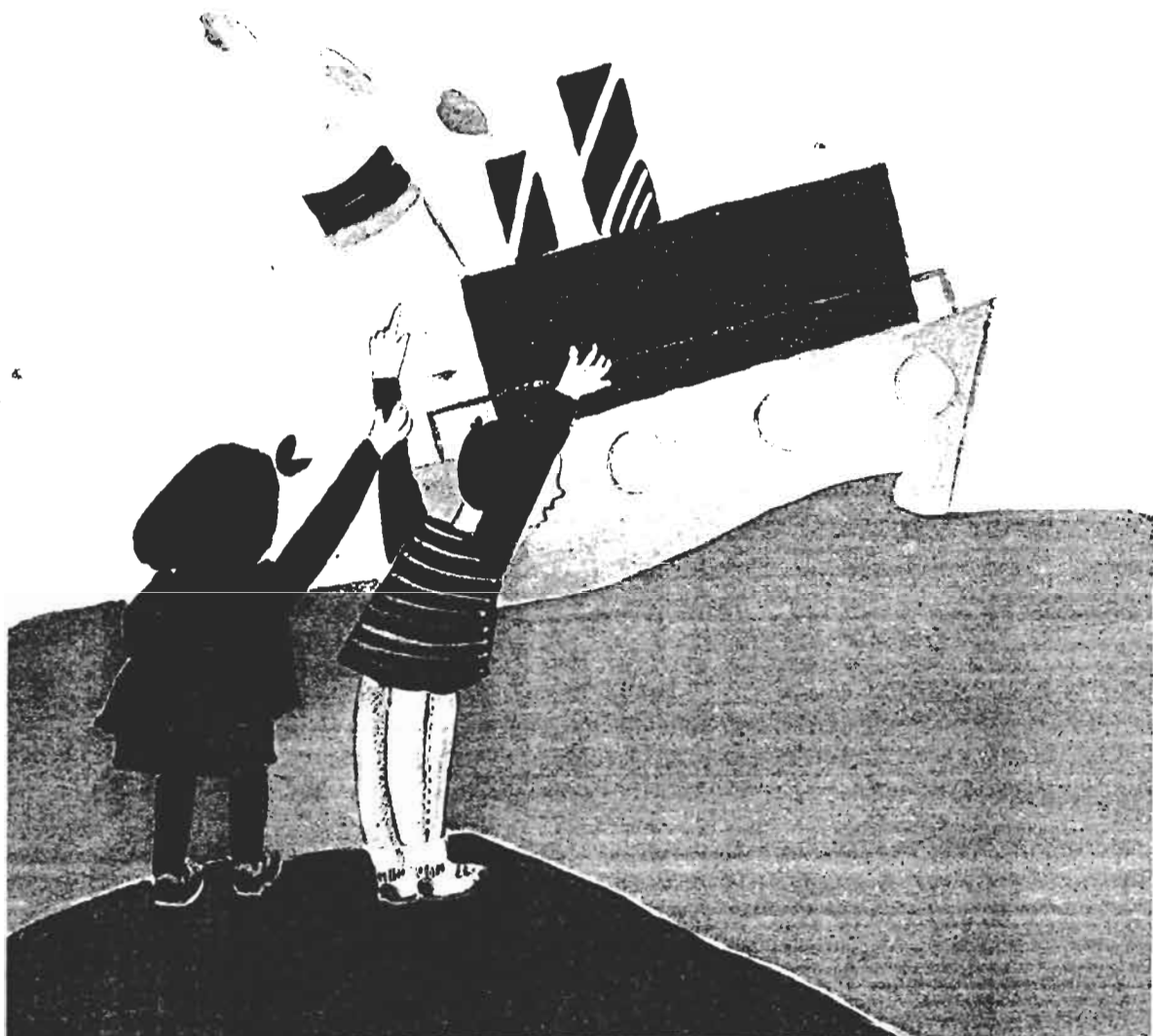
Η πρώτη, επομένως, συμβολή των μεταναστών στη χώρα μας είναι η μεγάλη συνεισφορά τους στην αύξηση του πληθυσμού. Συνολικά την 28ετία 1971-1998 η καθαρή εισροή πληθυσμού (877.000) ήταν περίπου ίση με τη φυσική αύξηση του πληθυσμού (934.000) (βλέπε, σχετικά, και άρθρο μας στο αφιέρωμα της «Ελευθεροτυπίας» στο δημογραφικό πρόβλημα της 19.8.2000). Είναι, κατά συνέπεια, σαφές ότι χωρίς τη μεγάλη αυτή εισροή από το εξωτερικό, ο πληθυσμός της χώρας (που σήμερα είναι λίγο πάνω από τα 10.500.000) δεν θα έφτανε τα 10.000.000.

Όπως προαναφέρθηκε, πολλοί μετανάστες έχουν εγκατασταθεί στη χώρα μαζί με τις οικογένειές τους και έχουν φέρει και τα παιδιά τους, πολλά από τα οποία πηγαίνουν σε σχολεία. Μέχρι το 1994 δεν είχε γίνει καμία απογραφή των παιδιών αυτών. Τότε έγινε μια πρώτη απογραφή τους την οποία ο τότε υπουργός Παιδείας αποδέχτηκε. Με βάση την απογραφή η αυτή τα παιδιά των αλλοδαπών και παλιννοστούντων, που αντιστοιχούν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκ-

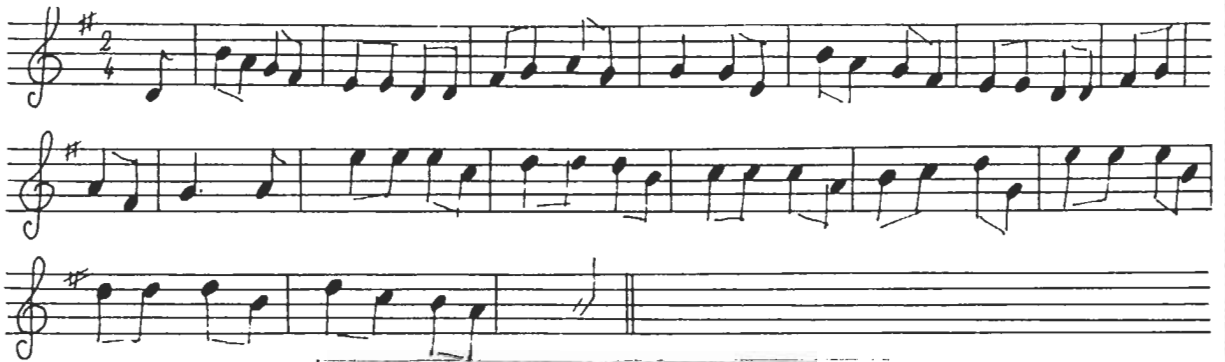
ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γεια σας παιδιά

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ

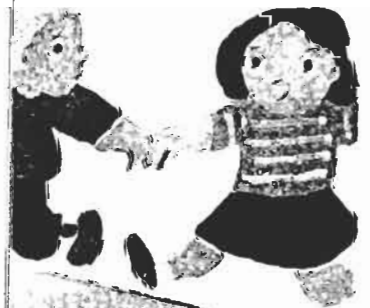

Αν όλα τα παιδιά της γης
πιάναν γερά τα χέρια,
κορίτσια αγόρια στη σειρά
και στήνανε χορό,
ο κύκλος θα γινότανε
πολύ πολύ μεγάλος
κι ολόκληρη τη γη μας
θ' αγκάλιαζε θαρρώ.

Αν όλα τα παιδιά της γης
φωνάζαν τους μεγάλους,
κι αφήναν τα γραφεία τους
και μπαίναν στο χορό,
ο κύκλος θα γινότανε
ακόμα πιο μεγάλος
και δυο φορές τη γη μας
θ' αγκάλιαζε θαρρώ.

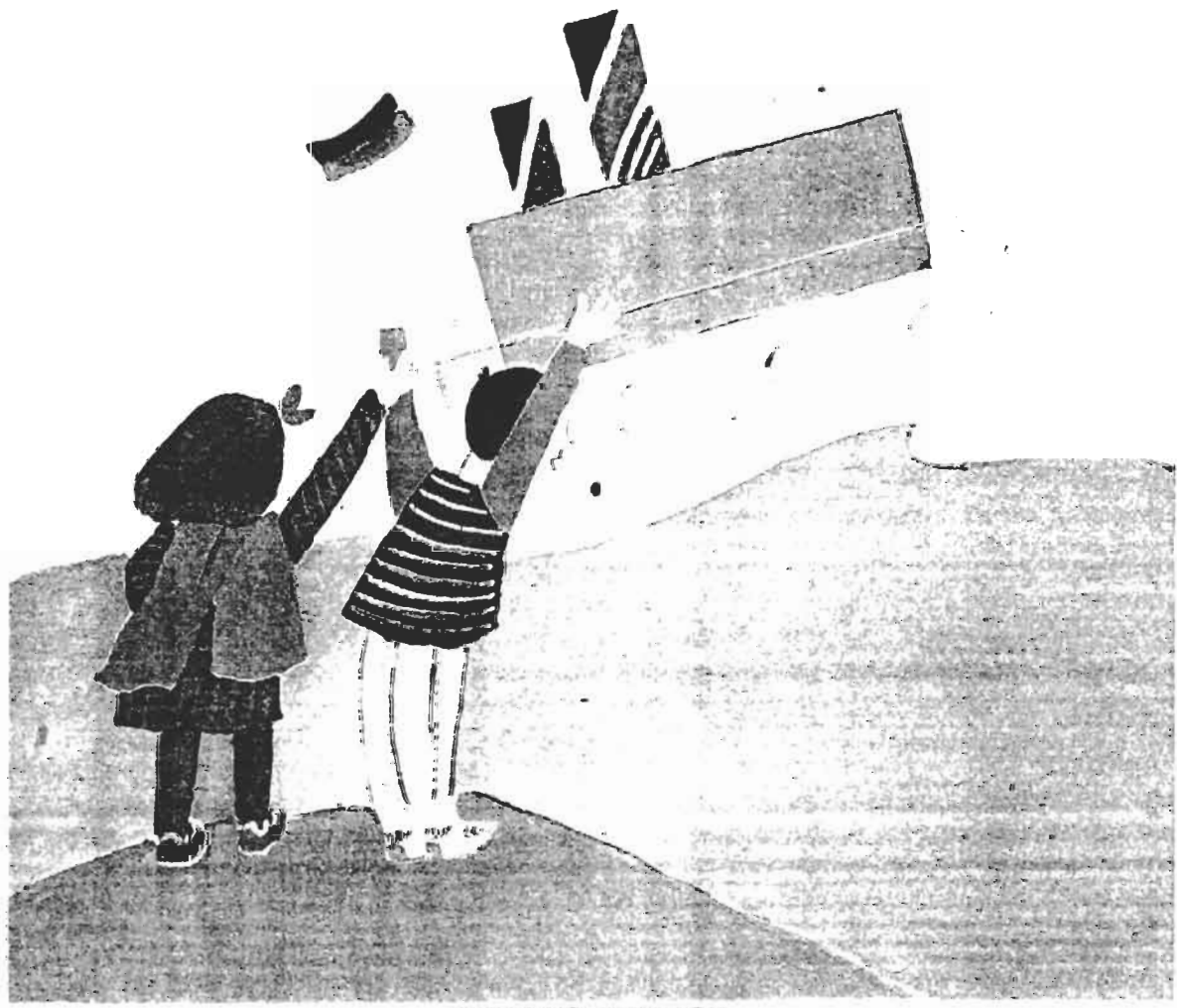
Θα 'ρχόταν τότε τα πουλιά,
θα 'ρχόταν τα λουλούδια,
θα 'ρχότανε κι η άνοιξη
να μπει μέσ' στο χορό
κι ο κύκλος θα γινότανε
ακόμα πιο μεγάλος
και τρεις φορές τη γη μας
θ' αγκάλιαζε θαρρώ!

Γιάννης Ρίτσος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΤΜΗΜΑ Β

Γεια σας παιδιά

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Χτυπάμε παλαμάκια και διαβάζουμε

Αν ό λα τα παι διά της γης
πιά ναν γε ρά τα χέ ρια
κο ρί τσια α γό ρια στη σει ρά
και στή να νε χο ρό
ο κύ κλος θα γι νό τα νε
πο λύ πο λύ με γά λος
κι ο λό κλη ρη τη γη μας
θ' α γκά λια ζε θα ρ ρώ

όλα
παιδιά
γερά
χέρια
κορίτσια
αγόρια
σειρά
αγκάλιαζε

ό-λα
παι-διά

.....
.....
.....
.....
.....
.....

στήνανε
χορό
κύκλος
γινότανε
πολύ
μεγάλος
ολόκληρη
θαρρώ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ανοίγω το παράθυρο 2

Β τεύχος

Διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας
για παιδιά 9 - 12 χρόνων (Β' επιπέδου)

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΙΟ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΝΕΙΑ ΑΘΗΝΑ

Το Ελληνόπουλο λέει

Τα μικρούλια μου χεράκια ξεδιπλώνω
κι ως την άκρια του κόσμου μας τ' απλώνω
ν' αγκαλιάσω όλης της γης μας τα παιδάκια
που τα νιώθω σαν μικρά μου αδερφάκια.

Κιτρινούλια, ασπρουλάκια και μαυράκια
του πλανήτη μας αθώα πλασματάκια.

Χέρι - χέρι με αγάπη αδελφωμένα
στη ζωή θα περπατήσουμε ενωμένα
δίχως πολέμους και μόνο με ειρήνη
τούτη η γη μας ο παράδεισος θα γίνει.

Χρυσούλα Σκανδάμη

ΜΑΘΑΙΝΩ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

2

ΤΕΥΧΟΣ Β'

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ

Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα στη μόρφωση για να αναπτυχθούν σωστά και να ζήσουν σε κατάλληλες συνθήκες. Απ' άκρη σ' άκρη, σ' όλο τον κόσμο τα παιδιά πηγαίνουν σχολείο.

Άλλα μέσα σε ωραίες, καθαρές, διακοσμημένες αίθουσες...

... άλλα σε παράγκες από καλάμια...

... άλλα γράφουν και διαβάζουν στα γόνατα...

... άλλα με κιμωλία και πλάκα...

... Μα όλα ελπίζουν σ' ένα καλύτερο αύριο.

είμαστε μικροί και έχουμε ανάγκη...

Έχουμε ανάγκη στέγης

**Έχουμε ανάγκη
υγιεινού φαγητού
και νερού.**

Είναι ανάγκη να εμβολιαστούμε.

Έχουμε ανάγκη να παίξουμε.

Έχουμε ανάγκη μόρφωσης.

συναντήσαμε και άλλα παιδιά

Αγαπώ το τρέξιμο,
αλλά δε θα ξανατρέξω ποτέ!

Εμείς δε θέλουμε
αυτόν τον πόλεμο, αλλά δε μας
ρώτησε κανείς.

Άραγε θα ξαναβρούμε
το χαμόγελό μας;
Να πούμε ένα πρωί "καλημέρα" και να είναι
καλή η μέρα. Να' ναι μέρα ειρηνική.

Η ζωή μας είναι
γεμάτη φόβο και κίνδυνο.
Είμαστε αναγκασμένοι να
κρύβομαστε.

9 Τι φοβούνται; Τι θέλουν; Τι ελπίζουν; Ποιοι φταίνε;

τα παιδιά

εις εργασία

Πόλεμος - Σύγκρουση

Πόλεμος είναι να βλέπεις βόμβες
στον ουρανό, σαν αστέρια να πέφτουν.
Πόλεμος είναι καταστροφή που δεν
θέλει το δίκιο. Ο πόλεμος σκοτώνει
αθώες ζωές.

Πόλεμος είναι παιδιά πειρασμένα,
χωρίς σπίτι, χωρίς νερό, χωρίς
τροφή και ζεστασιά.

Πόλεμος είναι καταστροφή που
παραμορφώνει πατιού.

Πόλεμος είναι παιδιά με κατατρομαγ-
μένα μάτια που ζουν σ' ένα κόσμο
διαφορετικό από μας.

Πόλεμος είναι να βλέπεις να σκοτών-
ονται μπροστά σου τους γονείς σου.

Όλα έξω είναι έρημα. Τα παιδιά
με τα γουρλωμένα μάτια βλέπουν το
θάνατο κατάματα κάθε μέρα. Μέρα
με τη μέρα σκοτώνονται άνθρωποι
και τα ερείπια με τις βόμβες
γίνονται όλο και πιο πολλά.

Καραγιάννοι Χριστίνα, Γαλάνης
Τάκης, Μοραχέλης Θανάσης,
Σαρρής Χρίστος.

Για την Unicef
9 Οκτωβρίου 1994.

Απόψε έχει παρσέλινο, απόψε το
κίμα σκάει μελωδικότατο
στο έρημο μικρό ακρογιάλι, τα
χιλιάδες μικρά αστέρια φατίζουν
τον ουρανό, τα μπουμπούκια έχουν
γείρει δειλά θαρρείς, το κεφάλι
τους τα πουλιά κοιμούνται πια στις
φωλιές τους,
Απόψε η νύχτα είναι τόσο γαλή-
νια...

... αύριο θα ξημερώσει "Ειρήνη".

Λία Μπρίκα

Ειρήνη

Ειρήνη είναι:
ένα ανθισμένο λουλούδι.

Ειρήνη είναι:
φιλία, αγάπη, ζωή, υγεία, δημοκρατία.

Ειρήνη είναι:
δικαιοσύνη, παιδεία.

Ειρήνη είναι:
μια οικογένεια, μια ζεστασιά.

Ειρήνη είναι ότι πιο καλύτερο υπάρχει
στον κόσμο.

Ντίνα Σάλμι, Μελίτα Παρίδου,
Χαρούλα Θεοχάρη, Ελενα Μηλιώκα.

... αύριο θα ξημερώσει Ειρήνη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ:

1. Bourdieu – J. C. Passeron, La reproduction, Editions de Minuit, Paris 1970.
2. Harley B. – Allen P. – Swain M., The development of second language Proficiency, Cambridge University Press, Cambridge Mass.
3. Kanavakis M. Griechische Schulinitiativen in der Bundesrepublik Deutch-land. Eine Untersuchung uber ihre Entstehungsgrunde und Bendingungen sowie uber die padagogischen, Motive gtriechisher Auswanderer, Frankfurt 1989.
4. Rousseau C., Proit International Public Sirey, Paris.
5. Reich H., Διγλωσσία και Σχολείο, επιμέλεια Σκούρτου Ε., Νήσος, Αθήνα 1997.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ:

1. Δαμανάκης Μιχάλης, *Μετανάστευση και Εκπαίδευση*, Guttenberg, Αθήνα 1989.
2. Δράκος Γ., *Ειδική παιδαγωγική των προβλημάτων λόγου και ομιλίας, λογοπαιδεία – λογοθεραπεία. Παιδαγωγικές και λογοθεραπευτικές στρατηγικές αποκατάστασης στην προσχολική και σχολική ηλικία*, Περιβολάκι και Άτραπος, Αθήνα 1998.
3. Ζωγράφου Ανδρέας, *Η διαπολιτισμική αγωγή – Μια ρεαλιστική προσέγγιση στην πολυπολιτισμική Ευρώπη*, Πάτρα 1995.
4. Ζωγράφου Ανδρέας, *Η εκπαιδευτική κατάσταση των παιδιών των Ελλήνων μεταναστών και η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής αγωγής στην Ελλάδα*, Τ.Ε.Ι. Πάτρας, Πάτρα 1997.
5. Ζωγράφου Ανδρέας, *Η προοπτικές διαπολιτισμικής αγωγής για τα παιδιά των Ελλήνων του εξωτερικού και των αλλοδαπών στην Ελλάδα*, Πάτρα 1999.
6. Ζωγράφου Ανδρέας, *Διαπολιτισμική αγωγή στην Ευρώπη και στην Ελλάδα*, Πάτρα 2000.
7. Καλούτση Ασπασία, *Παιδί και πληθυσμιακές μετακινήσεις* (Ελληνική Εταιρεία Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του Παιδιού), Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1993.

8. Καρύδης Χ. Βασίλης, *Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα*, Παπαζήση, Αθήνα 1996.
9. Κασιμάτη Κούλα, *Μετανάστευση – Παλιννόστηση – Η προβληματική της δεύτερης γενιάς*, Εθνικό Κέντρο, Αθήνα 1984.
10. Κούλα Κασιμάτη, *Κοινωνικός αποκλεισμός: Η Ελληνική εμπειρία*, Εθνικό Κέντρο, Αθήνα, 1998.
11. Κάτσικας Χρήστος – Εύα Πολίτου, *Εκτός τάξης το διαφορετικό*, Guttenberg, Αθήνα 1998.
12. Μάρκου Π. Γεώργιος, *Η εισαγωγή στην διαπολιτισμική εκπαίδευση*, Αθήνα 1995.
13. Μάρκου Π. Γεώργιος, *Η πολυπολιτισμικότητα της Ελληνικής κοινωνίας. Η διαδικασία διεθνοποίησης και η αναγκαιότητα*, Υ.Π.Ε.Π.Θ., ΓΓΛΕ, Αθήνα 1996.
14. Μάρκου Π. Γεώργιος, *Προσεγγίσεις της πολυπολιτισμικότητας και η διαπολιτισμική εκπαίδευση – επιμόρφωση των εκπαιδευτών*, Υ.Π.Ε.Π.Θ., ΓΓΛΕ, Αθήνα 1996.
15. Μπόμπας Χ. Λεωνίδας, *Για την εκπαίδευση των αλλοδαπών παιδιών στην Ελλάδα* (Μικρής κλίμακας εμπειρική έρευνα), Φολόη, Αθήνα 1994.
16. Μπουζάκης Σήφης, *Συγκριτική παιδαγωγική*, Αθήνα 1989.
17. Μουζακίτη, Μάρκου, Παπασταύρου, Παπούλια, Τζελέπη, Χρυσάφιδα, *Συγκριτική παιδαγωγική: η εκπαίδευση στην Ευρώπη*, Guttenberg, Αθήνα 1998.

18. Μουσούρου Μ. Λ., *Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη*, Guttenberg, Αθήνα 1991.
19. Νικολάου Γεώργιος, *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο δημοτικό σχολείο*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2000.
20. Νικολινάκος Μ., *Καπιταλισμός και μετανάστευση*, Παπαζήσης, Αθήνα 1973.
21. Ξηροτύρης Ι. Ν., *«Ιδίαι παρατηρήσεις επί της κατανομής συχνοτήτων των ομάδων του αίματος εις τους Πομάκους»* (Διδακτορική Διατριβή), Θεσσαλονίκη 1971.
22. Παπακωνσταντίνου Θ., Δελλασούρας Λ., *Προβληματική της εκπαίδευσης των αλλοδαπών μαθητών στη χώρα μας, στο Ζ' διεθνές συνέδριο της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας, με θέμα Παιδαγωγική Επιστήμη στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Τάσεις και προοπτικές*, Ρέθυμνο 3-5 Νοεμβρίου 1995. Πρακτικά του συνεδρίου, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997.
23. Παπανδρέου Ανδρέας, *Ο οδηγός του μετανάστη*, Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών μελετών, Copyright ΙΣΤΑΜΕ 2000.
24. Παπάς Α., *Διαπολιτισμική Παιδαγωγική και Διδακτική*, Αθήνα 1998.
25. Παρασκευόπουλος Ιωάννης, *Εξελικτική ψυχολογία*, Αθήνα.

26. Πεπελάσης Α., Παναγιωτόπουλος, *Η πλεονάζουσα εργατική δύναμη εις την ελληνική γεωργίαν*, 1953 - 1960, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, Αθήνα 1967.
27. Σκούρτου Ε., *Η παραδειγματική σχέση πρώτης και δεύτερης γλώσσας*, Guttenberg, Αθήνα 1997.
28. Σωτηρίου Ν. Στέφανος, *Μειονότητες και αλυτρωτισμός*, Ελληνική Ευρωεκδοτική, Αθήνα 1991.
29. Τσιτσελίκης Κ., Χριστόπουλος Δ., *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα*, Κριτική, Αθήνα 1997.
30. Φίλιας Δ., *Κοινωνιολογία της μετανάστευσης*, Αθήνα 1979.
31. Φωτέας Παναγιώτης, *Οι Πομάκοι της Δυτικής Θράκης*, Κομοτηνή 1978.
32. Χιδίρογλου Παύλος, *Οι Έλληνες Πομάκοι και η σχέση τους με την Τουρκία*, Τελέθριον, Αθήνα 1984.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

- Απογευματινή: Λ. Νικητάκη, Σχολεία.....
Αλλοδαπών, 17/05/2002
- Έθνος: Γ. Φώσκολος, Ορφανά Θρανία
18/10/2001
- Ελευθεροτυπία: Μανόλης Γ. Δρεπτάκης, Και όμως
έχουν προσφέρει πολλά οι μετανάστες,
14/12/2000,
Χρ. Ζέρβας, Είμαστε πιο ξενοφοβικοί από τους «15»,
6/01/2002
- Επενδυτής: Γ. Αντύπας, Γιατί οι εργοδότες
προτιμούν τους μετανάστες, 5/09/1999
- Καθημερινή: Α. Λακασά, Η ξενοφοβία αρχίζει στο
σχολείο και η εκπαίδευση των μεταναστών σε χώρες
της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 13/02/2000,
Μανόλης Γ. Δρεπτάκης, Μείωση των γηγενών
μαθητών, 18/06/2000,
Μανόλης Γ. Δρεπτάκης, Οι ξένοι λύνουν το
δημογραφικό, 10/06/2001
- Πρώτη της Αιγιάλειας: Αλλοδαπός ένας στους
τέσσερις μαθητές στην Αθήνα σύμφωνα με το
Υπουργείο Παιδείας, 19/09/2002
- Τα Νέα: Ν. Τσούλια, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση,
9/11/2000,
Α. Ηρακλείδη, Έλληνες – Αλβανοί – Αρβανίτες.....,
16/11/2000,

Ν. Μάστορας, Έκλεισαν πόρτες σε Αλβανούς μαθητές, 21/03/2002

- Το Βήμα: Ν. Καραγιάννης, Η παρουσία μεταναστών στην Ελλάδα προκαλεί ανησυχία στο 51% των γονέων, 19/06/2001,

Π. Καρλατήρα, Η σχολική Βαβέλ και η αγωνία του δασκάλου, 6/01/2002

- Greek News: K. Tzilivakis, P. M: Greece is not free-for-all, 7/12/2001

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

1. Βασιλάκης Μανόλης, Καβαλάκη Ζωή, Παρασκευόπουλος Στάθης, *Μαθαίνω Ελληνικά*, τεύχος Β' Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 2000.
2. Εμμανουήλ Σοφία, Παλαμάρα Μαρία, *Ανοίγω το Παράθυρο 2, Διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας για παιδιά 9 με 12 χρονών (Β' επίπεδο)*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 2000.
3. *Ελληνική γλώσσα, τμήμα Β' Γεια σας παιδιά*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 2000.
4. *Ελληνική γλώσσα, τμήμα Β' Γεια σας παιδιά (τετράδιο εργασιών)*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 2000.
5. *Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας Από τις Πηγές*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1997.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

1. Βασιλάκης Μανόλης, Καβαλάκη Ζωή, Παρασκευόπουλος Στάθης, *Μαθαίνω Ελληνικά*, τεύχος Β' Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 2000.
2. Εμμανουήλ Σοφία, Παλαμάρα Μαρία, *Ανοίγω το Παράθυρο 2, Διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας για παιδιά 9 με 12 χρονών (Β' επίπεδο)*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 2000.
3. *Ελληνική γλώσσα, τμήμα Β' Για σας παιδιά*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 2000.
4. *Ελληνική γλώσσα, τμήμα Β' Για σας παιδιά (τετράδιο εργασιών)*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 2000.
5. *Θέματα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας Από τις Πηγές*, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1997.

